

**National Library
of Sweden**

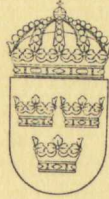
Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965:44

Jordbruksdepartementet

SOU

1965:44A

STÖD ÅT HÄSTAVELN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

1963 ÅRS HÄSTUTREDNING

Stockholm 1965

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965

Kronologisk förteckning

1. Sveriges sjöterritorium. Kihlström. 135 s. + 1 utviksblad. U.
2. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 1: Allmänna uttalanden samt 1 och 2 kap. i förslaget till regeringsform. Norstedt & Söner. 188 s. Ju.
3. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 2: Kap. 3, 4 och 5 i förslaget till regeringsform. Norstedt & Söner. 120 s. Ju.
4. Tandvårdsförsäkring. Kihlström. 186 s. S.
5. Måttenheter. Kihlström. 47 s. Fi.
6. Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring. Esselte. 100 s. I.
7. Praktik- och feriearbetsförmedling. Esselte. 177 s. I.
8. Skånes och Hallands vattenförsörjning. Esselte. 513 s. + 5 st. kartbilagor. K.
9. Arbetsmarknadspolitik. Esselte. 567 s. I.
10. Antikvitetskollegiet. Esselte. 281 s. E.
11. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader I. Esselte. 280 s. E.
12. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader II. Specialutredningar. Esselte. 741 s. E.
13. Rättgångshjälp. Norstedt & Söner. 166 s. Ju.
14. Godtrosvörvärv av lösöre. Norstedt & Söner. 241 s. Ju.
15. De svenska utlandsförsamlingarnas ekonomi. Esselte. 129 s. E.
16. Ny jordförvärvslag. Hæggeström. 193 s. Jo.
17. Fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. Beckman. 94 s. Ju.
18. Fartygs befälhavare. Gemensamt haveri och dispassch. Ansvarsbestämmelser m. m. Esselte. 221 s. Ju.
19. Friluftslivet i Sverige. Del II. Friluftslivet i samhällsplaneringen. Svenska Reproduktions AB. 383 s. + 1 st. kartbilaga. K.
20. Radions och televisionens framtid i Sverige. I. Bakgrund och förutsättningar, programfrågor. Organisations- och finansieringsfrågor. Hæggeström. 530 s. K.
21. Radions och televisionens framtid i Sverige. II. Bildnings- och undervisningsverksamhet. Forskningsfrågor. Hæggeström. 227 s. K.
22. Dagstidningarnas ekonomiska villkor. Esselte. 212 s. + 1 st. kartbilaga. Ju.
23. Uppbördsfrågor. Esselte. 228 s. Fi.
24. Institutet för arbetshygien och arbetsfysiologi. Kihlström. 88 s. S.
25. Studieplaner för lärarutbildning. Esselte. 490 s. E.
26. Ändringar i ensittarlagen m. m. Esselte. 61 s. Ju.
27. De svenska jordbruksprodukternas distributions- och marginalförhållanden. Esselte. 192 s. Jo.
28. Nytt skattesystem. Remissyttranden. Esselte. 633 s. Fi.
29. Lärarutbildningen IV: 1. Esselte. 714 s. E.
30. Lärarutbildningen IV: 2. Esselte. Utkommer senare.
31. Specialundersökningar om lärarutbildning V. Esselte. 441 s. E.
32. Höjd bostadsstandard. Esselte. 569 s. I.
33. Vägmarken. Kungl. Luftfartsstyrelsen. 274 s. K.
34. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 4. Kap. 7, 8, 9 och 10 i förslaget till regeringsform samt övergångsbestämmelserna. Esselte. 103 s. Ju.
35. Nykterhet i trafik. Esselte. 91 s. K.
36. Sveriges släktnamn. 1965. AB E G Johanssons Boktryckeri, Karlshamn. 476 s. H.
37. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 5. Förslaget till riksdagsordning. Norstedt & Söner. 46 s. Ju.
38. Affärstiderna. Del I. Motiv och lagförslag. Esselte. 152 s. I.
39. Affärstiderna. Del II. Konsumentundersökning. Esselte. 116 s. I.
40. Kommunala bolag. Esselte. 348 s. I.
41. Pensionsstiftelser II. Esselte. 302 s. Ju.
42. Körkortet och trafikutbildningen. Esselte. 292 s. K.
43. Statens trafikverk. Esselte. 196 s. K.
44. Stöd åt hästaveln. Kihlström. 193 s. Jo.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965:44

Jordbruksdepartementet

STÖD ÅT HÄSTAVELN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

1963 ÅRS HÄSTUTREDNING

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERI ÅR 1962

Tryckningskostnad 1000

STÖD AT HÄSTAVLEN

BETÄNKANDE AV

1962 ÅRS HÄSTREDDNING

Innehåll

Skrivelse till Herr Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet	5
Kap. I. Direktiven, m. m.	7
Kap. II. Vissa statistiska uppgifter, m. m.	
1. Förändringar i hästbeståndet	10
2. Prognos rörande tillgången på hästar, m. m.	13
Kap. III. Utvecklingen av det statliga stödet till hästaveln	17
Kap. IV. Dispositionen av anslaget till Stöd åt hästaveln, m. m.	18
Kap. V. Behovet av hästar i vårt land, m. m.	
1. Av utredningen inhämtade uppgifter, m. m.	40
2. Totalförsvarets behov av hästar	50
3. Utredningens synpunkter	51
Kap. VI. Målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder åt hästaveln	
1. Av utredningen inhämtade synpunkter	54
2. Utredningens synpunkter och förslag	62
Kap. VII. Frågan om import av hästar	
1. Gällande bestämmelser, m. m.	68
2. Av utredningen inhämtade synpunkter	69
3. Utredningens synpunkter och förslag	72
Kap. VIII. Hästpremieringen, m. m.	
1. Gällande bestämmelser	74
2. Lantbruksstyrelsens förslag till nytt hästpremieringsreglemente	78
3. Av utredningen företagen statistisk undersökning	80
4. Utredningens synpunkter och förslag	90
Kap. IX. Hingsthållningen	
1. Av utredningen företagen undersökning, m. m.	109
2. Utredningens synpunkter och förslag	115
Kap. X. Lånegaranti för hästinköp	
1. Gällande bestämmelser, m. m.	124
2. Utredningens synpunkter och förslag	125
Kap. XI. Statens hingstdepå och stuteri	
1. Nuvarande verksamhet, m. m.	127
2. Senaste utredning i ämnet	132
3. Av utredningen inhämtade synpunkter	134
4. Statskontorets undersökning	137
5. Utredningens synpunkter och förslag	152

Kap. XII.	Hovvården	
1.	Nuvarande ordning	161
2.	Utredningens synpunkter och förslag	163
Kap. XIII.	Vissa övriga avelsfrämjande åtgärder, m. m.	
1.	Nuvarande ordning	166
2.	Utredningens synpunkter och förslag	166
Kap. XIV.	Den budgetmässiga behandlingen av stödet åt hästaveln, m. m.	
1.	Nuvarande ordning	169
2.	Utredningens synpunkter och förslag	170
3.	Anslagsberäkningar, m. m.	174

BILAGOR

1.	PM ang. totalisatormedlen, m. m.	178
2.	Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse om statligt stöd åt hästaveln	188
3.	Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse med närmare bestämmelser rörande prövning av hingst enligt lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstväng	190
4.	Förslag till Kungl. Maj:ts instruktion för statens hingstdepå och stuteri	192

Till

Herr Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Genom beslut den 28 december 1962 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att verkställa utredning och avge förslag rörande statens stöd till hästaveln och amatörridsporten samt därmed sammanhängande frågor.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades genom beslut den 12 januari 1963 såsom sakkunniga ledamoten av riksdagens andra kammare lantarbetaren S. G. F. Persson, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare häradsskrivaren L. E. Schött samt ledamöterna av riksdagens andra kammare lantbrukaren P. A. B. Dahlgren, arbetsförmedlingsföreståndaren E. V. Johansson och lantbrukaren E. I. Jönsson. Samtidigt förordnades numera avdelningsdirektören hos riksdagens revisorer L. O. Ovegård att såsom sekreterare och numera förste kanslissekreteraren i jordbruksdepartementet R. Kolk att såsom biträdande sekreterare medverka vid utredningsarbetet.

Sedermera förordnades genom beslut den 1 mars 1963 byråchefen i lantbruksstyrelsen N. F. Korkman att vara expert åt de sakkunniga.

De sakkunniga har antagit namnet *1963 års hästutredning*.

Utredningen har den 14 maj 1964 avgivit "Betänkande med förslag angående det statliga stödet till amatörridsporten samt fortsatt civil verksamhet vid arméns rid- och körskola i Strömsholm" (stencilerat, Jo 1964:2) samt anmält, att förslag i vad avser återstående delar av utredningsuppdraget kommer att avgivas senare.

Med stöd av erforderliga bemyndiganden har, såvitt här är i fråga, *dels* utredningen avlagt besök vid en hästuppfödninganstalt i Gimo, statens hingstdepå och stuteri i Flyinge, hingstuppfödninganstalten Wången samt Umeå lantbruksskola, *dels ock* vissa av utredningens ledamöter, i anslutning till en av riksdagens jordbruksutskott företagen resa, besökt hingstdepån Warendorf i Västtyskland.

Utredningen får härmed vördsamt överlämna betänkande rörande "Stöd åt hästaveln" (SOU 1965:44).

Utredningens förslag är enhälliga; till dem har även experten Korkman anslutit sig.

Utredningsuppdraget är därmed slutfört.

Stockholm den 20 maj 1965.

Sven Persson

Lars Schött

Anders Dahlgren

Erik Johansson

Elias Jönsson

Lars Ovegård

KAPITEL I

Direktiven, m. m.

Genom beslut den 28 december 1962 be-
myndigade Kungl. Maj:t chefen för jord-
bruksdepartementet att tillkalla högst
fem sakkunniga för att verkställa utred-
ning och avge förslag rörande statens
stöd till hästavels- och amatörridsporten
samt därmed sammanhängande frågor.

I det anförande till statsrådsprotokol-
let som låg till grund för beslutet ut-
talade föredragande departementsche-
fen, statsrådet Holmqvist, följande.

Antalet hästar i landet har under de se-
naste årtiondena minskat mycket kraftigt.
Enbart under den senaste tioårsperioden
har antalet reducerats med 50 procent från
360 000 år 1953 till 180 000 år 1962. Denna
utveckling är en följd av den snabba meka-
niserings inom jordbruket och skogsbru-
ket. Samtidigt har även försvarets behov av
hästar minskat. Å andra sidan har intresset
för amatörridsporten ökat under senare år.
Med hänsyn till den stora betydelse hästen
haft för angivna näringar och för vår bered-
skap är det naturligt att staten sedan länge
lämnat stöd i olika former åt hästavels-
sporten. Statligt stöd utgår också till amatör-
ridsporten.

Statsbidrag till hästavels- utgår för inne-
varande budgetår med 1 540 000 kronor från
anslaget till befrämjande av husdjursavels-
Verksamheten vid statens hingstdepå och
stuteri i Flyinge, som för budgetåret 1961/62
medförde ett driftunderskott av omkring
525 000 kr, innebär därjämte ett betydande
stöd till vissa grenar av hästavels- sporten.
Det bör också erinras om att på grundval av utta-
lande av Kungl. Maj:t i brev den 21 april
1961 lantbruksstyrelsen överenskommit med
vederbörande organisationer om att var-
je år ett visst belopp — för närvarande
cirka 140 000 kr — skall avsättas av trav-
och galoppsällskapens andelar av vinstav-

draget på totalisatoromsättningen för att
utbetala vissa avelspremier. Till amatör-
ridsporten utgår från det förut nämnda riks-
statsanslaget statsbidrag med 250 000 kr
för innevarande budgetår. Härutöver har
under de senaste åren ur reservationen un-
der samma anslag medel — för innevarande
budgetår 500 000 kr — ställts till förfogande
för bidrag till anordnande av ridhusanlägg-
ningar. För ett vart av budgetåren 1962/63
—1964/65 utgår vidare enligt beslut av 1962
års riksdag ur nämnda reservation bidrag
med 50 000 kr för att minska kostnaderna
för ridsportens organisationer för den civila
verksamheten vid arméns rid- och körskola
i Strömsholm. Ett ej oväsentligt stöd till
hästavels- och amatörridsporten innebär
slutligen den statliga kreditgaranti, som må
beviljas för lån — för budgetåret 1962/63
intill ett belopp av 1 100 000 kr — till inköp
av avelshästar och ridhästar.

Dispositionen av statsbidragen till häst-
avels- sker till viss del med stöd av regle-
mentet den 2 december 1949 (nr 703) för-
den med statsmedel understödda hästpre-
mieringen (hästpremieringsreglementet). I
hästpremieringen, som bedrivits i huvudsak
enligt samma grunder sedan 1890-talet, del-
tog 1961 cirka 11 000 hästar eller ungefär sex
procent av samtliga hästar i landet.

Av statsbidraget till hästavels- anvisades
för *kallblodsavels-* för budgetåret 1961/62
1 250 000 kr, varav ungefär hälften eller
636 000 kr togs i anspråk för hästpremie-
ringsverksamheten. Vid premieringarna
1961 utdelades skådepenningar med ett vär-
de av 8 kr till 2 700 hästar, penningpris på
genomsnittligt cirka 50 kr till 4 400 hästar
och frisedlar av samma genomsnittliga vär-
de till 7 000 hästar. De statliga administra-
tionskostnaderna för premieringarna upp-
gick till cirka 8 kr per deltagande häst eller
till totalt omkring 70 000 kr. Härtill kom-
mer hushållningssällskapens årliga admi-
nistrationskostnader för hästpremieringar-

na, som enligt uppgift från Hushållnings-sällskapens förbund utgör i runt tal 100 000 kr. I övrigt utgick från berörda anslagspost s. k. betesbidrag om sammanlagt 80 000 kr fördelat på belopp om 75 kr per häst. Vidare erhöll landets hingstföreningar bidrag med cirka 590 kr per hingst till en sammanlagd kostnad av 338 000 kr. Slutligen utgick till hovvårdsverksamhet 100 000 kr och till hästavelsföreningar 80 000 kr.

Till statsbidrag för budgetåret 1961/62 till *varmblodsaveln* anvisades 290 000 kr, varav drygt 56 000 kr disponerades för premiering av cirka 1 300 hästar. Det största bidraget till varmblodsaveln utgjorde ett belopp av 196 000 kr för bevaringspremier på 400 kr till 490 halvblodshästar, som godkänts såsom remonter eller avelsston. Vidare utgick från anslagsposten 20 förärvningspremier à 500 kr till ston i en ålder av 13—18 år. Till bidrag till viss hästavelsförening och till övriga åtgärder användes 17 000 respektive 10 000 kr. Det förut nämnda beloppet av 140 000 kr av totalisatormedel disponerades till avelspris åt uppfödare av tävlingshästar. Av statsbidraget till amatörridsporten utnyttjades cirka 40 000 kr till premier åt uppfödare och ägare av ridhästar.

Av det betänkande, som den 29 oktober 1962 avgivits av utredningen angående statens hingstdepå och stuteri i Flyinge m. m., framgår att verksamheten vid Flyinge så gott som helt är inriktad på halvblodsaveln, som i huvudsak avser uppfödning av ridhästar. Enligt utredningen finns för närvarande cirka 1 000 stamboksberättigade halvblodsston, som tillhör ungefär 470 uppfödare. Årligen uppföds i runt tal 360 fullt dugliga hästar, varav 80 torde användas i den fortsatta aveln, 120 försäljas till armén, 12 till ridande polisen, 70 till export och 78 till ridskolor och enskilda. Utslaget på nämnda antal årligen uppfödda hästar blir driftunderskottet vid Flyinge budgetåret 1961/62 nära 1 500 kr per häst.

Mot bakgrunden av det anförda finner jag flera skäl tala för att frågan om det fortsatta statliga stödet till hästaveln och amatörridsporten nu bör bli föremål för en allsidig översyn. Av det föregående framgår att stödet till hästaveln är splittrat på ett flertal olika former och att det till betydande del utgår med belopp som torde sakna större ekonomisk betydelse för vederbörande hästägare. Detta står i mindre god överensstämmelse med de principer för statlig bidragsgivning av jämförbart slag som riks-

dagen uttalat sig för. Frågan om omfattningen av det statliga stödet till amatörridsporten sammanhänger i viss mån med stödet till hästaveln. Även det ökade intresset för amatörridsporten motiverar enligt min mening en översyn av bidragsgivningen härtill.

Utredningen bör ha till uppgift att mot bakgrunden av jordbrukets, skogsbrukets, försvarets, amatörridsportens och andra intressenters aktuella och framtida behov av hästar av olika typer klarlägga målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder för hästaveln. Vid övervägandena rörande formerna för stödet bör utredningen i första hand inrikta sig på sådana stödformer, som ej förutsätter att staten skall bedriva egen verksamhet inom hästaveln. Med hänsyn härtill bör ingående prövas huruvida det är erforderligt att i fortsättningen driva hingstdepån och stuteriet i Flyinge i statlig regi. Därest utredningen finner att verksamheten bör nedläggas eller överföras till annan huvudman, bör förslag framläggas rörande bland annat den fortsatta dispositionen av Flyinge egendom. I övrigt bör stödgifningen till hästaveln utformas så att stöd lämnas till åtgärder av betydelse för avelsarbetet i allmänhet beträffande olika hästraser. Däremot anser jag att bidrag till direkta uppfödningkostnader i princip ej bör komma i fråga, eftersom dessa kostnader bör bäras av de skilda avnämarna av hästar. I fråga om sättet att finansiera det fortsatta stödet till hästaveln bör utredningen pröva skälen för och emot att härför anlita totalisatormedel.

Ekonomiskt stöd till amatörridsporten från det allmännas sida är enligt min mening allenast motiverat av samma skäl som gäller i fråga om bidrag till idrott och friluftsliv. I syfte att ernå en lämplig avvägning av det statliga stödet bör utredningen undersöka de ekonomiska betingelser under vilka amatörridsporten nu utövas. Utredningen bör söka finna helt tidsenliga former för stöd åt sporten. Mot bakgrunden av att tillgången på de reservationsmedel, som utnyttjas för statsbidrag till ridhusanläggningar, är begränsad bör särskilt beaktas det samlade behovet i framtiden av stöd till dylika anläggningar. Härjämte bör utredningen överväga de frågor, som hänger samman med den civila verksamheten vid arméns rid- och körskola i Strömsholm. Såsom i det föregående berörts har statsmakterna ej bundit sig för sådan verksamhet vid skolan för längre tid än till den 1 juli 1965.

De sakkunniga har antagit benämningen 1963 års hästutredning.

Med skrivelse den 14 maj 1964 överlämnade utredningen till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ett stencilerat betänkande med förslag angående det statliga stödet till amatörridsporten samt fortsatt civil verksamhet

vid arméns rid- och körskola i Strömsholm (Jo 1964:2) samt anmälde, att resultatet av utredningens arbete i övrigt skulle redovisas senare. — På nämnda betänkande grundat förslag har behandlats av 1965 års riksdag.

Utredningen avser nu att framlägga resultatet av sitt arbete beträffande återstående delar av uppdraget.

1. Förslaget till hästutredningens uppdrag. Utredningen skall undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen. Utredningen skall också undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen. Utredningen skall också undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen.

2. Förslaget till hästutredningens uppdrag. Utredningen skall undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen. Utredningen skall också undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen. Utredningen skall också undersöka och rapportera om de förhållanden som föreligger i Sverige beträffande hästutövningen och om de åtgärder som vidtagas för att främja hästutövningen.

Tabell 1

1963 års hästutredning		1964 års hästutredning		1965 års hästutredning	
Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
100	100,0	100	100,0	100	100,0
90	90,0	90	90,0	90	90,0
80	80,0	80	80,0	80	80,0
70	70,0	70	70,0	70	70,0
60	60,0	60	60,0	60	60,0
50	50,0	50	50,0	50	50,0
40	40,0	40	40,0	40	40,0
30	30,0	30	30,0	30	30,0
20	20,0	20	20,0	20	20,0
10	10,0	10	10,0	10	10,0
0	0,0	0	0,0	0	0,0

KAPITEL II

Vissa statistiska uppgifter, m. m.

1. Förändringar i hästbeståndet

År 1937 var antalet hästar i vårt land 633 276. Därefter har en kraftig minskning ägt rum, även om denna bromsades under tiden för senaste världskriget. Nedgången i antalet tog ny fart under åren 1945—1950, då den var 26 procent. Såsom framgår av tabell 1 minskade under 1940-talet främst antalet föl och unghästar. År 1940 utgjorde de sistnämnda 20 procent av det totala antalet, men år 1950 endast nio procent. Följden blev en relativt sett föråldrad häststam.

Under 1950-talet fortsatte nedgången i mera jämn takt. Under 1950-talets första hälft minskades sålunda det totala antalet hästar med 25 000—30 000 per år och under åren 1956—1964 med 15 000—20 000 per år. En brantare nedgång

skedde mellan åren 1955—1956 med 36 000 hästar. Jämfört med år 1952 har det totala antalet hästar fram till år 1964 minskat med 238 000 eller med 63 procent.

I motsats till 1940-talet karakteriseras 1950-talet och i än högre grad början av 1960-talet av nedgången i antalet hästar i åldern tre år och däröver. Såsom framgår av tabell 2 synes fölantalet mellan åren 1953—1964 ha varit nära nog oförändrat. Fr. o. m. år 1959 har även antalet unghästar i åldern ett och två år minskat i relativt mindre utsträckning än antalet hästar tre år och däröver. År 1964 utgjorde antalet föl och unghästar 14 procent av det totala antalet hästar (motsvarande tal år 1952 var nio), vilket torde tyda på en viss föryngring av häststammen i landet.

Tabell 1

År	Hästar tre år och däröver		Föl och unghästar		Summa hästar	
	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal
1940	491 722	100	125 335	100	617 057	100
1941	493 629	100	118 819	95	612 448	99
1942	487 247	99	103 740	83	590 987	96
1943	491 967	100	102 477	82	594 444	96
1944	500 533	102	102 854	82	603 857	98
1945	493 241	100	106 541	86	599 782	97
1946	495 538	101	97 244	78	592 782	96
1947	484 195	98	66 757	54	550 952	89
1948	450 892	92	46 368	37	497 260	81
1949	424 084	86	40 827	33	464 911	75
1950	401 234	82	38 523	31	439 757	71
1951	377 610	77	34 350	27	411 960	67
1952	352 760	72	30 230	24	382 990	62

Tabell 2

År	Hästar tre år och däröver		Unghästar ett och två år		Föl		Summa hästar	
	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal
1952	352 760	100	21 800	100	8 430	100	382 990	100
1953	333 920	95	18 470	85	6 850	81	359 240	94
1954	311 570	88	16 310	75	6 880	82	334 760	87
1955	290 250	82	14 990	69	7 190	85	312 430	82
1956	255 180	72	14 250	66	6 470	77	275 900	72
1957	235 250	67	13 460	62	6 260	74	254 970	67
1958	225 610	64	13 160	61	5 500	65	244 270	64
1959	209 340	59	13 540	62	6 130	73	229 010	60
1960	188 730	54	14 200	65	6 330	75	209 260	55
1961	173 750	49	14 940	68	5 760	68	194 450	51
1962	157 550	45	15 080	69	6 110	72	178 740	47
1963	139 520	39	14 590	67	6 890	82	161 000	42
1964	124 620	35	13 390	61	6 990	83	145 000	37

Det må anmärkas att uppgifterna i tabell 1 och 2 hämtats från husdjursräkningarna. Dessa är dock, såsom kommer att framgå av det följande, behäftade med vissa svagheter. Vad beträffar fölantalet är vid tiden för husdjursräkningarna i juni månad endast ca 75—80 procent av årets fölkull född. Vid jordbruksräkningarna i september är däremot hela fölkullen född.

I tabell 3 redovisas antalet betäckta ston under åren 1952—1963 samt förändringar i antalet hingstar under sam-

ma tidsperiod. Det visar sig bl. a. att antalet betäckta ston under nämnda period, med undantag under åren 1956—1957, har uppgått till 18 000—20 000 per år. Antalet föl — nära 8 000 — synes i jämförelse med antalet betäckta ston utgöra något över 40 procent.

Såsom framgår av tabellerna 2 och 3 har nedgången i antalet hingstar varit avsevärt mindre än i antalet hästar i övrigt. Jämfört med år 1952 har hingstbeståndet minskat med endast en fjärdedel. Hingstarnas andel i totalantalet

Tabell 3

År	Betäckta ston		Tillättna hingstar		Procent tillättna hingstar av antal hästar tre år och äldre
	Antal	Jämförelsetal	Antal	Jämförelsetal	
1952	20 228	100	979	100	0,278
1953	20 444	101	895	91	0,268
1954	20 395	101	870	89	0,279
1955	19 036	94	856	87	0,295
1956	16 307	81	781	80	0,306
1957	16 811	83	745	76	0,317
1958	19 443	96	734	75	0,325
1959	19 955	99	736	75	0,352
1960	18 548	92	696	71	0,369
1961	18 206	90	722	74	0,416
1962	18 217	90	714	73	0,453
1963	18 541	92	742	76	0,524

Tabell 4

Län	1958	1960	1962	Minskning under 1958 -1962 i proc.	1964
Stockholms stad och län	7 050	6 080	5 070	28	3 037
Uppsala	4 540	3 950	3 290	28	2 463
Södermanlands	6 320	5 200	4 110	35	3 030
Östergötlands	10 680	9 220	7 310	32	5 557
Jönköpings	14 460	13 380	12 480	14	9 473
Kronobergs	11 470	10 830	9 610	16	7 457
Kalmar	12 980	11 110	9 400	28	7 216
Gotlands	3 080	1 910	1 610	48	1 243
Blekinge	5 060	4 300	3 820	25	3 285
Kristianstads	13 670	10 990	8 650	37	6 511
Malmöhus	14 140	11 240	8 450	40	6 000
Hallands	9 940	7 490	5 960	40	4 156
Göteborgs och Bohus	10 460	8 970	7 140	32	5 022
Älvsborgs	19 970	17 310	15 090	24	12 083
Skaraborgs	14 860	12 000	9 310	37	6 869
Värmlands	12 430	9 900	9 070	27	7 580
Örebro	6 970	5 790	5 190	26	3 483
Västmanlands	5 240	4 470	3 770	28	2 762
Kopparbergs	9 220	8 200	7 940	14	4 654
Gävleborgs	9 810	9 980	8 730	11	6 885
Västernorrlands	11 330	9 740	8 460	25	7 200
Jämtlands	9 880	8 030	7 200	27	5 995
Västerbottens	12 180	11 270	10 400	15	6 739
Norrbottnens	8 530	7 900	6 680	22	4 054
Hela riket	244 270	209 260	178 740	27	132 754

Tabell 5

Område	1958		1962		Minskning i proc.	
	Antal hästar inom brukningsenheter					
	0,26— 2 ha	över 2 ha	0,26— 2 ha	över 2 ha	0,26— 2 ha	över 2 ha
1. Södra och mellersta Sveriges slättbygder	950	77 980	120	47 200	87	39
2. Södra och mellersta Sveriges skogs- o. dalbygder	1 920	100 430	710	78 550	63	22
3. Norra Sverige	4 820	47 270	1 450	37 410	70	21
Hela riket	7 690	225 680	2 280	163 160	70	28

hästar tre år och äldre utgjorde år 1963 sålunda 0,524 procent, vilket innebär en fördubbling i förhållande till år 1952. Deras genomsnittliga utnyttjandegrad i egenskap av beskillare torde ha blivit lägre i motsvarande mån.

I tabell 4 redovisas förändringar i an-

talet hästar under åren 1958—1964 inom olika län. Uppgifterna 1964 avser endast brukningsenheter med mer än två ha åker.

I tabell 5 lämnas uppgifter om förändringar i antalet hästar under åren 1958—1962 inom större riksområden.

Antalet hästar inom enheter 0—0,26 ha i hela riket har år 1958 uppskattats till 10 900 och år 1962 till 13 300, vilket således innebär en ökning med 22 procent. Eftersom uppskattningen grundar sig på 1951 års jordbruksräkning, synes dessa tal innefatta en viss felmarginal.

Det i det föregående refererade materialet, som i huvudsak bygger på årliga husdjursräkningar, har hämtats från statistiska centralbyråns publikationer; i vad avser år 1964 är uppgifterna preliminära. Beträffande antalet årligen betäckta ston och antalet tillåtna hingstar har anlitats lantbruksstyrelsens skriftserie över den av statsmedel understödda hästpremieringen. Vissa mera ingående uppgifter avseende bl. a. hästpremieringen år 1964, hingstföreningarnas verksamhet, enskild hingsthållning m. m., som bygger på utredningens egna undersökningar, kommer att redovisas senare i detta betänkande.

I anslutning till det förestående må redovisas vissa uppgifter rörande hästslakten, som ställts till förfogande av Sveriges slakteriförbund.

Tabell 6

År	Totalt	Därav föl	Därav procent föl
1950	37 110	¹	
1955	37 644	¹	
1960	23 300	¹	
1961	21 352	531	2,5
1962	21 815	561	2,6
1963	23 240	1 073	4,6
1964	27 720	1 933	7,0

¹ Uppgifter saknas.

2. Prognos rörande tillgången på hästar, m. m.

Beräkningar över hästbeståndets framtida utveckling har vid flera tillfällen gjorts av Jordbrukets utredningsinstitut

och visat på en fortsatt stark nedgång. En ny sådan prognos har gjorts i början av 1965, som hästutredningen fått taga del av. I fortsättningen skall denna prognos redovisas.

Särskild omsorg har nedlagts på att få fastlagt det verkliga hästantalet under de senaste jordbruksräkningsåren och under 1964, då det antal som redovisas i de årliga husdjursräkningarna är behäftat med vissa ofullkomligheter. Det är nämligen viktigt, att utgångsantalet för prognosen är riktigt. Sålunda har hästarna utanför jordbruksenheter med över två ha åker icke räknats sedan 1951 års jordbruksräkning. Detta antal var då 24 600. I fortsättningen har man vid skattningen av antalet hästar i landet i denna grupp beaktat endast förändringen i antalet militärhästar, medan övriga hästar med oförändrat antal lagts till antalet hästar vid jordbruk med över två ha åker. Det är emellertid mycket svårt att bedöma, hur antalet hästar utanför det egentliga jordbruket och armén utvecklats efter 1951. Det har i denna prognos antagits, att detta antal fram till 1956 haft samma relativa nedgång som hästarna i jordbruket över två ha. Tillsammans med hästarna i armén skulle då antalet hästar utanför jordbruket över två ha bli 16 500 i stället för de 20 600 som angavs i husdjursräkningen. För tiden fram till 1961 kan antas, att antalet hästar för fritidsbruk och tävlingssport ökat. Detta kan kanske helt eller delvis ha uppvägt nedgången på andra håll. Antager man att antalet, utom för militärhästar, förblivit oförändrat från 1956, skulle antalet hästar utanför jordbruket med över två ha åker kunna uppskattas till ca 12 000. Antar man att antalet fortsatt att sjunka, om än i mindre grad, skulle man kunna uppskatta antalet till kanske ca 10 000. Det senare alternativet är troligen det riktigaste. Antalet hästar ägda av ridskolor

har dock 1958—1963 blott ökat med 350 och antas öka med knappt 100 om året. Många av sporthästarna finns på jordbruk med över två ha åker. Efter 1961 har räknats med oförändrat antal. Efter som de militära ackordshästarna från 1962 räknats på jordbruken där de befinner sig, kan antalet ej räknade hästar 1964 antagas vara ca 8 000.

Husdjursräkningarna av bl. a. hästar göres för ett representativt urval av jordbruken med över två ha åker och uppräknas till totalantal på grundval av förhållandet mellan arealen åker (efter 1962 antalet brukningsenheter) inom urvalet och totalarealen (totalantalet brukningsenheter) i landet vid senaste jordbruksräkningen. Följden av detta har från mitten av 1940-talet blivit, att det vid husdjursräkningarna räknade antalet blivit för stort i tilltagande grad under åren mellan jordbruksräkningarna. Husdjursräkningen 1951 uppräknad med 1944 års åkerareal angav ett totalantal av 414 600 hästar. Uppräknad med arealen enligt 1951 års jordbruksräkning och med tillägg av dennas antal hästar utom jordbruket, skulle den visat ett totalantal av 406 400. Samma års jordbruksräkning justerad för slakt och föltillkomst den 1 juni till den 15 september visade ett antal den 1 juni av 408 800.

Husdjursräkningen 1956 visade, uppräknad med 1951 års åkerareal, ett antal hästar som var 7 800 större än om det uppräknats med 1956 års areal, som icke blev känd förrän året efter. Inklusiva hästarna utanför jordbruket, beräknade till 16 500, skulle alltså totalantalet hästar i landet varit 271 600 i stället för i husdjursräkningen angivna 283 500. Samma års jordbruksräkning inklusive 16 500 hästar utanför jordbruket och justerad för slakt och föltillkomst den 1 juni till den 15 september utvisade 271 200 hästar den 1 juni.

Husdjursräkningen 1961 med 1956 års åkerareal använd till uppräkning visade ett antal av 178 200 vid jordbruken med över två ha åker. Därtill lades 16 200 hästar utanför jordbruk över två ha åker, varav 11 900 kvarstått oförändrade från 1951. Då 1961 års åkerareal blott var 94,5 procent av 1956 års, bör en korrigerings med 1961 års areal ge blott ett antal av ungefär 168 500. Med tillägg av ett antaget antal av 10 000 utanför jordbruket skulle det uppskattade verkliga antalet bli 178 500. Jordbruksräkningen samma år, inklusive 10 000 hästar utanför jordbruket och justerad för slakt och föltillkomst för tiden den 1 juni till den 15 september, utvisade 177 600 den 1 juni. Den sista husdjursräkningen som föreligger är för år 1964 och dess preliminära resultat visar 134 500 hästar inom jordbruken med över två ha åker. Fr.o.m. 1963 övergick man till att använda antalet brukningsenheter i stället för åkerarealen som grund för uppräkningsenheten, varvid man skulle följa upp förändringarna något bättre än tidigare i populationen. Detta har dock inte medhunnits. En överskattning av det uppräknade antalet finnes därför fortfarande. Om man antager att den procentuella årliga nedgången i antalet brukningsenheter är ungefär lika stor efter 1961 som mellan 1956—1961 och att man använt 1961 års antal oförändrat vid uppräkningsenheten, skulle man grovt räknat få en skillnad på 6 900 mot om man använt ett mot den antagliga nedgången svarande antal. Man skulle då få ett antal hästar vid jordbruken över två ha åker på 127 600 mot i husdjursräkningen angivna 134 500. Efter 1961 har också den förändringen skett att de militära ackordshästarna kommit att räknas på jordbruken där de finnes. Hästarna utanför jordbruket, som 1961 uppskattades till 10 000, får därför 1964 reduceras till

8 000. Totalt skulle man då 1964 få ca 135 000 hästar. Samma antal får man, om man utgår från det antal hästar på ca 178 000 som jordbruksräkningen och husdjursräkningen 1961 efter korrigering gav till resultat, när därtill lägges antalet under mellanåren tillkomna föl och drages antalet slaktade hästar.

För 1965 kan antalet ungefärligt beräknas genom att öka 1964 års antal 135 000 med ca 6 000 för tillkommande föl och minska med ca 21 000 för slakt. Man får då ca 120 000 som sannolikt antal för 1965, varav 6 000 föl.

Under vardera av perioderna 1951—1956, 1956—1961 och 1961—1965 har nedgången i hästbeståndet varit 34, 34 och 33 procent. Tillgången på hästar synes fortfarande överstiga efterfrågan och priserna på livdjur har från 1962 fallit. Under tiden dessförinnan hade priserna jämnt stigit, även om de icke helt följt med i den allmänna prisuppgången. Prisläget på livdjur är alltså sämre än någonsin. Ett omslag så snabbt att det skulle påverka hästbeståndets utveckling under de närmaste åren synes enligt utredningsinstitutets mening icke sannolikt. Det borde därför vara realistiskt att räkna med oförändrad relativ nedgång även under femårsperioden fram till 1970. Hästantalet skulle då i juni 1970 vara ca 80 000 varav 5 000 föl. Om prisutvecklingen blir gynnsammare, kan nedgången bli mindre och antalet stanna vid ca 90 000, eftersom hästbeståndet har en ganska gynnsam ålderssammansättning.

Den beräknade fortsatta nedgången kan synas förvånande stor. Antalet hästar 1970 kommer att gå ner närmare behovet sådant detta bedömdes bli vid undersökningen därav 1958. Det uppskattades då — såsom framgår av det följande — till 69 000 resp. 43 000 hästar tre år och äldre.

Att behovet av hästar även i fortsätt-

ningen kommer att sjunka anses ganska säkert. Nedgången i behovet har hittills till största delen hänfört sig till åkerbruket som varit lättast att mekanisera, men även inom skogsbruket pågår mekanisering av transporter. I ett betänkande om hästaveln från år 1958 ingår en undersökning av det framtida behovet av hästar i åker- och skogsbruk. Enligt det högstvisande alternativet skulle behovet av hästar om tre år och däröver bli ca 115 000. Men då detta antal var grundat på jordbrukarnas egen bedömning av det kommande behovet och då liknande undersökningar förut visat stor överskattning, uppgjordes ett par alternativ efter mera objektiva bedömningsgrunder, där behovet i skogsbruket spelade en väsentlig roll. Enligt dessa alternativ skulle det framtida behovet av hästar i lantbruket om tre år och äldre bli ca 69 000 resp. ca 43 000. Mot dessa behovsalternativ kan ställas tillgångsberäkningen på ca 100 000 arbetshästar år 1965 och ca 70 000 år 1970 av hästar i denna ålder.

Beräknas kan även vilket antal hästar fölkullar av nuvarande storlek förmår reproducera på längre sikt (ca 30 år) under förutsättning av normal avgång. Detta antal antages av utredningsinstitutet komma att ligga vid omkring 100 000 arbetshästar.

Vid jordbruksräkningar t. o. m. år 1951 hade man för gruppen valacker och ston 4—15 år (1951 5—16 år) en uppdelning i varmblodiga, lätta kallblodiga och tyngre kallblodiga hästar. I jordbruksräkningen år 1956 var denna uppdelning slopad. Till den lätta kallblodiga gruppen skulle föras hästar av nordsvensk och liknande ras och till den tunga kallblodiga gruppen hästar av ardenner- och clydesdaleras ävensom produkter av korsning med häst av dylik ras.

En avsevärd förskjutning från varm-

bloden och de lätta kallbloden till de tunga kallbloden ägde rum fram till tiden mellan 1944 och 1951 års räkningar. Den berodde uppenbarligen på att jordbruket behövde kraftigare dragare till de allt större redskapen. Sedan har emellertid även de tyngre hästarna blivit för svaga och fått vika för traktorerna, med en förskjutning i motsatt riktning som följd. Med all säkerhet har den relativa ökningen av den nordsvenska andelen av hästbeståndet efter vändpunkten 1944—51 fortsatt. Detta bestyrkes, om man ser på betäckningstalen för de olika raserna under senare år.

Före år 1946 finns endast fördelning på ston betäckta av varmblodig och av kallblodig hingst. Andelen betäckta av varmblodig hingst var före 1946 liten. Den låg från år 1930 till 1945 blott vid fyra—fem procent. Den nordsvenska rasens andel i aveln låg i början av

1900-talet och fram till början av 1930-talet ganska högt, efter jordbruksräkningarnas antal lätta kallblod att döma. Sedan måste den ha sjunkit kraftigt under 1930-talet och i avtagande takt under 1940-talet fram till 1950. Efter denna tid har en jämn och betydande ökning skett. Ardenneraveln har undergått en motsatt utveckling under dessa år.

Med ledning av vad ovan sagts kan man enligt utredningsinstitutets uppfattning förutsätta, att andelen varmblod i hästbeståndet är betydligt större nu än den var 1951. Den torde ligga vid nära 10 procent; andelen nordsvenskar torde ligga vid 25 procent och ardenner vid ca 65 procent av totalbeståndet. Den nordsvenska rasen är emellertid i jämnt stigande. Det är behovet av för skogsbruket lämpade hästar som numera påverkar rasfördelningen.

KAPITEL III

Utvecklingen av det statliga stödet till hästaveln

Då i det förut omnämnda betänkandet rörande ridsporten m. m. lämnats en redogörelse för utvecklingen av det statliga stödet till hästaveln och ridsporten, har utredningen icke funnit det nödvändigt att nu ånyo redovisa detta material; i stället torde få hänvisas till detta. I den mån tidigare förhållanden kan

vara av särskild betydelse vid behandlingen i fortsättningen av de olika avsnitten av stödet till hästaveln m. m., kommer dessa förhållanden att beröras i resp. sammanhang. Dessutom torde såsom bilaga 1 till detta betänkande få fogas en PM rörande totalisatormedlen, m. m.

KAPITEL IV

Dispositionen av anslaget till Stöd åt hästaveln, m. m.

Anslag till hästaveln upptages å *reservationsanslaget* under nionde huvudtiteln till *Befrämjande av husdjursaveln m.m.*; för ändamålet finnes uppförd en särskild anslagspost *Stöd åt hästaveln*. Denna är i sin tur uppdelad på två delposter *Kallblodsaveln* och *Varmblodsaveln*.

På grundval av förslag av 1957 års hästavelsutredning beslöts vid 1959 års riksdag, att riksdagen ej i detalj skulle pröva dispositionen av de medel som avsågs för hästavelns befrämjande utan blott fördelningen mellan varm- och kallblodsaveln. Kungl. Maj:t skulle emellertid erhålla rätt, om skäl därtill förelåg, att göra jämkning i sagda fördelning. Det skulle vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av lantbruksstyrelsen i samråd med av hästaveln intresserade organisationer, fastställa en dispositionsplan, som icke

skulle vara alltför detaljerad. Som en följd härav skulle lantbruksstyrelsen i fortsättningen få avsevärt friare händer i sin verksamhet på hästavelns område.

För *budgetåret 1960/61* upptogs under ifrågakvarande delpost ett belopp av *1 790 000 kronor*, varav för varmblodsaveln *540 000 kronor* och för kallblodsaveln *1 250 000 kronor*. I beloppet till varmblodsaveln var inräknat visst belopp, avsett för stöd till amatörridporten. Redovisning för användningen av detta har lämnats i utredningens föregående betänkande (s. 22—23). Enligt lantbruksstyrelsens fördelningsbeslut anvisades ett sammanlagt belopp av *1 563 050 kronor 52 öre* för nedanstående ändamål; (uppgifterna i det följande rörande fördelningen av anslagen till stöd åt hästaveln m.m. har lämnats av lantbruksstyrelsen).

	kronor	kronor	kronor
<i>Varmblodsaveln</i>			
Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen			
körpremier	12 000		
fraktbidrag	10 000		
hästutställningar m. m.	8 000		
upplysningsverksamhet	3 000		
administrationskostnader	7 000		
Förvärningspremier 20 st. à 500 kr		40 000	
Bevaringspremier		10 000	
268 st. första bevaringspremier à 400 kr	107 200		
110 st. andra bevaringspremier à 400 kr	44 000		
122 st. tredje bevaringspremier à 400 kr	48 800		
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln		200 000	
Gotlands läns hushållningssällskap, för skogsruss	1 800		
Kalmar läns södra hushållningssällskap, bevaringspremier	200		

Föreningen till den varmlodiga hästavelns främjande på Gotland	kronor	kronor	kronor
Sveriges stuteriboksstyrelse	1 200		
	6 000	9 200	
Disponerat för varmlodsavelns del i frisedlar för budgetåret 1960/61		53 918	313 118

Kallblodsaveln**Hästavelsföreningar**

Avelsföreningen för svenska ardennerhästen	18 000		
Örebro läns bergslagers hästavelsförening	1 100		
Föreningen Värmlandsstuteriet Norenberg	6 000		
Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening	1 100		
Halländska hästavelsföreningen	1 100		
Södra Älvsborgs läns hästavelsförening ...	1 100		
Skaraborgs läns hästavelsförening	1 100		
Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län	300		
Umeå lantbruksskola	9 000		
Hingstuppfoädningsanstalten Wängen	31 500	70 300	
Bidrag till hovvårdsföreningar och ambulera- rande hovslagare		100 000	
Hästpremieringen			
premieringsnämnderna, årsarvoden	10 500		
premieringsnämnderna, resekostnader	47 109: 14		
expenser och fraktkostnader	13 226: 38		
penningpris	332 015		
frisedlar (del för budgetåret 1959/60)	69 660	472 510: 52	
Hingsthållningen		288 600	
Gemensamhetsbeten		80 000	
Betäckningsbidrag			
Västernorrlands läns hushållningssällskap	500		
Jämtlands läns hushållningssällskap	500		
Västerbottens läns hushållningssällskap ...	500		
Norrbotiens läns hushållningssällskap	500	2 000	
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
Föreningen nordsvenska hästen			
bidrag till kostnader för utgivande av ras- stambok för nordsvenska hästar	13 000		
till föreningens allmänna verksamhet	5 000		
till draghästprov	7 000	25 000	
Frisedlar för budgetåret 1960/61		211 522	1 249 932: 52
		<u>Summa kronor</u>	<u>1 563 050: 52</u>

1961/62

För detta budgetår anvisades ett belopp av 1 540 000 kronor, varav för varmlodsaveln 290 000 kronor och för kall-

blodsaveln 1 250 000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens fördelningsbeslut anvisades ett sammanlagt belopp av 1 537 648 kronor 90 öre för efterföljande ändamål.

Varmblodsaveln

Avelsföreningen för svenska varmlodiga hästen	kronor	kronor	kronor
körpremier	9 000		
fraktbidrag	10 000		
hästutställningar m. m.	8 000		
upplysningsverksamhet	3 000		
administrationskostnader	10 000	117 000	

	kronor	kronor	kronor
Förärvningspremier			
20 st. à 500 kr		10 000	
Bevaringspremier			
213 st. första bevaringspremier à 400 kr	85 200		
74 st. andra bevaringspremier à 400 kr	29 600		
67 st. tredje bevaringspremier à 400 kr	26 800		
Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen			
25 st. premier à 600 kr	15 000		
del av 25 st premier à 600 kr (jmf uppgifterna för budgetåret 1962/63)	5 100		
bidrag till fraktkostnader för år 1962	14 500		
bidrag till fraktkostnader för år 1963	19 800	196 000	
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
Gotlands läns hushållningssällskap, för skogsruss	1 800		
Sveriges stuteriboksstyrelse	6 000		
Föreningen till den varmblodiga hästavelns främjande på Gotland	1 200		
Jockeyklubben, för utgivande av svensk stuteribok för fullblod	5 000	14 000	
Disponerat för varmblodsavelns del i hästpremieringen		53 000	290 000
Kallblodsaveln			
Hästavelsföreningar			
Hingstuppödningsanstalten Wången	31 500		
Avelsföreningen för svenska ardennerhästen	20 000		
Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län	300		
Skaraborgs läns hästavelsförening	1 100		
Värmlandsstuteriet Norenberg	6 000		
Halländska hästavelsföreningen	1 100		
Örebro läns bergslagers hästavelsförening	1 100		
Föreningen nordsvenska hästen	18 000		
Södra Älvsborgs läns hästavelsförening ...	1 100		
Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening	1 100	81 300	
Bidrag till hovvårdsföreningar och ambulera- rande hovslagare		100 000	
Hästpremieringen			
premieringsnämnderna, årsarvoden	10 500		
premieringsnämnderna, resekostnader	50 604: 82		
expenser och fraktbidrag	10 686: 08		
penningpris m. m.	294 398	366 188: 90	
Hingsthållningen		338 000	
Gemensamhetsbeten		80 000	
Betäckningsbidrag			
Västernorrlands läns hushållningssällskap	500		
Jämtlands läns hushållningssällskap	500		
Västerbottens läns hushållningssällskap ...	500		
Norrbottnens läns hushållningssällskap	500	2 000	
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
Umeå lantbruksskola	6 000		
Föreningen nordsvenska hästen, dragprov	7 000	13 000	
Frisedlar för budgetåret 1961/62		267 160	1 247 648: 90
		Summa kronor	1 537 648: 90

¹ Dessutom anvisades ett belopp av 23 000 kronor av anslaget till stöd åt amatörrid-sporten eller således ett sammanlagt belopp av 40 000 kronor, som skulle användas för de ändamål som framgår av sammanställningen (jmf s. 24 i betänkandet rörande rid-sporten).

1962/63

För detta budgetår anvisades ett belopp av 1 540 000 kronor, varav för varmbloodsaveln 290 000 kronor och för kall-

blodsaveln 1 250 000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens fördelningsbeslut anvisades ett sammanlagt belopp av 1 509 768 kronor 42 öre för efterföljande ändamål.

	kronor	kronor	kronor
Varmbloodsaveln			
Avelsföreningen för svenska varmbloodiga hästen			
körpremier	9 000		
fraktbidrag	10 000		
hästutställningar m. m.	8 000		
upplysningsverksamhet	3 000		
administrationskostnader	<u>10 000</u>	40 000	
Förärvningspremier			
20 st. à 500 kr		10 000	
Bevaringspremier ¹			
255 st. första bevaringspremier à 400 kr ...	102 000		
64 st. andra bevaringspremier à 400 kr ...	25 600		
42 st. tredje bevaringspremier à 400 kr ...	16 800		
Avelsföreningen för svenska varmbloodiga hästen			
del av 25 premier à 600 kr (jmf. uppgifter för budgetåret 1961/62)	<u>9 900</u>	154 300	
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
Gotlands läns hushållningssällskap, för skogsross	2 100		
Sveriges stuteriboksstyrelse	6 000		
Föreningen till den varmbloodiga hästavelns främjande på Gotland	<u>1 700</u>	9 800	
Disponerat för varmbloodsavelns del i hästpremieringen		<u>53 000</u>	267 100
Kallbloodsaveln			
Hästavelsföreningar			
Avelsföreningen för svenska ardennerhästen			
Hingstuppfödningsskolan Wången	25 000		
Föreningen nordsvenska hästen	<u>35 000</u>		
Föreningen nordsvenska hästen	20 000	80 000	
Bidrag till hovvårdsföreningar och ambulera- rande hovslagare			
Hästpremieringen		100 000	
premieringsnämnderna, årsarvoden	10 500		
premieringsnämnderna, resekostnader	50 818: 30		
expenser och fraktkostnader	14 906: 62		
penningpris	<u>298 236: 50</u>	374 461: 42	
Hingsthållningen		338 000	
Gemensamhetsbeten		80 000	
Betäckningsbidrag			
Västernorrlands läns hushållningssällskap	500		
Jämtlands läns hushållningssällskap	500		
Västerbottens läns hushållningssällskap ...	500		
Norrbottnens läns hushållningssällskap	<u>500</u>	2 000	
Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
Föreningen nordsvenska hästen, dragprov	7 000		
Södra Älvsborgs läns hästavelsförening ...	1 100		
Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län	500		
Skaraborgs läns hästavelsförening	1 100		

¹ Ett belopp av 22 700 kronor reserverades för andra och tredje bevaringspremier m. m.

	kronor	kronor	kronor
Halländska hästavelsföreningen	1 100		
Örebro läns bergslagers hästavelsförening	1 100		
Svenska fjordhästföreningen	6 000		
Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening	1 100		
Värmlandsstuteriet Norenberg	6 000		
Umeå lantbruksskola	6 000	31 000	
Frisedlar för år 1962		237 207	1 242 668: 42
		<u>Summa kronor</u>	<u>1 509 768: 42</u>

1963/1964

För detta budgetår anvisades ett belopp av 1 540 000 kronor, varav för varmblodsaveln 290 000 kronor och för kall-

blodsaveln 1 250 000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens fördelningsbeslut anvisades ett sammanlagt belopp av 1 266 785 kronor 65 öre för efterföljande ändamål.

Varmblodsaveln

	kronor	kronor	kronor
I. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen			
a) körpremier	9 000		
b) fraktbidrag	10 000		
c) hästutställningar m. m.	8 000		
d) upplysningsverksamhet	3 000		
e) administrationskostnader	10 000	40 000	
II. Förärvningspremier			
20 st. à 500 kr		10 000	
III. Bevaringspremier ¹			
Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, förskott		90 000	
IV. Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
a) Sveriges stuteriboksstyrelse	6 000		
b) Gotlands läns hushållningssällskap, för skogsross	2 100		
c) Föreningen till den varmblodiga hästavelns främjande på Gotland	1 500	9 600	
V. Disponerat för varmblodsavelns del i häspremieringen		73 000	222 600

Kallblodsaveln

I. Hästavelsföreningar			
a) Svenska fjordhästföreningen	7 000		
b) Avelsföreningen för svenska ardennerhästen	25 000		
c) Föreningen nordsvenska hästen ...	23 000		
d) Södra Älvsborgs läns hästavelsförening	1 100		
e) Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län	500		
f) Skaraborgs läns hästavelsförening	1 100		
g) Halländska hästavelsföreningen ...	1 100		
h) Örebro läns bergslagers hästavelsförening	1 100		
i) Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening u.p.a.	1 100		
j) Hingstuppfödninganstalten Wängen	24 000	85 000	

¹ Ett belopp av 67 000 kronor reserverades för andra och tredje bevaringspremier m. m.

	kronor	kronor	kronor
II. Bidrag till hovvårdsföreningar och ambulera- nde hovslagare (+600 kr åter- levererat från 1962/63)		100 390	
III. Hästpremieringen			
premieringsnämnderna, årsarvoden ...	10 500		
premieringsnämnderna, resekostnader .	49 704: 20		
expenser och fraktbidrag	13 688: 45		
penningpris	297 670	371 562: 65	
IV. Hingsthållningen		340 200	
V. Gemensamhetsbeten		80 000	
VI. Betäckningsbidrag		2 400	
VII. Andra åtgärder till stöd åt hästaveln			
a) Hingstuppfoädningsanstalten			
Wängen	16 000		
b) Umeå lantbruksskola	7 500		
c) Värmlandsstuteriet Norenberg	6 000		
d) Föreningen nordsvenska hästen, dragprov	7 000	36 500	
VIII. Frisedlar för budgetåret 1962/63 [237 207 (anvisat för föregående bud- getår)+28 133]		28 133	1 044 185: 65
		Summa kronor	1 266 785: 65

¹ Utöver nämnda belopp kommer ett belopp att tagas i anspråk för beviljade frisedlar om sammanlagt 350 740 kronor; samtliga frisedlar torde dock ej komma att företes till inlösen, varför den slutliga utgiften för ändamålet kan bli betydligt lägre än det nämnda beloppet.

1964/65

För detta budgetår anvisades ett sammanlagt belopp av 1 850 000 kronor, varav för varmbloodsaveln 336 500 kronor och för kallbloodsaveln 1 513 500

kronor. Av totalbeloppet utgjordes 210 000 kronor av reservationsmedel. Beloppet har av lantbruksstyrelsen avsetts för följande ändamål.

	kronor	kronor	kronor
<i>Varmbloodsaveln</i>			
Premiering och frisedlar	83 542		
Bevaringspremier	171 458		
Förärvningspremier	10 000		
Avelsföreningen för svenska varmbloodiga hästen	45 000	310 000	
Understödjande åtgärder i övrigt			
Sveriges stuteriboksstyrelse	6 000		
Jockeyklubben	10 000		
Föreningen till den varmbloodiga hästavelns främjande på Gotland	1 700		
Gotlands läns hushållningssällskap, för russbete	2 100		
Svenska ponnyföreningen	3 000		
Övrigt	3 700	26 500	336 500
<i>Kallbloodsaveln</i>			
Understöd åt hästavelsföreningar			
Svenska fjordhästföreningen	8 000		
Avelsföreningen för svenska ardennerhästen	35 000		
Föreningen nordsvenska hästen	33 000		
Södra Älvsborgs läns hästavelsförening ...	1 100		
Skaraborgs läns hästavelsförening	1 100		
Halländska hästavelsföreningen	1 100		
Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening u.p.a.	1 100		
Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län	500	80 900	
Premiering och frisedlar		633 500	
Hingsthållningsbidrag		382 000	
Gemensamhetsbeten för unghästar		95 000	
Understödjande åtgärder i övrigt			
Hingstuppfoädningsanstalten Wängen	60 000		
Hingstuppfoädningsanstalten Norenberg ...	7 000		
Umeå lantbruksskola	9 000		
Betäkningsbidrag i de fyra nordligaste länen	2 000		
Dragprov med nordsvenska hästar	8 000		
Dragprov med ardennerhästar	6 000		
Försök med märkning av häst	4 000		
Avelsföreningen för svenska ardennerhästen för subvention av hingstar	45 000		
Föreningen nordsvenska hästen	17 000		
Svenska fjordhästföreningen	3 000		
Övrigt	11 100	172 100	
Hovvårdsföreningar m. m.		150 000	1 513 500
		<u>Summa kronor</u>	<u>1 850 000</u>

Utredningen har funnit det vara av intresse att inhämta uppgifter rörande den närmare dispositionen m.m. av ovan angivna belopp för *budgetåret 1963/64* och har därför studerat de redogörelser som de olika bidragsmottagarna i enlighet med lantbruksstyrelsens föreskrifter ingivit till styrelsen; i vissa fall har närmare uppgifter inhämtats direkt från vederbörande. En sammanfattning av de iakttagelser som därvid har kunnat göras lämnas i det följande.

I. Inom *varmblodsaveln* har *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen* — som mottagit ett sammanlagt belopp av 40 000 kronor (45 000 kronor; uppgifterna inom parentes avser det belopp som lantbruksstyrelsen för motsvarande ändamål beräknat för budgetåret 1964/65) — för a) *körpremier* disponerat ett statsbidrag av 9 000 kronor; de totala utgifterna för föreningen för ifrågavarande ändamål har varit 10 200 kronor. Körpremier utbetalas till uttagna avelsston i åldern tre—fem år, som är väl inkörda och uppvisas för premieringsnämnd eller avelsföreningens uttagningskommission. Beloppen i varje särskilt fall har angivits utgöra 100—300 kronor. På förfrågan om efter vilka grunder dessa differentieras, har föreningen upplyst att det anvisade beloppet varit tillräckligt, så att maximumbeloppet 300 kronor hittills städse kunnat utgå.

Till b) *fraktbidrag* har utnyttjats ett sammanlagt belopp av 10 325 kronor, varav ett belopp om 10 000 kronor utgör statsbidrag. Detta bidrag är en form av betäckningsbidrag till uppfödare, som har ett avstånd av minst 30 km till närmaste hingststation. Bidragen utgår med lägst 25 kronor och högst 200 kronor per gång. Några närmare regler rörande fördelningen av dessa bidrag har föreningen ej utfärdat. Under år 1963 er-

höll sammanlagt 116 stoägare bidrag till sammanlagt 160 ston.

Kommentar (för denna i detta och följande avsnitt ansvarar utredningens sekretariat; den mening som framföres såsom kommentar är alltså sekretariatets egen och behöver icke nödvändigt delas av utredningens ledamöter).

De statliga fraktbidragen och körpremierna innebär, utöver den subvention som hingsthållningen vid Flyinge och den i anslutning därtill bedrivna verksamheten utgör, en påbyggnad av det statsstödet som eljest utgår till varmblodsaveln. Samtliga dessa bidrag är ägnade att förbilliga kostnaderna för uppfödarna och står därför i mindre god överensstämmelse med uttalandet i utredningens direktiv att bidrag i fortsättningen till direkta uppfödningkostnader i princip ej bör komma i fråga.

För c) *hästutställningar* har upptagits ett belopp av 8 000 kronor, som helt täckts av statsmedel. Det ingår som ett normalt led i avelsföreningens verksamhet att anordna dylika utställningar och uppvisningar av varmblodiga hästar. Under ifrågavarande år har emellertid beloppet, såsom kommer att framgå av det följande, disponerats på annat sätt.

Upplysningsverksamheten (d) har dragit en kostnad av 7 916 kronor, varav ett belopp av 3 000 kronor täckts av statsbidrag. Beträffande denna kostnad har avelsföreningen nämnt att det ingår i föreningens uppgift att stödja och uppmuntra landets varmblodiga hästavel; föreningen bedriver fördenskull en omfattande upplysningsverksamhet såväl inom som utom landet. Bidrag härtill har även utgått från den s.k. djurexportfonden.

Administrationn (e) för avelsföreningen har medfört utgifter om sammanlagt 24 483 kronor; statsbidrag härtill har utgått med ett belopp av 10 000 kronor. Kostnaderna innefattar arvoden, hyror, expenser m.m. På förfrågan har föreningen upplyst att arvoden utbetalts till remonteringsofficern med 3 600

kronor och till sekreteraren och kassaförvaltaren med 2 350 kronor. Vidare har för nedannämnda ändamål följande belopp erlagts, nämligen bokföring i Lund 2 000 kronor, lantbruksförbundets revisionsavdelning i Växjö 2 600 kronor och bokföring i Alvesta 2 400 kronor. Såsom kostnader för hyror upptages bl.a. arkiv i Lund med 1 800 kronor och kontor i Strömsholm med 600 kronor.

Kommentar. Administrationen synes, såvitt framgår av lämnade uppgifter, kunna i framtiden förbilligas genom att olika uppgifter, som f. n. är fördelade på olika händer, sammanföres på ett håll.

Sammanfattningsvis må beträffande anslaget till varmbloodsföreningen framhållas, att detta till betydande del kommit att användas till påbyggnad av de av statsmakterna beslutade stödformerna till varmbloodsaveln. En sådan disposition av detta anslag har uppenbarligen icke ursprungligen avsetts; detta bör i stället användas såsom bidrag till föreningens administration och allmänna uppgift att bl.a. sprida upplysning rörande varmbloodsaveln. Anslagets storlek torde böra anpassas härtill. Andra inom hästavelsverksamma avelsföreningar för betydligt större hästraser har f. ö. lägre anslag.

II. 20 *förärvningspremier* om 500 kronor eller sammanlagt 10 000 kronor (10 000 kronor) har efter ansökan tilldelats ägare till äldre varmbloodiga ston (ej travare) som visat god och säker nedärvning. Premierna, som har utgått i nära 20 år och som söktes av sammanlagt 55 personer, avser sådana avelsston i enskild ägo, som sammanlagt lämnat det största antalet remonter och för remonteringen lämpliga avelsdjur.

III. Vid 1952 års riksdag framfördes motionsledes (I: 324 och II: 427) förslag om anslag till vissa premier åt varmbloodiga hästar att utgå från statens hästavelsfond. Med anledning härav beslöt riksdagen (JoU 34; rskr. 262) att s.k. uppfödning- och bevaringspremier t.v. skulle utgå till sådana hästar samt bemyndigade Kungl. Maj:t att med-

delna närmare bestämmelser rörande premiernas storlek. Med anledning härav utfärdades bl. a. bestämmelser om särskilda s.k. *bevaringspremier* om 400 kronor (uppfödningpremierna, som utgick med 150 kronor, är numera avskaffade).

Genom beslut den 11 maj 1964 har lantbruksstyrelsen beslutat att för budgetåret 1963/64 utdela högst 440 bevaringspremier à 400 kronor eller sammanlagt 176 000 kronor (171 458 kronor) enligt i huvudsak följande principer.

A. En första bevaringspremie till ägare av 130 avelsston, som av premieringsnämnd uttagits till avel vid tre eller fyra års ålder; som förutsättning för utbetalningen gäller att bevis utvisande att stoet betäckts med kvalificerad lämplig varmbloodshingst (ej travare) skall företes. Avelsston får i princip endast en premie, men sto som "gått gall", dvs. ej blivit med föl efter betäckning, kan få en andra och ev. även en tredje premie av ifrågavarande slag. Sådan bevaringspremie som avses under denna punkt A utbetalas av lantbruksstyrelsen efter förslag av ordförande i premieringsnämnd eller av den s.k. uttagningskommissionen (mera om denna i annat sammanhang).

Av ovanstående 130 premier avses 30 för från åren 1962 och 1963 kvarstående gallston. Utgifterna för ifrågavarande 130 premier blir således 52 000 kronor.

B. 200 bevaringspremier till remonter, uttagna för export eller omhändertagna för arméns räkning, för utbildning som stamdraghästar eller ackordraghästar eller för ridfrämjandets räkning. Summan av dessa premier blir 80 000 kronor.

C. 25 bevaringspremier till s.k. överblivna remonter, som uppvisats för uttagningskommissionen men icke kunnat inköpas för export eller för arméns räkning men dock är av godtagbar kvalitet. Första bevaringspremien utbetalas till ägaren under förutsättning att denne ägt hästen allt sedan uppvisningsårets början. Summan av dessa premier blir 10 000 kronor.

Enligt lantbruksstyrelsens beslut har vidare 85 bevaringspremier — eller sammanlagt 34 000 kronor — upptagits

såsom andra eller tredje premie för re-
monter som är kvarstående sedan år
1962 och/eller år 1963. Totalsumman
för ifrågavarande premier blir således
(52 000+80 000+10 000+34 000) 176 000
kronor. I styrelsens beslut uttalas vidare.

Om av någon anledning ovanstående sum-
ma i sin helhet ej åtgår, må resterande me-
del av Avelsföreningen för svenska varm-
blodiga hästen disponeras för utbildning å
central anstalt av för arméns och ridfräm-
jandets räkning uttagna hästar, dock med
högst 600 kronor per färdigutbildad häst.

Samtidigt beslutade lantbruksstyrel-
sen att till Avelsföreningen för svenska
varmblodiga hästen som förskott utan-
ordna 90 000 kronor att av föreningen
utbetalas som bevaringspremier, dels
för 200 remonter uttagna för export eller
omhändertagna för arméns eller rid-
främjandets räkning, dels ock för högst
25 s.k. överblivna remonter, som upp-
visats för uttagningskommissionen men
icke kunnat inköpas för export eller för
arméns räkning men dock är av god-
tagbar kvalitet.

Beträffande användningen av de så-
lunda till avelsföreningens förfogande
ställda medlen torde få lämnas följande
uppgifter, som inhämtats direkt från
föreningen. Av de 90 000 kronor som
föreningen erhållit i förskott har sam-
manlagt 75 600 kronor använts såsom
bevaringspremier till 114 för arméns
räkning inköpta hästar; motsvarande
antal är för ridfrämjandet 31, för export
36 samt för uppfödare av s.k. överblivna
remonter åtta, 25 hästar (å 600 kronor)
har förutbildats och sadeltämjts (15 000
kronor), varför föreningen anser sig ha
en fordran på lantbruksstyrelsen om
(75 600 + 15 000 = 90 600) 600 kronor.
Av de av avelsföreningen lämnade upp-
gifterna framgår att sammanlagt åtta
hästar, som tilldelats bevaringspremier,
under året inköpts i Danmark.

Den av avelsföreningen bedrivna verk-

samheten sammanhänger med att re-
monterna inköps som treåringar men
övertages av armén såsom fyraåringar.
Sedan år 1958 arrenderar avelsförening-
en vissa ekonomibyggnader med pro-
visoriskt ridhus vid Herrevadskloster;
vid Utnäslöt i Strömsholm förhyres
bostadslägenhet och stallar med ridhus.
Vid förstnämnda plats är en f.d. kör-
mästare anställd. Vidare biträder till-
fällig personal vid ridutbildningen. Vid
Utnäslöt avlönar föreningen en stallför-
man och delar kostnaderna med ar-
mén för en annan stallförman; även
elever utbildas här. De årliga avlö-
ningskostnaderna för den fasta utbild-
ningspersonalen uppgår f. n. till i runt
tal 37 000 kronor. Enligt avelsför-
eningens uppgifter har kostnaderna för
omhändertagandet av de olika katego-
rierna remonter, för vilka avelsför-
eningen åtnjutit en bevaringspremie om
400 kronor, under de senaste åren upp-
gått till omkring 450 kronor per häst,
fördelade på följande belopp i kronor
räknat, nämligen kostnader vid inköpen
135, uppsamlings- och foderkostnader
40, försäkring 126, räntor 120 samt del i
fast personal och hyra 29. I anslutning
till nämnda uppgift om kostnader för
hyra må nämnas att enligt vad utred-
ningen inhämtat avelsföreningen för en
kostnad av omkring 16 000 kronor låtit
upprusta en staten tillhörig byggnad,
vilken användes såsom bostad för en
förvaltare som omhänderhar förening-
ens verksamhet vid Utnäslöt. Samtidigt
har statsverket nedlagt utgifter med om-
kring 7 000 kronor i samma byggnad.
För att täcka skillnaden mellan beva-
ringspremien och angivna belopp om
450 kronor har föreningens statsbidrag
till hästutställningar tagits i anspråk.
I beloppet 450 kronor ingår ej några
kostnader för utbildning av hästar; här-
för har anlåtats förenämnda belopp om
600 kronor. — Överblivna bevarings-

premier må även utnyttjas för bestridandet av kostnader för export av hästar; härför gör avelsföreningen anspråk på att för år 1964 få disponera ett belopp av i runt tal 19 000 kronor. Beloppet härför avses bli täckt genom in- språktagande av andra medel till bevaringspremier än dem som står till föreningens förfogande.

Av avelsföreningen skrivelse till utredningen framgår att föreningen vid utgången av år 1963 ägde ett kapital av nära 390 000 kronor.

Kommentar. Till avelsston och remonter i svensk ägo och av sådan kvalitet att de anses böra omhändertagas för olika ändamål utbetalas sålunda bevaringspremier om 400 kronor. Uttagningen ombesörjes av en särskild uttagningskommission som tillsättes av avelsföreningen i samråd med lantbruksstyrelsen. Till avelsston utbetalas premierna i regel av lantbruksstyrelsen på förslag av vederbörande premieringsnämnd till ägaren under förutsättning att språngsedel företes som utvisar att stoet vid tre års ålder betäckts med godkänd lämplig hingst. Under vissa förutsättningar kan även en andra och tredje bevaringspremie utbetalas till ston som tidigare gått gall. Ifrågasvarande bevaringspremier får i princip sägas vara av samma karaktär som de premier som utbetalas enligt premieringsreglementet och torde närmast få betraktas som en uppräknig av dessa. Med hänsyn till beloppens storlek kommer de dock otvivelaktigt att utgöra ett bidrag till uppfödningens kostnader. Att för framtiden utbetala dylika premier skulle därför innebära ett avsteg från den i utredningens direktiv uttalade principen, att bidrag till uppfödningens kostnader ej skall utgå.

Lämpligheten av att utbetala nya bevaringspremier till s. k. gallston synes vidare kunna ifrågasättas mot bakgrunden av premiernas syfte, nämligen att främja tillkomsten av föl. Om ett sto som erhållit en första premie icke fölat, har det med premien åsyftade resultatet ej uppnåtts. Att under dylika förhållanden utbetala nya premier, synes knappast förenligt med premiernas ändamål.

De bevaringspremier som utgår till hästar som uttagits av avelsföreningen för arméns, ridsportens m. fl. räkning användes,

såsom framgår av den föregående redogörelsen, till bestridandet av kostnader som är förbundna med föreningens verksamhet i dessa avseenden. Enligt vad försvarets indendenturverk i skrivelse till utredningen upplyst måste remonterna uppköpas som treåringar för att armén, som enligt gällande bestämmelser övertager dem som fyraåringar, över huvud taget skall kunna erhålla tjänstdugliga hästar. Armén har icke några egna medel till förfogande för att själva omhänderha remonterna under ifrågasvarande tid utan detta måste ske, som försvarets indendenturverk uttrycker det, »på avelsföreningens bekostnad», dvs. med anlåtande av tillgängliga bevaringspremier. Anordningen innebär således att med anslag till hästavelns befrämjande kostnader bestrides som rimligen borde bäras av resp. avnämare. Det kan knappast vara något intresse för aveln att på detta sätt stå som mottagare av statliga medel som i verkligheten icke kommer denna till godo. Om t. ex. armén anser sig icke själv kunna omhänderha hästarna, till dess de slutligt övertages som fyraåringar, bör hinder givetvis icke föreligga för armén att låta avelsföreningen sköta denna verksamhet; kostnaderna härför synes emellertid böra bestridas av anslag som över fjärde huvudtiteln ställes till arméns förfogande.

Viss del av bevaringspremierna användes även för utbildning av hästar. Sant är att utbildningen av t. ex. ridhästar är mycket väsentlig för hästarnas användbarhet under en tillräckligt lång tid. En central utbildning synes i och för sig ändamålsenlig. Det göres också från företrädare för aveln gällande att en på angivet sätt konstruerad bidragsgivning är nödvändig för att välutbildade hästar till rimliga priser skall kunna ställas till förfogande. Med anledning härav må erinras om att utgifterna för utbildning måste vara att jämställa med uppfödningens kostnader, vilka enligt utredningens direktiv i princip icke skall bestridas av statsmedel. Dessa kostnader torde böra bäras av resp. avnämare av hästarna. Utredningen har f. ö. i sitt föregående betänkande anvisat en väg för att t. ex. ridsporten skall kunna erhålla statsgaranterade lån för inköp av även utbildade hästar. Premier av här avsett slag synes med hänsyn till vad sålunda anförts vare sig lämpliga eller erforderliga för detta ändamål.

Vissa av ifrågasvarande premier användes för hästar, avsedda för export, och fungerar

således som ett slags exportpremie. Det kan knappast vara rimligt att utländska köpare på detta sätt subventioneras av statsmedel, då premierna givetvis måste påverka de priser som köparna har att betala. Särskilt mot bakgrunden av att under senare år brist på varmblodiga hästar förelegat inom landet, vilken brist framtvingat inköp i utlandet, framstår den tillämpade ordningen som mindre lämplig.

Premier utgår även till vissa remonter som uppvisats för uttagningskommissionen men icke kunnat inköpas för export eller för arméns räkning men dock är av godtagbar kvalitet. Dylåka premier synes knappast stå i överensstämmelse med det syfte som ett statligt stöd till hästaveln bör ha.

Sammanfattningsvis må erinras om att systemet med bevaringspremier ofta kritiserats; mot bakgrunden av vad här upplysts rörande användningen av dessa premier synes denna kritik icke obefogad. Över huvud taget har stödet till varmblodsaveln numera blivit så rikt förgrenat att en omläggning av detta i olika avseenden framstår som i hög grad motiverad.

IV. a) *Sveriges stuteriboksstyrelse* har erhållit ett anslag av 6 000 kronor (6 000 kronor). Enligt styrelseberättelsen för år 1963 har utgivits band XXV av *Rasstambok för ädla hästar i Sverige*. Bandet omfattar under år 1962 stambokförda 114 ston och fem hingstar. Bandet har duplicerats i en upplaga av 350 exemplar, av vilka 251 försålts och 83 utdelats gratis. Vinst- och förlustkontot upptager följande utgifter, nämligen stamboken 8 145 kronor, arvoden och resor 2 125 kronor, skrivmateriel och porton m.m. 1 032 kronor och representation 422 kronor; inkomsterna hänför sig till inregistreringsavgifter 2 500 kronor, räntor 1 388 kronor och anslag 7 200 kronor. Årets förlust utgjorde 635 kronor. Utgående balanskontot uppvisar tillgångar med i runt tal 36 000 kronor.

b) *Gotlands läns hushållningssällskap* har tilldelats ett belopp av 2 100 kronor (2 100 kronor) för bevarandet av skogsrusset i dess ursprungliga typ. Av detta belopp har 200 kronor utnyttjats för

utgivandet av band IV av stambok för russ, som utkommit i en upplaga om 1 000 exemplar. Utgivningskostnaderna har uppgått till 8 764 kronor. För ändamålet fanns av statsmedel reserverat ett belopp av 1 000 kronor. — Bevaringspris om 50 kronor eller sammanlagt 300 kronor har tilldelats ägare av lovande treåriga russton; ägarna har avlämnat förbindelser att icke avvyttra stona utom länet före 1968 års utgång.

Som bidrag till kostnaderna för hållande av en flock fritt gående russ om 47 djur på Lojsta hed har utbetalats ett belopp av 1 600 kronor. Ägarna till hästarna har själva fått tillskjuta 146 kronor per djur.

c) *Föreningen till den varmblodiga hästavelns främjande på Gotland* har erhållit ett anslag av 1 500 kronor (1 700 kronor), som använts till följande ändamål, nämligen understöd för deltagande i hästkötarekurser 668 kronor, kostnader för statens hingstar 52 kronor, upplysningsverksamhet och propaganda 439 kronor, del i kostnader för administration, sammanträden, sekreterararvode 141 kronor samt del i kostnaderna för heders- och avelspriser 200 kronor. Vid ingången av år 1963 hade föreningen en behållning av 1 090 kronor; motsvarande belopp vid utgången av nämnda år var 820 kronor.

Kommentar. Mot användningen av de under IV a)—c) omnämnda bidragen synes i och för sig i stort sett intet vara att erinra, även om kostnaderna för rasstamboken för ädla hästar synes höga, speciellt om hänsyn togs till det ringa antal hästar som bokförts; statsbidraget motsvarar 50 kronor per häst. Det kan likväl ifrågasättas, om bidrag av förevarande art är oundgängligen nödvändiga och om icke de åtgärder på Gotland som avses med förevarande anslag skulle kunna samordnas. I utredningens föregående betänkande uttalades att inköp av hederspriser icke borde bestridas med statsmedel; motsvarande torde böra gälla i förevarande fall.

V. Till utgifterna för *hästpremieringen* återkommer utredningen i ett senare sammanhang.

I. Inom *kallblodsaveln* har såsom bidrag till *hästavelsföreningar* utbetalts ett bidrag av sammanlagt 85 000 kronor, fördelade på de belopp som framgår av sammanställningen i det föregående. Såsom villkor för bidragen har bl.a. föreskrivits,

att bidraget till S. Älvsborgs läns hästavelnsförening, Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län, Skaraborgs läns hästavelnsförening, Halländska hästavelnsföreningen u.p.a. och Örebro läns bergslagers hästavelnsförening skulle användas till de med respektive föreningars verksamhet avsedda ändamålen,

att bidraget till Avelsföreningen för svenska ardennerhästen skulle användas till bestridande av kostnaderna för föreningens rasstamboksföring och vad därmed står i samband,

att bidraget till Svenska fjordhästföreningen och Föreningen nordsvenska hästen skulle användas till bestridande av kostnaderna för föreningarnas rasstamboksföring samt föreningarnas allmänna verksamhet,

att bidraget till Hingstuppförädlingsanstalten Wången skulle utgå under förutsättning, dels att verksamheten allttjämt inriktades uteslutande på avel av den nordsvenska hästen genom anskaffning, uppfödning och tillhandahållande av förstklassiga avelsdjur, dels ock att lantbruksstyrelsen skulle äga befogenhet att inspektera anläggningen och taga del av dess räkenskaper och verksamhet,

att fullständig redogörelse beträffande användningen av beviljat statsbidrag skulle avgivas till lantbruksstyrelsen senast den 30 september 1964, varjämte redogörelse från enskild sammanslutning skulle åtföljas av en allmän översikt av sammanslutningens inkomster och utgifter samt ekonomiska ställning.

Beträffande dispositionen av de olika beloppen torde få lämnas följande uppgifter.

a) *Svenska fjordhästföreningen*, som erhållit ett bidrag av 7 000 kronor (8 000

kronor), har den 4 januari 1965 inkommit med följande redogörelse.

Överlämnas härmed redovisning, till vilket ändamål Svenska Fjordhästföreningen använt erhållet statsanslag å 7 000 kronor.

Enär bokslutet för 1964 års verksamhet ännu ej är avslutat får redovisningen lämnas enligt följande:

Utöver vanliga organisationskostnader har föreningens utgifter under 1964 utgjorts av kostnaderna för framställning av band 1 av Stambok över hästar av Fjordras, vilka kostnader ha varit:

Tryckerikostnader, Barneviks	
Tryckeri, Uddevalla	4 895:—
För utarbetande av manuskript (John Lofors, Uddevalla)	2 500:—
Klichékostnader m. m.	1 100:—
Övriga expeditjonskostnader	705:—
	<hr/>
	Summa kronor 9 200:—

Anslaget 7 000:— kronor har i sin helhet åtgått till att täcka ovan redovisade utgift.

Kommentar. Till förestående redovisning må helt allmänt framhållas, att det på grundval av denna givetvis är omöjligt att bedöma, huruvida behov av statsbidraget verkligen förelegat. För en sådan bedömning erfordras uppgifter rörande föreningens ekonomi i övrigt m. m.

b) *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen* särredovisar icke statsbidraget om 25 000 kronor (35 000 kronor) utan detta ingår bland föreningens övriga inkomster, under år 1963 sammanlagt 71 800 kronor. Den största inkomstposten är stambokföringsavgifter om sammanlagt 25 200 kronor; i övrigt må nämnas räntor och utdelningar med sammanlagt 4 700 kronor. Bland utgifterna redovisas bl.a. följande poster, nämligen löner, arvoden, pensioner 26 900 kronor, stamboksband LIV 26 600 kronor samt reserverade medel för band LV med 5 000 kronor. Årets vinst utgjorde 200 kronor och det egna kapitalet uppgår till 57 700 kronor.

c) *Föreningen nordsvenska hästen* har utnyttjat sitt bidrag om 23 000 kronor (33 000 kronor) till dels bestridandet av kostnader för rasstamboken, dels

föreningens allmänna verksamhet. Till förstnämnda ändamål — som medfört utgifter om sammanlagt i runt tal 47 700 kronor, varav tryckningskostnader m.m. 33 000 kronor — har utnyttjats ett belopp av 17 000 kronor. Till förfogande har stått även anslag från hushållnings-sällskap med 2 050 kronor. För den allmänna verksamheten — vilken sammanlagt kostat i runt tal 12 600 kronor — har således disponerats ett belopp av 6 000 kronor. Utöver nämnda statsbidrag har föreningen erhållit ett särskilt bidrag om 7 000 kronor (8 000 kronor) för anordnande av dragprov. Föreningens inkomster och utgifter balanserar på ett belopp av i runt tal 68 700 kronor; bland inkomsterna ingår således statsbidrag med 30 000 kronor. Årets överskott uppgår till 2 200 kronor. Föreningen ägde vid utgången av år 1963 reserverade medel om sammanlagt 111 000 kronor.

d) *Södra Älvsborgs läns hästavelsförening* — som erhållit bidrag med 1 100 kronor (1 100 kronor) — har under 1963 haft ett medlemsantal av 139. Utöver statsbidraget har föreningen uppburit avkastningen från hushållnings-sällskapets hästavelsfond med i runt tal 2 450 kronor. Inkomsterna i övrigt utgöres av räntor med 1 150 kronor. Bland utgifterna redovisas priser med 1 700 kronor, omkostnader med 1 500 kronor och årets vinst med 1 400 kronor. Kapitalbehållningen vid räkenskapsårets utgång utgjorde 32 000 kronor. — I fråga om avsättningsförhållandena för hästar har styrelsen för föreningen i årsberättelsen för år 1963 gjort följande uttalande.

Hela år 1963 kännetecknades av en minskad efterfrågan på hästar och särskilt påfallande blev detta under den senare hälften av året. Priserna blev som följd härav låga och man torde få gå tillbaka till åren omkring 1950 för att finna ett, räknat i oförändrat penningvärde, lika lågt prisläge. Tydligt har den under de allra sista åren

starkt ökade maskin användningen i skogen tillsammans med den stadigt fortgående mekaniseringen inom jordbruket skapat ett rätt stort överskott på hästar.

På en av slakteriföreningen i september anordnad hästauktion betalades för ur härstamningssynpunkt premieringsbara stoföl och ungston följande medelpriser:

	kronor
stoföl	1 031
1-åriga ungston	1 643
2-åriga ungston	2 141
3-åriga ungston	2 507

För hingstfölen, av vilka en del gick till slakt, blev priset i medeltal ca 940 kronor. Medelpriset för ordinära arbetshästar torde under året ha legat under 3 000 kronor. Påfallande är i hur hög grad en garanti om att hästen är väl inkörd påverkat priserna.

e) *Föreningen belgiske hästen i Malmöhus län* — som erhållit ett belopp av 500 kronor (500 kronor) — har under år 1963 utdelat frisedlar, heders- och vandringspriser samt minnesbägare. Såsom inkomster har redovisats anslag 11 000 kronor, räntor 600 kronor, medlemsavgifter 1 100 kronor och odisponerade vinstmedel 2 650 kronor. Utgifterna avser expeditionskostnader 300 kronor, diverse omkostnader 2 300 kronor, frisedlar 6 800 kronor, heders- och penningpriser 4 900 kronor samt arvoden m.m. 1 100 kronor. Behållningen utgjorde vid 1963 års utgång 34 600 kronor.

f) *Skaraborgs läns hästavelsförening* — som har ett medlemsantal av 131 — har i stort sett använt statsbidraget om 1 100 kronor (1 100 kronor) till inköp av hederspriser av olika slag. Föreningens inkomster har — utöver nämnda statsbidrag — utgjorts av årsavgifter 700 kronor, lotteri 1 300 kronor och räntor 200 kronor. Utgifterna har avsett telefon, porton m.m. 400 kronor, hederspriser 2 200 kronor samt diverse 200 kronor. 1963 års överskott uppgick till 600 kronor. Det egna kapitalet utgör 7 000 kronor.

g) *Halländska hästavelserföreningens* anslag om 1 100 kronor (1 100 kronor) har redovisats på följande sätt.

Statsbidraget har använts för föreningens kostnader vid hästpremieringarna m. m., såsom hyra för visningshallen i Falkenberg 500 kronor, samt delutgifter för kataloger 200 kronor, priser vid premieringarna 200 kronor och anslag till ryttnäringar 200 kronor.

h) *Örebro läns Bergslagers Hästavelserförening* har meddelat att föreningen beviljat statsbidrag för år 1963 om 1 100 kronor icke helt förbrukats för sitt ändamål. Föreningen har därför hos lantbruksstyrelsen anhållit att användningstiden måtte utsträckas att omfatta jämväl år 1964 och att redovisning därefter måtte få ske i vanlig ordning. Av denna anledning sökes ej heller något bidrag för 1964.

i) *Göteborgs och Bohus läns hästavelserförening u.p.a.* särredovisar ej statsbidraget 1 100 kronor (1 100 kronor), utan detta ingår bland föreningens övriga inkomster; dessa har för 1963 uppgått till 34 400 kronor, varav 17 600 kronor utgjorde behållning från år 1962. Bland övriga inkomster märkes anslag från länets hästavelsfond 2 400 kronor, hingstarna 3 900 kronor, statligt hingsthållningsbidrag 1 800 kronor och försålda föl 3 300 kronor. Största utgiftsposten utgöres av inköpta föl med 4 300 kronor och hingstarna 4 000 kronor. Kassabehållningen till år 1964 uppgick till 15 700 kronor.

j) Till anslaget till *hingstuppfödningens anstalten Wången* återkommer utredningen i det följande.

Kommentar. Vad förut sagts som kommentar beträffande Varmblodsaveln, IV. Andra åtgärder till stöd åt hästaveln gäller i tillämpliga delar även beträffande vissa av förevarande bidrag. Påfallande är sålunda att anslagen i flera fall är mycket små och behovet av dessa anslag kan bl. a. med hänsyn till de begränsade uppgifterna

för ifrågakvarande föreningar ifrågasättas. En av bidragsmottagarna har f. ö. anmält, att erhållet statsbidrag icke kunnat förbrukas. Annorlunda förhåller det sig med anslagen till Avelsföreningen för svenska ardennerhästen och Föreningen nordsvenska hästen. Dessa avelsföreningar har otvivelaktigt väsentliga uppgifter att fylla och mot användningen av de tilldelade statsanslagen synes, såvitt framgår av de lämnade redogörelserna, intet vara att invända. Med hänsyn till det sätt varpå statsbidragen i vissa fall redovisas — de ingår bland övriga inkomster och särredovisas ej — är det dock svårt att få någon säker uppfattning härom.

II. Till *hovvårdsföreningar och ambulande hovslagare* har utbetalts ett sammanlagt belopp av 100 990 kronor (150 000 kronor), vilket av lantbruksstyrelsen fördelats på följande sätt.

Hushållningssällskap	kronor
Stockholms läns och stads	835
Uppsala	2 085
Södermanlands	4 125
Östergötlands	4 475
Jönköpings	2 825
Kronobergs	8 670
Kalmar	3 800
Gotlands	975
Blekinge	950
Kristianstads	1 900
Malmöhus	650
Hallands	625
Göteborgs och Bohus	4 375
Älvsborgs Norra	4 335
Älvsborgs Södra	6 075
Skaraborgs	5 650
Värmlands	4 725
Örebro	5 075
Västmanlands	3 685
Kopparbergs	3 200
Gävleborgs	4 550
Västernorrlands	6 160
Jämtlands	7 275
Västerbottens	5 610
Norrbottnens	8 360

I syfte att få en uppfattning om användningen av ifrågakvarande bidrag har studerats redogörelserna från fem hushållningssällskap, nämligen Östergötlands, Kronobergs, Skaraborgs, Västmanlands och Norrbottens.

Hushållningssällskapet i Östergötlands län har fördelat anslaget om 4 475 kro-

Tabell 1

Förening eller hovslagare	Bidrag kronor	Antal häst- ägare	Antal hästar	Bidrag per häst kronor
Hällestadsortens hovvårdsförening	625	126	188	3,32
Vånga hovvårdsförening	625	93	106	5,89
Kättilstads hovvårdsförening	625	175	205	3,05
Carl-Axel Svensson, Mjölby	486	200	418	1,16
Carl Johan Brolinsson, Norrköping ¹	332			
Bror Carlsson, Linköping	376	16	22	17,09
Oskar Larsson, Söderköping	404	90	160	2,53
Karl-Erik Malm, Åtvidaberg	238	75	125	1,90
Ingvar Flood, Åtvidaberg	376	140	310	1,21
Nils Lundell, Kättinge	184	71	104	1,77
Malte Johansson, Igelfors	204	45	85	2,40

¹ Ej lämnat uppgifter.

nor på tre hovvårdsföreningar med 625 kronor till var och en och på åtta enskilda hovslagare med belopp som varierar mellan 486 kronor och 184 kronor. Av tabell 1 framgår det antal hästägare och hästar m.m. som under året betjänats.

Hushållningssällskapet i Kronobergs län har av det utbetalade beloppet, 8 670 kronor, förbrukat ett belopp av 8 045 kronor. Härav har ett belopp av 100 kronor disponerats för trycksaker och ett belopp av 600 kronor för medverkan vid premiering. Återstående belopp har fördelats på sju hovvårdsföreningar och på 12 enskilda hovslagare med belopp som varierar mellan 625 kronor och 300 kronor resp. 325 kronor och 210 kronor.

Hushållningssällskapet i Skaraborgs län har fördelat ifrågavarande belopp, 5 650 kronor, på åtta hovvårdsföreningar (625 kronor till var och en) och två enskilda hovslagare (325 kronor till var och en).

Hushållningssällskapet i Västmanlands län — som erhållit ett belopp av 3 685 kronor — har tilldelat en var av fyra hovvårdsföreningar 625 kronor och fyra enskilda hovslagare belopp som varierar mellan 325 kronor och 210 kronor.

Hushållningssällskapet i Norrbottens län har fördelat ifrågavarande belopp om 8 360 kronor på nio hovvårdsföreningar med belopp, som varierar mellan 1 800 kronor och 125 kronor. Tre ambulerande hovslagare har erhållit 300 kronor, 200 kronor resp. 500 kronor. Sällskapet har beträffande de olika bidragsmottagarnas verksamhet m.m. lämnat de uppgifter, som framgår av tabell 2.

Kommentar. På grundval av sålunda redovisade uppgifter kan konstateras att bidraget per skodd häst i regel är litet; i ett fall har detta dock uppgått till över 17 kronor. För ifrågavarande ändamål har dock totalt utgått ett så stort belopp som 100 990 kronor. Stödet till varje med anlitande av bidraget omskodd häst är dock likväl så litet, att det endast undantagsvis torde ha någon större ekonomisk betydelse för resp. bidragsmottagare. Det torde därför med fog kunna hävdas, att det reella värdet av nämnda belopp blir ringa. På grund härav och med hänsyn till att bidrag till direkta uppfödningkostnader enligt direktiven ej bör komma i fråga kan ifrågasättas, om denna stödform bör bibehållas för framtiden. Däremot kan det vara motiverat att bidrag lämnas till utbildning av hovslagare, så att dylika även för framtiden kan finnas tillgängliga i erforderlig omfattning.

III och IV. I fråga om utgifterna för *hästpremieringen och hingsthållningen*

Tabell 2

Mottagare	Bidrag kronor	Antal medl.	Antal hästar	Antal omskoningar	Antal unghästverknningar	Antal behandlade nötkreatur
Piteortens hovvårdsförening ...	1 800	417	200	1 042	44	710
Norr fjärdens hovvårdsförening .	425	190	190	367	33	
Lule Älvdals hovvårdsförening .	1 000	317	317	920	40	
Arvidsjaur's hovvårdsförening .	675	200	200	575	10	50
Markbygdens hovvårdsförening .	125	78	80	72		
Älvsbyortens hovvårdsförening .	400	100	100	343	10	20
Kalixortens hovvårdsförening ...	1 600	206	190	1 487	70	35
Nedre Tornedalens hovvårdsförening	725	200	160	680	25	10
Råne Älvdals hovvårdsförening .	610	149		585		
Karl J. Hejnedal, Erkheikki ...	300		147	246		
Arjeplogs hushållningssällskap	200	242	42	136		
Jokkmokks hushållningssällskap ...	500	2140	140	584		2

¹ Avser antalet behandlade hästar.

² Avser antalet hästägare.

återkommer utredningen i andra avsnitt av detta betänkande.

V. Anslaget till anordnande och underhåll av *gemensamhetsbeten för unghästar av nordsvensk ras* 80 000 kronor (95 000 kronor) har fördelats på nedan nämnda hushållningssällskap med de belopp som angivits för vart och ett, nämligen

Södermanlands	1 200
Göteborgs och Bohus	440
Värmlands	7 000
Örebro	1 300
Kopparbergs	12 000
Gävleborgs	11 000
Västernorrlands	12 000
Jämtlands	13 000
Västerbottens	12 500
Norrbottnens	9 560

För åtnjutande av bidragen gäller bl.a. följande av lantbruksstyrelsen fastställda villkor.

Bidragen skall användas till kostnader, som tarvas för grundförbättringar och underhåll av betesmarker eller i övrigt för ett ändamålsenligt bedrivande av redan befintliga gemensamhetsbeten, anordnade antingen av hushållningssällskap eller enskild sammanslutning;

därest gemensamhetsbetet är anordnat av

enskild sammanslutning, skall verksamheten bedrivas under kontroll av hushållningssällskapet i länet, genom vilket försorg betet skall inspekteras minst två gånger under vegetationsperioden;

de föreskrifter beträffande betets underhåll och skötsel, som därvid kan utfärdas, skall iakttagas av sammanslutningen.

Kommentar. Gemensamhetsbetena i bl. a. de nordligaste länen är, enligt vad som inhämtats, uppskattade. Statsbidrag härtill synes emellerid icke böra utgå för framtiden, då det i direktiven utsagts att bidrag till direkta uppfödningsskostnader i princip ej bör förekomma.

VI. Till ettvart av Jämtlands, Väster-norrlands och Västerbottens läns hushållningssällskap har 500 kronor utgått såsom betäckningsbidrag; Norrbottens läns hushållningssällskap har för samma ändamål tilldelats ett belopp av 900 kronor. Sammanlagt 2 400 kronor (2 000 kronor) har sålunda utbetalats för detta ändamål. Bidragen är avsedda för nordsvenska avelsston med stort avstånd till lämplig hingst.

Kommentar. Förestående bidrag är närmast att hänföra till uppfödningsskostnader och bör därför principiellt icke utgå. I betraktande av de ofta betydande avstånd, varom här är fråga, kan skäl dock tala för

viss bidragsgivning. Det kan emellertid ifrågasättas, om icke denna med hänsyn till det förhållandevis stora administrativa besvär denna medför skulle kunna lämnas i annan form än f. n.

VII. Vid hingstuppfoödningsanstalten Wången, Umeå lantbruksskola och Värmlandsstuteriet Norenberg bedrivs uppfoödnung av hingstar av nordsvensk ras. För 1963 åtnjöt dessa institutioner bidrag av statsmedel med (24 000 + 16 000) 40 000 kronor (60 000 kronor), 7 500 kronor (9 000 kronor) resp. 6 000 kronor (7 000 kronor).

Hingstuppfoödningsanstalten Wången inrättades år 1903 av de fyra hushållningssällskapen i Gävleborgs, Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län, vilka alltjämt är huvudmän för densamma. Anstalten står under ledning av en särskild styrelse.

Syftet med verksamheten är att genom ett planmässigt urval ur tillgängligt avelsmaterial samt en testning och gallring av detta material i förening med en lämpligt anordnad uppfoödnung trygga tillgången på goda hingstar av nordsvensk ras. I begränsad omfattning bedrivs även en viss försöksverksamhet beträffande uppfoödningsmetoder m.m.

Anstaltens huvudbyggnader är belägna på kronoegendomen Wången i Alsens socken, fem mil väster om Östersund. På förslag av Kungl. Maj:t medgav riksdagen år 1903 att »huvudgården, 37/64 mantal av förra skvadronschefsbostället 11/3 mantal Wången No 1 i Alsens socken och Offerdals härad av Jämtlands län finge upplåtas åt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands läns hushållningssällskap att av dem från den 14 mars 1904 utan avgift disponeras». Sedermera har ytterligare en intilliggande mindre kronoegendom, Åberg, arrenderats mot en avgäld av för närvarande 900 kronor per år, varjämte anstalten inköpt tre mindre fastigheter

— därav två på sju km avstånd från huvudgården — för att trygga tillgången till bete. Den sammanlagda areal, som för närvarande disponeras, utgöres av 52 ha åker, varav ca 50 ha i cirkulation, samt 94 ha betesmark, varav 61 ha ängs- och hagmark samt 33 ha skogsmark.

Stall- och övriga ekonomibyggnader samt arbetarbostäderna vid anstalten har nyligen undergått genomgripande moderniseringar. För detta ändamål erhööll anstalten år 1959 anslag från konjunkturutjämningsfonderna för det enskilda skogsbruket i de fyra berörda länen med sammanlagt 360 000 kronor. Härigenom har en rationalisering av driften och en icke oväsentlig minskning av arbetsåtgången kunnat genomföras.

De hästar, som skall uppfoödas vid anstalten, inköpes som föl på hösten det år de är födda. Någon utgallring sker därefter i regel icke förrän i samband med att de uppvisas som treåringar vid premieringsförrättning. Därvid godkända hingstar kvarstår för att ånyo uppvisas vid premiering som fyraåringar. I samband härmed undergår hingstarna grundliga prestationsprov i form av olika dragprov samt travprov för kontroll och uppvisning av deras dragförmåga, draglag och rörelser. De hingstar som vid denna premiering slutgiltigt godkännes försäljes vid offentlig auktion. I den mån de icke finner köpare vid auktionen, vilket under senare år blivit allt vanligare, försäljes de under hand. De hästar, som icke blir godkända för avel, säljes som arbetshästar.

Tidigare inköptes fölen företrädesvis inom de fyra närmast berörda hushållningssällskapens områden; under de senaste åren har inköpen skett från Stockholms län i söder till Västerbottens län i norr. Antalet förvärvade föl har i regel varierat mellan 15 och 25, varvid

Tabell 3

År	Inköpta föl	Försålda	
		hingstar	valacker
1954	16	5	7
1955	16	3	6
1956	15	8	11
1957	15	9	4
1958	20	8	5
1959	20	8	9
1960	20	4	11
1961	25	8	8
1962	24	6	12
1963	22	5	17

dock under de senaste sju åren antalet icke understigit 20.

Antalet försålda hingstar och valacker under de senaste åren framgår av tabell 3.

Under anstaltens tidigare verksamhet har som ett medeltal för en längre tidsperiod ungefär hälften av de inköpta fölen gått ut som godkända hingstar. Under senare år har gallringen varit betydligt strängare, varvid i genomsnitt endast ca en fjärdedel godkänts. Av de år 1960 inköpta 20 hästarna blev vid 1964 års vårpremiering endast tre godkända som fyraåringar och av de år 1961 inköpta 25 hästarna endast fem godkända som treåringar. Hästantalet var vid utgången av år 1963 sammanlagt 84.

Alltsedan år 1914 har anstalten erhållit statsbidrag till driftkostnaderna. Detta utgick de första åren med 10 000 kronor per år men har senare, såsom framgår av tabell 4, successivt höjts.

De fyra deltagande hushållningssällskapen har under de senaste åtta åren tillskjutit vartdera 5 000 kronor eller tillsammans 20 000 kronor per år. Tidigare utgjorde anslagen under en följd av år 4 000 kronor, eller tillsammans 16 000 kronor.

De under senare år starkt ökande utgifterna har, trots stora ansträngningar att genomföra kostnadssänkande rationaliseringsåtgärder, medfört allvarliga

ekonomiska problem för anstalten. Här till har givetvis också bidragit ett minskat behov av och därmed vikande efterfrågan på såväl hingstar som valacker. Detta har inneburit att försäljningspriserna på hästarna icke stigit i takt med penningvärdesförsämringen och de ökade kostnaderna. Åren 1962 och 1963 har driftunderskottet uppgått till 7 826 kronor resp. 8 724 kronor. Detta i förening med de kostnadskrävande rationaliseringsåtgärderna har medfört en stark ansträngning av anstaltens likviditet. Anstalten har därför under år 1964 nödgats anhålla om ett lån om 60 000 kronor hos de delägande hushållningssällskapen i avvaktan på de förslag rörande anstaltens framtid som kan komma att framläggas av hästutredningen.

Hingstuppfödningen vid *Umeå lantbruksskola* ingår som en gren av skolans verksamhet.

År 1914 bildades Umeortens hästavelsförening, senare ombildad till Västerbottens läns hästavelsförening, vars uppgift bl. a. var att uppföda avelshingstar. De första fyraårshingstarna såldes år 1919. År 1932 övertog Västerbottens läns hushållningssällskap verksamheten, varför hästavelsföreningen trädde i likvidation och hingstuppfödningen flyttades till Umeå lantbruksskola.

Tabell 4

År	Statsbidrag kronor
1955	30 000
1956	45 140
1957	42 150
1958	46 700
1959	31 500
1960	31 500
1961	31 500
1962	35 000
1963	40 000
1964	60 000

Under perioden 1917—1933 köptes i genomsnitt sex hingstföl per år, av vilka hälften godkändes som hingstar. Under tiden därefter ökades antalet föl till åtta årligen för att under några år på 1950-talet sjunka till fem å sex. Under senaste femårsperiod har åter åtta föl satts in per år. Vid vårpremieringarna under perioden 1960—1964 har godkänts 12 treåriga hingstar, men av dessa har två slagits ut som fyraåringar.

Den regionala skolstyrelsen för lantbrukets skolor i Västerbottens län handhar verksamheten. Hästar, stallar, betesmarker m. m. ägs av Västerbottens läns landsting, som ytterst är ansvarig för skolans ekonomi.

I åliggandena för skolans rektor ingår att efter skolstyrelsens direktiv leda hingstuppfödningen. För hästarnas skötsel svarar en stallförman, som har ett stallbiträde till hjälp. Utöver själva hästskötseln svarar denna personal även för underhåll av stallbyggnad m. m. Praktiskt taget allt arbete i samband med hingstuppfödningen sker i nära kontakt med undervisningen.

Statsbidragen till hingstuppfödningen har varierat från högst 10 000 kronor till lägst 6 000 kronor och har för nu ifrågasvarande budgetår uppgått till 7 500 kronor. Huvudmannens bidrag har varierat något men hållit sig omkring 20 000 kronor. Intäkterna av sålda hästar har utgjort omkring 25 000 kronor.

Föreningen Värmlandsstuteriet Norenberg har på förfrågan från utredningen upplyst att den bildades år 1918. Medlemmarna utgöres av ett 60-tal uppfödare inom Värmlands län. Verksamhetens huvudsyfte är att tillvarata de bättre hingstfölen i länet av nordsvenskt ras. Antalet inköpta föl har varierat mellan åtta och femton per år. Av dessa har över 100-talet blivit premierade. Föreningen avser att fortsätta hingstuppföd-

ningen i samma takt som f. n. — under hösten 1964 inköptes nio hingstföl — men minska brukshästuppfödningen.

För år 1963 lämnade verksamheten en vinst av 2 400 kronor som avskrivits på en balanserad förlust; denna utgör numera 8 400 kronor. Enligt balansräkningen per den 31 december 1963 upptages bland föreningens tillgångar fastighet, värderad till 127 300 kronor. Vinst och förlusträkningen upptager bl. a. inkomster från jordbruk och skog med i runt tal 56 000 kronor.

Kommentar. I motsats till vad som är fallet inom t. ex. ardenneraveln bedrivs inom den nordsvenska hästaveln viss central hingstuppfödning vid nämnda tre anstalter. En sådan form för uppfödningen är otvivelaktigt förenad med fördelar, då härigenom garantier skapas för att endast de bästa hingstämnena uppföds till mogen ålder. Med hänsyn till utvecklingen av hästaveln i landet har under senare år ett överskott av nordsvenska hingstar uppkommit, med bl. a. ökande svårigheter att ekonomisera verksamheten som följd. Sålunda har Wången — där hästutredningen avlagt besök och som synes bedriva uppfödningen i mycket rationella former — måst ansöka om lån hos vederbörande hushållningssällskap för att få tillgång till likvida medel. Mot bakgrunden av den sålunda i korthet skildrade utvecklingen kan det ifrågasättas, om det kan vara lämpligt att i fortsättningen driva central hingstuppfödning vid samtliga tre anstalter. Icke någon av dessa är statlig och avgörandet i fråga om resp. anstalts framtid ankommer därför främst på resp. huvudman. Staten har emellertid lämnat bidrag med sammanlagt 53 500 kronor för budgetåret 1963/64 till ifrågasvarande anstalter och måste bl. a. med hänsyn härtill ha intresse av att tillgängliga medel får en så rationell användning som möjligt. Minsta bidraget utgår till Värmlandsstuteriet Norenberg — 6 000 kronor; det vill synas, som om föreningen — som enligt vad den upplyst utredningen avser att fortsätta med hingstuppfödning — med hänsyn till sin ekonomiska situation skulle kunna bedriva densamma utan statsbidrag. Både Wången och Umeå lantbruksskola har i huvudsak sin verksamhet förlagd till de nordligare delarna av vårt land. I be-

traktande av den nuvarande och den förutsebara efterfrågan på nordsvenska hingstar synes det icke vara nödvändigt med två särskilda anstalter för ifrågavarande ändamål i denna del av landet. Hingstuppfödningen vid Umeå lantbruksskola ingår som ett led i undervisningen vid skolan men kan icke sägas utgöra en nödvändig förutsättning för denna. Enligt vad som kunnat konstateras vid besök på platsen är ej heller företrädare för landstinget främmande för tanken att denna gren av skolans verksamhet bör nedläggas, även om givetvis jämväl motsatt åsikt finnes representerad. Om landstinget beslutar att upphöra med hingstuppfödningen vid skolan — detta utesluter givetvis icke att hingstar för undervisningsändamål kan uppställas vid skolan — återstår i denna del av landet såsom uppfödningens anstalt endast Wången, som är speciellt inrättad härför. Med hänsyn härtill och till att under nu överskådlig framtid behov av en viss uppfödning av nordsvenska hingstar synes föreligga, synes ur allmän synpunkt skäl tala för att verksamheten bör få fortgå tills vidare. Det ankommer emellertid såsom tidigare nämnts på anstaltens styrelse att träffa det slutliga avgörandet härom. Anstaltens ekonomiska situation är emellertid f. n. så ansträngd, att styrelsen måste anhålla om lån med sammanlagt 60 000 kronor från vederbörande hushållningssällskap för att kunna fortsätta driften samtidigt som önskan om ytterligare statsbidrag framförts.

Det synes uppenbart, att Wången behöver ytterligare kapitaltillskott. Detta kan tillföras på olika vägar; t.ex. genom de hushållningssällskap, som f. n. gemensamt äger anstalten. Tänkbart är även att andra sällskap kan ingå såsom delägare. Det synes med hänsyn till att den nordsvenska hästen främst användes i skogen icke heller omöjligt, att skogsägarnas organisationer intresseras för en insats för anstalten. Erinras må att dessa tidigare bl. a. lämnat bidrag till den skogliga verksamheten vid Strömsholm. Men oberoende av vilka tillskott som på angivna eller andra sätt kan tillföras anstalten synes det nödvändigt, att staten — som budgetåret 1964/65 höjt sitt anslag till 60 000 kronor — även i fortsättningen lämnar betydande bidrag till verksamheten. Det förefaller vid sådant förhållande naturligt att detta i första hand sker på så sätt att de medel som f. n. anvisas till central hingstuppfödning inom den

Tabell 5

Antal hästar		Statligt stöd åt hästaveln ¹		
År	i 1000-tal	Budget-år	1 000-tal kr	Stöd per häst i kronor räknat
1945	599	1945/46	420	0,70
1948	497	1948/49	1 215	2,44
1951	412	1951/52	916	2,22
1954	335	1954/55	1 730	5,16
1957	255	1957/58	1 621	6,36
1960	209	1960/61	1 540	7,37
1963	149	1963/64	1 540	10,34
1964	135	1964/65	1 850	13,70

¹ Exklusive stöd till ridsporten.

nordsvenska rasen koncentreras till Wången.

VIII. Till frågan om utgifterna för *frisedlar* återkommer utredningen i ett annat sammanhang. Här må endast omnämnas att i det angivna beloppet ingår utgifter för såväl varm- som kallblodsaveln.

I anslutning till sålunda redovisade uppgifter rörande statens stöd till hästaveln har i tabell 5 för olika budgetår sammanställts uppgifter rörande antalet hästar, omfattningen av det statliga stödet m. m.

Kommentar. Den nu avslutade genomgången av anslaget till hästaveln har bl. a. visat, att den redovisningsskyldighet som åligger de olika bidragsmottagarna i flera fall närmast torde uppfattas som en formalitet. Flera bidragsmottagare har f. ö. först efter upprepade påminnelser förmåtts lämna föreskrivna redovisningar. Kompletterande uppgifter har jämväl måste inhämtas, men det oaktat framgår icke alltid om statsbidragen fått en användning som svarar mot dessas syften. Det är likväl självfallet att en dylik skyldighet bör föreligga, men den bör fullgöras på ett mera ändamålsenligt sätt. I anslutning härtill må ifrågasättas om icke bidragen i större utsträckning än vad nu är fallet skulle kunna fördelas genom hushållningssällskapens försorg, vilka jämväl i första hand skulle

ha att tillse att anslagen fick en ändamålsenlig användning.

Genomgången av anslaget ger vidare vid handen, att detta, räknat per häst, mycket kraftigt stigit allt eftersom hästantalet i riket sjunkit; samtidigt har hästens betydelse i olika avseenden i allmänhet minskat. Speciellt har varmbloodsaveln blivit tillgodosedd; till denna utgår f. n. bidrag i så många olika former att motsvarighet inom övriga av staten understödda verksamhetsgrenar knappast torde finnas. Utöver de i det föregående nämnda understödsformerna må även erinras om att verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri i Flyinge utgör ett väsentligt stöd till varmbloodsaveln. Över huvud taget kan konstateras — såsom redan framhålles i direktiven för utredningen — att stödet till hästaveln är splittrat på ett flertal olika former och att det till betydande del utgår med belopp, som torde sakna större ekonomisk betydelse; detta gäller beträffande både bidrag till sammanslutningar och enskilda hästägare. Det oaktat uppgår stödet till hästaveln sammantaget till betydande belopp. Att hästaveln skulle — såsom stundom göres gällande — lida brist på tillräckliga anslag synes mot bakgrunden av de iakttagelser som vid granskningen av statsbidraget kunnat göras, svårförståeligt.

Efter den senaste anslagshöjningen med sammanlagt 310 000 kronor torde det icke vara oberättigat att påstå, att en förnyad genomgång, avseende budgetåret 1964/65, skulle ytterligare understryka ett sådant omdöme.

Vissa delar av stödet kommer dock knappast ens indirekt aveln till godo. Det borde icke vara ett intresse för hästavelns företrädare att formellt stå som mottagare av bidrag, som reellt tillgodoser helt andra intressen.

Vad särskilt varmbloodsaveln beträffar är det visserligen förståeligt, om företrädare för denna med oro uppfattar varje förändring i bestående förhållanden som en ändring till det sämre. Men all erfarenhet ger vid handen att det på längre sikt är en betydande fördel för en näringsgren, om den i största möjliga utsträckning kan bedriva sin verksamhet utan stöd. Först härigenom kan densamma få en sådan inriktning och omfattning, som skapar bestående förutsättningar för en gynnsam framtid. Även om vissa övergångssvårigheter kan förekomma, vore det förvånande, om icke densamma skulle bli följden, om stödet till hästaveln omlades på sådant sätt, att alla grenar av denna i möjligaste mån blev självförsörjande och anpassade sig till gällande marknadsförhållanden.

Behovet av hästar i vårt land, m.m.

1. Av utredningen inhämtade uppgifter, m.m.

Enligt de lämnade direktiven bör utredningen ha till uppgift att mot bakgrunden av jordbrukets, skogsbrukets, försvarets, amatörridsportens och andra intressenters aktuella och framtida behov av hästar av olika typer klarlägga målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder för hästaveln. I syfte att erhålla visst underlag för denna bedömning riktade utredningen i skrivelse den 2 april 1963 till vissa myndigheter och organisationer följande fråga.

Hur bedömer Ni utvecklingen av jordbrukets och skogsbrukets behov av dragkraft för tiden fram till år 1975?

I en kommentar härtill angavs att svaret på denna fråga borde bl.a. belysa utvecklingstendenserna i fråga om tillgången och behovet av antalet hästar av olika typer under den angivna tiden.

I det följande skall svaren å den uppställda frågan redovisas; i den mån dessa behandlat behov av ridhästar, kommer dessa synpunkter att återgivvas i slutet av detta avsnitt.

Lantbruksstyrelsen (19/6 1963) har inledningsvis erinrat om att antalet hästar i Sverige vid tiden för första världskriget var stort (över 700 000), sjönk efter krigets slut mycket och var därefter ca 600 000 ända till slutet av andra världskriget. Därefter hade antalet börjat minska; under 1950-talet

hade detta nedgått synnerligen snabbt. 1959 hade totala antalet hästar (fölen medräknade) i riket endast varit 229 000. Även under de därpå följande åren hade minskningen varit betydande; år 1962 hade totala antalet hästar beräknats vara knappt 179 000. År 1962 hade antalet hästar varit 30 procent av motsvarande antal 1944. Ännu mer hade antalet föl sjunkit. År 1944 hade det i juni funnits 34 763 föl, men motsvarande antal år 1962 hade varit endast 6 000 eller 17,5 procent av antalet 1944.

Av diagram som bifogas lantbruksstyrelsens svar framgår utvecklingstendensen i fråga om aveln av hästar av olika typer. Under det första decenniet efter det andra världskriget hade minskningen främst träffat ardennerasen, men även ifråga om den nordsvenska rasen hade en viss minskning kunnat iakttagas, och vid tiden för avgivandet av styrelsens svar syntes denna minskning vara rätt betydande. Varmblodiga travaraveln hade fått ökad omfattning, medan i fråga om varmblodsaveln i övrigt en viss stabilisering inträtt. I fortsättningen anföres följande.

Under en följd av år var tillgången på hästar uppenbarligen större än behovet, vilket visade sig i låga hästpris. En viss åtstramning av marknaden med stigande pris har dock kunnat iakttagas under de senaste åren. Det syns t.o.m. för tillfället föreligga viss brist på vissa typer av hästar. Efterfrågan på ridhästar är stor och även hästar för skogsbruket har under

kortare perioder varit efterfrågade. Antalet föl har redan under en följd av år varit för litet för att säkerställa den nuvarande häststammen. När det gäller att beräkna häststammens sannolika storlek 1975 så torde man kunna utgå från att antalet ardennerhästar och nordsvenska hästar för jordbruket alltså sjunker något, medan antalet varmblodiga hästar stiger obetydligt. Skogsbrukets behov av hästar är enligt lantbruksstyrelsens uppfattning den mest oklara faktorn, och uppfattningarna går i detta avseende isär. Det synes dock sannolikt att behovet kommer att väsentligt minska. Härvid är att märka att i skogsbruket används såväl nordsvenska hästar som hästar av ardenneras. Ett fåtal fjordhästar används även av skogsbruket.

Antalet hästar tillhörande de olika raserna står ej i direkt proportion till antalet betäckningar. Brukstiden är ej densamma för alla hästar och förhållandet mellan antalet hästar och antalet betäckta ston är ej detsamma om antalet hästar inom rasen minskar som om det ökar. Man torde kunna räkna med att antalet hästar till år 1975 minskar till ca 120 000, och av dessa skulle med beaktande av nu tillgängliga uppgifter om antal och tendens i utvecklingen ca 50 procent vara av ardenner, ca 25 procent av nordsvensk ras, ca 7 procent av varmblodig travarras och ca 10 procent av annat varmblodigt slag. Sannolikt har vid denna tidpunkt aveln med fjordhäst fått ökad omfattning. Antalet ponnyhästar har sannolikt även stigit.

Statens jordbruksnämnd (7/10 1963) säger, att hästbeståndet, som för det dåvarande torde något understiga 170 000 djur, kan förväntas minska i åtminstone samma takt som under de senaste åren. Nämnden hade i tidigare remissvar angående dessa frågor yttrat, att hästbeståndet torde uppnå ett jämviktsläge vid en numerär av omkring 100 000 djur. Med hänsyn till den pågående nedläggningen av främst små och avsådes belägna brukningsenheter — en företeelse som kunde förmodas få ökad omfattning under den närmaste tioårsperioden — torde detta tal få anses som ett absolut maximivärde. — Beträffan-

de skogsbruket avstår nämnden från att avge någon prognos.

Skogsstyrelsen (18/6 1963) framhåller, att representanter för skogsbruket tidigare som regel uttalat att hästen inom överskådlig tid skulle komma att användas vid terrängtransport av virke i relativt stor omfattning. Utvecklingen under senaste år tycktes emellertid visa att en allmän övergång till maskinell transport av virket vore förestående. Att hästen totalt skulle försvinna från skogsbruket torde dock ej vara fallet, men det vore sannolikt att antalet i skogsbruk använda hästar alltså jämt komme att minska. Hur stort antal som återstod 1975 torde knappast kunna förutsägas.

Den tekniska utvecklingen av traktore: lastbärande redskap och kanske framför allt lastapparater samt de med åren förvärvade kunskaperna om den maskinella terrängtransportens organisation och planläggning medför, att kostnaderna för traktortransport efterhand blir allt lägre jämfört med körning med häst. Under gynnsamma omständigheter — tillräckligt koncentrerade drivningar, möjligheter för maskinerna att arbeta under lång tid av året m.m. — ställer det sig numera ofta avsevärt billigare att terrängtransportera virke med traktor än med häst. Detta förhållande jämte svårigheterna att få framförallt unga människor att ägna sig åt hästkörning och vad denna medför av bundenhet under fritid m.m., pekar mot en tämligen långtgående avhästning inom skogsbruket. Eftersom den arbetskrävande lastningen av virke sannolikt också i fortsättningen måste ske manuellt vid körning med häst, talar också fysiologiska faktorer för en övergång till maskindrift.

Domänstyrelsen (14/6 1963) erinrar om att av en inom domänverket år 1959 utförd arbetskraftsutredning framgår att verket år 1957 förbrukade drygt 600 000 körardagsverken. Av dessa torde något tusental ha utgjorts av traktordagsverken. Enligt av utredningen gjord prognos för den närmaste tioårsperioden skulle antalet hästdagsverken

i virkestransport år 1969 ha sjunkit till ca 175 000. Man kunde vid tidpunkten för avgivandet av styrelsens svar till hästutredningen konstatera att den faktiska utvecklingen beträffande dagsverksåtgången för hästkörningsarbete gått något snabbare än vad man räknat med i utredningen. Redan år 1962, då endast en tredjedel av prognostiden förflutit, hade dagsverksåtgången sjunkit till 400 000. Detta hade skett trots att den totala transporterade volymen av skilda orsaker väsentligt överstigit den av utredningen förutsatta. Samma år hade sysselsatts ca 4 000 hästkörare, vilket innebar att dessa i medeltal utnyttjats endast 100 dagar under året. Mot bakgrunden av domänverkets strävan mot jämn sysselsättning året runt vore detta förhållande otillfredsställande och innebar att det för det dåvarande förelåg ett kraftigt dragkraftsöverskott.

Ovannämnda utveckling vore en följd av den intensiva mekaniseringsprocess, som f.n. pågick inom skogsbruket. Denna process hade varit särskilt utmärkande för terrängtransporten, där speciella skogstraktorer utrustade med effektiva lastapparater tagits i bruk. I särskilt svår terräng kompletterades dessa med vinschar av olika typer. Utvecklingen belystes av det förhållandet att den mekaniserade terrängtransporten, som år 1957 inom domänverket utgjort en obetydlig andel av transportarbetet, under drivnings-säsongen 1961/62 omfattat 37 procent av den totalt avverkade kvantiteten.

Redan nu torde för domänverkets del i det närmaste all terrängtransport med hänsyn till tekniska, arbetsfysiologiska och ekonomiska synpunkter med fördel kunna mekaniseras. Mot bakgrund av förväntade tekniska framsteg och utvecklingen av kostnadsrelationen mellan manuellt och maskinellt arbete

kunde man förutsätta att detta förhållande framdeles komme att ytterligare accentueras. F.n. bromsades emellertid utvecklingen många gånger av ett av sociala och andra orsaker alltför stort hästbestånd.

Av ovan sagda framgick att en avsevärd sänkning av antalet hästar och hästdagsverken vore önskvärd och att förvänta inom de närmaste åren. Senaste utförda beräkningar av troliga hästkörningsandelen vid terrängtransport tydde på att denna år 1970 för domänverket komme att uppgå till högst tio procent av totala utkörda virkesvolymen. Antalet sysselsatta hästar beräknades vid samma tidpunkt uppgå till högst 500. År 1975 torde den hästkörda kvantiteten ha sjunkit ytterligare och behovet av hästar skulle då följaktligen vara obetydligt.

Hushållningssällskapens förbund (24/6 1963) uttalar, att utnyttjandet av hästen som dragare i jordbruket och skogsbruket med all sannolikhet kommer att fortsätta att minska. I vilken takt detta komme att ske fram till år 1975, vore givetvis mycket svårt att uttala sig bestämt om, men den utveckling som skett under senaste tioårsperiod syntes ge en någorlunda säker vägledning. Ett osäkerhetsmoment vore dock i vad mån och inom vilken tid föreliggande planer och uppslag till ökad mekanisering av skogskörslorna kunde komma att realiseras och omsät-
tas i praktisk drift.

Sveriges lantbruksförbund (9/8 1963) — som i ärendet samrätt med Sveriges skogsägareföreningars riksförbund — säger att jordbrukets och skogsbrukets behov av dragkraft genom hästar givetvis kommer att minska i takt med den ökade mekaniseringen. Denna vore i sin tur beroende av priset på arbetskraft och maskiner, kapitaltillgång m.m. I vissa områden vore terräng- och öv-

riga förhållanden sådana att mekaniseringen kunde antagas gå relativt långsamt. Särskilt bedömningen av skogsbrukets behov av hästdragkraft varierade därför mycket inom olika områden. Sålunda hade detta behov för tiden fram till år 1975 bedömts slå mellan 20 och 75 procent med utgångspunkt från de olikartade förhållandena inom skogsägareföreningarnas områden.

Man torde kunna utgå ifrån att hästbeståndet inom skogsbruket med tiden komme att nå en viss miniminivå. För detta talade den bristande tillgången på körare och intresset för detta yrke. Det kunde emellertid antagas, att allteftersom vägnätet byggdes ut lunningsarbetet med häst relativt sett komme att öka. Detta kunde i viss mån förbättra hästens möjligheter att hävda sig. Lunningsarbetet torde för övrigt så småningom komma att bli det huvudsakliga arbetet inom skogsbruket, som hästarna komme att utföra.

Riksförbundet landsbyggens folk (12/7 1963) framhåller, att enligt förbundets uppfattning hästen kommer att under en överskådlig framtid fylla en viktig funktion icke minst inom bondeskogsbruket. Även inom storskogsbruket komme hästen, om ekonomiska synpunkter skulle vara vägledande, att förbli konkurrenskraftig för vissa arbetsuppgifter. Inom jordbruket hade hästen redan väsentligen spelat ut sin roll, då det gällde jordbearbetning och liknande tunga arbeten.

Sveriges skogsägareförbund (13/6 1963) — som uteslutande behandlat skogsbrukets behov av hästar — uttalar att vid bedömningen av skogsbrukets framtida behov av hästar det är främst två synpunkter, som enligt förbundets förmenande bör beaktas, nämligen dels och framförallt i vad mån hästen som dragare kommer att ersättas av i första

hand traktorn, dels ock i vilken utsträckning utkörningen av virke med häst kan komma att effektiviseras. Vad den förstnämnda frågan beträffar syntes det icke råda någon tvekan om att traktorn alltmer komme att övertaga framforslingen av virket, även om det kunde råda något delade uppfattningar om i vilken takt så komme att ske inom olika delar av landet. Då hästen i förhållande till traktorn vore konkurrenskraftig vid kortare utkörningsavstånd, borde i stort sett hästen som dragare i skogsbruket vara mera berättigad i områden med tätare bilvägnät. Av denna anledning torde av allt att döma traktoriseringen inom skogsbruket komma att förlöpa snabbare i Norrland och de stora skogsbygderna i Mellan- och Sydsvetige. Där bedömes enligt uppgifter, som förbundet inhämtat från sina medlemmar, utvecklingen så, att fram till 1975 traktorn övertagit huvudparten av virkesframforslingen — 70 å 80 procent mot för det dåvarande 20 å 30 procent.

Lokalt sammanhängande utvecklingen i hög grad med i vilken form avverkningarna utfördes. För slutavverkningar lär man, där skogsmarkernas arrendering det tillät, nästan hundra procentigt kunna räkna med traktordrift under det att vid gallringshuggningar traktorns användbarhet förmodligen blev begränsad, bl.a. på grund av de risker för rötskador, som kunde befaras vid traktorkörning, särskilt i granbestånd.

Arbetstagarnas krav på kontinuerlig sysselsättning, vilket bl.a. förutsatte längre total arbetstid för skogskörarna än vad då i regel vore fallet, samt företagarnas fordran på ökad effekt av varje insatt produktionsfaktor — i detta fall hästen — måste i förening med bättre transportredskap och allt rationellare planläggning av körningsarbe-

tet successivt medföra en väsentlig kapacitetsökning hos hästen. Även den omständigheten att det dåvarande, delvis ålderstigna hästbeståndet komme att slås ut och till viss del ersättas av yngre och kraftigare hästar måste bidraga till att hästens effektivitet som dragare i skogen ökade.

De här antydda förhållandena komme otvivelaktigt att medföra att behovet av hästar inom det enskilda skogsbruket högst väsentligt minskade fram till 1975. Enligt förbundets mening torde behovet då kunna täckas med ett hästbestånd, uppgående till omkring 30 å 40 procent av det nuvarande.

Förbundet framhåller särskilt att de angivna procentalen är genomsnittstal för hela landet. Lokalt kunde därför förhållandena i detta hänseende uppvisa betydande avvikelser. Fortsatte avhästningen i samma takt som under 1950-talet, kunde det inträffa att inom vissa områden det för det dåvarande konstaterade överskottet på skogshästar mycket snabbt kunde förbytas i ett kännbart underskott.

Föreningen nordsvenska hästen (10/9 1963) säger, att det framstår såsom mycket vanskligt att nu med någon större säkerhet bedöma jordbrukets och skogsbrukets framtida behov av hästar. Med all sannolikhet komme hästens utnyttjande såsom dragare — allmänt sett — att ytterligare minska. Särskilt bland skogsbrukets företrädare syntes råda skilda meningar i rationaliseringsfrågorna. Från vederhäftigt skogsmannahåll betyngades emellertid, att hästen icke kunde undvaras för skogstransporter inom överskådlig tid. Behovet av nordsvenska hästar påverkades dessutom periodmässigt i hög grad av skogsbrukskonjunkturerna.

Avelsföreningen för svenska ardennerhästen (24/6 1963) erinrar om att år 1962 hästantalet i landet uppgick till

i runt tal 163 000 hästar. Någon fördelning i raser redovisades icke. Denna torde kunna beräknas så att varmblodiga hästar utgjorde ca 25 000 (fullblod, halvblod och småhästar), och de tyngre arbetshästraserna ca 140 000.

I fortsättningen framhålles bl.a. följande.

Inom jordbruket kommer helt säkert fortsatt rationalisering verka i den riktningen, att behovet av draghästar för jordens skötsel avsevärt minskas. Det kan dock förutses, att minskningen på detta område icke kommer att fortsätta i samma hastiga takt som skett under de senaste nu förflutna tio åren. Slättens jordbruk äro i det närmaste avhästade. På gårdar med kombinationen jord- och skogsbruk finnes hästen fortfarande kvar. Ser man sedan på äganderättsfördelningen till skogen i vårt land, äges ca 60 procent av densamma av enskilda skogsägare, ca 20 procent av domänverket, medan återstoden ca 20 procent tillhör skogsbolagen.

En omfattande mekanisering av driften har skett och fortsätter inom skogsbruket. Olika maskiner för avverkning av och utdrivning av skogsprodukterna ha konstruerats och äro i användning i våra skogar. Flera av dessa maskiner betinga dock så höga priser, att de *icke ens* kunna anskaffas av de mindre bolagen och *icke alls* av de enskilda skogsägarna. Att dessa privata skogsägare i fortsättningen behöva hästen till dragkraft i skogen är ostridigt. Det har också från skogsbolagens sida helt nyligen i skogens fackpress skrivits, "att hästen icke spelat ut sin roll som dragare och ej heller kommer att göra det under närmaste tio åren".

Det är givetvis mycket svårt att ställa en framtidsprognos ända till år 1975. Sett mot de här tidigare framförda synpunkterna torde hästar, som användas som dragkraft uteslutande i jordbrukets tjänst nedgå ytterligare i antal, då däremot hästantalet vid kombinationen jord- och skogsbruk eller enbart skogsbruk ej kommer att minska i samma omfattning.

Kanske vågar man förutspå att nuvarande antalet hästar av de tyngre raserna under tiden intill 1975 minskas med något över en tredjedel till ca 90 000 hästar. Övriga raser tenderar såsom förut sagts att öka i antal, under förutsättning att nuva-

rande goda konjunkturen komma att råda i fortsättningen.

Svenska fjordhästföreningen (18/6 1963) erinrar om att övergången till maskindrift medfört att antalet hästar inom jordbruket och skogsbruket väsentligt minskat. Samtidigt med den tilltagande mekaniseringen hade emellertid också erfarenheter vunnits om att maskinerna ännu icke vore lämpade att helt ersätta den animala dragkraften. Föreningen hyste därför den uppfattningen, att det funnes och under lång tid framåt komme att finnas ett visst behov av hästdragkraft vid det svenska jord- och skogsbruket. Hästarna komme dock icke att i regel gå i ständigt arbete, och mera sällan komme deras arbete att bli av särskilt tung beskaffenhet.

I en annan skrivelse den 2 april 1963 ställde utredningen till vissa organisationer följande fråga.

Hur bedömer Ni utvecklingen av behovet av och tillgången på varmblodiga hästar för tiden fram till år 1975?

Innan de inkomna svaren redovisas, torde få erinras om att vissa organisationer i samband med svaren på den ovan redovisade frågan även anfört synpunkter på den här aktuella frågeställningen. *Hushållningssällskapens förbund* och *lantbruksförbundet* har sålunda uttalat, att behovet av ridhästar kommer att stiga. Uttalande av liknande innebörd har *Avelsföreningen för svenska ardennerhästen* gjort.

Vad därefter angår svaren på den nyssnämnda frågan må anföras följande.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen (1/8 1963) påpekar, att arméns behov t.o.m. år 1965 är 92 remonter för utfyllande av arméns stamridhästbestånd. Härtill komme behovet av ackordridhästar och stamdraghästar. Oberoende härav kvarstod den ci-

vila ridningens behov, som med dåvarande stobestånd ej helt kunde fyllas inom landet. Av tillgängliga uppgifter angående insättande av ungston i aveln och betäckningssiffrorna syntes emellertid en ökning av tillgången att vara att vänta. Genom den knappa tillgången hade kvaliteten under senare år enligt styrelsens mening icke varit helt tillfredsställande beträffande en del av de i aveln insatta stona.

Svenska fullblodsavelsföreningen (12/8 1963) har funnit sig bäst kunna informera utredningen om sina synpunkter på fullblodsavelns läge och framtida utveckling genom att i korthet framlägga sina åsikter och har därför icke direkt besvarat frågan. Föreningen säger dock att svaret torde framgå av den följande framställningen, som självfallet utformats under den förutsättning, som givits i utredningens skrivelse, i huvudsak innebärande att staten skulle upphöra med att bedriva egen verksamhet inom hästaveln. En sådan utveckling emotsåg föreningen med oro. — I fortsättningen anføres bl.a. följande.

Föreningens verksamhet är numera i allt väsentligare utsträckning beroende av gallopploppningarnas frekvens och organisationernas möjligheter att utdela penningpris. Bliva hästägarna — redan etablerade såväl som nytillkommande — på grund av tillfredsställande antal löpningar med skäliga priser intresserade av att förvärva kapplöpningshästar, har fullblodsuppfödarna färre ekonomiska bekymmer. Kan genom tillräcklig efterfrågan en ökad produktion av inhemska gallopploppningshästar åvägabringas torde efter hand problemet om en i och för sig icke önskvärd men hittills med hänsyn till behovet av flera löpningshästar motiverad import av fullblodshästar bli löst. Import är ur föreningens synpunkt uppenbarligen endast önskvärd i vad avser för aveln och för blodsförnyelse värdefulla hingstar och ston.

Ett stabilt kapplöpningssväsende är numera den viktigaste betingelsen för aveln

likaväl som den inhemska fullblodsaveln utgör en grundförutsättning för galopp-sporten. Vad statsmakterna göra för att bringa kapplöpningsrörelsen stöd kommer sålunda även aveln tillgodo. När det gäller produktionen av fullblodshästar inom landet får man emellertid här icke bortse från den viktiga roll som fullbloden spela inom den allt populärare ridsporten, en sport som uppenbarligen numera intager en väsentlig plats inom fritidssysselsättningen för både vuxna och — framför allt — för ungdomen.

Ridfrämjandet (12/9 1963) har för sin del hänvisat till en översikt över amatörridsporten, som utarbetats inom Ridfrämjandets och Svenska ridsportens centralförbunds sekretariat.

Denna översikt innehåller bl.a. följande synpunkter.

Rekryteringsbehov av treåriga varmblodiga ridhästar (avser närmaste femårsperiods årliga behov)

armén	100
polisen	12
ridskolor inom Ridfrämjandet (teoretiskt tal; 900 hästar ersättes med 1/7 per år)	125
övriga ridskolor och privatägda hästar	150
trolig ökning av antalet privatägda hästar	75
avelsston	100
Summa	562

Erfarenheten visar att det teoretiskt beräknade anskaffningsbehovet för ridskolorna alltid varit för högt. Detta beror på att utslagna hästar ersätts med andra än treåriga, nämligen med äldre hästar, fullblod, travare, fjordhästar och ponnyer. Enligt i augusti 1962 infordrade uppgifter önskade ridskolorna köpa i genomsnitt 80 treåringar under den kommande femårsperioden, per år räknat.

Tillgången på treåriga hästar är f.n. ca 400 per år och beräknas öka till 550 å 600 år 1967. Siffrorna för såväl tillgång som efterfrågan är osäkra. Efterfrågan beror på såväl pris som utbildningsmöjligheter och utvecklingen av ridfrekvensen.

Även *Svenska ridsportens centralförbund* (aug. 1963) har hänvisat till ovannämnda översikt och erinrar om

att prognosen för ridsportens utveckling är att den skall öka med fem procent per år. Eftersom hästarna vid ridskolorna vore i huvudsak helt utnyttjade, innebar prognosen bl.a. att antalet lektionshästar borde öka med fem procent per år. Hur antalet privatägda hästar komme att ändras, vore svårt att uttala sig om. Alltför många faktorer inverkade. Sammanfattningsvis ansåg sig förbundet böra framhålla följande.

Rekryteringsbehovet av treåriga hästar, inklusive arméns och polisens behov samt avelsston men exklusive export vore angivet till 562 per år under den närmaste femårsperioden. I detta tal ingick rekryteringsbehovet för ridskolor inom Ridfrämjandet med 125, vilket erfarenhetsmässigt torde vara för högt. 80 stycken torde vara riktigare. Om lektionshästantalet emellertid skulle öka med fem procent per år från utgångsläget 900 lektionshästar, innebure detta 45 hästar per år och man vore då tillbaka till talet 125 hästar. Talet för övriga ridskolor och privatägda hästar, 150 + 75, torde räcka till även för åren 1968—1975. F.n. funnes ingen anledning anta att någon revolutionerande ändring skulle inträda. Rekryteringsbehovet för ridsporten blev då 350 hästar. För detta behov åtgick ca 800 avelsston, motsvarande en nyrekrytering av 80—100 avelsston per år. Summan för ridsportens behov blev då 450 stycken treåriga hästar per år i genomsnitt; därtill kommer arméns och polisens behov samt avelsston därför.

Med ledning av betäckningssiffror för varmbloodsston kunde man räkna fram att man från 400 brukbara treåringar år 1963 komme upp till 600 år 1967. Utvecklingen därefter hade icke gått att få några uppgifter om.

Om prognoserna över tillgång och behov vore riktiga och om armén och

polisen köpte samma antal som 1963, skulle balans mellan tillgång och efterfrågan ha uppstått 1967. Utvecklingen därefter gick ej att uttala sig om. Den berodde på arméns åtgärder, ev. export och hur uppfödarna bedömde marknadsläget. Längre än fem år fram i tiden planerade förmodligen få uppfödare.

De svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund (11/6 1963) har gjort en liknande beräkning.

Svenska galoppsportens centralförbund (15/8 1963) säger, att behovet av fullblodshästar lämpade för kapplöpning kommer att öka. En av grundförutsättningarna för att organisationerna, som anordnade löpningar, skulle kunna ekonomiskt bära sig är ett betydligt ökat antal hästar, så att varje löpningsdag sju—åtta löpningar kunde avhållas och att i varje löpning startade minst sju hästar. Tillgången på fullblodshästar uppfödda inom landet täckte f.n. ej behovet och kunde ej inom de närmaste åren ökas i erforderlig utsträckning, varför import t.v. måste tillgripas.

Svenska travsportens centralförbund (30/8 1963) framhåller, att den efter krigets slut påbörjade och alltjämt pågående krympningen av den svenska häststocken ej berört de avelsgrenar som hade samband med travsporten. Genom att dessa avelsgrenar varken gått tillbaka eller stagnerat, utan alltjämt utvecklats, hade travaveln fått en avsevärt större betydelse än tidigare för landets samlade hästbestånd. Detta förhållande förbigicks lätt, kanske främst därför att travsporten åtminstone relativt sett hållit sig i bakgrunden av den kör som väl så småningom börjat anses företräda landets hela hästavel. Därest travaveln — vare sig det gällt den varmblodiga eller den nordsvenska — över huvud taget

nämnts, hade det väl oftast varit i förringande eller — när det gällt den nordsvenska sektorn — direkt förklennande ordalag. Det torde vid en utredning rörande den svenska hästavelns framtid vara av vikt att ha detta förhållande klart för sig.

Vad gällde den varmblodiga travaren vore intresset för dess användande oförändrat stort och någon avmattning härutinnan syntes ej vara att förutse, med mindre en kraftig konjunkturomsvängning skulle inträda. Behovet av varmblodiga hästar inom travsporten fram till år 1975 borde därför kunna bedömas som i varje fall oförändrat, troligen något ökande i förhållande till dagens bestånd, som uppgick till ca 8 000 djur.

Beträffande tillgången på varmbloodstravare under den ifrågavarande perioden vore det däremot svårare att ställa en prognos. De ständigt stegrade kostnaderna gjorde att travaveln numera knappast vore lönsam. Det integrerande moment av sport och hobby, som i många fall låg i ägandet av en tävlingshäst, kunde endast i ringa omfattning sägas karakterisera uppfödningen. Som inom all annan hästavel vore och måste givetvis lönsamhets-synpunkten här vara den utslagsgivande. Situationen vore härvidlag ägnad att inge en viss oro. Symptomiskt vore sålunda den på senare år stegrade importen av framförallt danska hästar, som i hög grad hängde samman med de i accelererat tempo stigande omkostnaderna för de svenska uppfödarna. Det borde i detta sammanhang observeras att travaveln f.n. saknade varje form av statsunderstöd. Med hänsyn till travarnas, genom det krympande svenska hästbeståndet relativt ökade betydelse som en mobiliseringsreserv samt deras nödvändighet som underlag för en avsevärd statsinkomst,

vore detta ett förhållande som torde böra bli föremål för hästutredningens överväganden.

I detta sammanhang må slutligen omnämnas att utredningen frågat *Svenska ponnyföreningen* hur den bedömer utvecklingen av behovet av och tillgången på ponnyhästar för tiden fram till år 1975. Av svaret härpå (25/10 1963), framgår att intresset för ponnyer ökat enormt inom landet under de senaste åren.

I anslutning till vad sålunda återgivits må även redovisas vissa ytterligare synpunkter rörande hästens framtida uppgifter inom skogsbruket. Denna fråga har under senare år särskilt diskuterats, varvid meningarna starkt skurit sig icke blott mellan företrädare för olika typer av skogsbruk utan även vid skilda tidpunkter. En sammanfattning av de synpunkter som kan läggas på denna fråga kan sägas ha lämnats i en promemoria rörande utvecklingstendenser i modernt skogsbruk, som upprättats av skogsbruksgruppen inom 1960 års jordbruksutredning (SOU 1963:63). Skogsbrukets dragkraftsbehov — varmed menas den dragkraft som erfordras för att transportera det upparbetade virket från avverkningsplatsen till flottled eller bilväg — har av gammalt, framhålles det i promemorian, främst tillgodosetts av hästar knutna till jordbruket; dessa vore fortfarande skogsbrukets dominerande dragkraft. Under efterkrigstiden hade jordbrukstraktorer i stigande utsträckning kommit till användning i skogsbruket, där markförhållandena varit mera gynnsamma. Specialbyggda traktorer, som kunde bemästra olika förekommande terräng- och markförhållanden, hade först under de senaste åren börjat utexperimenteras.

I fortsättningen framhålles bl.a. följande.

Det antal hästar eller traktorer, som teoretiskt sett skulle vara erforderligt för att utföra det årliga transportarbetet i skogsbruket, kan ungefärligt beräknas under vissa antagna förutsättningar. Enligt gjorda arbetsstudier kräver hästtransportarbetet i skogen ca 0,1 dagsverke per avverkad kubikmeter i genomsnitt, och om varje häst utnyttjas 100 dagar om året i skogsbruket, skulle alltså för hela landet erfordras 50 000 hästar vid en normal årsavverkning. Om utnyttjandegraden kunde ökas till 200 dagar per år, skulle 25 000 hästar vara tillräckligt o.s.v.

En hjultraktor betjänad av två man har ungefär dubbelt så stor kapacitet som en häst, och motsvarande tal vid användandet av hjultraktorer skulle följaktligen bli 25 000 och 12 500 vid ett utnyttjande under 100 resp. 200 dagar per år.

Ovanstående överslagskalkyl visar, säger skogsbruksgruppen, att det generellt sett icke råder någon brist på dragkraft för skogsbrukets behov under förutsättning att befintliga resurser utnyttjas effektivt. Lokalt kunde dock underskott vara för handen, speciellt i rena skogsbygder utan en fast jordbruksbefolkning. Inom sådana områden förekom det att storskogsbruket sökte säkerställa sitt behov av dragkraft genom hästuppfödning i egen regi. Å andra sidan kunde det föreligga ett påtagligt överskott av dragkraft och körare i bygder med en relativt talrik jordbruksbefolkning, och bristen på tillräckliga arbetstillfällen i skogsbruket kunde där utgöra ett problem även socialt.

Vidare uttalas bl.a. följande.

Den fortgående utbyggnaden av skogsbilvägnätet medför att lastbilen kan komma allt närmare avverkningsplatserna för att hämta virket och transportarbetet i skogen minskar då i motsvarande mån. En fortgående minskning av erforderlig dragkraft kan därför förutses. Även inom jordbruket minskar hästens användning som dragkraft i snabb takt, varför en fortsatt avhästning kan förutses.

Utforslingen av virke från skogen till

bil- eller flottled utföres ännu till övervägande del med häst. Ungefär en fjärdedel av kvantiteten torde f.n. utköras med traktor och denna andel ökar snabbt. Sålunda uppgav bolagsskogsbruket i den av strukturgruppen genomförda enkäten att man beräknade att år 1970 köra ut ca två tredjedelar med traktor. I stats- och bolagsskogsbruket torde framdeles för skogstransporter specialutrustade traktorer till övervägande del komma till användning och en jämn sysselsättning för dem kommer att eftersträvas. I allmänhet torde sådana traktorer endast i begränsad omfattning komma att användas i jordbruk, dels på grund av att de är exklusivt utrustade och därmed avsevärt dyrare, dels också på grund av att en viss omställning av traktorn krävs vid övergång från skogs- till jordarbeten. De i jordbruket använda hjultraktorerna av standardtyp har hittills fått förhållandevis begränsad användning i skogsbruket. Det arbetstillskott som utföres av jordbrukstraktorer i form av skogskörslor torde sålunda utslaget på hela traktorbeståndet röra sig om mindre än tio arbetsdagar per år. Dessa är dock ojämnt fördelade och utnyttjandet kan för enstaka jordbrukare ha stor betydelse. Svårigheten att utnyttja jordbrukstraktorerna i skogskörslor ligger främst däri att man för att rationellt kunna utföra skogstransporter behöver en betydande tilläggsutrustning bestående av lastningsanordningar och fordon. Om antalet arbetsdagar i skogen per år blir fåtaliga, blir kostnaderna för denna utrustning — särskilt den mera avancerade — givetvis betydande. Det föreligger därför en tendens, att många ägare av jordbrukstraktorer — sedan traktorn skogsutrustats — över huvud taget inte utnyttjar traktorn i jordbruket utan söker kontinuerligt sysselsätta den i skogsbruket.

I utredningen framhålls vidare att specialmaskiner för skogsbruk måste vara lättflyttbara, om de över huvud taget skall ha någon möjlighet att vinna insteg i stora delar av svenskt skogsbruk. Den fundamentala betydelsen för det framtida skogsbruket av ett väl förgrenat vägnät framstod klart. Det framgick vidare, att företagen inom privat-skogsbruket endast i mycket få fall vore av den storlek att ett sådant ensamt

kunde bereda dessa specialmaskiner ens en mycket måttlig sysselsättning, såvida ej gemensam maskinanvändning genom samverkan organiserades. Om man utslöt motorsåg och häst, krävdes vid en sysselsättning av 150 dagar per år företagsenheter på mellan 1 500 och 9 000 hektar. Om man uppställde önskemålet att ej tvingas byta arbetsobjekt mer än två gånger per månad, erfordrades arbetsobjekt på 480 till 2 880 m²sk per avverkningstrakt o.s.v.

Ett ekonomiskt utnyttjande av maskinerna fordrade att de enskilda arbetsobjekten vore tillräckligt stora och anpassade till de naturliga drivningsbetingelserna. Vidare fordrades för en skälig årlig användningstid i areellt hänseende betydande arbetsområden. För privatskogsbruket kunde sålunda en ekonomisk maskinanvändning befrämjas av gemensamt bruk av maskinerna. Flera former härför syntes möjliga.

Av särskilt intresse vore huruvida de i jordbruket använda traktorerna kunde finna lämplig användning i skogsbruk. Skogsbruket hade behov av transportfordon, för transporter i terräng och på vägar. I tidsbesparande syfte vore det önskvärt att kunna utnyttja skogsvägar för personaltransporter. Härför krävdes en vägstandard, som medgäve personbilstrafik, varvid vägarna som regel också blev farbara med lastbil. En vanlig jordbrukstraktor hade egenskaper, som tyvärr vore dåligt anpassade såväl till terräng- som vägtransporternas krav och passade sålunda i princip ganska dåligt in i ett skogligt transportsystem. Vad gällde transporter på väg vore lastbilen genom sin högre kapacitet överlägsen så snart avstånden översteg ca tio km. Genom sin låga hastighet och förhållandevis höga dragkraft vore jordbrukstraktorn bättre lämpad för terrängtransporter. I

vanligt standardutförande vore jordbrukstraktorn emellertid endast användbar för körning i mycket lätt terräng och i små snödjup, varför komplettering med slirskydd i form av exempelvis halvband som regel erfordrades. Särskilda efterfordon jämte vinsch och kran torde vidare få räknas som nödvändiga för en rationell virkeshantering. Den erforderliga kompletteringsutrustningen blev sålunda ganska omfattande och dyrbar och det torde i sin tur leda till att för en så utrustad jordbrukstraktor en så långvarig sysselsättning i skogsbruket som möjligt borde eftersträvas.

I fortsättningen uttalas bl.a. följande.

Man har anledning förmoda att skogsbrukets terrängtransporter i fortsättningen i högre grad än hittills kommer att ske med traktorer som är konstruerade för skogsbruket och anpassade till dess arbetsuppgifter och betingelser. I allmänhet torde det föreligga tekniska möjligheter att utnyttja dessa traktorer för vissa jordbruksarbeten. Man kan sålunda tänka sig ägare av skogstraktorer som samtidigt bedriver ett mindre, specialinriktat jordbruk i vilket traktorn användes under kortare perioder.

2. Totalförsvarets behov av hästar

Vid diskussion av frågan om stödet till hästaveln talas det ofta om totalförsvarets behov av hästar, dock utan att detta veterligen preciserats. Hästutredningen har ansett sig icke ha att själv bedöma detta; en sådan bedömning ankommer i stället på berörda myndigheter. Utredningen har därför i särskilda skrivelser den 23 september 1964 till överbefälhavaren, statens jordbruksnämnd, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap och centrala civila transportkommittén anhållit, att dessa myndigheter, ev. i samråd med andra berörda myndigheter m. fl., i en gemensam skrivelse till utredningen skulle re-

dogöra för totalförsvarets behov av hästar i skilda delar av landet och hur berörda myndigheter bedömer möjligheterna att tillgodose detta. Svaret borde även innefatta ett uttalande om huruvida resp. myndighet vore beredd att i fredstid vidtaga sådana åtgärder och svara för de kostnader, som kunde uppkomma för att ett tillräckligt antal hästar skulle finnas tillgängligt för angivna behov.

De svar som med anledning härav tillställts hästutredningen kan av sekretesskäl ej återgivas i sin helhet. Det må emellertid omnämnas att *överbefälhavaren* i en den 21 december 1964 dagtecknad skrivelse redogjort för krigsmaktens behov av hästar i krig, dels det aktuella, dels kallblod från år 1968 och framåt. Behovet av varmblood kan icke angivas, förrän pågående försök är genomförda och resultaten bearbetade, dvs. tidigast den 1 januari 1966.

Sedermera har *statens jordbruksnämnd, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap och centrala civila transportkommittén* i samråd med chefen för försvarsstaben i skrivelse den 30 april 1965 redovisat sina synpunkter i ämnet. I skrivelsen omnämnes inledningsvis att överstyrelsen för att få underlag för besvarande av hästutredningens skrivelse från överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser infordrat svar på vissa frågor; svaren har lämnats i samråd med hushållningssällskap och länsarbetsnämnder.

Svaren kan av förut anförda skäl ej redovisas här; länsstyrelsernas bedömning av hästbeståndets utveckling ansluter sig dock väl till förut återgivna uppgifter. Helt allmänt må vidare framhållas att de tre nämnda myndigheterna bedömer utvecklingen så att fredstillgången på hästar kommer att vara i huvudsak tillräcklig för den civila sektorn av totalförsvaret år 1975. Genom

en högre utnyttjandegrad av hästarna torde det aktuella hästbeståndet i ett krigsläge vara tillräckligt inom större delen av landet för den civila sektorn även efter tillgodoseendet av krigsmaktens behov.

Jämväl *Avelsföreningen för svenska ardennerhästar*, *Föreningen nordsvenska hästar* och *Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästar* har till utredningen inkommit med en gemensam skrivelse m. m., i ämnet.

3. Utredningens synpunkter

Av de lämnade uppgifterna rörande det behov av dragkraft som antages bli tillgodosett genom hästar, och främst då kallblodiga, under tiden fram till år 1975 framgår att allmän enighet synes råda därom att detta behov kommer att undergå en fortsatt minskning. Rörande takten härav är samstämmigheten icke lika stor; den varierande uppfattningen synes bl.a. beroende av vilka intressen vederbörande representerar. I olika tidigare sammanhang har gjorts beräkningar rörande det framtida behovet av hästar. Resultatet av dessa har i sina huvuddrag redovisats i ett föregående kapitel. Nedgången i behovet har hittills till största delen hänfört sig till åkerbruket, som varit lättast att mekanisera men en liknande utveckling är på gång även inom skogsbruket. I 1957 års hästavelsutrednings betänkande ingår en undersökning av det framtida behovet av hästar i åker- och skogsbruk. Enligt det högstvisande alternativet skulle behovet av hästar om tre år och däröver bli ca 115 000. Men då detta antal var grundat på jordbrukarnas egen bedömning av det kommande behovet och då liknande undersökningar förut visat stor överskattning uppgjordes ett par alternativ efter mera objektiva bedömningsgrunder, där beho-

vet i skogsbruket spelade en väsentlig roll. Enligt dessa alternativ skulle det framtida behovet av hästar i lantbruket om tre år och äldre bli ca 69 000 resp. ca 43 000. Mot dessa behovsalternativ kan ställas den av jordbrukets utredningsinstitut för hästutredningens räkning gjorda tillgångsberäkningen på ca 100 000 arbetshästar år 1965 och ca 70 000 år 1970; totalantalet hästar år 1964 uppgick enligt förut återgivna uppgifter till i runt tal 135 000. Hästutredningen har icke ansett behov föreligga av någon ny liknande undersökning som den 1957 års hästavelsutredning utförde utan har i detta avseende ansett denna undersökning vara tillfyllest. Som bekant har f.ö. beräkningar av den art hästavelsutredningen redovisat givit mycket osäkra resultat.

Rörande de olika avnämarnas behov vill utredningen för sin del ytterligare anföra följande sammanfattande synpunkter.

Behovet av hästar inom åkerbruket har under senare år sjunkit starkt; inom vissa delar av vårt land torde traktorn helt ha ersatt hästen som dragare. Även för övriga delar av landet är det uppenbart, att detta behov kommer att fortgående minska, även om nedgången i fortsättningen icke kommer att ske i samma hastiga takt som hittills.

När det gäller hästens framtida uppgifter inom skogsbruket är det icke lika lätt att göra en bedömning. Av de ovan redovisade svaren på den av hästutredningen ställda frågan framgår att man ganska allmänt bedömer att behovet av hästar inom skogsbruket kommer att minska ytterligare men att en säker framtidsbedömning likväl anses svår att göra. Alltför många osäkra faktorer föreligger. Förhållandena inom olika delar av landet och inom olika typer av skogsbruk varierar starkt. Att mekaniseringsgraden kom-

mer att fortsätta att öka är ställt utom allt tvivel men av skäl som bl.a. anförts av skogsbruksgruppen inom jordbruksutredningen är det i hög grad sannolikt att mekaniseringen kommer att gå snabbare inom storskogsbruket än inom det egentliga bondeskogsbruket. Skogsstyrelsen har för sin del gjort den bedömningen att avhästningen kommer att bli tämligen långtgående inom skogsbruket. De uppgifter domänstyrelsen lämnat visar samma tendens; då man bedömer dessa bör emellertid beaktas att domänverkets skogsbruk merendels drivs under sådana förhållanden att det är att hänföra till storskogsbruket. Enligt Sveriges skogsägarförbunds uppfattning kommer behovet av hästar år 1975 bli ungefär 30 à 40 procent i jämförelse med nuvarande förhållanden. Sveriges lantbruksförbund såsom företrädare för bondeskogsbruket anser att behovet av hästar jämväl inom detta kommer att minska. Även om bedömningen av hästens framtida uppgifter inom skogsbruket är varierande, torde det enligt hästutredningens uppfattning dock vara ousägligt att hästen ännu under lång tid kommer att ha en uppgift att fylla i skogen.

Konstateras kan sålunda att det behov av dragkraft som skall tillgodose genom hästar kommer att fortgående minska. Att antalsmässigt beräkna detta behov för olika ändamål vid skilda tidpunkter låter sig knappast med någon större grad av tillförlitlighet göras; de uttalanden som gjorts med anledning av utredningens rundskrivelse till olika myndigheter m.fl. ger knappast härutinnan någon vägledning. De beräkningar i stort som 1957 års hästavelsutredning utförde och som redovisats i det föregående torde — såsom tidigare antytts — i stället få accepteras, särskilt som den hittillsvarande utveck-

lingen icke motsäger den utvecklings-tendens för vilken dessa beräkningar är ett uttryck. Men det bör i sammanhanget beaktas att behovet hittills vanligen torde ha överskattats, vilket i och för sig icke är förvånande. Den i stort sett rikliga tillgången på hästar leder nämligen lätt till den uppfattningen, att dessa för framtiden är i större utsträckning nödvändiga än vad som den verkliga utvecklingen ger vid handen.

Vad sedan gäller behovet av varmblodiga hästar må erinras om att de varmblodiga travarna hålles enbart för den professionella sporten och att fullblodshästar i huvudsak kommer till användning inom galoppporten. Uppfödningen inom denna gren av hästaveln är i största utsträckning baserad på helt privata insatser, även om viss fullblodsavel förekommer vid Flyinge. Enligt beslut av 1960 års riksdag utgår numera icke något stöd över riksstaten till den professionella trav- och galoppporten. Enligt utredningens mening bör utvecklingen av fullblods- och travaveln även för framtiden främst vara beroende av privata insatser. Hur stora dessa kan bli, beror i sin tur på trav- och galoppportens framtida lönsamhet. Från företrädarna för dessa verksamhetsgrenar uttalas ofta bekymmer för den ekonomiska utvecklingen. Det tillkommer emellertid icke utredningen att närmare ingå på frågan här-om. Det torde få förutsättas, att denna löses i samband med beslut om storleken av de tävlingsanordnande sällskapens andelar av vinstavdraget vid totalisatorspelet. Då det gäller att bedöma spörsmålet om Flyinges framtid, har utredningen att även bedöma den där bedrivna verksamhetens betydelse för fullblodsaveln i landet. I detta sammanhang torde emellertid icke finnas anledning att närmare än nu skett ingå

på frågan om behovet av fullblodshästar.

I fråga om behovet av halvblodshästar må erinras om att då man tidigare haft att bedöma dessa frågor arméns synpunkter tillmätts en avgörande betydelse. Arméns remontering har — med full rätt — nämligen bedömts som den väsentligaste faktorn härvidlag. Den till sin omfattning jämfört med tiden före 1957 starkt minskade remonteringen i slutet av 1950-talet fick också till följd att uppfödarnas intresse för halvblodsaveln starkt minskade. Framtidsutsikterna för hästaveln bedömdes så mörka, att ett mycket litet antal ston betäcktes. Numera har emellertid förhållandena härutinnan starkt förändrats; andra behov än arméns måste bedömas som väsentligare då det gäller att antalsmässigt beräkna efterfrågan på halvblodshästar. Erinras må att de sakkunniga, som hade att överväga verksamheten vid Flyinge och som år 1962 avgav ett betänkande i ämnet, sökte bedöma det totala behovet av lämpliga ridhästar. De sakkunniga konstaterade sammanfattningsvis att de uppgifter utredningen kunnat få fram knappast utgjorde något säkert underlag för ett tillförlitligt ställningstagande till frågan härom. Uppenbart syntes emellertid vara att det alltmer stigande civila ridintresset för de närmaste åren krävde tillgång till ett allt större antal hästar. Detta hade bl.a. fått till följd, att intresset bland landets uppfödare kraftigt ökat under senare år. Den minskning i aveln som 1955 års omorganisation av stuteristaten föranledde, hade förbytts i en uppgång. Detta hade i sin tur medfört, att Flyinges hingstar under senare år utnyttjats i större utsträckning. Medel-

talet betäckningar hade under år 1962 varit det största sedan år 1944. De numera tillgängliga uppgifterna för år 1964 ger — såsom senare kommer att visas i kapitlet om statens hingstdepå och stuteri — vid handen att utvecklingen alltjämt visar en stigande tendens. Detta medeltal var sålunda under sistnämnda år större än på mycket länge. Intresset för varmbloodsuppfödningen synes därför uppenbarligen vara i stigande. Samma bedömning har avelsföreningen för varmblodiga hästen gjort i sitt i det föregående återgivna svar på utredningens frågor.

Inom Ridfrämjandet har såsom ovan visats, bl.a. på grundval av uppgifter som utredningen infordrat från Flyinge, gjorts en uppskattning av det årliga rekryteringsbehovet av treåriga varmblodiga hästar för den närmaste femårsperioden. Denna bedömning slutar på ett behov av i runt tal 550 hästar, vilket antal — enligt vad förut nämnts — år 1967 svarar mot Ridfrämjandets tillgångsprognos. Mot denna bedömning synes i och för sig icke vara något att invända. Enligt Ridfrämjandets erfarenhet brukar dock det teoretiskt beräknade anskaffningsbehovet vara för högt, men det torde likväl kunna godtagas.

Vad nu anförts hänför sig huvudsakligen till förhållandena under fredstid, då försvarets behov av hästar icke är stort. Förut har återgivits vissa synpunkter rörande totalförsvarets behov av hästar vid krig eller därmed jämförliga förhållanden som framkommit vid en av utredningen gjord förfrågan till vissa myndigheter. Dessa synpunkter torde icke behöva särskilt kommenteras; i stället hänvisas till dessa.

Målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder åt hästaveln

1. Av utredningen inhämtade synpunkter

I hästutredningens direktiv uttalas att utredningen bör ha till uppgift att mot bakgrunden av jordbrukets, skogsbrukets, försvarets, amatörridsportens och andra intressenters aktuella och framtida behov av hästar av olika typer klarlägga målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder för hästaveln. I syfte att få del av myndigheters och organisationers syn härpå ställde utredningen i den förut omnämnda skrivelserna den 2 april 1963 till dessa följande fråga.

Hur bör enligt Er mening stödet till hästavelns olika grenar, med tillgodoseende av direktivens synpunkter, i fortsättningen vara utformat (frågan om tillgodoseendet av hingstbehovet bör särskilt beaktas)?

De inkomna svaren innehåller i huvudsak följande synpunkter.

Lantbruksstyrelsen anser, att det statliga stödet till hästavelns främjande bör gå över den statliga budgeten; styrelsen bör ha rätt stor frihet vid fördelningen av dessa medel. Endast sålunda kunde de till buds stående medlen vid varje tillfälle få den användning som medförde den största effekten. Vid utformningen av bestämmelserna för det statliga stödet borde bl.a. följande synpunkter beaktas.

1) Stödet bör göra det möjligt att genom prestationsprov och andra undersökningar av hästarnas prestationsförmåga

införskaffa uppgifter om hästarnas bruksvärde och sannolika avelsvärde.

2) Stödet bör göra det möjligt att över avelsdjuren föra register med för aveln erforderliga uppgifter om de enskilda individerna och deras avkomma. I detta sammanhang bör frågan om betydelsen av identitetskontroll (märkning) och härstamningskontroll (blodtypsbedömning) bli föremål för särskilda överväganden. Mycket talar för att varje hushållningssällskap skulle föra ett register för sitt område.

3) Stambokföringen bör i allt väsentligt bygga på uppgifter från nyss nämnda register. Stamboksregler bör uppgöras av lantbruksstyrelsen, medan stamboken lämpligen föres av vederbörande avelsförening eller av eventuell centralorganisation för hela hästaveln. Statsbidrag bör utgå för denna verksamhet och utställningar bör anordnas där så anses erforderligt.

4) Rådgivningsverksamheten på hästskötselns och hästavelns område bör intensifieras och knytas närmare till hushållningssällsorganisationen. Olika former av prestationskontroll bör genomföras. För att verksamheten skall kunna ordnas rationellt bör lantbruksstyrelsens husdjursbyrå få en viss förstärkning som främst skall bistå hushållningssällskapen i deras arbete för hästavelns främjande.

5) Speciell uppmärksamhet bör fästas vid urvalet och uppfödningen av avelshingstar. Om målsättningen är att producera hästar för jord- och skogsbruket eller för amatörridsporten torde en central uppfödning av hingstfölen i hög grad underlätta ett senare urval inom gruppen och leda till en betydligt säkrare bedömning av djurens sannolika avelsvärde, än om uppfödning sker på alla de gårdar från vilka fölen kommer. Vissa fördelar erbjuds uppfödning i statens regi men i en del

fall kan denna verksamhet även handhas av vederbörande avelsförening. En möjlighet vore att avelsföreningarna för de skilda raserna skulle sammansluta sig till en gemensam topporganisation, som skulle taga hand om dessa frågor. En dylik samordning har ägt rum ifråga om nötboskapsaveln och erfarenheten manar till efterföljd.

6) Hästavelsorganisationerna bör aktivt stödjas i sin verksamhet. Stödet till hovvårdsverksamheten och hingsthållningen bör utgå ungefär enligt nuvarande grunder. Dock erfordras utökad medelsanvisning för hingsthållningen.

Statens jordbruksnämnd berör beredskapssynpunkterna och åberopar en skrivelse den 17 december 1957 till landshövding Bertil Fallenius, vilken på Kungl. Maj:ts uppdrag som särskild sakkunnig tidigare utrett frågan angående hästavelns befrämjande. Nämnden framhöll i denna skrivelse bl.a., att tanken på att i en ev. kommande avspärrningssituation huvudsakligen trygga jordbrukets dragkraftbehov genom hästar framstod som praktiskt omöjlig att realisera. De skäl som nämnden den gången anförde, hade sedan dess ytterligare accentuerats.

Skrivelsen till Fallenius hade i huvudsak följande lydelse.

Fredsmässiga synpunkter. Ur de synpunkter jordbruksnämnden har att företräda är hästuppfödningen till huvudsaklig del ett dragkraftsproblem. (Här bortses alltså från varmlödsaveln och från produktionen av hästkött.) Övergången från hästar till traktorer har huvudsakligen varit betingad dels av ekonomiska skäl — lejd mänsklig arbetskraft kan sparas, större arbetsmängd per tidsenhet kan utföras med traktor m.m. — och dels av svårigheten att få arbetskraft, som kan sköta hästar, särskilt med hänsyn till det tvång och den bundenhet, som det innebär att hästarna skall ha sin skötsel även under söndagar, helger och andra tider då de icke går i arbete. Att under sådana förhållanden med statliga medel söka för jordbrukets del behålla ett nämnvärt större antal hästar än som betingas av en ekonomisk

balans mellan hästar och traktorer, skulle vara att bromsa en naturlig utveckling och synes enligt nämndens uppfattning icke vara att förorda. Vissa antaganden i fråga om den naturliga balansen mellan hästar och traktorer m.m. har redovisats i det ovannämnda utlåtandet. Här torde endast få framhållas, att förhållandena på många håll torde vara sådana, att hästarna som dragare verkligen har företräde framför traktorerna, exempelvis i viss omfattning inom småbruket samt vidare och framför allt inom skogsbruket. I dessa fall torde hästarna komma att behållas, oberoende av om statliga stödåtgärder för hästaveln vidtages eller icke.

Ur jordbrukets synpunkt finner nämnden det angeläget, att de fortsatta statliga åtgärderna för främjande av hästaveln framför allt inriktar sig på att få fram ett förstklassigt hästmateriel och att över huvudtaget hålla hästuppfödningen på en kvalitativt hög nivå.

Beredskapssynpunkter. Utan vidare kan sägas att traktordriften är mycket känslig för störningar i importen av flytande bränsle och även i övrigt i hög grad beroende av importen, t.ex. i fråga om såväl reservdelar som hela traktorer. Vidmakt-hållandet av ett relativt stort hästbestånd skulle därför i och för sig otvivelaktigt vara av värde ur försvarsberedskapssynpunkt. Nämnden vill dock för sin del understryka, att betydelsen av denna synpunkt icke får överdimensioneras. Häststammen har ju nämligen redan nedgått långt under den nivå, som motsvarar jordbrukets totala behov av dragkraft, och måste väntas komma att sjunka ännu lägre, innan den förut omnämnda balansen uppnås. Att snabbt öka häststammen inför en hotande avspärrningssituation är självfallet omöjligt. Man måste därför i en avspärrningssituation under alla förhållanden i första hand lita till traktordriften för att täcka jordbrukets dragkraftsbehov. Härtill kommer dessutom två andra omständigheter, vilka likaledes göra, att tanken på att i en eventuell kommande avspärrningssituation huvudsakligen trygga jordbrukets dragkraftsbehov genom hästar framstår som praktiskt omöjlig att realisera. Den ena är att tillgången på mänsklig arbetskraft inom jordbruket icke kan väntas bli tillräckligt stor för en dylik form av jordbruksdrift. Den andra är att i och med övergången till traktordrift även

redskapsbeståndet undergått en genomgripande förändring. Man har skaffat tyngre fordon och maskiner med större arbetskapacitet och större kraftbehov — skörde-tröskor m.m. — vilka icke kan dragas av hästar. I och med nedgången av hästbeståndet har även de förutvarande hästdragna fordonen och redskapen till stor del försvunnit eller omändrats till traktordrift.

Frågan i vad mån det ur militära synpunkter erfordras särskilda statliga åtgärder för bibehållande eller ökning av det totala hästbeståndet eller som stimulans för särskilda grenar av hästaveln, ligger i princip utanför nämndens verksamhetsområde. Att räkna med att jordbruket självant skall hålla sig med en mera väsentlig reserv, utöver vad som motsvarar dess eget omedelbara behov i fredstid, för att i en kristid tillgodose behov utanför jordbruket eller säkra sig mot ogynnsamma följder av militära uttagningar, synes enligt nämndens mening i varje fall icke vara realistiskt. En reservhållning av någon betydelse förutsätter därför otvivelaktigt ett ganska omfattande statligt stöd till hästuppfödare och hästhållare. Vissa uppgifter till belysande av storleksordningen av kostnaderna för vissa — dock i och för sig otillräckliga — stödåtgärder har lämnats i nämndens utlåtande den 12 februari 1957. Bland de olika åtgärder, som ur beredskapssynpunkt kan befinnas påkallade, för hästbeståndets upprätthållande, bör enligt nämndens mening även undersökas, huruvida icke det nuvarande systemet med ackordshästar skulle kunna ökas om förmånligare villkor därvid bjudas för hållandet av sådana hästar än nu.

Skogsstyrelsen har förklarat sig icke ha några synpunkter att anföra i ämnet.

Statens jordbruksnämnd, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap och centrala civila transportkommittén har i den förut omnämnda skrivelsen även anfört vissa synpunkter på stödet till hästaveln m. m. Bl. a. framhålles det att det med hänsyn till krigsmaktens jämförelsevis stora uttag i förhållande till det starkt reducerade hästbeståndet synes erforderligt att de stödåtgärder

som kan komma att vidtagas för att kompensera detta uttag efter hand måste förstärkas. För att en reserv av såväl kallblodiga som varmlodiga hästar för totalförsvaret skulle kunna skapas vore det nödvändigt att stimulera uppfödarna. En väl genomförd premiering vore därvid av största betydelse, varför tillräckliga medel härför samt för övriga hästavelsändamål borde ställas till förfogande. En utökning av antalet ackordshästar, främst kallblodiga, syntes i en framtid kunna ifrågakomma. Denna ev. utökning borde ske under medverkan av vederbörande avelsorganisationer.

Vidare uttalas bl. a. följande.

För närvarande föreligger icke ett uttalat ansvar för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, statens jordbruksnämnd eller centrala civila transportkommittén att vidta särskilda åtgärder för att säkerställa behovet av hästar för den civila sektorn av totalförsvaret. Därest ett sådant ansvar skulle åläggas berörda myndigheter borde detta avse för överstyrelsens del hästar till skogsbruk, för jordbruksnämndens del hästar till jordbruk och för transportkommitténs del hästar för övriga transporter.

Det hästbestånd som finns och kommer att finnas inom landet måste till stor del utnyttjas för samtliga tre angivna ändamål. Någon klar uppdelning av hästbeståndet för de olika ändamålen torde icke vara möjligt i fred och än mindre i ett krigsläge. Härtill kommer att delar av samma hästbestånd även skall täcka krigsmaktens behov. Med hänsyn härtill synes det icke lämpligt eller praktiskt möjligt att fördela eventuella åtgärder för att säkerställa hästbehovet på de olika berörda myndigheterna. I stället framstår en samordning av åtgärderna rörande behov och användning m. m. av hästar inom den civila sektorn av totalförsvaret såsom särskilt angelägen. Ingen av ovan angivna myndigheter har sådana uppgifter och besitter för övrigt sådan sakkunskap som skulle erfordras för att samordnat kunna handlägga frågor rörande säkerställande av hästbehovet för den civila sektorn av totalförsvaret. Det synes därför ändamålsenligt att

den myndighet (lantbruksstyrelsen), som enligt sin instruktion (SF nr 634/1960) har att svara för "att arméns behov av hästar blir behörigen tillgodosett", i samråd med berörda civila totalförsvarsmyndigheter även handhar sådana åtgärder, som skall syfta till att säkerställa totalförsvarets hästbehov.

Landets hästbestånd skall även täcka krigsmaktens behov. För de speciella åtgärder som kan erfordras härför synes en nära samverkan mellan lantbruksstyrelsen och överbefälhavaren vara nödvändig.

Med hänsyn till att — såsom ovan antytts — en samordning av erforderliga stödåtgärder för att tillgodose hästbehovet för den civila sektorn av totalförsvaret lämpligen bör ske genom lantbruksstyrelsens försorg, synes finansieringen av åtgärderna även böra åvila samma myndighet. Hur erforderliga medel ställs till myndighetens förfogande och hur det finansiella stödet närmare bör utformas är berörda civila totalförsvarsmyndigheter icke beredda att ta ställning till.

Domänstyrelsen framhåller, att det från styrelsens synpunkt ej synes vara av behovet påkallat med sådana stödåtgärder till hästaveln som syftar till upprätthållande av en hög fölproduktion. Det statliga stödet borde enligt styrelsens åsikt för skogsbrukets del inriktas på att t.v. vidmakthålla en rimlig stam av kvalitativt högklassiga arbetshästar. I det avseendet torde nuvarande hästpremieringsförfarande i princip verka i rätt riktning. Ytterligare åtgärder härutöver syntes ej vara erforderliga.

Hushållningssällskapens förbund anser, att i det allmänna stöd åt hästaveln premieringsväsendet utgör grunden. Premieringarna vore vidare underlaget för de flesta av de åtgärder, som organisationer och enskilda vidtog och genomförde på avelsområdet. Premieringssystemet hade därför sådan betydelse att allt talade för att detsamma måste bibehållas även i framtiden. Om så icke skedde, riskerade man att resultaten från ett mångårigt och i allt

väsentligt framgångsrikt avelsarbete till stora delar gick till spillo. Otvivelaktigt kunde emellertid det nuvarande systemet i flera avseende förenklas och rationaliseras så att detsamma, främst i kostnadshänseende, anpassades till inträffade förändringar i hästavelns omfattning och betydelse.

Av de nuvarande mera direkta åtgärderna för hästavelns främjande syntes för framtiden stödet åt hingsthållningen komma att spela större roll. Detta av det skälet att man fick räkna med en successiv minskning i antalet betäckningar per hingst och därav följande minskade inkomster av språngavgifter. Det torde således icke gå att höja dessa avgifter i sådan utsträckning att man fick full kompensation för det minskade betäckningsantalet. Vidare blev kostnaderna för stonas transport till och från hingsthållarna högre. Ett annat ekonomiskt stöd, som allmänt vitsordades ha haft och alljämt hade en mycket väsentlig betydelse för hästavelns utveckling, utgjorde de s.k. frisedlarna åt stoägare och förbundsstyrelsen ville för sin del understryka angelägenheten av att denna stödform bibehölls. Önskvärt vore vidare att det belopp, på vilket ifrågavarande frisedlar gällde, blev uppräknat med hänsyn till penningvärdets förändring.

Några av berörda hushållningssällskap hade i sina yttranden till förbundet tagit upp det stöd, som nu utgick till ordnandet av gemensamhetsbeten och påpekat den stora betydelse förekomsten av dylika beten hade för hästuppfödningen inom det mindre jordbruket. Förbundsstyrelsen ville instämma i dessa synpunkter. Det vore därför ett starkt önskemål att ekonomiskt stöd till gemensamhetsbeten alljämt måtte få utgå. Som framhållits av Västerbottens läns hushållningssällskap

torde således många enskilda uppfödare hellre upphöra med aveln än själva helt bestrida kostnaderna för betesfrågans lösning.

Sveriges lantbruksförbund — som i ärendet samrått med Sveriges skogsägareföreningars riksförbund — framhåller, att hingsthållningen inom kategorien arbetshästar nu arbetar under mycket svåra ekonomiska betingelser. Ett ökat stöd åt den hästavel, som vore inriktad på den typ av hästar som vore mest lämpad för skogsbruket, nämligen den tyngre typen av nordsvensk ras, vore ofrånkomligt. Stödet borde sålunda i första hand utformas så att det gynnade lämpliga arbetstyper av hästar. Avel i privat regi kommer troligen att gynna en lättare hästtyp, mera lämpad för travsport. Det nuvarande premieringssystemet ansåg förbundet vara bra och förordade dess bibehållande.

Det torde kunna förutses en successiv minskning i antalet betäckningar per hingst och att inkomsterna i form av språngavgifter avtog. Att kompensera denna minskning genom höjning av språngavgifter torde vara orealistiskt. Vidare fick man räkna med ökade kostnader för stonas transport till och från hingsthållarna. För en lösning av detta problem vore nödvändigt med mer direkta åtgärder för hästavelns främjande. Ett annat ekonomiskt stöd, som haft och alltjämt hade en mycket väsentlig betydelse för hästavelns utveckling, vore de s.k. frisedlarna åt stoägare. Denna stödform borde bibehållas och värdet av frisedlarna borde omräknas med hänsyn till penningvärdets förändring.

Riksförbundet landsbygdens folk säger, att det måste anses vara ett riksintresse att en viss häststam kan upprätthållas i landet och att dess åldersfördelning är sådan att reproduktionsförmågan hålls på rimlig nivå.

Försvaret torde nämligen fortfarande ha ett latent behov av hästar och den nuvarande åldersfördelningen vore sådan att en stark nedgång av hästantalet kunde väntas ske under de närmaste åren. Staten hade därigenom anledning lämna stöd åt hästaveln. Det gällde emellertid inte bara att stimulera aveln utan också att få fram hästarna till arbetsför ålder. Detta vore förknipat med stora arbetsinsatser och kostnader. En viss premie till uppfödarna i samband med att hästarna vore inkörda och därmed arbetsdugliga borde måhända övervägas.

Sveriges skogsägareförbund uttalar, att även om mekaniseringen — särskilt inom storskogsbruket — tydligt pekar mot en fortsatt stark avhästning ett visst statligt stöd bör lämnas hästaveln, i syfte att tillföra bl.a. skogsbruket lämpligt hästmateriel. Ur den synpunkten borde det nuvarande premieringssystemet bibehållas åtminstone t. v. och hingststoppfödningsanstalten Wången kvarstå och drivas i samma omfattning som hittills varit fallet.

Föreningen nordsvenska hästen framhåller, att de nuvarande stödformerna i stort sett visat sig vara ändamålsenliga och effektiva. Landets hästbestånd betraktades även internationellt såsom mycket högtstående ur kvalitativ synpunkt. Avelsdjur inom samtliga raser, icke minst den nordsvenska, hade exempelvis visat sig vara begärliga för export.

Premieringsväsendet och stambokföringen hade varit den fasta grunden såväl beträffande det allmännas stöd som de avelsfrämjande åtgärder, som vidtagits av organisationer och enskilda. Med i huvudsak oförändrad organisation syntes därför premieringsväsendet böra bibehållas.

I fråga om de mera direkta åtgärder-

na för hästavelns främjande fick styrelsen ange angelägenhetsgraden enligt följande:

- 1) Stöd åt hingsthållningen;
- 2) Utdelande av frisedlar;
- 3) Bidrag till betesdrift;
- 4) Bidrag för förbättrad hovvård.

Läget hade beträffande hingsthållningen ekonomiskt försämrats under de senaste åren på grund av ett minskat antal betäckningar med därav följande reducerade inkomster genom språngavgifter. Tidigare hade hingstarna varit tätare placerade i bygderna. Stonas transport till hingststationerna vore därför numera avsevärt längre än förr, vilket orsakade stoägarna ökade kostnader. Det vore därför ej möjligt att kompensera hingsthållarna genom förhöjda språngavgifter. Det sistnämnda vore särskilt betydelsefullt beträffande Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län, där så gott som uteslutande bedrevs nordsvensk hästavel. I sammanhanget fick framhållas den mycket stora betydelse, som den gemensamma hingstuppfoädnings vid statsunderstödda anstalter hade för hela den nordsvenska hästaveln och dess tillgodoseende med beskällare.

Avelsföreningen för svenska ardennerhästen erinrar om att stödet till hästaveln f.n. reglerades genom premieringsförfarandet jämte vissa till avelsföreningarna utgående anslag. Det vore föreningens uppfattning att detta system fungerat tillfredsställande, varför systemet borde bibehållas. På grund av utvecklingen och därvid uppkomna förhållanden borde några smärre förändringar vidtagas. En ytterligare minskning av antalet hästar komme att följas av ett minskat behov av hingstar. Samtidigt ökades avståndet för stoägarna att komma till hingsten. Transportbidrag hade tidigare utgått till varmblodiga ston och samma bi-

drag borde nu lämnas till ston av de tyngre raserna, då avståndet till hingst motiverade ett sådant bidrag.

Hingsthållningen arbetade nu under svåra ekonomiska förhållanden. Det syntes föreningen uppenbart att dessa betingelser komme att ytterligare försämrats, varför nuvarande stöd till hingsthållningen icke endast borde utgå i fortsättningen utan ökas så att densamma kunde bestå framdeles. Stödet borde omfatta hingsthållningen för raser, vilka utgjorde s.k. nyttohästar, men borde ej utgå till fullblod, traveller småhästar. Det vore även angeläget att nuvarande frisedelssystem bibehölls i fortsättningen. I övrigt förelåg i rådande läge inga väsentliga skäl till ändringar i premieringsreglementet.

Svenska fjordhästföreningen säger, att statens stöd till avelsarbetet med kallblodiga nyttohästraser får väl anses helt ha haft till syftemål att inrikta detta arbete på att frambringa ur ekonomisk synpunkt lämpliga arbetshästar. Föreningen funne det vara ur allmän synpunkt angeläget att ett statligt stöd med denna målsättning även framdeles bibehölls. Stödet borde klart inriktas på frambringandet av en oöm, lättfödd, ekonomisk häst med lugnt temperament och ett så gott körsätt, att den utan svårighet kunde köras av även den som icke vore särskilt tränad som hästkörare. Den borde med andra ord kunna köras av varje medlem av lantbrukarefamiljen, vilken nått sådan ålder och utveckling, att densamma kunde på allvar syssla med husdjur. I avelsarbetet mot dessa mål syntes det vara ofrånkomligt med obligatoriska körprov i lämplig form för alla avelsdjur och i all synnerhet för hingstarna.

Enligt föreningens uppfattning skulle den rika flora av olika slags bidrag med statsmedel, som nu förekom inom hästaveln, utan olägenhet kunna gall-

ras väsentligt. Så länge hingsthållningen förekom och måste förekomma i nuvarande former, funne föreningen det dock vara angeläget, att denna blev föremål för ett relativt rikligt stöd med statsmedel. Detta syntes så mycket mera försvarbart, som en sådan åtgärd skulle komma avelsarbetet i sin helhet till godo.

Med hänsyn till det synnerliga värde, som den artificiella inseminationen befunnits ha inom främst nötkreatursaveln, funne föreningen det vara väl motiverat med forsknings- och försöksverksamhet beträffande en motsvarande verksamhet även inom hästaveln. För en sådan verksamhet torde statligt stöd av ekonomisk och ev. annan art vara nödvändig.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen framhåller, att det nuvarande stödet i stort sett varit väl ordnat, även om beviljade anslag med hänsyn till penningvärdets fall icke varit helt tillräckliga för täckandet av med anslagen avsedda ändamål. Enligt riksdagens beslut tillkom det lantbruksstyrelsen att i samråd med vederbörande organisationer fördela det för hästaveln beviljade anslaget. I lantbruksstyrelsens förslag till nytt premieringsreglemente hade också upptagits olika alternativ för anslagets fördelning i större eller mindre poster. Föreningen ansåg därför att några nya principer för fördelningen av beviljade anslag icke vore påkallade.

Svenska fullblodsavelsföreningen framhåller betydelsen av uppfödarpri- ser av sådan storlek, att de verkligen kommer att spela en roll i uppfödarnas ekonomi. Förbättrades utsikterna att genom en god uppfödning efter hand få in bra avelspriser, kunde ungdomshästarna säljas till lägre priser. Härigenom kunde intresserade men icke så penningstarka personer våga sig på att

bliva hästägare på våra galoppbanor och flera hästar komma ut i löpningarna. Intresset steg härigenom och spelet blev livligare; ju bredare underlag desto större intresse från en större allmänhets sida, allt faktorer som stärkte galoppsportens ekonomiska grund. Statsverkets inkomster från sporten blev självfallet också större, detta även om statens stöd åt galoppsporten toge sig uttryck i en förbättring för sporten av den skala, efter vilken galopporganisationerna fick behålla del av totalisatormedlen.

Ridfrämjandet ser som en av sina betydelsefulla uppgifter att verka för ridskolornas tillgodoseende med goda, lämpliga hästar till överkomligt pris. Så länge god tillgång hade funnits på ackordshästar vid armén, hade denna uppgift icke berett några svårigheter. Bortfallet av dessa hästar krävde numera ökade insatser från Ridfrämjandet beträffande hästanskaffningen i syfte att ytterligare utveckla ridsporten såsom folksport, särskilt med tanke på det ökade intresse för ridning som förefanns särskilt hos ungdom och som tog sig uttryck i krav om ytterligare insatser från Ridfrämjandet. Detta syntes stå i samband med samhällets ökade krav på fritidssysselsättning. Hittills kunde det stöd som lämnats till ridhästaveln över premieringsväsende och avelsorganisationer anses ha fungerat tillfredsställande.

Svenska ridsportens centralförbund yttrar sig endast om varmbloodsaveln. Som representant för avnämare av hästar måste förbundets önskemål vara att priset på ridhästar vore överkomligt. Samtidigt måste den ersättning uppfödaren fick vara sådan att han fortsatte att uppföda hästar. Prissättningen på varmbloodshästar hade till för några år sedan varit knuten till de priser armén erbjudit. Nu vore emellertid tendensen

att amatörridsportens utövare representerade den största köpkraften samtidigt som knapphet på hästar uppstått. Priserna på de hästar förbundets medlemmar köpte reglerades nu snarare av lagen om tillgång och efterfrågan än av produktionskostnaderna. Statsbidrag i form av relativt små belopp till uppfödarna torde f.n. inte komma till synes i försäljningspriserna. Det statliga stödet, såsom det hittills varit utformat, och den statliga hingsthållningen torde dock ha varit av avgörande betydelse för varmblodsaveln. Skulle dessa falla bort, måste det komma att återspeglas i priset på varmblodiga hästar och förmodligen även i kvaliteten.

De köpare, för vilka en höjning av hästpriserna blev mest kännbar, vore ridskolorna. Varje höjning i inköpspriset med 1 000 kronor betydde i genomsnitt ca 30 öre per lektionstimme, eller sex procent av genomsnittspriset för en ridlektion för junior. För yngre tävlingsryttare av den kategori som förbundet ville stödja, hade också inköpspriset för en häst stor betydelse. Detta hade olika betydelse för olika kategorier av avnämare som armén, ridskolor, tävlingsryttare och privatryttare. Ridsportens topporganisationer måste få disponera medel att sättas in till förbilligande av hästar för de köpare, där det ansågs mest behövt. Övriga köpare fick betala det pris marknadsläget gav upphov till.

Den besiktning och rådgivning, som nu sker genom premieringsnämnderna, borde i någon form bibehållas och anordnas så att den kunde nå ett större antal hästuppfödare än nu. Det torde vara angeläget att sprida mer information om uppfödning och hovvård än vad som nu vore fallet.

De svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund uttalar, att det

skulle vara olyckligt ändra på nuvarande premieringssystem. 56 000 kronor för premiering av de varmblodiga hästarna inom landet syntes vara väl använda medel. Så länge det vore av betydelse att tillgång på varmblodshästar funnes inom landet, bidrog bevaringspremierna till att ett icke ringa antal dylika hästar hölls inom landet. Det torde därför vara riktigt att bevaringspremierna bibehölls. Dessa underlättade både för ridhusen och privatpersoner inköp av treåringar. Förärvningspremiern, 10 000 kronor, vore ett litet belopp. Det uppskattades mycket av uppfödarna, som ansåg det som ett tack för långvarig och trogen tjänst. Det borde bibehållas.

Svenska galoppsportens centralförbund säger, att för en gynnsam utveckling av landets fullblodsavel tillgången på hingstar av för våra förhållanden hög klass är av allra största betydelse. Att för den enskilde till överkomligt pris anskaffa hingstar av denna beskaffenhet torde endast undantagsvis vara möjligt. För fullblodsaveln och galoppsporten vore det därför en stor tillgång att dylika hingstar tillhandahölls av staten.

Svenska travsportens centralförbund anser, att stödet till hästaveln i fortsättningen bör utformas så att det tillgodoser *alla* hästavgrenar. Därvid borde i hög grad hänsyn tagas även till den direkta betydelse för staten själv en avelsgren kunde äga. Förbundet ville i detta sammanhang framhålla att inom travaveln hingstfrågan vore ett betydande problem, speciellt för de mindre uppfödarna. Medan exempelvis uppfödare av galopphästar för tävlingsändamål hade tillgång till statsägda hingstar, vore detta icke alls fallet när det gällde travaveln.

Svenska ponnyföreningen har i stort sett icke anfört några särskilda syn-

punkter i ämnet men framhållit för-
eningens behov av statsbidrag för
stambokföringen.

2. Utredningens synpunkter och förslag

Frågan om stödet till hästaveln eller delar av denna har under tiden efter senaste världskriget vid upprepade tillfällen varit föremål för offentliga utredningar och även på annat sätt av statsmakterna särskilt uppmärksam-
mats. Anledningen härtill har främst varit den starka minskningen av häst-
stammen, vilken på sina håll ingett oro. Men trots att stödåtgärder vidta-
gits i skilda former, innehållande bl.a. att stödet per häst räknat stigit från 70 öre under budgetåret 1945/46 till 13 kronor 70 öre under budgetåret 1964/65, har en fortgående nedgång av hästarnas antal ägt rum. Detta uppgick vid slutet av andra världskriget till omkring 600 000, men hade år 1959 minskat till i runt tal 230 000. F.n. beräknas hästantalet i riket till cirka 135 000. Denna utveckling är främst en följd av den snabba och alltjämt pågående mekaniseringen inom jordbruket och skogsbruket.

Den senaste utredningen i ämnet, 1957 års hästavelsutredning, ställde den prognosen, att hästtillgången under de då närmaste åren borde kunna täcka behovet, men då borde observeras att hästarnas kvalitet på grund av hög medelålder i betydande utsträckning skulle bli låg. I dag kan på grundval av förut lämnade uppgifter och eljest kända förhållanden konstateras att någon hästbrist, totalt sett, icke föreligger i landet, även om på sina håll ett lokalt underskott kan förekomma av vissa slag av hästar. Den beräkning som jordbrukets utredningsinstitut utfört och som redovisats i det föregå-

ende utvisar tvärtom att ett överskott av hästar f.n. finnes; häststammen synes f.ö. ha undergått en viss föryng-
ring, trots den markanta ökningen av fölslakten som ägt rum under senare år. Denna utgjorde under år 1964, enligt uppgifter utredningen inhämtat från Sveriges slakteriförbund, sju procent av antalet slaktade hästar. Motsvarande tal för år 1961 var 2,5. Även andra faktorer, bl.a. svårigheten att f.n. vinna avsättning för andra hästar än varmblodiga som salubjudes, är uttryck för att ett överskott föreligger. I 1957 års hästavelsutrednings betänkande ingår en undersökning av det framtida behovet av hästar i åker- och skogsbruk. Enligt de högstvisande alternativet skulle behovet av hästar om tre år och däröver bli ca 115 000. Men då detta antal var grundat på jordbrukarnas egen bedömning av det kommande behovet och då liknande undersökningar förut visat stor överskattning, uppgjordes ett par alternativ efter mera objektiva bedömningsgrunder, där behovet i skogsbruket spelade en väsentlig roll. Enligt dessa alternativ skulle det framtida behovet av hästar i lantbruket om tre år och äldre bli ca 69 000 resp. ca 43 000. Mot dessa behovsalternativ kan ställas den av utredningsinstitutet nu gjorda tillgångsberäkningen på ca 100 000 arbetshästar år 1965 och ca 70 000 år 1970 av hästar i denna ålder.

Utredningen vill — såsom i annat sammanhang antytts — framhålla att möjligheten att med någon rimlig exakthet förutsäga behovet av hästar längre fram i tiden enligt utredningens mening icke är stor. Allt för många osäkra faktorer påverkar en sådan bedömning. Motsvarande gäller beträffande tillgången på hästar för samma tid. Erfarenheten visar, att de beräkningar som tidigare gjorts för längre tid i stor utsträckning slagit fel, då

man i regel uppskattat att behovet varit större än det i verkligheten blivit samtidigt som tillgången blivit bättre än vad som antagits. Det är emellertid icke antagligt att någon hästbrist — totalt sett — kommer att föreligga inom nu överskådlig framtid. Härför talar bl.a. nuvarande antal unghästar.

För att häststammen skall kunna antalsmässigt bibehållas oförändrad, borde den årligen tillföras ett antal användbara hästar motsvarande minst sju procent av denna. Det nuvarande hästantalet borde således årligen tillföras drygt 9 400 användbara hästar. Avgången under uppväxttiden torde f.n. kunna beräknas stiga till ca tio procent. Om man dessutom räknar med att dräktighetsprocenten för ston är ca 60 procent, innebär detta, att antalet föl borde utgöra ca 10 400 och antalet betäckta ston något över 17 000. Tillgängliga uppgifter om antalet unghästar tyder på att antalet föl har varit något större än vad föreliggande uppgifter visar. En av orsakerna härtill kan vara att en del föl fötts efter det räkningen verkställdes i början av juni. I varje fall torde det verkliga antalet föl ha varit över 7 000. Antalet betäckningar år 1963 var enligt tillgängliga uppgifter 18 541. Ehuru möjligen en viss överskattning av antalet gjorts, tyder dock även denna uppgift på att antalet föl har varit större än den officiella statistiken visar. Om antalet föl bibehålles på sin nuvarande nivå, torde man därför kunna räkna med att rekryteringen är tillräcklig att vidmakthålla en total häststam om något över 90 000.

I detta sammanhang må ytterligare beröras ett par spörsmål, som har samband med tillgång och efterfrågan på hästar.

Rörande krigsmaktens behov av att uttaga hästar vid krig eller krigsfara

kan liksom tidigare konstateras att en relativt liten del av den f.n. totala tillgången kommer att mobiliseras; i vissa delar av landet blir uttagningsprocenten dock relativt hög, vilket kan nödvändiggöra särskilda åtgärder av vederbörande myndigheter för att säkra tillgången i övrigt på hästar i dessa delar av landet.

Vad de varmblodiga hästarna beträffar — där frågan om tillgång och efterfrågan relativt lätt kan överblickas — må erinras om att inom krigsmakten f.n. pågår överväganden rörande den varmblodiga hästens roll i framtiden inom denna. De definitiva resultaten av dessa kommer icke att föreligga i så god tid att de kan beaktas av hästutredningen. Uppenbart är emellertid att inköpen av remonter i varje fall icke kommer att bli större än vad de f.n. är. Vad övriga behov av varmblodiga hästar beträffar är dessa i stigande. Utvecklingen av varmbloodsuppfödningen är dock sådan, att de samlade behoven i fredstid bör kunna tillgodoses under de närmaste åren. Hur utvecklingen på längre sikt kan bli, därom torde det — såsom ovan angivits — icke vara möjligt att göra några säkra bedömanden. Ett fortsatt stegrat civilt ridintresse torde dock av uppfödarna komma att mötas med en motsvarande ökad insats från deras sida. Betydelsefullt är givetvis härvidlag — liksom i fråga om hästar av andra typer — de priser som kan uttagas. Här måste såsom fallet är på andra områden främst tillgång och efterfrågan vara avgörande. Av betydelse för prisbildningen är dock även de priser som armén är beredd att betala vid inköp av remonter. Priserna på varmbloodshästar har under senare år ökat; det oaktat har också efterfrågan vuxit, vilket bl.a. får ses som ett uttryck för att hittills tillämpade priser ej verkat

avskräckande. Dessa har dock icke motsvarat de verkliga produktionskostnaderna, bl.a. beroende på att staten genom de låga betäckningsavgifter som uttagits vid Flyinge för halvblodshästarna kraftigt subventionerat aveln. Ett sådant stöd står emellertid icke i överensstämmelse med uttalandet i utredningens direktiv, att bidrag i fortsättningen till direkta uppfödning-kostnader i princip ej bör komma i fråga, eftersom dessa kostnader bör bäras av de skilda avnämarna av hästar. En betydande höjning av betäckningsavgifterna är därför enligt utredningens mening i princip motiverad, om statsverket i fortsättningen skall vara huvudman för verksamheten vid Flyinge. Till frågan härom återkommer utredningen i ett senare avsnitt av detta betänkande. Här må också erinras om att utredningen i sitt föregående betänkande uttalat att stigande priser på ridhästar måste påverka ridsportens behov av stöd från det allmänna. Ett sådant stöd bör enligt utredningens uppfattning i första hand lämnas till ridsporten och icke i form av subventioner till uppfödarna. Dessa bör i stället i möjligaste mån uttaga de priser som motsvarar de verkliga produktionskostnaderna.

Med prisbildningen på hästar sammanhänger frågan, huruvida rekryteringen av dessa skall ske uteslutande på grundval av inhemska avel. Vissa skäl kunde därför tala för att denna fråga borde ha behandlats i anslutning till vad nu anförts. Bl.a. med hänsyn till att jämväl andra synpunkter än rent ekonomiska synes böra läggas härpå, anser utredningen det dock lämpligt att i ett särskilt kapitel närmare belysa detta spörsmål.

Innan framställningen fortsättes, anser sig utredningen något böra behandla ännu en fråga, som vid uppre-

pade tillfällen aktualiserats under arbetets gång. Vid diskussion av de principer som bör vara vägledande för den framtida utformningen av ett ev. stöd till hästaveln erinras naturligt nog ofta om bl.a. vissa tidigare i propositioner och utskottsutlåtanden gjorda uttalanden som varit bestämmande för stödet under då rådande förhållanden. Dessa uttalanden kan givetvis ännu äga aktualitet eller eljest vara av intresse. Vad som för utredningen dock i första hand måste vara avgörande vid arbetets bedrivande är de direktiv som meddelats och som tager sikte på de förutsättningar som kan förväntas gälla under nu överblickbar framtid.

Mot bakgrunden av vad i detta och föregående kapitel sålunda anförts torde härefter få angivas de synpunkter i övrigt som enligt utredningens mening i fortsättningen bör vara bestämmande för stödet till hästaveln. Att ett sådant bör utgå är enligt utredningens mening självfallet och detta framgår f.ö. även av utredningens direktiv. Stödet bör i första hand syfta till att i likhet med vad som gäller i fråga om det statliga stödet till annan avelsverksamhet skapa förutsättningar för en *kvalitativt* sett högtstående hästavel inom landet. Enligt utredningens mening är det däremot icke realistiskt att uppställa ett sådant mål för ett statligt stöd till hästaveln att detta skall i någon egentlig grad kunna påverka tillgången på hästar. Trots olika åtgärder under senaste årtionden — åtgärder som i väsentliga avseenden syftat till att upprätthålla häststammens storlek — har antalet hästar fortgående minskat i hastig takt. Det kan givetvis ur flera synpunkter beklagas att en så högtstående produkt som den vilken de svenska hästuppfödarna producerar skall ha

allt större svårigheter att vinna avsättning. Det göres mot bakgrunden av nu angivna utveckling därför stundom gällande att från statsmakternas sida särskilda åtgärder skall vidtagas för att garantera hästaveln en viss avsättning av hästar inom landet. Av vad förut sagts torde framgå att utredningen icke kan tillstyrka detta. Överhuvudtaget bör gälla att några statliga åtgärder som syftar till att upprätthålla en hästavel för dess egen skull icke bör ifrågakomma. Statens jordbruksnämnd uttalade f.ö. redan år 1957 att det skulle vara att bromsa en naturlig utveckling om man med statliga medel sökte för jordbrukets del behålla ett nämnvärt större antal hästar än som betingades av en ekonomisk balans mellan hästar och traktorer. Syftet med stödet till hästaveln bör i stället enligt utredningens mening vara att skapa förutsättningar för att så länge hästar kan erfordras inom landet dessa skall vara av god kvalitet. Anslaget över jordbrukshuvudtiteln bör således enligt utredningens uppfattning avse att vara ett kvalitetsstöd. En sådan inriktning av stödet utesluter icke att detta kan behöva differentieras för olika delar av landet och/eller för särskilda hästraser. Att ansvara för att tillräckligt antal, för olika trakter och ändamål lämpliga hästar finnes tillgängligt måste i fortsättningen — liksom hittills — i första hand, såsom även förutsattes i utredningens direktiv, ankomma på avnämarna själva. Det anges visserligen i lantbruksstyrelsens instruktion, att styrelsen skall tillse att arméns behov av hästar blir behörigen tillgodosett. I den förut omnämnda skrivelsen från vissa totalförsvarsmyndigheter har nu föreslagits, att detta åliggande för styrelsen skall utsträckas till att avse en samordning av åtgärderna rörande behov och användning m. m. av hästar inom den civila

sektorn av totalförsvaret. Det må med anledning härav framhållas, att det uppenbarligen aldrig varit avsikten att nämnda stadgande i lantbruksstyrelsens instruktion skall givas en så långtgående innebörd, som ordalydelsen måhända kan ge anledning till att antaga, utan det torde ha en mera begränsad räckvidd. Detta har tillkommit vid en tidpunkt, då någon svårighet icke förelåg att säkerställa ett för olika behov inom krigsmakten tillräckligt antal hästar. Avsikten med stadgandet, som i huvudsak överförts från tidigare instruktion, synes endast vara — såsom även framgår av t. ex. ordalydelsen i lantbruksstyrelsens instruktion från år 1933 — att betona att styrelsen vid hästavelns främjande skall tillse att för krigsmaktens behov *lämpliga* hästar produceras, dvs. att vidtaga åtgärder som ligger i linje med styrelsens allmänna åligganden beträffande husdjursaveln. Erinras må f.ö. om att det är försvarets intendenturverk som handhar uttagningen av hästar för arméns behov. Om lantbruksstyrelsen — vars främsta uppgift är att ansvara för jordbrukets rationalisering — nu skulle tilläggas den berörda uppgiften, skulle detta därför innebära, att styrelsen skulle erhålla ett ämbetsåliggande som är för styrelsen i princip främmande och för vilket styrelsen icke har någon personal. Ett dylikt beslut skulle också få till följd att beredskapsplanläggningen rörande bl. a. landets behov av dragkraft vid krig eller därmed jämförliga förhållanden skulle utsträckas till ytterligare en myndighet. Detta synes utredningen mindre lämpligt. Det är f.ö. enligt utredningens mening ej realistiskt att hävda att man genom särskilda åtgärder för beredskapsändamål skall kunna upprätthålla en hästavel som överskrider det normala behovet. Redan 1957 års hästavelnutredning framhöll att en sådan ordning icke

kan anses genomförbar utan väsentliga kostnader och att den icke heller syntes vara ekonomiskt försvarbar.

Det bör enligt förevarande utrednings mening naturligen åligga någon av totalförsvarets myndigheter att verkställa en planläggning av hur dragkraftsbehovet för olika ändamål skall tillgodoses. Det må i sådant hänseende erinras om att överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap är central statsmyndighet för den ekonomiska försvarsberedskapen. Bl. a. åligger det styrelsen att på grundval av uppgifter från statens jordbruksnämnd ansvara för beredskapslagring av traktorbränslen. För att en sådan planläggning som här avses skall kunna verkställas måste vederbörande myndighet rimligen på en gång göra en bedömning av hur olika dragkraftsbehov skall tryggas, varvid jämväl tillgången på hästar bör beaktas. Vad nu anförts och för att icke några missförstånd i fortsättningen skall uppkomma leder enligt utredningens mening fram till att berörda stadgande i lantbruksstyrelsens instruktion helt bör utgå och att i stället här avsedda göromål bör anförtros i första hand överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, som härvidlag bör hålla erforderlig kontakt med lantbruksstyrelsen och vederbörande intresseorganisationer. Enligt utredningens mening är det angeläget att statsmakterna fattar ett formellt beslut om att sist angivna ordning i framtiden skall iakttagas. Lantbruksstyrelsens uppgifter beträffande hästaveln torde i instruktionen för styrelsen icke särskilt behöva definieras utan faller inom ramen för styrelsens allmänna åligganden. Utredningen föreslår alltså, att styrelsens instruktion ändras i enlighet härmed.

Det är i och för sig beklagligt, att utredningen om den varmblodiga hästens framtida uppgifter inom krigsmak-

ten icke kunnat slutföras i så god tid, att hästutredningen kunnat få del av resultatet därav. Framhållas bör emellertid att med den principiella inställning utredningen har i fråga om målsättningen för stödet till hästaveln dessa resultat likväl endast skulle ha haft begränsad betydelse för utredningens del. Skulle nämligen anspråk från krigsmaktens sida framställas på att särskilda åtgärder skall vidtagas för att en reserv av hästar för krigsbruk skall finnas i landet, måste det enligt utredningens mening i första hand ankomma på krigsmakten själv att i fredstid vidtaga härför erforderliga åtgärder, exempelvis genom anskaffandet av varmblodiga ackordshästar som i fredstid kan ställas till ridsportens förfogande. Anslag härför bör i så fall anvisas över fjärde huvudtiteln. Överhuvudtaget bör gälla, att statliga medel för anskaffande och utbildning av hästar bör anvisas över den huvudtitel, där ändamålet sakligt hör hemma. Visserligen uttalade statsutskottet i sitt utlåtande nr 4 till 1954 års riksdag att fjärde huvudtiteln icke borde belastas med kostnader för hållandet under fredstid av en nödvändig krigsreserv av varmblodiga hästar. Utskottet ifrågasatte, om icke en del av dessa merkostnader lämpligen borde bestridas av anslag under nionde huvudtiteln eller av statens hästavelsfond, som av totalisatormedel avsatts för hästavelns främjande. En på dylikt sätt konstruerad medelsanvisning var enligt hästutredningens mening med hänsyn till de principer som då tillämpades för finansieringen av stödet till hästaveln i och för sig naturlig och särskilt då med hänsyn till att särskilda fondmedel då för tiden stod till förfogande. Några sådana finnes icke längre tillgängliga. Den av utredningen nu hävdade uppfattningen kan f.ö. sägas ha blivit knäsat vid 1965 års riksdag, då

det beslutats, att även anslagen till bidrag till anskaffning och utbildning av hästar för ridsportens del skall anvisas över samma anslag som utnyttjas för övrigt stöd till amatörridsporten, d.v.s. över anslaget till idrottsfonden. Med hänsyn härtill och till numera tillämpade principer ifråga om redovisningen av olika kostnader över den statliga budgeten ävensom till vad ovan anförts föreslår utredningen, att målsättningen för fortsatta statliga stödåtgärder för hästavelskall vara, att dessa skall skapa förutsättningar för en ur kvalitativ synpunkt tillfredsställande hästavelskall i vårt land. Då ett sådant stöd kommer även de hästar till godo som anskaffas för t.ex. försvarets räkning, kommer alltså en viss del

av kostnaderna för dylika hästar att belasta jordbrukshuvudtiteln, vilket från nu angivna utgångspunkter är naturligt och riktigt.

I följande avsnitt av detta betänkande kommer utredningen att på grundval av nu nämnda principiella överväganden föreslå en sådan detaljutformning av stödet till hästavelskall, att detta enligt utredningens mening skall skapa förutsättningar för att uppnå det med stödet avsedda syftet. Redan i detta sammanhang må framhållas att en på dylikt sätt konstruerad medelsanvisning enligt utredningens uppfattning måste medföra väsentliga förändringar i förhållande till nu gällande ordning.

KAPITEL VII

Frågan om import av hästar

1. Gällande bestämmelser, m. m.

Föreskrifterna i kungörelsen den 21 november 1958 (nr 551) med vissa bestämmelser till förebyggande av djursjukdomars införande i riket m.m. (veterinära införelskungörelsen) har till syfte att förebygga att genom införel av djur och vissa andra varor djursjukdomar, som är smittsamma eller kan nedärvas, inkommer till riket eller här vinner ytterligare spridning. Enligt 4 § äger veterinärstyrelsen förordna att bl.a. levande och döda djur ej må införas till riket utan styrelsens tillstånd. Sådant erfordras f.n. i fråga om hästar. Enligt 6 § skall veterinärstyrelsen i ärenden rörande tillstånd att bl.a. införa levande hästar samråda med lantbruksstyrelsen.

Veterinärstyrelsen har upplyst att några hinder för införel av hästar, ur de synpunkter styrelsen har att företräda, i praktiken f.n. ej föreligger. Styrelsen har under åren 1960, 1963 och 1964 beviljat dylikt tillstånd för nedanstående antal hästar, nämligen

år	till liv	till slakt
1960	770	1 550
1963	680	100
1964	730	5

Härutöver sker en tillfällig ut- och införel av ett relativt stort antal djur för deltagande i tävlingar och cirkusföreställningar samt i avelssyfte.

Enligt 1 § i Kungl. Maj:ts förordning

del bestämts, att även anslagen till utbildning och utbildning av hästar för ridportens del skall anses över samma anslag som utsetts för övrigt stöd till smärtaförporten. Med hänsyn härtill och till nummer tillämpade principer fråga om redovisningen av olika kostnader över den ställda budgeten ävensom till vad den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införelsen av vissa levande djur och jordbruksprodukter m.m. må Kungl. Maj:ts eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd förordna att levande djur och andra varor av de slag som anges i bilaga till förordningen icke får införas till riket utan särskilt tillstånd. Enligt 1 § i kungörelsen den 25 maj 1962 (nr 325) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning må levande hästar icke införas till riket utan särskilt tillstånd av veterinärstyrelsen. Enligt 2 § må statens jordbruksnämnd beträffande varuslag som är upptagna i en vid kungörelsen fogad förteckning i anslutning till de av riksdagen godkända riktlinjerna för prissättningen på jordbrukets produkter under tiden den 1 september 1959—den 31 augusti 1965 förordna om uttagande av införelavgift. Nämnden må dock ej utan särskilt bemyndigande bestämma högre avgifter än som framgår av förteckningen. Enligt vad utredningen inhämtat från jordbruksnämnden uttages f.n. i praktiken icke några införelavgifter för något slags hästar.

Sistnämnda bestämmelser hänför sig således till jordbruksregleringen. Anvisningar rörande införelsen av hästar har också lämnats av föredragande departementschefen i prop. 1959:45, där det heter, att rekryteringen inom riket av bruks- och avelsdjur bör ske på grundval av inhemsk avel. Införel bor-

de endast ske, då speciella skäl förelåg. För tillämpning i praktiken av detta uttalande har lantbruksstyrelsen utfärdat en PM angående införsel av häst till riket. Det heter i denna följande.

A. Införsel av avelshästar

Allmänna bestämmelser

Införsel må förekomma endast under föresattning

1) att hästen icke är behäftad med sådana fel, som kan vara av ärftlig natur, såsom i första hand hovbroskförbening, strålbenshälta eller ringkotor,

2) att om införseln gäller till avel ämnad hingst, vidimerat härstammningsbevis för densamma skall bifogas införselansökningen,

3) att, om införseln gäller sto, som är betäckt, denna betäckning utförts av hingst, som är införd i av lantbruksstyrelsen erkänd stambok och skall intyg härom företes vid införseln till riket,

4) att hästen dessutom uppfyller de fordringar, som nedan stadgas för varje enskild ras,

5) att hästen i övrigt uppfyller alla de krav, som Kungl. Veterinärstyrelsen i övrigt uppställer.

Särskilda bestämmelser för varje enskild ras

a. Häst av Fjordhästras

Härstammningskrav:

1) (gällande häst från Danmark) att hästen själv eller såväl dess fader som moder är införda i De samvirkande danske husmandsforeningers "Elitestambog over Heste af Fjordracen",

2) (gällande häst från Norge) att hästen själv eller såväl dess fader som moder är införda i "Stambok over Fjordhest", utgiven av Statens Stambokkontor, Oslo, samt att hästen själv eller såväl dess fader som moder blivit i Norge premierade (kårede) med minst 2:a premie.

b. Häst av Döleras

Hästen själv eller såväl dess fader som moder är införda i "Stambok over Dölehest" eller dess föregångare "Stambok over hester av gudbrandsdalsk rase", utgiven av Statens Stambokkontor, Oslo, (den s.k. G-stamboken) samt dessutom att hästen själv eller såväl dess fader som moder vid pre-

mieringsmöte i Norge blivit premierade (kårede) med minst 3:dje premie.

c. Häst av Ardenneras och d. Varmblodig häst

att antingen hästen själv eller såväl dess fader som moder är införda i av lantbruksstyrelsen erkänd stambok eller erkänt register.

e. Häst av ponnyras

att hästen själv eller såväl dess fader som moder är införd i av lantbruksstyrelsen erkänd stambok eller erkänt register samt att hästens mankhöjd, mätt med stångmått, ej överstiger den internationellt vedertagna maximihöjden.

B. Införsel av tävlingshästar

1) Travhäst Svenska Travsportens Centralförbund tillstyrker införsellicens endast för sto och hingst som i sitt hemland uppnått en vinstsumma, motsvarande i svensk valuta minst 20 000 kronor.

2) Galopphest Svenska Galoppportens Centralförbund tillstyrker införsellicens, då behov av aktiva tävlingshästar kan anses föreligga.

C. Införsel av arbetshästar

Licens för införsel av arbetshäst må endast beviljas, då ansökningen gäller gränshandel, d.v.s. ansökningar från den i närheten av landsgränsen mot Finland eller Norge bosatta skogs- eller jordbruksarbetande befolkningen om tillstånd att för eget bruk till riket över gränsen införa arbetshästar.

2. Av utredningen inhämtade synpunkter

I skrivelsen den 2 april 1963 till vissa myndigheter och organisationer har utredningen framställt följande fråga.

Vilka är Edra erfarenheter av nuvarande reglering av importen av hästar och hur bedömer Ni ur olika synpunkter lämpligheten av att i fortsättningen i ökad utsträckning importera hästar av olika slag?

Av de inkomna svaren framgår bl.a. följande.

Lantbruksstyrelsen erinrar om att den nuvarande regleringen av importen av hästar till riket stöder sig på det

förut återgivna departementschefsutta- landet samt anför vidare.

Behovet av arbetshästar kommer av naturliga skäl i framtiden att minska särskilt som en mekanisering även av skogsbruket är att vänta. Den inhemska aveln av kallblodiga hästar torde även i fortsättningen tillgodose det huvudsakliga behovet.

Aveln av varmblodiga travare och varmblodiga ridhästar är på uppåtgående och enligt vad man kan förutse, kommer betäckningskurvorna för dessa raser även i fortsättningen att stiga. Många uppfödare, som tidigare ägnat sig åt kallblodsuppfödning, har övergått till uppfödning av varmblodiga hästar. Varmblodsavelns utveckling har dock ett direkt samband med Flyinge hingstdepås och stuteris framtid. En kraftig nedskärning eller eventuellt ett upphörande av verksamheten vid Flyinge kommer att återspegla sig i en märkbar nedgång för varmblodsaveln.

Det torde inte heller, när det gäller varmblodiga hästar, behövas någon import att tala om. Tävlingshästar för trav- och galoppbanorna kommer säkerligen som nu att införas, men någon större import blir nog inte aktuell.

Beträffande ponnyhästar råder för närvarande en viss brist på hästar med mankhöjd över 135 cm. Ponnyaveln är emellertid den gren av hästaveln, som för närvarande går starkast framåt, och marknaden torde inom några få år vara övermättad på hästar av 120—130 cm:s mankhöjd.

Lantbruksstyrelsen anser att till den del en egen hästavel anses nödvändig inom riket en viss begränsning av importen bör finnas, om detta är förenligt med de allmänna överenskommelser som Sverige ingått rörande handelns frihet. Vidare borde beaktas att en väsentlig del av de hästar som från andra länder utbjöds för export till Sverige vore av rätt låg kvalitet, och att en helt fri import vore ägnad att sänka nivån i vårt land. Om importreglering av nuvarande art skulle finnas även i framtiden, borde dock riksdagen ge tydligare anvisningar vilka be-

dömningsgrunder som borde tillämpas.

Domänstyrelsen erinrar om att någon egentlig hästbrist under den senaste femårsperioden ej existerat inom domänenverket. Med hänsyn till det förutsedda minskade behovet av hästar vil- le styrelsen framhålla som sin åsikt att den reglering som f.n. funnes t.v. borde bibehållas, åtminstone beträffande skogshästar.

Hushållningssällskapens förbund framhåller, att mot de nuvarande principerna och bestämmelserna, som reglerar importen av hästar, i allt väsentligt torde icke vara något att erinra. En uppmjukning av bestämmelserna, som skulle leda till en ökad import, skulle ytterligare öka svårigheterna för den inhemska uppfödningen. En sådan åtgärd syntes därför icke böra ske. Därtill komme att genom en uppmjukning av bestämmelserna man riskerade att även de kvalitativa kraven på det importerade hästmaterialet minskade. Importen borde därför inskränkas till att täcka föreliggande behov av avelsdjur.

Sveriges lantbruksförbund — som i ärendet samrätt med Sveriges skogsägarföreningars riksförbund — anser, att så länge hästen fyller ett verkligt behov inom jord- och skogsbruk ökad import bör undvikas. Import av avelsdjur, som kunde föra landets avel av arbetshästar framåt, borde däremot medges. Beträffande frågan om import av varmblodshästar hade lantbruksförbundet samma principiella syn. Svårigheterna att i dagens bristläge importera goda riddjur utgjorde ett exempel på risken av alltför stort beroende av importmöjligheterna.

Riksförbundet landsbygdens folk anser det icke vare sig möjligt eller lämpligt att basera rekryteringen av hästar för jordbrukets och skogsbrukets behov på import; detsamma gäller halvblodshästarna.

Sveriges skogsägareförbund uttalar, att det snabbt sjunkande behovet av skogshästar givetvis bidrager i sin mån till att importen av hästar kan och bör begränsas. Förbundet ville ifrågasätta, om icke det mera närliggande behovet av hästar för skogsbruket skulle kunna fyllas genom uppfödning inom landets gränser. På längre sikt krävdes dock måhända en viss såväl kvantitativ som kvalitativ reglering av hästimporten.

Föreningen nordsvenska hästen anser, att de nuvarande importbestämmelserna framstått såsom lämpliga och effektiva. Landet borde i princip vara självförsörjande beträffande brukshästar. Erfarenheten av tidigare import av arbetshästar för tillgodoseende av skogsbrukets behov hade ej varit god. För den nordsvenska hästavelns del förelåg inom överskådlig tid icke något behov av import av avelsdjur.

Avelsföreningen för svenska ardennerhästen finner att endast import av högklassiga avelsdjur bör förekomma samt av inom landet befintliga raser. Import av brukshästar borde så långt möjligt undvikas, då sådan import motverkade inhemsk uppfödning, förstörde prisbildningen och medförde att vi i fortsättningen blev mera beroende av fortlöpande import, vilket i sin tur komme att resultera i ett sämre hästmaterial i landet.

Svenska fjordhästföreningen hävdar, att den nuvarande regleringen av importen av hästar, vilken syftar till att uppfödningen av hästar för landets eget behov skall ske inom landet, även framdeles i princip bör tillämpas. Däremot syntes liksom nu vore fallet möjligheter böra hållas öppna för import av enstaka eller i varje fall ett mycket begränsat antal avelsdjur.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen säger, att den nuvarande regleringen av importen synes tillgo-

dose de intressen, som föreningen har att bevaka. Någon ökad import syntes heller icke vara erforderlig.

Svenska fullblodsavelsföreningen säger att om genom tillräcklig efterfrågan en ökad produktion av inhemsk galopplöpningshästar kan åvägabringas, problemet om en i och för sig icke önskvärd men hittills med hänsyn till behovet av flera löpningshästar motiverad import av fullblodshästar efter hand torde bli löst. Import vore ur föreningens synpunkt uppenbarligen endast önskvärd i vad avser för aveln och för blodförnyelse värdefulla hingstar och ston.

Ridfrämjandet finner de nuvarande bestämmelserna ändamålsenliga, som de tillämpats. För att tillgodose föreningens behov borde vårt land vara självförsörjande beträffande halvblodshästar. Hästaveln borde alltså lämnas stöd i sådan utsträckning att så blev fallet. Erfarenheterna av tidigare import för såväl militärt som civilt bruk hade i stort sett ej varit tillfredsställande beträffande hästarnas kvalitet.

Svenska ridsportens centralförbund framhåller, att den nuvarande regleringen är smidig och har fungerat bra beträffande varmblodiga hästar. Den torde även ha fungerat bra beträffande ponnyer. Övriga raser kunde förbundet inte uttala sig om.

Import av avelsdjur för blodförnyelse behövdes från tid till annan. Import av tävlingshästar för amatörridsporten kunde också behövas, även om erfarenheterna av sådan import inte varit särskilt goda. Bra, färdiga tävlingshästar eller goda ämnen till tävlingshästar från utlandet vore svåra att få tag i till de priser svenskarna kunnat betala. De hästar som kommit in hade därför ofta varit förbrukade eller behäftade med ett eller annat allvarligt fel.

Ridsportens organisationer vore eniga i sin uppfattning att den svenska

varmblodshästen för svenska behov vore överlägsen alla andra hästar i gemen. Ur den synpunkten skulle det därför vara olyckligt om den svenska varmblodsaveln skulle nedgå så att behovet till större eller mindre del måste täckas med import. Skälen härtill vore många.

De svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund anser, att mot nuvarande reglering av importen av hästar intet väl är att anmärka.

Svenska galoppportens centralförbund anser, att import av fullblodshästar i princip bör begränsas till att omfatta värdefulla avelshingstar och avelsston, vilka kan bidra till att höja den inhemska avelns kvalitet. I enlighet härmed hade under de båda senaste decennierna import av hästar för löpningsändamål endast i begränsad utsträckning ägt rum. Enär ett ökat behov av galopphästar f.n. förefanns, torde en viss import av löpningshästar t.v. vara nödvändig.

Svenska travsportens centralförbund säger, att även om man inom travsporten rent principiellt anser att importen bör vara i görligaste mån fri, någon ändring i de nuvarande regleringsbestämmelserna i dagens läge knappast syntes böra vidtagas. Med hänsyn till den svenska travaraveln kunde import i ökad utsträckning ej anses önskvärd. Den praxis som sedan flera år gällt beträffande import av travare vore smidig och kunde anpassas efter de vid varje tidpunkt rådande förhållandena.

Svenska ponnyföreningen framhåller, att ett stort behov föreligger av hästar med en mankhöjd av 135—147 cm; detta behov kan ej helt täckas inom landet. Det vore därför önskvärdt, att en viss import av större ponnyer även utan avelsvärde kunde äga rum. Skulle importen släppas fri, skulle läget för de inhemska uppfödarna, i synnerhet av

hästar under 130 cm mankhöjd, bli bekymmersamt. Vidare skulle marknaden översvämmas av en mängd dåliga hästar, införda i spekulationssyfte. Föreningen hyste därför den meningen, att en fortsatt reglering av införseln av ponnyer vore önskvärd.

3. Utredningens synpunkter och förslag

Hästutredningen vill för sin del till att börja med framhålla att innehållet i jordbruksregleringen enligt utredningens mening måste vara bestämmande för om särskilda införselavgifter vid import av hästar för framtiden skall uttagas. Frågan härom ankommer icke på utredningen att bedöma, utan den bör behandlas i ett vidare sammanhang. Motsvarande gäller beträffande de föreskrifter som av veterinärmedicinska skäl bör gälla. Vad utredningen har att taga ställning till är därför, om det förut återgivna departementschefsuttalet om importen alltiämt bör vara vägledande för rekryteringen av bruks- och avelshästar för användning inom riket. Det torde då med fog kunna hävdas, att de synpunkter, bl.a. rörande beredskapen på detta område, som bör få påverka frågan om en ev. reglering av importen av hästar bör beaktas genom utformningen och tillämpningen av den vid tillfället gällande jordbruksregleringen och att några ytterligare bestämmelser härutinnan icke är erforderliga. Om utredningen likväl anser sig böra närmare ingå på detta spörsmål, beror det på att detta ofta diskuteras bland intresserade parter.

Hästar som skall användas inom aveln måste uppfylla vissa krav ur bl.a. härstamningssynpunkt. För kontroll av dessa erfordras i och för sig icke någon importreglering. Densamma kan genomföras i annan ordning. Vederbörande

importör torde dock av praktiska skäl komma att hålla kontakt med lantbruksstyrelsen för att övertyga sig om att styrelsens krav på ett avelsdjur blir tillgodosedda. Beskedet härom torde därför i praktiken på visst sätt komma att fylla samma funktion som en reglering av importen. Mot en sådan ordning torde icke några invändningar kunna resas utan är tvärtom att hälsa med tillfredsställelse.

Vad sedan beträffar importen av hästar för andra ändamål än nu nämnda skulle det mot bakgrunden av att utredningen utfalat sig för att det statliga stödet till hästaveln främst skall ha en kvalitetsfrämjande uppgift måhända kunna hävdas, att staten jämväl skall ansvara för att endast kvalitetsmässigt högtstående hästar importeras. Gentemot en sådan uppfattning må erinras om att några krav på att en häst skall uppfylla vissa kvalitetskrav för att få användas inom landet i praktiken icke uppställas. Med hänsyn härtill kan det knappast vara motiverat att kräva att hästar som importeras enbart för bruksändamål skall i motsats till andra hästar vara av viss kvalitet.

Det göres också stundom gällande att det av beredskapsskäl är nödvändigt att grunda rekryteringen av hästar på inhemsk avel. Vilka skäl som ligger bakom ett dylikt krav, förefaller icke helt klart, men ett torde vara att det anses önskvärt att ha tillgång till förnämliga avelsdjur för att vid krig eller därmed jämförliga förhållanden kunna reproducera en tillräckligt högtstående häststam inom riket. Detta skäl kan i och för sig synas riktigt, men enligt utredningens mening torde en fri import av skäl som ovan anförts icke komma att innebära att avelsdjurens kvalitet försämras. Det

är f.ö. ej realistiskt att tänka sig att kunna hålla en reserv av avelsdjur för att användas vid krig. Dessutom må erinras om att det dröjer tre till fyra år innan en helt användbar häst uppfötts. Även om tillgång finnes till fullvärdiga avelsdjur, är det därför i ett krigsfall icke praktiskt möjligt att räkna med att det snabbt skall gå att få fram en erforderlig reserv av hästar.

Väsentligt vid bedömandet av förevarande spörsmål är också att hålla i minnet, att det icke torde vara antagligt att med det starka intresse avelsföreningarna har för den svenska aveln någon större införsel kommer att ägarum, om importen släppes fri. Det framhålls visserligen stundom att varje ökning av importen av hästar skulle försvåra möjligheterna för de svenska uppfödarna att vinna avsättning av sina produkter på den svenska marknaden, särskilt om de importerade hästarna skulle kunna säljas till billigare priser än de svenska. Utredningen vill icke bestrida att en sådan utveckling kan innebära vissa vådor för uppfödarna; den bör dock med den principiella ställning utredningen tagit i fråga om stödet till hästaveln icke få föranleda annan importreglering än den som sammanhänger med jordbruksregleringen, vilken h.ä. genom systemet med särskilda införselavgifter är avsedd att tjänstgöra just såsom ett prisskydd, i den mån behov av ett sådant föreligger. Frågan härom ankommer emellertid såsom ovan nämnts icke på utredningen att bedöma. Utredningen anser sig med hänsyn till vad sålunda anförts icke böra förestå, att några särskilda föreskrifter eller anvisningar i ämnet därutöver skall gälla.

62	88	8	88	8	88	88	88
88	88	88	88	88	88	88	88

KAPITEL VIII

Hästpremieringen, m. m.

1. Gällande bestämmelser

Dispositionen av statsbidraget till hästaveln sker till väsentlig del med stöd av reglementet den 2 december 1949 (nr 703) för den med statsmedel understödda hästpremieringen (hästpremieringsreglementet). Genom kungörelser den 27 juni 1957 (nr 484) och den 20 januari 1961 (nr 3) har vissa ändringar företagits i detta. Under budgetåret 1963/64 disponerades för varmbloodsavelns del i hästpremieringarna ett belopp av 73 000 kronor, huvudsakligen för penningpris, och för kallblodsaveln i runt tal 372 000 kronor. Härav utgick för penningpris m.m. ett belopp av 298 000 kronor och för arvoden, resor, expenser m.m. omkring 74 000 kronor. Härtill kommer hushållningssällskapens utgifter för ändamålet som numera beräknas uppgå till över 100 000 kronor. Under år 1963 förbedömdes eller premierades sammanlagt 10 664 hästar. I tabell 1 har kostnaderna för olika slag av belöningar m.m. redovisats.

I ett tidigare kapitel av detta betänkande har återgivits de synpunkter som

framkommit vid en av utredningen gjord rundfråga rörande den framtida utformningen av stödet till hästaveln. Härav framgår bl.a., att en stark opinion föreligger för bibehållandet i någon form av hästpremieringen. Bl.a. med hänsyn härtill har utredningen funnit det angeläget att söka erhålla vissa närmare informationer rörande de nuvarande premieringarna och har därför, efter att ha inhämtat vederbörligt tillstånd, låtit utföra en statistisk undersökning vid 1964 års hästpremieringar. Innan resultatet av denna närmare presenteras, torde det vara lämpligt att redogöra för innehållet i gällande hästpremieringsreglemente samt ett av lantbruksstyrelsen utarbetat förslag till nytt reglemente; det senare har i samband med utredningens tillkallande överlämnats till utredningen.

Enligt nuvarande reglemente har hästpremieringen till ändamål att verka för åstadkommande av goda och för olika trakter och ändamål lämpliga hästar. Landet är indelat i fem premieringsdistrikt och varje sådant i underdistrikt;

Tabell 1

	Fyraåriga och äldre hingstar					Unghingstar
	A + 150 kr	A + 75 kr	AB + 100 kr	AB + 50 kr	B + 75 kr	Skådepen- ning å 14 kr
Antal	29	2	82	3	33	40
Summa kr	4 350	150	8 200	150	2 475	560

varje hushållningssälls-kaps verksamhets-område bildar sålunda ett underdistrikt.

Premieringsreglementet har direkt anknytning till lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 december 1951 (nr 834) med närmare bestämmelser rörande prövning av hingst enligt denna lag skall den som önskar erhålla tillstånd att använda hingst som beskällare uppvisa hingsten vid sådant premieringsmöte, som föreskrives i hästpremieringsreglementet. Hingstbesiktningstvång tillämpas f.n. inom samtliga hushållningssälls-kaps områden med undantag av vissa socknar inom Västerbottens län samt de delar av Norrbottens län, som ligger ovanför odlingsgränsen.

Hästpremiering skall anordnas årligen och sker i två olika former, sommarpremiering och vårpmiering. På framställning av hushållningssällskap kan lantbruksstyrelsen förordna, att bedömning av förut premierade hingstar inom området skall äga rum vid särskild hingstpremiering.

Vid sommarpremiering sker bedömning av ston, hingstar av skogsrussras samt sådana hingstar som enligt reglementet ej skall bedömas vid vårpmiering. Sommarpremiering skall anordnas under tiden 20 maj—30 september på platser, som bestämmas av lantbruksstyrelsen efter förslag av hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Inom varje premieringsdistrikt skall finnas en

premieringsnämnd, bestående av en av Kungl. Maj:t på förslag av lantbruksstyrelsen förordnad ordförande jämte en för varje underdistrikt av resp. hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott utsedd ledamot. Därest varken ordföranden eller den lokale ledamoten är legitimerad veterinär, bör förvaltningsutskott vid behov förordna veterinär att inom underdistriktet biträda nämnden.

Vårpremiering avser treåriga hingstar som för första gången skall premieras som beskällare, äldre hingstar som icke förut premierats samt vissa andra kategorier av hingstar. Enligt reglementet skall vårpmiering anordnas under tiden 1 februari—15 april. Med undantag för vissa norrlandslän m.m. skall möte för vårpmiering hållas på en plats i varje underdistrikt. Lantbruksstyrelsen kan dock förordna ett gemensamt premieringsmöte för två eller flera underdistrikt. Vid vårpmiering utgöres premieringsnämnden (rikspremieringsnämnden) av tre ordförande i distriktspremieringsnämnder jämte en av Kungl. Maj:t för hela landet förordnad veterinär ledamot.

Hästpremiering omfattar dels förbedömning av ett- och tvååriga hästar, dels premiering av äldre hästar. Endast avelsdjur och till avel ämnade unghästar tillhörande ras som enligt lantbruksstyrelsens bestämmande må ifrågakomma vid premiering i orten kan bli föremål för bedömning. Beträffande härstamning skall hästen ha kvalificerad

Tabell 1 (forts.)

	Fölston						Ungston		
	A + 100 kr	A + 50 kr	AB + 70 kr	AB + 35 kr	B + 40 kr	B + 20 kr	Skåde- penning å 14 kr	Frisedel	
								å 30 kr	å 15 kr
Antal	550	12	898	38	3 552	115	3 250	1 287	40
Summa kr	55 000	600	62 860	1 330	142 080	2 300	45 500	38 610	600

far, morfar och mormorsfar, hingsten även mormorsmorfar, alla av samma ras eller slag. Såsom kvalificerad anses hingst som tillhör eller tillhört statens hingstdepå och stuteri eller premierats som beskällare i Sverige efter år 1900. Även utländsk hingst som stambokförts i någon av lantbruksstyrelsen erkänd stambok anses såsom kvalificerad.

Ägare av sådan häst, som enligt nyss återgivna bestämmelser kan bli föremål för förbedömning eller premiering, är berättigad att uppvisa hästen jämte avkomlingar eller, beträffande hingst för vilken ifrågasättes höjning av värdebokstaven, mödrar till efter hingsten fallna avkomlingar.

Vid hästpremiering förekommande belöningar är värdebokstav, vitsord om godkännande, skådepenning, diplom

och frisedel. I samband med värdebokstav kan tillika utgå penningpris enligt särskilda stadganden i reglementet. Frågan om belöning avgöres med hänsyn till hästens beskaffenhet såsom individ. Till belöning ifrågakommande häst skall vara sund och av god konstitution, väl utvecklad för sin ålder, omsorgsfullt skött samt ha ett gott lynne. Dessutom kräves, att hästen är typisk för sin ras och sitt kön med väl avvägda proportioner mellan olika kropps- och skelettdelar, samt nöjaktigt korrekt med stark benstomme och goda regelbundna rörelser. I den mån lantbruksstyrelsen så bestämmer, skall hingstar som uppvisas vid vårpremiering underkastas prestationsprov.

Belöningar jämte penningpris framgår av tabell 2.

Tabell 2

Häst	Belöning	Villkor	Belopp i kronor
ettårig eller tvåårig unghäst	skådepenning av silver	befunnits vid förbedömning lovande såsom individ	ca 14
treårigt ungst	frisedel å viss hingst, som nämnden finner lämplig	befunnits vara av god beskaffenhet såsom individ	30
treårigt ungst	diplom	om stoet befunnits synnerligen väl förtjänt att premieras	
treårig unghingst	vitsordet godkänd	befunnits vara av god beskaffenhet såsom individ	
fölsto	värdebokstav B + penningpris	om stoet befunnits vara av god beskaffenhet såsom individ eller ock inför premieringsnämnd styrkts att under stoet fallit avkomma av god beskaffenhet	40
fölsto	värdebokstav AB + penningpris	om stoet visat en med flera avkomlingar ådaga-lagd säker och god nedärvning	70
fölsto	värdebokstav A + penningpris	om stoet visat säker och mycket god nedärvning	100

Forts.

Häst	Belöning	Villkor	Belopp i kronor
fyraårig eller äldre hingst	vitsordet godkänd	ådagalagd genom flera avkomlingar, av vilka någon uppnått minst tre års ålder	
fyraårig eller äldre hingst	värdebokstav B	om hingsten såsom individ anses väl förtjänt att premieras och visat tillfredsställande fruktsamhet eller ock inför premieringsnämnd styrkts att efter hingsten fallit avkomma av god beskaffenhet	
fyraårig eller äldre hingst av nordsvensk ras, som premieras inom fjärde eller femte distriktet (Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens läns underdistrikt)	värdebokstav B + penningpris		75
fyraårig eller äldre hingst	värdebokstav AB + penningpris	om hingsten visat säker och god nedärvning, ådagalagd genom uppvisande av ett för en tillförlitlig bedömning av hans nedärvningsförmåga tillräckligt stort antal avkomlingar, däribland några av minst tre års ålder	100
fyraårig eller äldre hingst	värdebokstav A + penningpris	om hingsten visat säker och mycket god nedärvning, ådagalagd genom uppvisande av ett för en tillförlitlig bedömning av hans nedärvningsförmåga tillräckligt stort antal avkomlingar, däribland några av minst fem års ålder, samt avkomman tillika visat sig äga goda bruksegenskaper; i fråga om fullblods- och travaringst kan nedärvning jämväl ådagaläggas genom företeende av bevis att ett tillräckligt stort antal avkomlingar visat hållbarhet och goda prestationer vid deltagande i offentliga galopp- eller travtävlingar	150

Vidare gäller såsom generella villkor:

1) att föl, som åtföljer stoet, har fallit efter kvalificerad hingst av samma ras eller slag; att den betäckning, till följd varav stoet är dräktigt, har skett av sådan hingst, eller därest sto med föl vid sidan ånyo är betäckt, jämväl denna betäckning har skett av sådan hingst;

2) att penningpris till hingst utgår endast under förutsättning att hingsten i fråga ej är över 15 års ålder samt enligt till nämnden avlämnad språngrulla under löpande kalenderår inom vederbörande underdistrikt har betäckt minst 20 eller, beträffande hingst av nordsvensk ras i Norrbottens län eller hingst av skogsrussras, minst tio med hingsten likartade ston.

Kostnaderna för premieringsväsendet bestrides av dels statsmedel, dels medel som tillskjutes inom underdistriktet. Med statsmedel bekostas penningpriser och skådepenningar samt inlösen av frisedlar, utgifter i samband med prestationsprov, resekostnads- och traktamentsersättningar till ordförande i distriktspremieringsnämnd och till samtliga ledamöter i rikspremieringsnämnd, vissa blanketter samt premieringsnämndens expenser i övrigt. Med inom underdistriktet tillskjutna medel bekostas ersättning till lokal ledamot i distriktspremieringsnämnd, till ordnare för uppvisning och till veterinär som förordnas att biträda vid sommarpremiering, kostnader för uppvisningsplats, tält m.m., samt vissa expenser som ankommer på hushållningssällskapet. Att anskaffa och bekosta språngrullor och språngsedlar ankommer på vederbörande hingstägare.

Stambokföring ankommer på lantbruksstyrelsen men kan enligt reglementet överlätas till för sådant ändamål verkande, hela landet omfattande sammanslutningar, vilkas stadgar såvitt

angår stamboksarbetet blivit av lantbruksstyrelsen godkända. Hingst skall stambokföras första gången den premieras, sto, när det första gången premieras som fölsto. Stambokföringen handhas f.n. av resp. avelsförening, dock att denna bokföring beträffande gotlandsruss ombesörjes av hushållningssällskapet på Gotland.

Utöver här omnämnda bestämmelser finnes i reglementet föreskrifter om bl.a. anmälan till premiering, uppvisningsföljd vid premiering, förfaringsätt vid olika meningar inom premieringsnämnd, tillkännagivande av bedömningens resultat samt premieringsnämndens, dess ordförandes och ledamöters åligganden ävensom hushållningssällskaps och lantbruksstyrelsens uppgifter i samband med hästpremieringsväsendet.

2. Lantbruksstyrelsens förslag till nytt hästpremieringsreglemente

I skrivelse den 30 mars 1962 hemställde lantbruksstyrelsen att Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen uppgjort förslag ville fastställa nytt reglemente för den med statsmedel understödda hästpremieringen.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att det förslag som framlägges har föregåtts av långvariga överläggningar. Sålunda har lantbruksstyrelsen redan år 1957 berett hushållningssällskapen och avelsföreningar tillfälle att framföra ev. önskemål om ändringar i det nuvarande reglementet. På grundval av dessa yttranden och utredningar, som styrelsen själv verkställt, uppgjordes år 1961 ett preliminärt ändringsförslag, varefter Hushållningssällskapens förbund, samtliga hushållningssällskap, hästavelsorganisationer samt premieringsnämndernas ordförande fick ytterligare tillfälle att

yttra sig. Med beaktande av de synpunkter, som remissinstanserna anfört, har lantbruksstyrelsen uppgjort sitt slutliga förslag.

Lantbruksstyrelsen utgår från att det stöd, som genom gällande reglemente tillförsäkrats hästaveln, bör ha samma omfattning även i framtiden. Styrelsen har dock funnit att reglementet ej fyller de anspråk, som under nu rådande förhållanden bör ställas på ett dylikt. Enligt styrelsen bör sådana ändringar göras, att verksamheten förenklas och att de statliga medel som användes får största möjliga effekt. Med hänsyn till att hästtäteten och övriga förhållanden är synnerligen olika i rikets skilda delar synes det ej ändamålsenligt att verksamheten bedrivs på exakt samma sätt överallt. I förslaget bibehålles enhetliga principer för hela landet, men medges i viss mån olika förfaringssätt inom de olika områdena.

Enligt styrelsen är det nödvändigt att hästaveln och hästskötseln i högre grad än tidigare infogas i hushållningssällskapens verksamhet. Närmare anvisningar för premieringsnämnderna och hushållningssällskapen har således ej intagits i förslaget till nytt reglemente. Styrelsen avser att utfärda ifrågavarande mera detaljerade bestämmelser efter hörande av berörda organisationer, varigenom en bättre anpassning till lokala förhållanden samt till förändringar i hästavelns läge i övrigt torde kunna ernås.

I yttranden från flera organisationer har understrukits avkommebedömningens betydelse. Det är dock tydligt att denna bedömning ej spelar lika stor roll i fråga om egenskaper som visar sig hos vartdera könet som i fråga om t.ex. mjölkproduktionsförmågan hos nötkreatur, vilken visar sig endast hos hondjur. Enligt styrelsen synes det därför riktigt att vid fastställande av vär-

debokstäver icke blott beakta avkomman utan även individens egna egenskaper, speciellt som antalet bedömningsbara avkomlingar ofta är litet.

De viktigaste ändringarna i lantbruksstyrelsens förslag i förhållande till nuvarande reglemente är följande.

1) En särskild nämnd (hästavelsnämnden) skall inrättas, där berörda parter (representanter för avelsorganisationerna) ingår och beredes tillfälle att yttra sig i frågor rörande hästaveln och premieringen.

2) Den gamla benämningen underdistrikt utgår. Varje hushållningssällskapsområde föreslås utgöra ett distrikt. Distrikten må dock sammanslås till premieringsområden.

3) Definitionen för fölsto ändras så, att även sto, vars föl dött före premieringsdagen, räknas till denna kategori.

4) F.n. mer eller mindre tillfälligt förekommande särskilda hingstpremieringar föreslås bli regelbundet återkommande vart tredje år, dels för sammanställande av hingstmaterial ur demonstrations- och upplysningsssyfte, dels för ordnande av bruksprov.

5) Av ekonomiska skäl föreslås hingstpremieringsnämnden bestå av tre ledamöter (tidigare fyra).

6) Beträffande premieringsplatserna skall även de vid sommarpremieringen förekommande bestämmas efter anmälningstidens utgång. Det blir således möjligt att utse nya platser och dra in gamla allt efter de anmälda hästarnas spridning. I trakt, där endast en eller ett par hästar anmälts, kan dessa besiktigas exempelvis hemma på gården.

7) Bestämmelserna om bruksprov (tidigare prestationsprov) utökas till att omfatta även äldre hingstar och treåriga ston.

8) Treårigt sto av raser som lant-

bruksstyrelsen bestämmer och som avlägger bruksprov, föreslås erhålla förutom frisedel även uppfödningsspremie om 50 kronor.

9) Frisedel på 50 kronor tilldelas fölston av nordsvensk eller ardenneras.

10) Penningpris utgår endast till häst född i Sverige.

11) Penningpris resp. frisedel föreslås utgå till häst av fjordras med 75 procent.

12) Penningspriser till hingst föreslås höjda:

A1B —	200 kronor	(tidigare 150)
A2B —	160 „	„ (100)
B —	80 „	„ (75)

13) Penningpris för B-premierad hingst föreslås utgå endast inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län och endast för hingst under 13 års ålder.

14) Det för erhållande av penningpris erforderliga antalet betäckta ston per hingst och kalenderår föreslås sänkt från 20 till 15.

15) Det föreslås åligga hushållningssällskapen att dels upprätta register över i distriktet premierade hästar, dels när lantbruksstyrelsen så bestämmer årligen utföra märkning av föl.

16) Vissa detaljbestämmelser angående uppvisningsföljden, sättet att anmäla häst till premiering, premieringsnämndens, hushållningssällskapens och lantbruksstyrelsens åligganden m.fl. föreslås utgå.

Jämförande beräkningar som utförts på grundval av deltagarantalet i 1961 års premieringar synes visa, att lantbruksstyrelsens förslag föranleder en årlig kostnadsökning med ca 340 000 kronor, varvid ökningen fördelas på följande poster, nämligen

	kronor
1. Förhöjda penningpriser	30 000
2. Uppfödningsspremie till treårigt sto	60 000
3. Frisedel till fölston av nordsvensk eller ardenneras	210 000
4. Med 20 kronor höjt värde på frisedel till treårigt sto	30 000
5. Diverse	10 000
	Summa kronor 340 000

Eftersom s.k. extra frisedel på 50 kronor till fölston av nordsvensk eller ardenneras även hittills har utgått och frisedel till treårigt sto inlöstas med 50 kronor, synes den reella kostnadsökningen begränsa sig till ca 100 000 kronor per år. Utöver höjda penningpriser tillkommer således som en ny post uppfödningsspremie till treårigt kallblodssto. Vidare kan en mindre besparing antagas inträffa i fråga om administrationskostnader m.m.

Det bör observeras att enligt uttalande i 1963 års statsverksproposition (IX ht. p. 20; JoU 1; rskr. 9) hinder ej bör möta för lantbruksstyrelsen att vid stödgivningen till kallblodsaveln jämställa hästar av fjordras med andra hästraser. I premieringssammanhang torde detta innebära en kostnadsökning med ca 1 500 kronor.

3. Av utredningen företagen statistisk undersökning

Såsom tidigare nämnts har utredningen till fullgörande av utredningsuppdraget funnit det lämpligt att efter vederbörligt bemyndigande införskaffa vissa uppgifter rörande 1964 års hästpremieringar. En särskild blankett för ändamålet har därför iordningställt och denna har av hushållningssällskapen distribuerats till samtliga ägare av hästar som år 1964 anmälts till premiering, förbedömning eller hingstbesiktning. Genom skrivelser till ordförandena i premieringsnämnderna har utredningen

anhållit, att dessa vid premieringstillfället ville ombesörja, att den ifyllda blanketten av samtliga berörda hästägare avlämnades för vidare befordran till utredningen. Det material som på så sätt ställts till förfogande har sedermera hålkortsmässigt bearbetats genom statistiska centralbyråns försorg. Innan en närmare redogörelse lämnas för undersökningens resultat må framhållas, att en del hästägare trots upprepade påminnelser underlåtit att återställa blanketten samt att de lämnade uppgifterna i många fall varit ofullständiga eller felaktiga. Flera hushållningssällskap har dock lagt ned ett betydande arbete på att komplettera dem, men likväl kvarstår dock vissa brister i undersökningens grundmaterial. Det oaktat torde det icke vara omotiverat att göra gällande, att undersökningen givit en ganska god bild av det hästmateriel som deltagit i 1964 års premieringar.

De frågor som ställdes till hästägarna avsåg dels olika data beträffande den uppvisade hästen, dels uppgifter om premieringens resultat, dels ock antalet gånger hästen tilldelats värdebokstav, penningpris m.m. före 1964 års premiering. Upplysningar skulle vidare lämnas om avstånd från premieringsplatser, tidsåtgång för premiering m.m. På blankettens baksida skulle hästägaren slutligen svara på vissa principiella frågor rörande premieringsväsendets målsättning och utformning. Även hästägarens avsikt att öka eller minska nuvarande avel efterfrågades.

Av de 7 854 återställda blanketterna avser 637 hingstar och 6 632 ston. I fråga om 585 hästar saknas uppgift om kön.

Av 6 867 hästar har 387 eller sex procent uppvisats vid vårpremieringarna, 6 413 eller 93 procent vid sommarpremieringarna och 70 eller ca en procent

Tabell 3

Hästens födelseår	Antalet hästar fördelat på raserna									Totalt	
	full-blod	halv-blod	varm-blodig trav.	russ	fjord-häst	nord-svensk	nord-svensk trav.	ardenner	ej angiven	antal	procent
1963	30	147	40	33	47	327	10	440	15	1089	13,9
1962	5	133	33	45	51	367	17	494	17	1162	14,8
1961	3	115	13	47	40	335	14	557	11	1135	14,5
1960	5	72	8	22	14	137	5	295	6	564	7,1
1959	5	60	14	13	13	137	6	287	2	537	6,9
1958	8	41	13	16	17	118	4	221	14	452	5,7
1957	8	32	14	15	18	112	1	205	4	409	5,2
1956	7	39	14	14	19	99	9	162	8	371	4,7
1955	8	36	19	13	11	98	2	143	6	336	4,3
1954	3	21	14	10	17	80	5	114	3	267	3,4
1953	7	18	21	7	5	60	4	89	4	215	2,7
1952	4	16	16	9	6	62	3	84	6	206	2,7
1951	9	19	16	7	4	55	7	65	2	184	2,3
1950	2	22	12	7	5	38	4	58	1	149	1,9
1945—49 ...	12	80	51	16	4	106	10	162	—	441	5,6
1937—44 ...	3	26	9	12	11	28	1	27	1	107	1,4
Ålder ej angiven ...	4	19	25	2	8	48	4	111	—	230	2,9
Summa	123	896	332	288	279	2207	106	3514	100	7854	100,0
Procent	1,5	11,4	4,2	3,7	3,6	28,2	1,4	44,7	1,3		100,0

vid särskilda hingstpremieringar. Be-
träffande övriga 984 hästar har uppfö-
darna underlåtit att lämna uppgift på
denna fråga.

I det följande kommer undersökning-
ens resultat att redovisas under vissa
huvudrubriker. Uppgifterna avseende
ras- och åldersfördelning har samman-
ställts i tabell 3.

Såsom framgår av tabellen har 17,1
procent av hästarna varit egentliga
varmblodshästar. Största gruppen ut-
göres dock av ardennerhästar (44,7 pro-
cent) och näst största av nordsvenska
hästar (inkl. nordsvenska travare 29,6
procent). Russens och fjordhästens an-
del är 3,7 resp. 3,6 procent. Enligt and-
ra uppgifter har landets hästbestånd

år 1963 beräknats, i procent räknat, för-
dela sig på olika raser på följande sätt,
nämligen 17,4 varmblod, 27,3 nord-
svenska hästar, 52,4 ardennerhästar och
2,9 övriga raser. Varmblodshästarnas
och nordsvenska hästens andel vid pre-
mieringarna står således i god överens-
stämmelse med deras andel i landets
hästbestånd. Ardennerhästens andel vid
premieringarna är däremot sju—åtta
procent lägre än i det totala hästbestän-
det. I gengäld synes russen och fjord-
hästen vara starkt överrepresenterade
vid premieringarna.

I fråga om de uppvisade hästarnas
ålderssammansättning kan på grundval
av materialet anföras följande. Nästan
en tredjedel eller 28,7 procent är ett-

Tabell 4

Ras	Antal hästar med upp- given födelseort i resp. ras	Antal hästar med födelseort i annat distrikt än premieringsdistrikt, uppvisade i					Antal uppvisade hästar födda i		Summa antal hästar med födelseort utanför premieringsdistriktet	Procent av hästar med upp- given födelseort i resp. ras
		1:a distr.	2:a distr.	3:e distr.	4:e distr.	5:e distr.	Danmark, Norge eller Finland	annat land		
Fullblod	110	4	6	7	—	—	7	28	52	47
Halvblod	837	14	33	32	4	—	2	6	91	11
Varmbl. travare	279	6	26	18	3	—	6	34	93	33
Russ	278	35	8	5	3	—	—	5	56	20
Fjordhäst	269	8	—	7	3	—	101	1	120	46
Nord- svenska	2073	31	26	49	63	35	16	—	220	11
Nordsv. travare	95	1	2	1	5	5	6	—	20	21
Ardenner	3285	86	23	59	43	—	—	1	212	6
Ras ej angiven	93	2	1	3	1	—	3	7	17	18
Summa	7319	187	125	181	125	40	141	82	881	12
Antal inom landet födda hästar med upp- given födelseort i resp. distrikt		2432	2227	1057	1044	336				
Procent hästar med födelseort i annat distrikt än premieringsdistrikt		8	6	17	12	12				

och tvååringar, som uppvisats för att bli förbedömda. Mest benägna att uppvisa ett- och tvååringar synes uppfödare av fjordhästar, nordsvenska hästar och halvblod vara. 14,5 procent utgöres vidare av treåriga hingstar och ungston, som kan erhålla vitsordet godkänd eller diplom jämte frisedel i vissa fall. Endast 56,8 procent av hästarna är fyra år och äldre, således i premieringsbar ålder i egentlig mening. I den sistnämnda gruppen är ungefär hälften fyra — sju år, en fjärdedel åtta — elva år och en fjärdedel 12 år och äldre. Av dessa hästar (fyra år och äldre) är 441 eller ca tio procent 15—19 år och 107 eller ca 2,5 procent 20 år och äldre.

Varmblodens andel i åldersgruppen 15 år och äldre är något högre än kallblodens. Några andra skillnader i ålderssammansättningen mellan de olika raserna kan däremot inte observeras. De olika hästårgångarnas andel vid premieringarna synes sålunda minska i relativt jämn takt med stigande ålder.

I syfte att få en bild av *hästarnas rörlighet inom landet* tillfrågades hästägarna även om hästens födelselän. 7 319 eller 93 procent har svarat på denna fråga. Vid bearbetningen har uppgifter om premieringsdistriktet, d.v.s hästens nu aktuella hemort jämförts med uppgifter om födelselän. Vad sålunda framkommit har sammanställts i tabell 4.

Av 7 319 hästar är således 658 eller nio procent födda i annat distrikt än sitt premieringsdistrikt. 223 eller tre procent är födda utanför landet. Det föreligger emellertid stora skillnader mellan olika distrikt och olika raser. Inflyttningen från annat område synes vara störst inom 3:e distriktet (Stockholms län och stad, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands och Västmanlands län). Även inom 4:e distriktet (Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län) och 5:e di-

striktet (de övriga norrlandslänen) är 12 procent av samtliga uppvisade hästar med angivet födelselän inflyttade från annat område än resp. distrikt. Rörligheten bland hästar synes däremot vara betydligt mindre inom övriga delar av landet, d.v.s. inom 1:a och 2:a premieringsdistrikten som omfattar de sydligaste delarna av landet (Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län resp. Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Örebro län).

Mest rörliga bland de uppvisade hästarna är fullblod och fjordhäst (47 resp. 46 procent). Även hästar av varmblodig travarras, nordsvenska travare och russ visar relativt höga flyttningsfrekvenser (33, 21 resp. 20 procent). Däremot har endast 11 procent av uppvisade hästar av nordsvensk ras och halvblod samt sex procent av ardenneras sin födelseort utanför det nu aktuella premieringsdistriktet.

Av här ifrågavarande hästar har 141 importerats från Danmark, Norge eller Finland, därav 101 fjordhästar. Från annat land har importerats 82, därav 28 fullblod och 34 varmblodiga travare.

I fråga om de uppvisade *hästarnas huvudsakliga användning* har avlämnade 6 029 svar sammanställts i tabell 5.

193 eller 36,7 procent av 526 hingstar användes eller, när det gäller unghingstar, kommer att användas enbart för avel. Uppgiften avser 31 varmblodshingstar, 24 russhingstar, fyra fjordhästhingstar, 28 nordsvenska hingstar och 97 ardennerhingstar. Beträffande övriga nio hingstar som användes enbart för avel är ras inte angiven. 227 eller 43,2 procent av de 526 hingstarna användes förutom till avel även till annat ändamål. 106 eller 20,1 procent av nämnda 526 hingstar användes i första hand för annat ändamål än avel.

Av 5 167 ston användes 1 037 eller

Tabell 5

Hästen användes såsom	Hingstar		Ston		Kön ej angivet	Totalt	
	antal	procent	antal	procent		antal	procent
avelsdjur	193	36,7	1037	20,1	65	1295	21,5
och draghäst i jordbruket	119	22,6	1727	33,5	92	1938	32,1
och skogen	41	7,8	662	12,8	34	737	12,2
och draghäst i jordbruket	24	4,6	248	4,8	17	289	4,8
och ridhäst	19	3,6	324	6,3	23	366	6,1
och trav(galopp)häst	13	2,5	13	0,3	2	28	0,5
i samband med övriga användningskombinationer	11	2,1	115	2,2	4	130	2,2
draghäst i jordbruket och skogen	28	5,3	359	6,9	24	411	6,8
i jordbruket	24	4,6	433	8,4	45	502	8,3
i skogen	2	0,4	105	2,0	10	117	2,0
ridhäst	9	1,7	63	1,2	10	82	1,3
trav(galopp)häst	36	6,8	58	1,1	8	102	1,7
övriga användningskombinationer	7	1,3	23	0,4	2	32	0,5
Summa	526	100,0	5167	100,0	336	6029	100,0

20,1 procent enbart för avel, 3 089 eller 59,9 procent förutom till avel även till annat ändamål och 1 041 eller 20,0 procent i första hand för annat ändamål än avel.

Av det i tabell 5 redovisade hästmaterialet användes 21,5 procent enbart för avel, 57,9 procent förutom till avel även till annat ändamål och 20,6 procent i första hand till annat ändamål än avel.

I fråga om andra användningsområden än enbart avel utnyttjades av dessa hästar 2 349 eller 38,9 procent som dragkraft i både jordbruket och skogen, 1 239 eller 20,5 procent som dragkraft i enbart jordbruket och 406 eller 6,8 procent som dragkraft enbart i skogen. 448 eller 7,4 procent användes som ridhästar och 130 eller 2,2 procent som trav(galopp)hästar. Beträffande 162 eller 2,7 procent av ifrågasvarande hästar har uppgivits flera olika användningskombinationer.

Till hästägarna ställdes vidare frågan om det *sammanlagda antalet hästar tillhöriga ägaren* inkl. de icke-premierade. Av de 360 hingstägarna som svarat på frågan har 57 eller 16 procent en enda

häst. Av 3 870 stoägare som svarat har 548 eller 14 procent en enda häst. 56 procent av de uppvisade hästarna kommer från besättningar med två—fem hästar, 16 procent från besättningar med sex—tio hästar och 13 procent från besättningar med mer än tio hästar. Ett fåtal varmbloodsuppfödare har uppgivit att de har mer än 50 hästar.

I fråga om *omfattningen av de uppvisade hästarnas hittillsvarande avelsverksamhet* framgår bl.a. följande. Av 3 437 ston uppges 796 eller 23 procent ha fölat en gång, 1 610 eller 47 procent två—fyra gånger, 883 eller 26 procent 5—10 gånger och 148 eller ca fyra procent mer än 10 gånger. Av 4 570 ston uppges 3 266 eller ca 71 procent vara betäckta vid premieringstillfället.

Vissa motsvarande uppgifter i fråga om hingstar (antalet betäckningar år 1963 m. m.) skall redovisas i ett senare sammanhang i samband med vissa uppgifter om hingstföreningarnas verksamhet och enskild hingsthållning.

På grundval av 6 380 avlämnade svar har uppgifterna om *avstånd från premieringsplatsen* sammanställts i tabell 6.

Tabell 6

Avstånd i km	Antal (procent) av hästar i				
	1:a prem.- distr.	2:a prem.- distr.	3:e prem.- distr.	4:e prem.- distr.	5:e prem.- distr.
0—5	574 (28,4)	521 (23,4)	226 (25,9)	264 (27,0)	106 (39,3)
6—15	882 (43,6)	1204 (53,9)	426 (48,8)	440 (45,0)	88 (32,6)
16—25	315 (15,6)	354 (15,8)	160 (18,3)	172 (17,6)	44 (16,3)
26—50	221 (10,9)	132 (5,9)	50 (5,7)	84 (8,6)	21 (7,8)
51—100	28 (1,3)	22 (0,9)	11 (1,3)	16 (1,6)	9 (3,3)
101—130	4 (0,2)	2 (0,1)	— (—)	2 (0,2)	2 (0,7)
Summa	2024 (100,0)	2235 (100,0)	873 (100,0)	978 (100,0)	270 (100,0)

Såsom framgår av tabellen har ungefär 25 procent av här redovisade hästar haft upp till fem km till premieringsplatsen och ungefär hälften 6—15 km. Endast 7—12 procent har haft en längre väg än 25 km. Några större skillnader mellan olika premieringsdistrikt föreligger inte. Ett visst undantag utgörs av 5:e distriktet (de tre nordligaste länen), där upp till 40 procent av här redovisade hästar har haft en väg på högst fem km till premieringsplatsen. Det bör vidare observeras, att inom Kalmar län (1:a distr.) premieringen i viss utsträckning skett hemma på gården med stöd av särskild dispens från gällande reglemente.

Uppgifterna om hästägarens tidsåtgång för premiering inkl. resa (5 959 svar) överensstämmer, såsom framgår av tabell 7, i huvudsak med uppgifterna om avstånd från premieringsplatsen.

Tabell 7

Tidsåtgång i timmar	Antal svar	Procent av samtliga svar
1—3	1393	23,4
4—6	3147	52,8
7—9	1089	18,3
mer än 9	330	5,5
Summa	5959	100,0

Som framgår av sammanställningen har 23,4 procent av hästägarna redovi-

sat en tidsåtgång för premiering inkl. resa på en—tre timmar. Ungefär hälften har uppgivit en tidsåtgång mellan fyra—sex timmar. Ett avstånd från premieringsplatsen upp till fem km resp. 6—15 km synes således föranleda en tidsåtgång upp till tre timmar resp. fyra—sex timmar.

I fråga om sättet att transportera en häst till premiering föreligger 6 718 svar. 2 291 eller 34 procent av hästarna har transporterats med hjälp av lastbil och 1 688 eller 25 procent med hjälp av traktorsläp. Annan fordonstransport än lastbil eller traktorsläp har anlitats av 309 (fem procent). Beträffande 2 430 eller 36 procent av hästarna har ingen särskild transportanordning anlitats.

3 389 av 6 027 (56 procent) har anlitat lejd hjälp i samband med premiering.

De hästar som uppvisades år 1964 torde i stor utsträckning ha varit föremål för förbedömning eller premiering redan under tidigare år. När det gäller premieringens resultat före 1964 och antalet gånger hästen tilldelats visst bidrag är materialet emellertid behäftat med väsentliga svagheter. Endast en mindre del av avlämnade blanketter är ifyllda i förevarande avseende. Dessutom framkommer vid granskning av svar vissa tydliga felaktigheter i angivna uppgifter. Vissa sammandrag anses dock kunna göras. Med hänsyn till nyss

antydde svagheter i materialet begränsas dock redovisningen under denna rubrik till penningpris i samband med värdebokstav, frisedel och hingsthållningsbidrag.

Sammanställningen i tabell 8 avser

sålunda 1 816 ston som uppges ha fått penningpris i samband med värdebokstav före 1964. Av dessa har 208 eller 11 procent premierats med värdebokstav A, 347 eller 19 procent med AB och 1 261 eller 70 procent med B.

Tabell 8

Antal gånger	Antal ston som tilldelats penningpris i samband med		
	A (procent)	AB (procent)	B (procent)
1—3	136 (65,3)	472 (85,1)	1426 (78,6)
4—6	52 (25,0)	70 (12,6)	357 (19,6)
7—9	20 (9,7)	13 (2,3)	31 (1,7)
> 9	— (—)	— (—)	2 (0,1)
Summa	208 (100,0)	555 (100,0)	1816 (100,0)

Det bör observeras att häst som tilldelats penningpris i samband med värdebokstav A resp. AB redan tidigare har fått penningpris i samband med AB och B resp. B. Utöver penningpris i samband med A har således 208 A-ston fått penningpris ett visst antal gånger i samband med AB och B. Vidare har 347 AB-ston tilldelats penningpris ett visst antal gånger i samband med B.

Som framgår av tabell 8 har penningpris i samband med värdebokstav A, AB eller B tilldelats flertalet hästar en—tre gånger. Här redovisade 1 816 ston har tilldelats sammanlagt 664 penningpris i samband med A, 1 234 penningpris i samband med AB och 4 572 penningpris i samband med B. I genomsnitt har ett sto tilldelats penningpris i samband med A 3,2 gånger, i samband med AB 2,2 gånger och i samband med B 2,5 gånger. Ett genomsnittligt A-sto torde således ha fått penningpris av tre olika valörer 7,9 gånger. Ett genomsnittligt AB-sto torde ha tilldelats penningpris av två olika valörer 4,7 gånger.

Såsom redan anförts i annat sammanhang utgår penningpris i samband med

B endast till hingst av nordsvensk ras, som premieras inom 4:e eller 5:e distriktet. Uppgifter har lämnats om 83 sådana hingstar. Av dessa har 51 (61,5 procent) fått penningpris en—tre gånger, 22 (26,5 procent) fyra—sex gånger, fem (6,0 procent) sju—nio gånger och fem (6,0 procent) mer än 11 gånger. Ifrågavarande 83 hingstar uppges sammanlagt ha fått 316 penningpriser i samband med B eller 3,8 per hingst.

Uppgifter i fråga om penningpris till hingst i samband med A och AB i hela riket redovisas i tabell 9. Denna avser 21 hingstar med värdebokstav A och 45 hingstar med AB.

Tabell 9

	Antal hingstar som tilldelats penningpris i samband med	
	A (procent)	AB (procent)
1—3	16 (76)	48 (73)
4—6	5 (24)	14 (21)
7—9	— (-)	4 (6)
Summa	21 (100,0)	66 (100,0)

Enligt vad som uppgivits har här redovisade 66 hingstar fått sammanlagt 50 penningpris i samband med A och 187 i samband med AB. I genomsnitt har en hingst fått penningpris i samband med A 2,4 gånger och i samband med AB 2,8 gånger. En genomsnittlig A-hingst av nordsvensk ras, som premierats inom 4:e eller 5:e distriktet, torde således ha fått penningpris av tre olika valörer nio gånger.

Av de hingstar som uppvisats vid 1964 års premiering uppges 117 ha fått hingsthållningsbidrag, därav 74 (63,2 procent) en—tre gånger, 32 (18,8 procent) fyra—sex gånger, tio (8,5 procent) sju—tio gånger och en mer än 14 gånger. Till dessa hingstar har utgått sammanlagt 391 hingsthållningsbidrag eller 3,3 per hingst.

Vad som uppgivits i fråga om frisedlar har sammanställts i tabell 10. Härvid har inräknats både frisedel enligt premieringsreglemente och extra frisedel till fölston. Tabellen avser 3 407 ston, som uppges ha fått frisedel före 1964 års premiering.

Tabell 10

Antal gånger	Antal ston som uppges ha fått frisedel	Procent
1—3	2734	80,2
4—6	477	14,0
7—10	184	5,4
> 10	12	0,4
Summa	3407	100,0

Inte mindre än 80,2 procent av här redovisade ston har således tilldelats frisedel en—tre gånger. Sammanlagt har 7 741 frisedlar utdelats till dessa ston eller 2,2 per sto.

Vad som framkommit tyder på att ungefär 60—80 procent av år 1964 uppvisade hästar fyra år och äldre före

1964 premierats med värdebokstav B samt, med undantag för vissa hingstar, fått penningpris i samband med B, frisedel eller hingsthållningsbidrag en—tre gånger. Högre antal penningpris m.m. per häst synes i huvudsak ha tilldelats sådana hästar, som före 1964 premierats med AB och A. Med hänsyn till förut omnämnda brister i grundmaterialelet bör uppgiften härom dock tagas med viss reservation. Vad som sagts torde ej heller gälla sådana äldre hästar, som på grund av sina bristande kvalifikationer ej uppnått värdebokstaven AB och A.

Vad beträffar *premieringens resultat år 1964* torde få hänvisas till lantbruksstyrelsens definitiva premieringsstatistik, som publiceras särskilt.

Såväl hästägare tillställda *frågor om premieringsväsendet* som procentuell svarsfördelning avseende samtliga 7 854 blanketter framgår av tabell 11.

Såsom framgår av tabellen anses sakkunnig bedömning vara den främsta drivkraften i fråga om uppvisning av hästar. Icke mindre än 93 procent hänvisar till detta motiv. I andra hand kommer belöning, som uppges av 88 procent. 76 procent anser, att även råd i avels- och uppfödningfrågor är av betydelse i premieringssammanhanget. Emellertid finner endast 69 procent att premieringsnämndens bedömning och värdesättning ger tillförlitliga besked om hästarnas användbarhet som brukshäst. Nästan hälften av hästägarna förklarar sig villiga att fortsätta med uppvisning av hästar, även om penningpriser m.m. icke längre kommer att utdelas. Vad som uppgivits synes ha giltighet i hela riket. Några större skillnader mellan olika distrikt och olika raser förekommer ej.

Mer än hälften av uppfödarna eller 51 procent uttalar sig positivt i fråga om en för hela distriktet gemensam

Tabell 11

Fråga	Ja	Nej	Ej svar resp. "vet inte"
	Procent	Procent	Procent
Visar Ni upp hästen för premieringsnämnden för att få den sakkunnigt bedömd?	93	1	6
för att få råd i avels- och uppfödningfrågor?	76	7	17
för att få del av belöning i form av skådepenning, diplom, frisedel och penningpris?	88	3	9
Skulle Ni fortsätta att uppvisa Era hingstar, ston, unghästar, även om penningpriser etc. inte längre kommer att utdelas?	45	45	10
Anser Ni att en för hela distriktet gemensam hingstpremiering skulle vara särskilt värdefull?	51	28	21
Anser Ni att upplysning i avels- och uppfödningfrågor blir av större betydelse på en gemensam premieringsplats (bl.a. genom nämndens konkurrensbedömning av hästarna, flera visade hästar, diskussioner med andra hästägare m.m.)?	62	28	10
Förmenar Ni att premiering hemma på gården eller i varje by för sig kan väntas ha mindre stimulerande effekt på Ert hästavelsarbete än ett sammanförande av många hästar till ett fåtal platser?	53	36	11
Anser Ni att premieringsnämndens bedömning och värdesättning av hästarna ger tillförlitliga besked om deras användbarhet som bruksdjur?	69	20	11
Anser Ni att prestationsprov skulle bidra till en säkrare bedömning av hästarnas egenskaper och användbarhet?	55	30	15
	Ökar	Minskar	
Kommer Ni att öka eller minska Er nuvarande avel?	28	26	46

hingstpremiering. Mest ömtyckt är gemensam hingstpremiering inom 1:a distriktet (53 procent ja, 22 procent nej), minst ömtyckt inom 3:e distriktet (50 procent ja, 35 procent nej).

Att upplysning i avels- och uppfödningfrågor är av större betydelse på en gemensam premieringsplats anses av 62 procent. Denna uppfattning är dock icke enhetlig i hela riket. Gemensam premiering värderas mycket högt inom 4:e distriktet (70 procent ja, 24 procent nej) men relativt lågt inom 3:e distriktet (53 procent ja, 37 procent nej).

Den gemensamma premieringens stimulerande effekt på avelsarbetet värde-

sättes av 53 procent av uppfödare i hela riket. Hur svaren på denna fråga fördelar sig på olika distrikt återges i tabell 12.

Tabell 12

Distrikt	Ja	Nej	Ej svar resp. "vet ej"
	Procent	Procent	Procent
1:a	50	38	12
2:a	59	31	10
3:e	44	44	12
4:e	60	34	6
5:e	53	40	7
Hela riket	53	36	11

Hälften av uppfödarna inom 3:e distriktet som svarat på denna fråga synes föredra premiering hemma på gården. Relativt stark anslutning till detta alternativ uttalas även inom 1:a och 5:e distrikten. Den gemensamma premieringens stimulerande effekt värdesättes högst inom 2:a och 4:e distrikten.

I fråga om *prestationsprov* är något mer än hälften eller 55 procent positivt inställda. Vissa skillnader i denna uppfattning mellan olika raser återges i tabell 13.

Tabell 13

Ras	Ja Pro- cent	Nej Pro- cent	Ej svar resp. "vet ej" Pro- cent
Ardenner	55	34	11
Nordsvensk	66	24	10
Halvblod	50	30	20
Fjordhäst	63	32	5
Oberoende av ras, i hela riket	55	30	15

Prestationsprov accepteras mest bland nordsvenska uppfödare. Bland uppfödare av fjordhästar synes förekomma starkt stridiga meningar i denna fråga. Medan 63 procent har uttalat sig till förmån för prestationsprov, har 32 procent sagt nej. Bland halvblodsuppfödare är 30 procent negativa och icke mindre än 20 procent tydligen indifferenta.

I fråga om avsikten att *öka eller minska nuvarande avel* har endast 54 procent ansett sig kunna lämna ett direkt svar. Fördelningen av svaren på olika distrikt har sammanställts i tabell 14 samt på olika raser i tabell 15.

Som framgår av tabell 15 har mer än hälften av uppfödare av varmblodiga travare, russ och fjordhäst för avsikt

Tabell 14

Distrikt	Ökar Pro- cent	Mins- kar Pro- cent	Ej svar resp. "vet ej" Pro- cent
1:a	28	23	49
2:a	26	29	45
3:e	37	24	39
4:e	23	25	52
5:e	29	32	39
Hela riket	28	26	46

Tabell 15

Ras	Ökar Pro- cent	Mins- kar Pro- cent	Ej svar resp. "vet ej" Pro- cent
Fullblod	45	6	49
Halvblod	47	9	44
Varmblodiga travare	60	15	25
Russ	59	10	31
Fjordhäst	54	11	35
Nordsvensk	23	28	49
Nordsvensk travare	42	23	35
Ardenner	19	34	47
Oberoende av ras, i hela riket	28	26	46

att öka sin nuvarande avel. Nästan hälften av full- och halvblodsuppfödare och mer än 40 procent av uppfödare av nordsvensk travare har även uttalat sig i den riktningen. Beträffande nordsvenska hästen och ardennerhästen har endast 23 procent resp. 19 procent uttalat sig för ökning, däremot 28 procent resp. 34 procent för minskning. Utöver sport- och ridhästarna planeras sålunda en ökad avel i huvudsak endast med fjordhäst. I överensstämmelse härmed synes en viss ökning av avel planeras inom 3:e och 1:a distriktet. Inom de övriga distrikten har flertalet uppfödare uttalat sig för minskad avel.

4. Utredningens synpunkter och förslag

Hästpremieringen har ansetts vara ett led i arbetet på att få fram en fullvärdig häststam i riket. Avsikten härmed har således varit att uppsöka och utmärka de ur genetiska och andra synpunkter värdefullaste hästarna. Genom premieringen har vidare uppfödarna kunnat få råd i sitt avelsarbete samt göra jämförelser och byta erfarenheter med andra hästägare. Att hästägarna har en liknande uppfattning om värdet av premieringen, har bekräftats vid den undersökning som utredningen under år 1964 lätit utföra och som redovisats i det föregående. Vidare har vederbörande myndigheter genom premieringen erhållit upplysningar rörande utvecklingen av hästaveln och har bl.a. på grund härav kunnat vidtaga stödjande åtgärder i olika avseenden. Värdet av de penningspris som i samband härmed utgår till hästägarna uppgår dock numera — såsom redan framhålls i utredningens direktiv — till betydande del till belopp, som torde sakna större ekonomisk betydelse för vederbörande hästägare. De sammanlagda utgifterna för ändamålet blir dock, trots att endast en ringa del av det totala antalet hästar deltagar i premieringen — under år 1963 endast omkring sju procent — för såväl statsverket som hushållningssällskapen relativt stora. Under budgetåret 1963/64 uppgick sålunda kostnaderna härför till omkring 545 000 kronor, vilket motsvarar ungefär 51 kronor per deltagande häst, varav enbart för administration omkring 16 kronor. I sammanhanget torde även böra beaktas att hästägarens utgifter i anslutning till premieringen ofta är större än det utbetalda penningpriset. Som undersökningen visar är sålunda den genomsnittliga tidsåtgång-

en för premiering inkl. resa något över fem timmar. Mer än hälften av uppfödarna har dessutom anlitat lejd hjälp.

Vid den rundfråga som utredningen gjort rörande den framtida utformningen av stödet till hästaveln har från företrädare för denna framförts önskemål om att premieringen skall bibehållas såsom ett led i statens stöd till aveln. Även om utvecklingen otvivelaktigt lett därhän att premieringen i åtskilliga avseenden minskat i betydelse, kan dock även utredningen i princip ansluta sig till en dylik uppfattning. Därmed är emellertid icke sagt att premieringen bör fortgå oförändrat. Såsom påpekas redan i utredningens direktiv har denna bedrivits i huvudsak enligt samma grunder sedan 1890-talet. Hästantalet var tidigare betydligt större och hästarna spelade över huvud taget en långt större roll än vad numera är fallet. Det är därför naturligt att denna betydelse och även den tidens förhållanden i övrigt kom att påverka utformningen av premieringsförfarandet. Det skulle därför i och för sig vara förvånande om detta skulle kunna anses lämpligt i dag. Otvivelaktigt har också den nuvarande ordningen sedan länge framstått såsom föråldrad. Den är enligt utredningens uppfattning över huvud taget mer komplicerad och administrativt betungande än som synes nödvändigt för att uppnå de med premieringen åsyftade resultaten. Önskemålet om en förändring av denna har uppenbarligen också spelat en väsentlig roll vid utarbetandet av utredningens direktiv. Ett utmärkande drag för dagens offentliga förvaltning är just strävan till förenklingar i och effektivisering av det administrativa arbetet. Denna inställning bör enligt utredningens uppfattning komma till uttryck jämväl i fråga om det med statsmedel anordnade premieringsväsendet.

Den kritik som kan anföras mot gällande ordning kan också i viss mån åberopas mot det av lantbruksstyrelsen utarbetade förslaget till nytt reglemente, vilket tidigare redovisats. Det är sålunda i sina huvuddrag allt för likt det nuvarande för att böra läggas till grund för en reform, som tillfredsställer nyss angivna önskemål. Lantbruksstyrelsen torde emellertid icke ha åsyftat att vidtaga någon radikal förändring i premieringsförfarandet utan torde i stället endast ha velat genomföra de ändringar som inom ramen för den nuvarande ordningen framstått såsom mest angelägna.

Jämväl 1959 års riksdag uttalade sig för en översyn av premieringsförfarandet. Det bör även erinras om att en inom Hushållningssällskapens förbund arbetande kommitté redan år 1956 framhållit, att man borde pröva alla tänkbara möjligheter att modernisera och rationalisera de åtgärder för ledande och främjande av hästaveln, som avsågs med premieringen. Man borde därvid undersöka möjligheterna att söka få ifrågavarande åtgärder att i princip ansluta sig till motsvarande ordning på nötboskapsavelns område. Skulle behov av geografisk differentiering av systemet föreligga, borde även denna fråga prövas. Även i det förut omnämnda yttrandet till hästutredningen har förbundet uttalat, att det nuvarande systemet i flera avseenden borde förenklas och rationaliseras, så att det samma främst i kostnadshänseende anpassades till inträffade förändringar i hästavelns omfattning och betydelse. Åt samma uppfattning har förbundet givit uttryck vid en uppvaktning inför utredningen.

Utredningen anser för sin del att nämnda uttalanden av Hushållningssällskapens förbund utgör en lämplig grundval för övervägandena rörande

innehållet i en ny författning i ämnet, vilken i enlighet med utredningens direktiv bör utformas så att stöd lämnas till åtgärder av betydelse för avelsarbetet i allmänhet beträffande olika häst-raser men icke till direkta uppfödningsekostnader, eftersom dessa kostnader bör bäras av de skilda avnämarna av hästar. I enlighet härmed har utredningen utarbetat ett förslag i ämnet, som är avsett att tillgodose de kvalitativa synpunkter utredningen anser böra vara vägledande vid utformningen av stödet till hästaveln och som i huvudsak innebär att i fortsättningen endast avelshingstar skall prövas av en särskild nämnd, medan övriga hästar skall bedömas av endast en person.

Premieringarna äger f.n. rum på grundval av ett av Kungl. Maj:t utfärdat reglemente. Detta är ytterst detaljerat och innehåller praktiskt taget alla de bestämmelser, som erfordras för premieringens genomförande. Även om det kan vara en fördel att ha alla föreskrifter samlade på ett håll, framstår detta reglemente såsom alltför detaljrikt och därmed också såsom osmidigt i de tillämpande myndigheternas hand. I stället synes i form av en kungl. kungörelse böra utfärdas en författning, som upptager endast de principiella bestämmelserna för premieringen men som därutöver även innefattar övriga huvudgrunder för stödet till hästaveln. De närmare föreskrifter som i fortsättningen bör reglera det praktiska arbetet torde böra fastställas av lantbruksstyrelsen, som givetvis alltjämt bör vara den myndighet, som har överinseendet över utvecklingen av hästaveln i landet. Styrelsen bör emellertid vid sin sida för samråd i frågor rörande hästaveln och därmed även när det gäller hästpremieringen ha en särskild nämnd, hästavelsnämnden. Denna bör representera såväl det praktiska som

det teoretiska kunnandet på detta område och bör ha tillfälle att i alla principiella hästavelsfrågor uttala sin mening, innan beslut fattas. Ansvaret för hästavelns främjande i landet skall dock fortfarande ytterst ankomma på lantbruksstyrelsen, som bl.a. har att tillse att tillgängliga medel får en i överensstämmelse med de av statsmakterna uttalade direktiven ändamålsenlig användning. Nämnden bör emellertid ha en väsentlig, rådgivande uppgift, när det för framtiden gäller att fördela till hästaveln anvisade medel, att utarbeta detaljbestämmelser för hur premieringen skall utformas i olika delar av landet, vilka hästar som bör vara premieringsbara o.s.v. Bl.a. med hänsyn härtill har hästutredningen ansett sig böra avstå från att i detalj ingå på dylika frågor. Genom den angivna ordningen bör emellertid enligt utredningens mening gynnsamma förutsättningar skapas för att hästavelsarbetet kontinuerligt skall kunna anpassas till inträffande förändringar i t.ex. tillgång och efterfrågan på hästar.

Grundvalen för det praktiska avelsarbetet får stambokföringen sägas vara. Enligt nu gällande premieringsreglemente ankommer denna på lantbruksstyrelsen, som dock kan överlåta denna till för sådant ändamål verkande, hela landet omfattande sammanslutningar, vilkas stadgar såvitt angår stamboksarbetet blivit av lantbruksstyrelsen godkända. F.n. är stambokföringen helt överlämnad till vederbörande avelsorganisationer (motsv.). Hingst skall i regel stambokföras första gången den premieras. Sto skall stambokföras, då det första gången premieras som fölsto. Det nuvarande förfarandet innebär att avelsorganisationerna av premieringsnämnderna erhåller erforderliga uppgifter, som samlas i en särskild bok, stamboken. Organisationerna, som för

detta arbete av hästägarna uppbär särskilda stamboksvavgifter ävensom bidrag av statsmedel och vissa hushållningssällskap, låter även trycka stamböckerna, för att uppgifterna i dessa skall kunna nå en vidare krets.

Hästutredningen finner icke påkallat med någon förändring i principen, att stambokföringen skall ligga till grund för avelsarbetet. Utredningen anser emellertid angeläget att hushållningssällskapen¹ åläggas att — i likhet med vad som gäller i fråga om bl.a. nötkreaturen — föra särskilda register över premierade hästars härstamning, premiering, avkomma m.m. Härigenom skapas ett effektivt underlag i fråga om möjligheterna att bedöma en hästs värde i olika avseenden. Ett dylikt register bör över huvud kunna bli en utmärkt kunskapskälla för arbetet till hästavelns fromma.

I anslutning till vad sålunda anförts må erinras om att ett grundläggande drag för husdjursaveln f.n. är de betydelsefulla uppgifter hushållningssällskapen anförtrotts. Enligt utredningens mening framstår det som angeläget att sällskapen i fortsättningen, främst genom husdjurskonsulenterna och de lokala rådgivarna, även i fråga om hästarna kan spela samma aktiva roll som beträffande t.ex. nötboskapen. Genom den omfattande rådgivnings-, upplysnings- och kursverksamhet som sällskapens tjänstemän utövar kommer de i intim kontakt med landets jordbrukare. Om vidare ett gott samarbete utvecklas

¹ I prop. 1965:100 har bl.a. förordats att hushållningssällskapets och lantbruksnämndens uppgifter för jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering skall sammanföras till ett organ, kallat lantbruksnämnd. Om detta förslag genomföres, torde vad i detta betänkande sägs om hushållningssällskap i stället få avse det nya organet eller det som kan komma att övertaga sällskapets uppgifter.

mellan dessa tjänstemän och bl.a. företrädare för avelsföreningarna, torde garantier kunna skapas för att de senaste rönen inom hästaveln kommer de enskilda uppfödarna till godo.

Innan utredningen ingår på vissa principiella frågor i avseende å det nya premieringsförfarandet, må omnämnas att utredningen övervägt, om ordet premiering i fortsättningen bör användas såsom ett uttryck för det förfarande som utredningen i förevarande avseende anser böra tillämpas. Bl.a. med hänsyn till att detta ord har hävd, synes det dock böra bibehållas som en teknisk term för olika här avsedda åtgärder, som ytterst syftar till att avgöra om en häst uppfyller de för vederbörande ras uppställda kraven för införande i stambok och de krav som kan ha uppställts för att hästen skall beaktas i samband med statliga stödåtgärder.

Härefter torde till att börja med få diskuteras vilka hästar som bör kunna bli föremål för premiering. Enligt gällande reglemente premieras avelsdjur och till avel ämnade unghästar tillhörande ras som enligt vad lantbruksstyrelsen bestämt må ifrågakomma vid premiering i orten. F.n. innefattas följande raser, nämligen fullblod, halvblod, varmblodig travare, russ, fjordhäst, nordsvensk travare, nordsvensk och ardenner. Någon anledning att vidtaga ändring i principen, att det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att bestämma vilka raser som skall premieras finnes enligt utredningens uppfattning icke. Ifrågasättas kan emellertid om behov föreligger av att i enlighet med den nya kungörelsens bestämmelser bedöma trav- och galopphästar. Deras prestanda i olika avseenden mätes genom de resultat de uppnår genom deltagandet i tävlingar. Det kan därför med visst fog göras gällande att premiering av dessa hästar är onödig.

Dylika hästar synes vidare f.n. i relativt liten utsträckning deltaga i premieringarna. Bl.a. med hänsyn till att den bedömning som skall ske enligt den nya kungörelsen kommer att liksom hittills bli intimt sammankopplad med stambokföreningen, anser utredningen likväl, att även trav- och galopphästar bör kunna bedömas på samma sätt som andra hästar. Beslut om vilka hästar som skall premieras bör dock såsom nämnts slutligt fattas av lantbruksstyrelsen. — Frågan huruvida trav- och galopphästar bör erhålla ev. penningspris torde få behandlas i ett senare sammanhang.

Hästpremieringen omfattar f.n. dels förbedömning av ettåriga och tvååriga hästar, dels ock premiering av äldre hästar. Hur det nuvarande premieringsförfarandet närmare är anordnat, framgår av den föregående redogörelsen. Som tidigare framhållits, är detta omständligt i olika avseenden. En nackdel med detsamma är också att det i princip skall ske på samma sätt i olika delar av landet, oberoende av bl.a. antalet hästar, vilket också får till följd att antalet premieringsmöten blir begränsat. Man har nämligen ansett att en jämförande bedömning måste äga rum. Enligt den förut nämnda undersökningen har ungefär 75 procent av hästarna upp till 15 km till premieringsplatsen, men omkring tio procent mer än 25 km. Med nuvarande trafik på vägarna måste transportererna i de flesta fall verkställas med speciella transportmedel och kostnaderna härför blir icke alltid oväsentliga. På grund av den nuvarande ordningen för premieringen torde många hästägare med än längre väg underlåta att deltaga i densamma. Det är därför antagligt att ett större antal hästar skulle deltaga, om avståndet vore kortare. Särskilt i hästgläsa delar av vårt land kan det redan

på grund härav framstå såsom riktigare att bedömaren uppsöker hästen än att denna transporteras lång väg. En sådan ordning har tillämpats i fråga om sammarpremieringarna i Kalmar län under de båda senaste åren. Erfarenheterna härav är enligt hushållningssällskapets uppfattning mycket positiva. Av dem som under år 1963 uppvisade hästar i Kalmar län, förklarade sig sålunda närmare 93 procent ha för avsikt att fortsätta härmed, även om premieringen i fortsättningen skulle ske hemma på gården. Ordföranden i vederbörande premieringsnämnd har dock icke samma positiva uppfattning om denna ordning. Även majoriteten i frågeundersökningen — som dock i stort sett saknar praktisk erfarenhet av de s.k. gårdspremieringarna — är negativt inställd till sådana.

Mot gårdspremieringarna har bl.a. anförts att dessa utesluter en konkurrensbedömning. Det vill dock synas utredningen, som om i fråga om t.ex. exteriören hos en häst denna bedömning överskattas. Vissa delar av exteriören är visserligen utan tvivel av väsentlig betydelse. Benställning och hovar kan ha ett avgörande inflytande på hästens användbarhet och hållbarhet. Likaså är för dragkraften bogläget och för ridhästen manken och ryggen kroppsdelar, som starkt inverkar på såväl bruks- som avelsvärdet. De viktigaste exteriördetaljerna liksom även helhetsintrycket bör dock utan svårighet kunna bedömas av en expert, utan att han har möjlighet till direkta jämförelser med hästar tillhöriga andra ägare. En bedömning utförd hemma hos vederbörande hästägare kan tvärtom ge tillfälle till iakttagelser som icke är möjliga att göra, om hästarna sammandrages till en plats, men som kan vara av värde för både ägaren och bedömaren. En svaghet i den nuvarande

ordningen är över huvud att ett urval bland avkomman skett bland de hästar som uppvisas. För att så stor del av avkomman efter de stambokförda hingstarna och stona som möjligt skall bli besiktigad, torde därför besök hos de enskilda uppfödarna ha väsentlig betydelse.

Utredningen har emellertid med det anförda icke velat utdöma systemet med gemensamma premieringar — dessa har utan tvekan i många avseenden fördelar — utan har endast velat framhålla att detta under numera rådande förhållanden icke bör vara allenarådande; en anpassning till nu gällande förutsättningar bör kunna äga rum. Detta synes så mycket mer motiverat som i enlighet med vad nyss anförts även rent fackmässiga synpunkter i fråga om bedömningen av hästarna — och således icke endast vad som är praktiskt — kan tala för en sådan ordning. Bedömningen av i varje fall unghästar och ston bör därför i fortsättningen kunna ske antingen hemma hos vederbörande hästägare eller vid gemensamma premieringar. Den bör äga rum på platser som bestäms av vederbörande sällskap i enlighet med en av lantbruksstyrelsen godkänd plan. Platserna bör fastställas sedan vederbörliga anmälningar inkommit och bör — som tidigare nämnts — anpassas till förhållandena i de särskilda delarna av landet och över huvud taget uppgöras så att uppfödarnas intressen tillgodoses, utan att det med premieringen åsyftade resultatet eftersättes. Att en särskild plan varje år upprättas för premieringarna är enligt utredningens mening väsentligt för att skapa erforderlig fasthet i arbetet. I samband med dessa bör hästägarna kunna få värdefulla råd i sitt avelsarbete, utbyta rön och erfarenheter. På de ställen där ett större antal hästar uppvisas kan det vara lämpligt

att anordna föredrag i hästavelsfrågor, demonstrationer rörande hovvård o.s.v.

Bedömningen av här avsedda hästar sker f.n. av distriktspremieringsnämnd, bestående av ordförande och en lokal ledamot. Enligt utredningens mening bör denna nämnd i fortsättningen utan olägenhet kunna ersättas av en person, utsedd av vederbörande hushållningssällskap. Härför bör anlitas husdjurskonsulenten eller annan lämplig person, som utses av sällskapets förvaltningsutskott. För att hästägaren icke skall vara helt beroende av en enda persons uppfattning, bör — i motsats till vad nu är fallet — premieringsbeslut av här avsett slag kunna överklagas. Även om en jämförelse ej är helt adekvat, må det f.ö. i sammanhanget erinras om att stambokföringsarbetet för nötkreatur och svin, vilka djurslag har ett betydligt större värde för landet än hästarna, inom resp. område omhänderhaves av en enda person, utan att några olägenheter veterligt varit förbundna därmed. Över huvud taget bör ifrågavarande åtgärder enligt utredningens uppfattning kunna inordnas bland hushållningssällskapens övriga uppgifter för husdjursavelns främjande, utan att därmed behöver följa några nackdelar, särskilt som för framtiden mera objektiva metoder för att mäta hästars prestationsanlag om möjligt bör utvinnas; utredningen återkommer härtill i det följande.

Anmälan av sto till stambokföring bör i fortsättningen — liksom hittills — kunna ske då stoet för första gången uppvisas såsom fölsto.

I enlighet med vad tidigare antytts bör premieringen av vissa hingstar utföras särskilt. Den i det föregående angivna ordningen innebär därför bl.a. att dessa hingstar i fortsättningen ej kommer att bedömas samtidigt som fölston, vilket givetvis kan vara förenat

med vissa olägenheter. Å andra sidan torde få förutsättas att den som utför premieringen i flertalet fall känner till vederbörande hingst och dennes egenskaper. Ej heller det nuvarande förfarandet innebär någon garanti för att fölsto och hingst uppvisas samtidigt. Sommarpremieringarna torde f.ö. hittills i fråga om hingstarna främst ha haft sitt värde när det gällt att avgöra, om höjning av hingstens värdebokstav varit motiverad.

Premieringen av treåriga och vissa äldre hingstar — vilken får anses vara den ur avelssynpunkt mest angelägna — verkställs f.n. av en rikspremieringsnämnd. Utredningen anser i princip att hingstpremieringen även för framtiden bör ske genom en särskild nämnd. Det har emellertid visat sig bli allt svårare och dyrbarare att anskaffa ledamöter till en rikspremieringsnämnd. Ifrågasätts kan därför om icke denna premiering i fortsättningen bör ske genom en för varje hushållningssällskap utsedd nämnd, bestående av en ordförande och en veterinär ledamot, vilka lämpligen bör utses av lantbruksstyrelsen, samt en ledamot, utsedd av förvaltningsutskottet hos det hushållningssällskap inom vars område premieringen äger rum. Även om vissa olägenheter kan vara förbundna med att ha särskilda nämnder för de olika hushållningssällskapsområdena, bör en på angivet sätt konstruerad nämnd dock innebära tillräckliga garantier för att endast hästar av tillfredsställande kvalitet godkännes, särskilt som det i många fall kan vara lämpligt att ordföranden och den veterinäre ledamoten är gemensamma för flera områden. Vidare synes det lämpligt att såsom hushållningssällskapets representant ingår husdjurskonsulenten eller den som sällskapet eljest förordnat att omhänderha de förut omnämnda premieringarna av

unghästar och ston. Utredningen föreslår alltså att här avsedda hingstpremieringar i fortsättningen ordnas genom särskilda nämnder för varje hushållningssällskap. Vid sådan hingstpremiering bör, utan att statsverket härför åsamkas kostnader, representant, utsedd av vederbörande hästavelsorganisation få tillfälle att närvara och till protokollet framföra sin mening; dylik representant bör däremot icke ingå i nämnden och följaktligen icke ha rösträtt.

Hingst premieras f.n. första gången som treåring. Då det synes angeläget att vederbörande nämnd så snart som möjligt får kännedom om de hingstar som i framtiden skall användas till avel, anser utredningen det emellertid motiverat att i fortsättningen även tvåårig hingst skall kunna anmälas till hingstpremiering för att kunna såsom treåring användas till avel till utgången av följande premieringsår. Utredningen återkommer i det följande till frågan om principerna för hingstpremieringen.

Stambokföringen bör ske i samband med hingstpremiering. Denna bör anordnas årligen i regel inom varje hushållningssällskapsområde på sätt lantbruksstyrelsen föreskriyer efter hörande av vederbörande sällskap och premieringsnämndsordförande. För varje område bör hingstpremiering i allmänhet äga rum på endast en plats — en majoritet för en sådan ordning har f.ö. framkommit vid frågeundersökningen. Härigenom kan alla tvååriga och äldre hingstar som uppvisas jämföras med varandra. Bestämmelserna i ämnet bör emellertid utformas på sådant sätt, att en anpassning till särskilda förhållanden inom ett område kan ske; möjlighet bör därför föreligga till att anordna hingstpremiering på mer än en plats inom ett område eller att samla hingst-

tar från flera områden till en plats. Hingstpremieringarna bör i regel anordnas som en hästens dag med demonstrationer och föredrag m.m. Om annan lämplig utställning anordnas, kan nämnda dag anslutas till denna.

Enligt utredningens mening bör Kungl. Maj:t bemyndiga lantbruksstyrelsen att av det anslag som avses för hästpremieringen varje år disponera visst belopp såsom fraktbidrag till de hingstar som har längre väg till premieringsplatsen och som för att få användas inom aveln skall uppvisas.

F.n. finnes i tillämpningskungörelsen till lagen om hingstbesiktningstvång föreskrifter om att hingst som premieras därigenom anses vara godkänd såsom beskällare inom området intill utgången av nästföljande betäckningsår. Utredningen anser att godkännandet i fortsättningen bör gälla för tid som anges vid premieringen och att denna tid för häst som stambokförts i regel bör vara fyra år fr.o.m. det år den stambokförts. Om hingst skall användas under längre tid, skall den på nytt uppvisas och bedömas på grundval av avkomman — varom uppgifter bl.a. finnes i premieringsregistret — och därvid visa sig ha nedärvt tillfredsställande anlag. Det torde få förutsättas att hushållningssällskapet genom den som utför bedömningen av ston m.fl. hästar har möjlighet att följa utvecklingen av en hingsts avkomma. Om anledning därtill visar sig föreligga, bör hingstägare därför av ordföranden i vederbörande hingstpremieringsnämnd kunna åläggas att före utgången av nämnda tid för ny prövning snarast möjligt inför nämnden uppvisa hingsten. Underlåter ägaren detta, bör nämnden kunna återkalla godkännandet av hingsten. I enlighet med vad bl.a. nu anförts har en ny tillämpningskungörelse till lagen om hingstbesiktning-

tvång utarbetats.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen för innehållet i nuvarande hästpremieringsreglemente utdelas f.n. enligt vissa normer belöningar i form av skådepenning, frisedel, diplom, vitsord om godkännande samt värdebokstav, i vissa fall kombinerade med penningpris. Det ekonomiska värdet av ifrågavarande belöningar är i regel ringa. Som exempel må nämnas att vid 1963 års premieringar utdelades 3 552 premier à 40 kronor. Visserligen har en mycket stor majoritet av hästägarna uttalat, att de deltagar i premieringarna för att få del av penningpris, vilket givetvis i och för sig icke är förvånande. Men det skulle enligt utredningens mening vara att underskatta hästuppfödarnas intresse av att producera en fullvärdig produkt, om det skulle anses nödvändigt att bibehålla samtliga nuvarande belöningar som en stimulans i avelsarbetet. Nära hälften av de lämnade svaren ger f.ö. vid handen att hästägarna skulle fortsätta att deltaga i premieringen, även om icke några belöningar utdelades. Härtill kommer — och det är i sammanhanget väsentligt — att dessa såsom framhålles i utredningens direktiv står i mindre god överensstämmelse med de principer för statlig bidragsgivning av jämförbart slag som riksdagen uttalat sig för. Beaktas bör också att totalbeloppet av belöningarna dock blir relativt stort — enbart summan av förut omnämnda belöningar à 40 kronor blir ej mindre än över 142 000 kronor; även detta förhållande talar således mot nuvarande ordning. Över huvud taget torde kunna sägas, att trots att stora belopp sammanlagt utbetalas i form av belöningar vid hästpremieringarna det reella stödet därav till hästaveln blir mycket ringa. Utredningen anser på i huvudsak nu angivna skäl, att penningprisen i

nuvarande form liksom skådepenning och diplom bör försvinna såsom ett led i det med statsmedel anordnade premieringsförfarandet. Detta innebär emellertid icke att utredningen vill helt avskaffa utdelandet av dylika pris i förevarande sammanhang. Dessa bör i stället utgå vid ett färre antal tillfällen än f.n. och avvägas så att de får en reell ekonomisk betydelse för mottagaren, varigenom de blir en effektiv stimulans i arbetet på att hålla häststammen på en hög nivå kvalitativt sett. Utredningen har därvidlag tänkt sig ett system som innebär, att penningpris skall utdelas vid två tillfällen, dels då hästen stambokföres, dels då den visat prov på god och säker nedärvning. Vad nu anförs utesluter givetvis icke att vederbörande hästavelsorganisationer själva utdelar exempelvis diplom till förtjänta uppfödare.

Ett på angivet sätt utformat system torde få betydelse för bl.a. den omfattning i vilken hästarna kommer att uppvisas. Det torde med hänsyn härtill vara lämpligt att en översiktlig redogörelse i detta sammanhang lämnas för hur den i det föregående angivna ordningen kommer att fungera i praktiken. Till att börja med torde därvid få erinras om att alla hästar — i enlighet med vad förut anförts — skall för att kunna premieras vara införda i hus-hållningssällskapens premieringsregister. Vad sedan särskilt gäller hondjuren — som alltså skall premieras antingen hemma hos ägaren eller vid för flera hästar gemensamma premieringar — må nämnas följande.

Om modern premieras det år under vilket föl fötts, skall detta uppvisas vid premieringen, varvid bedömaren gör erforderliga anteckningar om fölet. I annat fall granskas föl efter premierat sto vid annat tillfälle, då premieraren har möjlighet därtill, t.ex. vid besök på

gården. Samtliga sålunda inhämtade uppgifter skall antecknas i premieringsregistret. Om vid genomgång av detta register — som bör ske minst en gång årligen — konstateras att avkomman efter stambokförd häst ej granskats som två-, tre- eller fyraåring, bör uppgifter om denna avkomma införskaffas och denna om möjligt granskas av vederbörande premierare. De uppgifter som sålunda insamlas kan utnyttjas för bl.a. bedömningen av faderns och moderns nedärvning (avkommebedömning), vilken skall ligga till grund för avgörande, huruvida sådan säker och god nedärvning föreligger som bör berättiga till penningpris. Härvid bör även beaktas resultatet av avkommans premierings- och ev. prestationsprov.

Hinder bör givetvis icke föreligga för en ägare till ett sto att få det granskat årligen, men penningpris skall såsom nämnts utgå endast vid stambokföringen och då stoet visat säker och god nedärvning. Till sistnämnda fråga återkommer utredningen nedan.

I fråga om handjuren innebär systemet, att hingst som skall användas till avel skall uppvisas vid hingstpremiering. Om hingst avses till avel såsom treåring under tid före detta års hingstpremiering, bör den redan som tvååring visas för premiering. Hingsten bör därvid, om den fyller skäligena krav i fråga om sannolikt avelsvärde, få tillstånd att användas intill följande års hingstpremiering. Om hingst såsom treåring anses avelsduglig och fyller skäligena krav i fråga om sannolikt avelsvärde, bör den kunna premieras och stambokföras vid under detta år infallande hingstpremiering. Det må dock vara premieringsnämnd obetaget att därest hästen ej använts till avel eller andra skäl därtill föreligger uppskjuta stambokföringen till följande års premiering. Om den i övrigt fyller skäligena

krav, må den dock kunna premieras och erhålla tillstånd att användas till avel intill detta premieringstillfälle, då frågan om stambokföring åter skall prövas. Hingst må givetvis även senare uppvisas för stambokföring, oberoende av om den tidigare premierats eller ej. Vid premiering torde hingst som stambokföres i regel böra godkännas som beskällare för en tid av fyra år. Därefter bör hingsten åter uppvisas för premiering; den bör därvid, om den på grund av sin avkomma visar sig ha nedärvt tillfredsställande anlag, erhålla — utöver det belopp som utgått vid stambokföringen — ytterligare ett pris samt godkännas för ännu en tid. För sålunda belönad häst bör särskild beteckning införas i riksstambok och premieringsregister. Häst som vid detta tillfälle ej ännu genom avkomman hunnit visa sin nedärvning, kan av premieringsnämnd godkännas för bestämd tid, varefter den åter bör uppvisas för att bliva bedömd på grund av avkomman.

I anslutning till vad sålunda anförts vill utredningen framhålla, att det är önskvärt, att hingstar uppvisas även vid andra tillfällen än dem som är så att säga obligatoriska, t.ex. i samband med utställningar.

Utredningen torde härefter få diskutera vilka hästar som i princip bör kunna erhålla penningpris. Frågan här om kan synas vara av den karaktär att den borde helt överlämnas till lantbruksstyrelsen för beslut. Den inrymmer emellertid vissa principiella moment, varför utredningen anser sig böra närmare behandla den. Till att börja med må framhållas att penningprisen enligt utredningens uppfattning bör förbehållas hästar som är födda i Sverige. Härigenom markeras att dessa pris är avsedda att vara en stimulans för den svenska hästaveln.

Utredningen har ovan på anförda skäl hävdad att trav- och galopphästar bör kunna bli föremål för premiering. Det skulle vid sådant förhållande kunna ligga nära till hands att föreslå att dessa hästar på samma sätt som andra skulle erhålla även penningpris. Emellertid bör erinras om att 1960 års riksdag beslutade, att stöd till den professionella trav- och galoppsporten icke längre skall utgå över anslag å den statliga budgeten utan i stället i form av premier från det s.k. vinstavdraget i samband med totalisatorspelet. Utredningen kommer i annat sammanhang att föreslå att stödet till hästavelsn — såsom fallet nu varit en följd av år — jämväl i fortsättningen skall redovisas över budgeten utan anknytning till totalisatormedlen. Utredningen anser också att ett ev. stöd till den professionella trav- och galoppsporten även framdeles bör utgå på annat sätt än genom anlåtande av anslag å budgeten; frågan om storleken av detta stöd ankommer emellertid icke på utredningen att pröva. En konsekvens av utredningens nu angivna uppfattning bör vara, att trav- och galopphästar ej bör tilldelas sådana penningpris som i fortsättningen skall kunna utgå till övriga hästar. Utredningen anser därför att hästar av fullblodsras, varmblodig travarras eller nordsvensk travarras bör undantagas från möjligheten att erhålla nu ifrågasvarande penningpris. Visserligen deltar icke alla fullblodshästar i galopp-tävlingar. Hästar av denna ras torde dock i regel hållas under sådana förhållanden att statliga penningpris av förevarande karaktär skulle ha en mycket begränsad betydelse. Ägarna till hästar av övriga raser bör å andra sidan icke få någon del i de pris som utdelas med anlåtande av de tävlingsanordnande sällskapens vinstavdrag vid totalisatorspel och som enligt riks-

dagens ursprungliga beslut år 1960 skulle utgå endast till den professionella trav- och galoppsporten såsom en ersättning för det indragna stödet över statsbudgeten. Detta avdrag bör alltså förbehållas den professionella sporten. Genom en på angivet sätt konstruerad bidragsgivning får denna enligt utredningens uppfattning en logisk och konsekvent uppbyggnad. Om vilka raser i övrigt som bör erhålla penningpris, bör såsom tidigare nämnts ankomma på lantbruksstyrelsen att besluta.

Vid premiering värdesättes hästarna nu med vitsordet godkänd samt värdebokstäverna B, AB och A. För erhållande av värdebokstäverna AB och A fordras att bedömning skall kunna ske med ledning av flera avkomlingar och att resultatet av denna bedömning varit gott resp. mycket gott. Huruvida denna skala bör bibehållas för framtiden, torde vara en fråga som lämpligen bör behandlas av hästavelsnämnden; utredningen avstår från att för sin del taga någon bestämd ställning härtill.

Penningpris utgår f.n. varje gång sto premieras med värdebokstav och varje gång hingst (högst 15 år gammal) premierats med A eller AB (nordsvensk även B inom 4:e eller 5:e premieringsdistrikten). Enligt utredningens förslag skall — såsom nämnts — varje häst kunna erhålla penningpris endast två gånger, vid stambokföringen och då hästen visat säker och god nedärvning. Avgörandet för hästens möjlighet att erhålla sistnämnda penningpris skall alltså vara dess avkomma.

I anslutning till vad förut anförts må framhållas att det enligt utredningens mening är i hög grad önskvärt att goda metoder för framtiden utvinnes för att bedöma hästarnas prestationsanlag. Vid utredningens frågeundersökning har f. ö. mer än hälften av svaren givit uttryck åt en liknande uppfattning.

Främst synes ägarna av nordsvenska hästar vara intresserade av särskilda prov. Detta torde bl.a. bero på de försök på detta område, som utförts av Föreningen nordsvenska hästen men som uppenbarligen bör ytterligare kompletteras; hästavelsnämnden bör härvidlag kunna spela en väsentlig roll. Över huvud taget bör bestämmelser om de krav för varje ras i fråga om kroppsbyggnad, lynne och prestationer som skall ställas för stambokföring och om de egenskaper som skall beaktas vid avkommebedömning fastställas av lantbruksstyrelsen efter hörande av hästavelsnämnden. I varje fall under en övergångsperiod torde det dock vara nödvändigt att bedöma hästarna i stort sett enligt vid premieringarna nu tillämpade principer, vilket i praktiken skulle innebära att bl.a. hästar med den bedömning och avkomma som nu berättigat dem till värdebokstäverna A och AB t.v. skall kunna erhålla pris för säker och god nedärvning. Utredningen kommer emellertid i det följande att föreslå anvisning av särskilda medel för utexprementering av lämpliga prestationsprov.

En väsentlig fråga är givetvis storleken av de premier som bör utgå och om denna bör angivas i författningen om stödet till hästaveln eller om denna skall göras helt beroende av de medel som varje år anvisas som stöd till hästaveln. Vad sistnämnda spörsmål beträffar är det självfallet att premierna alltid måste anpassas till de anslag som står till förfogande för varje budgetår. Om riksdagen icke anvisar medel i sådan omfattning, att de förslår till de i kungörelsen angivna beloppen, måste Kungl. Maj:t givetvis ändra denna. Det är alltså i och för sig icke någon garanti för att penningpris om viss storlek kan utbetalas att beloppen finnes upptagna i en författning. Enligt utred-

ningens mening bör likväl beloppen angivas i kungörelsen; härigenom markeras på ett särskilt sätt premiernas betydelse som en stimulans åt hästaveln. Utredningen föreslår emellertid att beloppen angives såsom "högstbelopp". Det bör sedan ankomma på lantbruksstyrelsen att inom ramen för tillgängliga medel pröva med vilka belopp premierna lämpligen bör utgå.

Såsom tidigare nämnts bör stödet till hästaveln enligt utredningens mening principiellt vara ett kvalitetsstöd. Detta utesluter icke, att premierna — såsom hittills i viss utsträckning varit fallet — differentieras för olika raser på så sätt att högre belopp — inom ramen för maximibeloppen — utbetalas till hästar av vissa raser. Även förhållandena i olika delar av landet kan påkalla en viss differentiering. Redan i kungörelsen bör emellertid en sådan göras på så sätt att premierna till hingstar bör angivas såsom dubbelt så höga som till ston. Det bör såsom nämnts ankomma på lantbruksstyrelsen att besluta om premiernas storlek. Vid prövningen härav bör hänsyn tagas till önskemålet om att för olika trakter och ändamål åstadkomma lämpliga häststammar; hinder bör därvid icke möta för styrelsen att förändra angivna relation mellan ston och hingstar.

Vad sedan gäller de belopp som bör angivas i reglementet har utredningen efter övervägande av olika på frågan inverkan faktorer stannat för att föreslå ett belopp av högst 250 kronor vid stambokföring av hingst och ett ytterligare belopp av högst 600 kronor för hingst som visat säker och god nedärvning; för ston skulle beloppen således bli högst 125 kronor resp. högst 300 kronor. Sammanlagt skall alltså en hingstägare kunna erhålla ett belopp av högst 850 kronor; motsvarande högsta belopp till ägare av sto blir 425 kronor,

vilket i många fall torde komma att för den enskilde hästägaren innebära en förbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden.

Kostnaderna för utdelning av penningpris vid stambokföring kan på grundval av de senaste årens uppgifter härom beräknas till, om maximibelopp utbetalas, i runt tal 195 000 kronor; motsvarande belopp för hästar som visat god och säker nedärvning blir omkring 120 000 kronor; totalbeloppet skulle alltså bli nära 315 000 kronor. Då såsom tidigare nämnts premierna bör inom ramen för angivna högsta belopp differentieras, torde det vara tillräckligt att för budgetåret 1966/67 upptaga ett belopp av 275 000 kronor, varav 15 000 kronor såsom fraktbidrag vid hingstpremieringen. Då beloppet avses redovisat som förslagsvis, kan detta dock överskridas, om antalet deltagande hästar skulle bli större än vad nu antagits. Jämfört med motsvarande totalbelopp under de senaste premieringsåren innebär utredningens förslag i stort sett ingen ändring. I form av penningpris utbetalades under åren 1959—1963 resp. 273 465 kronor, 276 440 kronor, 287 180 kronor, 281 815 kronor och 285 150 kronor. Storleken av ifrågavarande anslag för framtiden torde bl.a. få bli beroende av häststammens utveckling.

Vid bedömandet av nu angivna belopp bör beaktas att det reella värdet av nuvarande premier såsom nämnts är mycket ringa. Det torde därför icke vara omotiverat att hävda, att de nya penningprisen innebär ett förbättrat stöd till hästaveln i jämförelse med nuvarande förhållanden. Ett på angivet sätt konstruerat system bör över huvud enligt utredningens mening kunna tillfredsställa de krav, som i våra dagar i olika avseenden bör ställas på hästpremieringen. Särskilt må framhållas, att

utredningen hyser den uppfattningen att premieringsregistret bör kunna bidra till en i många fall mer objektiv bedömning av hästmaterialet än vad i dag är möjligt. Visserligen kan det mot uppläggandet av ett dylikt register anföras att det kommer att medföra ett visst administrativt merarbete i jämförelse med nuvarande förhållanden. Men det bör dock beaktas att det antal hästar som varje hushållningssällskap årligen skall anteckna icke blir stort och att vid genomförandet av utredningens förslag åtskilligt arbete som sammanhänger med de nuvarande premieringarna bortfaller. Väsentligt är dock att registret upplägges på enklast möjliga sätt. Även om det är troligt att antalet registreringar är för litet för att lämpligen utföras genom modern databehandling, torde dock förutsättningarna härför böra av lantbruksstyrelsen undersökas.

Enligt särskilda från premieringsreglementet fristående bestämmelser har under senare år inom halvblodsaveln utdelats s.k. bevarings- och förärvningspremier ävensom vissa utbildningspremier. Förärvningspremierna får i det nu framlagda förslaget sin motsvarighet i de premier som skall utgå till hästar som visat säker och god nedärvning.

För användningen av de s.k. bevaringspremierna har ingående redovisats i ett tidigare avsnitt av detta betänkande. Härav framgår bl.a. att dessa premier f.n. till icke ringa del utnyttjas för utbildning av arméns remonter samt även eljest för sådana ändamål att en fortsatt bidragsgivning av denna karaktär ej står i överensstämmelse med uttalandet i utredningens direktiv att bidrag till direkta uppfödningkostnader ej bör ifrågakomma; dessa kostnader bör alltså ej belasta anslaget till stöd åt hästaveln. Huruvida de bör be-

stridas från anslag under annan huvudtitel än jordbrukshuvudtiteln, undandraget sig utredningens bedömande. Utredningen anser att även de s.k. utbildningspremierna samt de s.k. uppfödarepremierna, vilka senare med anlitande av anslaget till ridsporten utgått till vissa ridhästar, bör avvecklas.

I anslutning till vad nu anförts må erinras om att i nuvarande premieringsreglemente finnes bestämmelser om s.k. frisedel, som numera inlöses med i regel 50 kronor, då till frisedel berättigat sto betäckts; enligt särskilda bestämmelser har frisedelssystemet under senare år utsträckts. Detta sammanhänger intimt med spørsmålet om stödet till hingshållningen; utredningen avser därför att närmare diskutera detta i anslutning till ett kommande kapitel om denna bidragsgivning. Även frågan om bestridandet av kostnaderna för premieringarna avser utredningen att behandla i ett senare sammanhang.

I enlighet med vad sålunda anförts har utarbetats förslag till kungörelse om statligt stöd åt hästaveln, vilket förslag fogats såsom bilaga 2 till detta betänkande.

Utredningen torde härefter — utöver vad i det föregående anförts — få anföra följande synpunkter på innehållet i kungörelsen, vilken — i överensstämmelse med vad förut anförts — utformats på sådant sätt att huvudgrunderna för det statliga stödet till hästaveln skall framgå av denna. De bestämmelser som erfordras för det praktiska arbetet avses skola utfärdas av lantbruksstyrelsen (1 §).

2 §

Som tidigare nämnts bör enligt utredningens mening inrättas en särskild hästavelsnämnd. En sådan nämnd — om fem ledamöter — har även upptagits i lantbruksstyrelsens förslag till nytt premieringsreglemente. Såsom mo-

tiv härför har bl.a. anförts att det sedan länge framstått som ett önskemål att avelsföreningarna skulle få yttra sig i hästavels- och premieringsfrågor. Utredningen delar denna uppfattning men anser för sin del, att nämnden bör omfatta sammanlagt sju ledamöter. Härigenom kan även representanter för lantbrukshögskolan och veterinärstyrelsen beredas plats i nämnden. Vad särskilt den förstnämnda institutionen beträffar må erinras om att utredningen uttalat sig för att hushållningssällskapen i fortsättningen skall spela en framträdande roll när det gäller hästaveln. Bl.a. med hänsyn till att sällskapens tjänstemän i stor utsträckning rekryteras bland dem som erhållit utbildning vid lantbrukshögskolan, framstår det såsom önskvärt att denna högskola på angivet sätt kan aktivt delta i förevarande verksamhet. Lantbrukshögskolans allmänna sakkunskap på husdjursförädlingsområde kan även därigenom komma hästaveln till godo. Det synes vidare angeläget att veterinärmedicinsk sakkunskap knytes till nämnden. Denna ledamot kan tänkas utsedd av endera veterinärstyrelsen, veterinärhögskolan och veterinärmedicinska anstalten. Då förstnämnda myndighet har än vidare uppgifter än de båda övriga, synes det lämpligt att denna uppgift anförtros styrelsen.

Ordförande i nämnden bör enligt utredningens mening utses av Kungl. Maj:t för viss tid, som emellertid icke bör angivas i kungörelsen. Ledamöterna bör av resp. huvudmän utses för samma tid. — Till ordförande och ledamöter bör utgå särskild ersättning. Till frågan om anvisande av härför erforderligt belopp återkommer utredningen i ett följande kapitel.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förut omnämnda förslag upptagit en föreskrift om att representanter för andra

avelsföreningar än de i förslaget omnämnda — avelsföreningen för svenska ardennerhästen, föreningen nordsvenska hästen och avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen — skulle äga närvara vid nämndens sammanträden. Något särskilt stadgande härom synes icke erforderligt, då det måste vara nämnden obetaget att till nämndens sammanträden kalla de personer, vilka kan ha upplysningar att lämna eller vilkas närvaro eljest kan vara nämnden till nytta.

3 §

Denna paragrafs första punkt har, i enlighet med utredningens principiella uppfattning, utformats i nära överensstämmelse med Kungl. Maj:ts kungörelse den 16 maj 1958 (nr 24) om stambokföring av nötboskap. Andra punkten rörande möjligheten att överlåta stambokföringen till vissa hästavelsorganisationer har sin motsvarighet i sista stycket av 21 § i gällande hästpremieringsreglemente.

Utredningen har förut angivit de allmänna principerna för stambokföring och därvid förordat att dessa skall vara i väsentliga avseenden oförändrade i förhållande till nu gällande ordning, som i praktiken bl.a. innebär att stambokföringen omhänderhaves av olika hästavelsorganisationer. Dessa uppbär härför särskilda statsbidrag. Enligt utredningens uppfattning är det nuvarande stamboksarbetet förhållandevis dyrbart. Sålunda har visats att detta för varje varmblodig häst medför kostnader för staten med omkring 50 kronor. Det är därför önskvärt att också detta arbete om möjligt kan rationaliseras. Utredningen utgår ifrån att lantbruksstyrelsen närmare undersöker denna fråga och därvid bl.a., på samma sätt som ifrågasatts beträffande kontrollregistren, prövar huruvida arbetet kan utfö-

ras maskinellt. Styrelsen torde därefter få redovisa resultatet av sitt arbete för Kungl. Maj:ten och framlägga därav betingade förslag. T.v. torde dock stambokföringen få ske i nuvarande ordning. Vid utfärdandet av bestämmelserna i ämnet synes lantbruksstyrelsen böra samråda icke blott med hästavelsnämnden utan även med representanter för sådana avelsföreningar som icke ingår i nämnden men som kan komma att anförtros stamboksarbetet.

4 §

Denna paragraf motsvarar 2 § i kungörelsen om stambokföring av nötboskap. Reglerna för arbetet skall alltså upprättas och offentliggöras av lantbruksstyrelsen, som härvid givetvis skall samråda med hästavelsnämnden. Genom en sådan ordning bör garantier kunna skapas för att hästavelsarbetet får erforderlig stadga. Vissa skäl kan — såsom förut anförts — tala för att ordet premiering icke längre borde användas för det förfarande som avses med denna och följande paragrafer. Då denna term har hävd och är praktisk, har utredningen likväl ansett den böra bibehållas. Premieringens syfte är alltså att konstatera att hästen har de egenskaper, som av lantbruksstyrelsen för varje ras angivits för att hästen i fråga skall kunna stambokföras. De olika åtgärder som enligt vad i det föregående anförts vid skilda tidpunkter skall vidtagas, är således ett led i premieringen.

5 §

Såsom förut nämnts föreslår utredningen att hushållningssällskapen på motsvarande sätt som gäller i fråga om nötkreatur, svin och får, som är underkastade kontroll, skall föra särskilda register, premieringsregister, i vilka resultaten av de enskilda hästarnas och deras avkomlingars premieringsresul-

tat, ev. prestationsprov ävensom djurens identitetsuppgifter skall införas. Anteckning i detta register bör vara en förutsättning för framtida stambokföring och bör ske så fort ske kan efter hästens födelse. — I fråga om identitetsuppgifterna må erinras om att en väsentlig fråga vid allt avelsarbete är kontrollen av djurens identitet och härstamning. Säker identifiering är av betydelse även vid köp eller försäljning av hästar; särskild betydelse har densamma inom försäkringsväsendet och för den professionella hästporten. Märkning av hästar i vårt land har förekommit i ytterst ringa utsträckning; identifieringen har i stället skett med tillhjälp av antecknade yttre kännetecken. De metoder som utvecklats i Amerikas Förenta Stater och som nu även prövas här ger vid handen att märkning bör kunna ske redan då fölet är ungt. Enligt utredningens mening bör lantbruksstyrelsen snarast i hästavelsnämnden aktualisera frågan härom och utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Premieringsregistret bör av skäl som förut anförts vara av väsentligt värde för hushållningssällskapen i deras arbete till hästavels främjande. Det bör även vara till god vägledning när fråga uppkommer om utdelande av premie för säker och god nedärvning.

6 §

Grunderna för premiering av hingstar har utredningen angivit i sin allmänna motivering; till vissa frågor återkommer utredningen i det följande vid framläggandet av förslag till ny tillämpningskungörelse till lagen om hingstbesiktningstvång.

Denna paragraf upptager vidare bestämmelser rörande hingstpremieringsnämnds sammansättning. Jämväl för denna har lämnats motivering i det

föregående, till vilken torde få hänvisas. Nämndens ordförande, ledamöter och suppleanter bör förordnas för viss tid, förslagsvis dock för högst tre år i sänder. Några hinder för att successivt förnya en nämnds sammansättning bör icke föreligga, men några särskilda bestämmelser härom synes icke erforderliga. Frågan härom torde få avgöras av lämplighetshänsyn.

Det synes lämpligt att representant för vederbörande stambokförande organisation kan få tillfälle att närvara och till protokollet uttala sin mening vid premieringarna, dock utan att äga rösträtt. Genom en sådan ordning, som synes vara så betydelsefull att ett särskilt stadgande härom bör upptagas i denna paragraf, skapas förutsättningar för att avelsarbetet kan bedrivas i nära samarbete mellan avelsföreningarna och de personer som handhar hingstpremieringarna. Härigenom kan ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter och synpunkter äga rum i nära anslutning till det praktiska avelsarbetet.

Utredningen anser, att samtliga tre ledamöter, i förekommande fall suppleanter, i hingstpremieringsnämnd bör vara närvarande för att nämnden skall vara beslutför. Någon särskild bestämmelse härom synes icke erforderlig, utan detta torde framgå av föreskriften om sättet för premieringen.

Hingstpremiering skall äga rum varje år. Med hänsyn till bl.a. angelägenheten att hålla kostnaderna för premieringarna nere, synes det ändamålsenligt att premiering av hingst kan äga rum inom annat hushållningssällskaps område än där hingsten är stationerad. Även andra skäl kan tala för en sådan ordning. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att efter samråd med berörda parter besluta i dylika frågor.

7 §

I enlighet med vad förut nämnts bör premiering av andra hästar än tvååriga och äldre hingstar verkställas årligen inom varje hushållningssällskaps område av vid sällskapet anställd konsulent eller annan därtill av sällskapets förvaltningsutskott utsedd person. Genom stadgandet om att annan person än konsulent kan anlitas, har utredningen velat skapa möjligheter för att den i varje särskilt fall mest lämplige skall kunna utnyttjas. Det kan t.ex. tänkas att person som hittills tagits i anspråk vid premieringarna är villig att fortsätta detta arbete. Det kan då befinnas ändamålsenligt att dennes intresse och kunskap tillvaratages. Men även om annan än konsulent handhar själva premieringarna, bör det vara en angelägen uppgift för hushållningssällskapen och deras tjänstemän att fortlöpande ägna intresse och uppmärksamhet åt hästavelnsfrågor. Dessa bör på samma sätt som övriga ärenden rörande husdjur ingå som ett normalt led i vederbörande tjänstemäns arbetsuppgifter. Utredningen utgår ifrån att lantbruksstyrelsen här som på andra områden vid behov anordnar erforderliga fortbildningskurser. Där ej speciella skäl talar häremot, synes premieringarna inom resp. område för de särskilda raserna under samma år icke böra anförtros mer än en person. Förordnande att utföra här avsedda premieringar bör på samma sätt som förut föreslagits i fråga om nämnd för hingstpremiering meddelas för viss tid, dock högst tre år i sänder.

Synpunkter på frågan om de platser där premieringarna bör äga rum har anförts i den allmänna motiveringen, till vilken torde i första hand få hänvisas. Beslutanderätten härutinnan ankommer sålunda på vederbörande hushållningssällskap, som dock har att

följa de allmänna anvisningar som lantbruksstyrelsen angivit. Bestämmande för styrelsen vid utarbetande av dessa bör bl.a. vara hästtättheten i ifrågavarande del av landet.

8 §

I olika sammanhang har utredningen angivit att stödet till hästaveln kan behöva differentieras för olika raser och för olika delar av landet. Denna princip bör bl.a. tillämpas vid utdelandet av de penningpris som skall utgå enligt denna paragraf och har av utredningen uttryckts genom en hänvisning till de syften som angivits i 3 § ("goda samt för olika trakter och ändamål lämpliga häststammar"). Regeln bör alltså vara att penningprisen differentieras. För att åstadkomma erforderlig stabilitet för uppfödarna bör dessa pris dock utgå med oförändrade belopp under en viss följd av år. De bör emellertid återkommande anpassas med hänsyn till olika häststammars utveckling, penningvärdets ev. förändring o.s.v.

I andra stycket av denna paragraf har, i enlighet med vad förut anförts, angivits att häst för att kunna erhålla penningpris skall vara född i Sverige samt tillhöra annan ras än fullblodsras, varmblodig travarras eller nordsvensk travarras; rasen skall ha godkänts av lantbruksstyrelsen för erhållande av penningpris enligt denna kungörelse.

9 §

Som bekant finnes en särskild kungörelse från år 1959 om bl.a. statlig kreditgaranti för inköp av vissa hästar. Utredningen har övervägt att föreslå att bestämmelserna härom skulle inarbetas i nu förevarande kungörelse. Då emellertid förstnämnda författning innefattar föreskrifter om garanti för såväl avelsdjur som för ridhästar och då enligt utredningens mening en principiell

åtskillnad bör göras mellan stödet till hästaveln och detta till ridsporten, har utredningen funnit det mindre lämpligt att framlägga ett dylikt förslag. För att markera att garantier för inköp av avelshästar är en form av statligt stöd till hästaveln synes emellertid en erinran om denna stödform böra upptagas i den kungörelse som utredningen utarbetat; detta sker i nu förevarande 9 §, där också bör anmärkas att statligt stöd till hästaveln kan utgå jämväl i andra former. Utredningen åsyftar härvidlag bl.a. hingsthållningsbidragen. Författningen om kreditgarantien, som f.n. även innefattar bestämmelser om ridhusbidrag, bör emellertid med hänsyn till utredningens förslag om rubriceringen av förevarande kungörelse erhålla ändrad rubrik, då såsom en följd av 1965 års riksdags beslut om ändrade former för statsbidragsgivningen till ridhus 1959 års kungörelse ändras.

10 §

Enligt nu gällande bestämmelser kan beslut av premieringsnämnd — i vad avser andra hästar än hingstar — icke överklagas. Skäl kan anföras för en dylik ordning även för framtiden, men då premieringen i fortsättningen i stor utsträckning kommer att handhas av en enda person, synes det rimligt att beslut av denne får överklagas. Föremål för besvär bör vara alla de frågor varom beslut enligt 7 § kan meddelas. Då det gällt att taga ställning till vilken myndighet som skall utgöra besvärinstans, har olika alternativ övervägts. Efter prövning av olika på frågan inverkan faktorer har utredningen stannat för att föreslå att det skall ankomma på lantbruksstyrelsen att pröva besvärssärenden rörande tillämpningen av 7 § premieringskungörelsen. Beslut av lantbruksstyrelsen i fråga som avses i denna paragraf bör dock icke kunna

överklagas. Besvärsrätt bör endast tillkomma ägaren av den häst beslutet avser; erinras må att beslut om kassation av hingst f.n. ej må överklagas av annan än ägaren till den hingst beslutet avser.

I fråga om besvärstid bör gälla vad därom är särskilt stadgat om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut, d.v.s. tre veckor för enskild klagande och fem veckor för menighet.

Till frågan om klagan över hingstpremieringsnämnds beslut återkommer utredningen senare.

Enligt föreskrifter i 1 § skall lantbruksstyrelsen utfärda tillämpningsföreskrifter till kungörelsen. Även enligt andra bestämmelser i denna kan lantbruksstyrelsen meddela beslut, t.ex. om storleken av penningprisen. Om någon önskar besvära sig över dylika beslut, skall givetvis klagan häröver föras i den ordning som gäller beträffande besvär i allmänhet över beslut av styrelsen.

Övergångsbestämmelserna

Enligt utredningens mening bör de nya bestämmelserna träda i kraft snarast möjligt, vilket torde vara den 1 januari 1967. Vid denna tidpunkt bör alltså det nuvarande premieringsreglementet upphöra att gälla. Härvid uppkommer frågan om vilka föreskrifter som övergångsvis bör tillämpas i fråga om utbetalning av premier till hästar som tidigare uppvisats enligt premieringsreglementet. Stambokföringspremie bör av praktiska skäl ej kunna utgå till sådan häst. Beträffande premien för säker och god nedärvning bör gälla att häst, som tidigare tilldelats penningpris i samband med erhållandet av värdebokstaven AB och/eller A och som uppvisas i enlighet med den nya kungörelsen, bör under därför gällande förutsättningar

erhålla premie med tillämpat belopp, dock med avdrag för vad som tidigare vid ett eller flera tillfällen utbetalats i samband med AB och/eller A. En sådan regel kan visserligen förorsaka visst administrativt besvär men torde vara oundviklig, om icke orättvisor skall uppkomma.

Av vad förut anförts framgår att utredningen anser att lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång bör bibehållas. Detta tvång utgör en hörnsten i strävandena att skapa en fullvärdig häststam i riket och får anses stå i full samklang med den allmänna målsättning utredningen vill ge stödet till hästaveln. Till lagen finnes en tillämpningskungörelse den 28 december 1951 (nr 834) med närmare bestämmelser rörande prövning av hingst enligt lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång. I denna kungörelse bör, främst såsom en konsekvens av de av utredningen i det föregående förordade nya reglerna för hästpremieringen, företagas så många ändringar, att det enligt utredningens mening är lämpligt att utfärda en helt ny tillämpningskungörelse; förslag till sådan fogas såsom bilaga 3 till detta betänkande. Detsamma har givits samma principiella utformning som kungörelsen om statligt stöd åt hästaveln och innehåller följaktligen endast de grundläggande bestämmelserna på området. Detaljföreskrifter rörande anmälan till premiering m.m. som finnes i den nu gällande kungörelsen torde därför böra utfärdas av lantbruksstyrelsen. Bestämmelser härom har upptagits i 5 §. Beträffande innehållet i övrigt i de olika paragraferna torde få anföras följande synpunkter.

1 §

Denna paragraf motsvarar första stycket av 1 § i gällande kungörelse.

2 §

I utredningens allmänna motivering har redovisats de synpunkter som enligt utredningens mening bör vara bestämmande för anordnande i fortsättningen av hingstpremieringen. Enligt dessa skall hingst för att få användas såsom beskällare uppvisas vid skilda tidpunkter. I enlighet med de allmänna principer som varit vägledande för utredningen vid utarbetandet av de olika författningsförslagen synes dessa tidpunkter icke böra införas i en av Kungl. Maj:ts utfärdad författning utan det bör i stället åligga lantbruksstyrelsen att efter hörande av hästavelsnämnden besluta härom. Det bör sedan ankomma på premieringsnämnden att med tillämpning av sålunda utfärdade bestämmelser vid premieringen ange för vilken tid godkännandet skall gälla. Såsom generell förutsättning för att hingst skall få användas i avel måste med hänsyn till bestämmelserna i lagen om hingstbesiktningstvång iakttagas att hingsten skall ha uppnått tre års ålder.

Såsom förut nämnts skall godkännande i vissa fall kunna ske för relativt lång tid. Det synes med hänsyn härtill motiverat att ordföranden i premieringsnämnden för det område, där hingsten är stationerad, skall kunna, om skäl därtill anses föreligga, ålägga ägaren av hingsten att låta uppvisa den vid nästföljande premieringsmöte som anordnas för området. Underlåter ägaren detta, bör premieringsnämnden för området kunna återkalla tillståndet.

Enligt nuvarande bestämmelser är premierad hingst godkänd såsom beskällare endast inom vederbörligt område. Denna begränsning bör enligt utredningens mening upphävas, bl.a. med hänsyn till att hingst undantagsvis skall, i enlighet med vad förut anförts, kunna premieras inom annat område än det där den hör hemma.

3 §

Denna paragraf motsvaras av 4 § gällande kungörelse men upptager en väsentlig förändring i förhållande till denna. Enligt nuvarande bestämmelser kan hingst som icke premieras men väl tillhör premieringsbar ras under vissa förutsättningar tillåtas såsom beskällare. Enligt utredningens mening finnes numera knappast behov att meddela dylika tillstånd, som f.ö. skulle strida mot de av utredningen hävdade kvalitetskraven. I fråga om hingstar som tillhör premieringsbar ras bör alltså gälla att endast sådana som premierats får användas som beskällare, där hingstbesiktningstvång gäller. Däremot bör liksom hittills hingst som tillhör icke-premieringsbar ras kunna tillåtas såsom beskällare, om det med hänsyn till hingstens beskaffenhet samt behovet av beskällare finnes lämpligt. Sådant tillstånd bör på samma sätt som föreslagits i fråga om andra hingstar gälla för tid som angives vid premieringen. Även i detta fall bör vederbörande ordförande kunna ålägga ägaren att uppvisa hingsten vid nästa premieringsmöte; underlåter han detta, bör tillståndet kunna återkallas.

4 §

Denna paragraf motsvaras av 7 § i gällande tillämpningskungörelse; intermistiskt tillstånd som meddelas enligt denna paragraf bör gälla endast för det område där hästen skall stationeras såsom beskällare. Med vederbörande premieringsnämnd kan av skäl som förut

angivits avses nämnd inom annat område än hingstens stationeringsområde.

6 §

I förslaget till kungörelse om statligt stöd åt hästaveln har upptagits en föreskrift om att vissa beslut enligt nämnda kungörelse må överklagas hos lantbruksstyrelsen, vars beslut icke skall få överklagas.

I 8 § i gällande tillämpningskungörelse finnes bestämmelser om att hingstägare som icke åtnöjes med beslut om kassation enligt kungörelsen må överklaga beslutet hos lantbruksstyrelsen, varifrån beslutet kan föras vidare till Kungl. Maj:t. En motsvarande besvärsmått bör gälla enligt den nya kungörelsen; denna synes emellertid författningsmässigt böra utformas på sådant sätt att den icke begränsas till enbart kassationsärenden utan gäller alla beslut som meddelas med stöd av bestämmelserna i kungörelsen. I sak innebär detta emellertid knappast någon ändring i jämförelse med nuvarande förhållanden.

Genom vad nu anförts torde lantbruksstyrelsens den 30 mars 1962 avgivna förslag till nytt hästpremieringsreglemente jämte däröver inhämtade remissyttranden, vilka handlingar överlämnats till utredningen, icke påkalla vidare yttranden från utredningens sida.

Utredningen föreslår alltså, att hästpremieringen i fortsättningen skall anordnas i enlighet med vad nu anförts.

KAPITEL IX

Hingsthållningen

1. Av utredningen företagen undersökning, m. m.

Hingsthållningen i landet är baserad på dels enskilda hingsthållare, dels ock hingstföreningar. De första föreningarna bildades i samband med att utländska hingstar av tyngre slag infördes till vårt land i slutet av 1800-talet och tillkom speciellt i trakter, där brukningsdelarna var mindre och där inköp och hållande av hingst endast kunde ske genom gemensamma insatser. År 1920 var antalet föreningar 387 med 550 hingstar men har sedan successivt sjunkit. En redogörelse för nuvarande antal m.m. kommer att lämnas i det följande.

Föreningarna synes i huvudsak vara av två slag, dels sådana som förutom hingsthållning även bedriver annan verksamhet för hästavels befrämjande i trakten, dels sådana som endast har hingsthållning till uppgift. Medlemsantalet i en förening varierar mycket. Föreningar av den förstnämnda kategorien har ofta rätt stort antal medlemmar, som tecknat andelar i föreningen. Denna styres i dylika fall av en bland föreningens medlemmar utsedd styrelse. Föreningar av den senare kategorien med enbart hingsthållning som program består ofta av det för förenings bildande stipulerade minimiantalet medlemmar, fem stycken, som då även utgör styrelsen.

Det statliga stödet åt hingsthållningen infördes år 1947, varvid ett belopp av 50 000 kronor anvisades såsom under-

stöd åt föreningar, som höll hingstar av nordsvensk ras. Det främsta skälet för denna stödform var nedgången i hästantalet i samband med den snabba mekanisering av jordbruket, som började efter andra världskriget, med bl.a. sjunkande betäckningstal som följd. Fördelningen av bidragen skedde genom hushållningssällskapens försorg och beräknades i genomsnitt per hingst till 500 kronor i södra och mellersta Sverige och 600 kronor i Norrland. Stödet utvidgades fr.o.m. den 1 juli 1953 till att omfatta såväl nordsvenska som ardennerhingstar (prop. 1953: 121). De för hingstföreningarna avsedda bidragen maximerades genom riksdagens beslut till 1 600 kronor för ardennerhingst, till 1 200 kronor för hingst av nordsvensk ras i södra och mellersta Sverige och till 1 300 kronor i norra Sverige. För hingst av nordsvensk ras skulle därutöver alltjämt utgå de tidigare år 1947 bestämda bidragen. Även enskild hingsthållare erhöll rätt till bidrag, men beloppen skulle vara 500 kronor för ardennerhingst och 600 kronor för nordsvensk hingst. För såväl förening som enskild hingsthållare kunde dock beloppen höjas, om särskilda skäl därtill förelåg.

Kungl. Maj:t utfärdade vid skilda tidpunkter under åren 1954—1956 föreskrifter för denna stödform. Såsom villkor angavs härvid att hingsthållningen skulle vara av betydelse för det allmänna hästavelsarbetet samt på ett rationellt

sätt befrämja ortens hästavel genom att sörja för hingstbeståndets rekrytering. Vid bestämmande av bidragets storlek skulle hänsyn tagas till hingstens kvalitet samt föreningens behov av ekonomiskt stöd. Förening skulle bestå av minst fem medlemmar och för förening bildad efter 1954 gällde dessutom att varje medlem i föreningen skulle ha tecknat en insats av minst 500 kronor.

Sedermera beslöts genom Kungl. Maj:ts brev den 26 september 1958 att stödet skulle kvarstå t.o.m. budgetåret 1958/59, varvid ett belopp av 400 000 kronor skulle utgå från statens hästavelsfond. Sedan denna genom beslut vid 1959 års riksdag avvecklats, föreskrevs att lantbruksstyrelsen skulle fastställa hingsthållningsbidragets storlek m.m. Denna har därefter anpassats med hänsyn till under anslagsposten till Stöd åt hästaveln tillgängliga medel och fördelas mellan de hingstägare som inom resp. hushållningssällskapsområde anses böra tilldelas sådant, alltefter hingsthållningens kvalitet och dess betydelse för orten.

Numera har skillnaden i bidragets storlek för hingstföreningar, enskilda hingsthållare, ardenner och nordsvenska hingstar upphävts.

Hingsthållningsbidragets sammanlagda belopp under budgetåren 1961/64 framgår av tabell 1.

Tabell 1

Budgetår	kronor
1960/61	288 600
1961/62	338 000
1962/63	338 000
1963/64	340 200

Såsom ett led i utredningsarbetet har hästutredningen funnit det lämpligt att införskaffa vissa uppgifter rörande hingsthållningens nuvarande omfatt-

ning m.m. och har därför i skrivelse den 25 juni 1964 till rikets hushållningssällskap anhållit att de skulle dels besvara vissa i skrivelsen närmare angivna frågor, dels ock till hingstföreningar och enskilda hingsthållare för besvarande distribuera vissa blanketter som utarbetats inom utredningen. Sedan det sålunda insamlade materialet tillställts utredningen, har detta bearbetats och sammanställt.

Redan inledningsvis må framhållas att de lämnade uppgifterna i många fall varit ofullständiga och delvis även motsägande. Resultatet av undersökningen torde med hänsyn till vad nu anförts få bedömas med viss försiktighet, men det torde dock i flertalet fall vara så pass entydigt, att det är möjligt att draga vissa slutsatser i ämnet, särskilt som de lämnade uppgifterna i stort sett överensstämmer med eljest kända förhållanden.

Uppgifter har lämnats av 125 hingstföreningar och 284 enskilda hingsthållare, vilka under år 1964 redovisat 154 resp. 360 hingstar eller sammanlagt 514. Några statsägda hingstar ingår icke i materialet.

Till jämförelse härmed må nämnas att enligt uppgifter från lantbruksstyrelsen f.n. sammanlagt i landet finnes 672 hingstar, tillhörande föreningar och enskilda hingsthållare. Antalet hingstföreningar har enligt de lämnade uppgifterna stigit från 111 under år 1958 till 125 under år 1964. Skillnaden i an-

Tabell 2

År	Antal föreningar med			
	1 hingst	2 hings-tar	3 hings-tar	>3 hings-tar
1958	84	19	8	1
1960	91	20	9	1
1964	102	16	7	—

tal mellan år 1958 och 1964 är för liten för att några säkra slutsatser härav skall kunna dragas; den kan till större delen bero på ofullständiga uppgifter.

Medlemmarna i de flesta hingstföreningar har att erlagga endast andelsavgifter; några särskilda årsavgifter utgår i regel icke.

I fråga om hingstföreningarnas ekonomi kan konstateras att flertalet av dem som lämnat mera fullständiga ekonomiska uppgifter redovisat en balanserad vinst. Denna torde dock i flertalet fall bero på att värdet av hingsten väger tungt vid uppgörandet av boksluten.

Uppgifterna om antalet medlemmar i hingstföreningarna ger vid handen att detta under åren 1958—1964 varit mel-

Tabell 3

År	Antal hingstar		
	Statsägda	Förening-ägda	Enskilda
1958	57	292	446
1960	56	274	423
1964	58	672	

lan 8 000 och 9 000. För år 1958 har redovisats 8 154 medlemmar i 108 föreningar och för år 1964 sammanlagt 8 441 i 125 föreningar. Att medlemsantalet anges som högre för år 1964 än för år 1958 torde i varje fall delvis kunna förklaras av att uppgifterna för det förstnämnda året varit mer fullständiga vid uppgiftslämnandet.

Tabell 4

Län	Antal i resp. ras					Antal totalt	Antal hästar födda 1961 o. tid.	Antal hästar/hingstar (relativa tal)
	vbl.	russ	fjordh.	ndsv.	ard.			
Stockholms län o. stad ...	36	4	—	5	9	54	2 298	43
Uppsala	4	—	—	3	6	13	1 981	152
Södermanlands	3	2	1	5	5	16	2 485	155
Östergötlands	4	2	1	1	24	32	4 687	146
Jönköpings	2	1	2	1	29	35	8 031	229
Kronobergs	6	4	—	1	17	28	6 615	236
Kalmar	6	1	—	1	23	31	5 959	192
Gotlands	8	20	—	2	5	35	873	25
Blekinge	3	—	—	3	8	14	2 634	188
Kristianstads	7	—	2	—	31	40	5 196	130
Malmöhus	45	7	—	—	30	82	4 213	51
Hallands	5	1	3	1	12	22	3 610	164
Göteborgs o. Bohus	1	—	6	19	14	40	4 180	105
Älvsborgs Norra	8	—	—	15	11	34	10 140	149
Älvsborgs Södra	3	2	—	7	22	34	5 642	109
Skaraborgs	14	1	2	—	35	52	6 335	192
Värmlands	10	—	—	16	7	33	3 062	204
Örebro	5	1	—	3	6	15	2 396	141
Västmanlands	2	—	1	5	9	17	4 223	384
Kopparbergs	—	1	—	9	1	11	6 085	320
Gävleborgs	1	—	—	10	8	19	6 615	389
Västernorrlands	1	—	—	16	—	17	5 275	188
Jämtlands	—	—	—	28	—	28	6 401	291
Västerbottens	—	1	—	21	—	22	3 935	655
Norrbottnens	—	—	—	6	—	6		
Hela landet	174	48	18	178	312	730	112 871	155

I tabell 2 har sammanställts uppgifter rörande hingstföreningarnas utveckling i vad avser antalet ägda hingstar.

Av tabellen framgår sålunda att flertalet föreningar endast äger en hingst, och att denna tendens förstärks under senare år. Numera har icke någon förening som lämnat uppgift mer än tre hingstar.

I tabell 3 har sammanställts uppgifter ur lantbruksstyrelsens officiella statistik rörande de i landet befitliga hingstarna, fördelade på olika ägarkategorier.

Tabell 4 anger fördelningen av hingstarna rasvis samt det totala antalet i förhållande till antalet hästar i de olika länen under år 1964; uppgifterna i denna tabell är grundade på lantbruksstyrelsens officiella uppgifter och inkluderar statsägda hingstar.

En gruppering av de i tabell 4 framräknade jämförelsetalen ger vid handen, att dessa inom 16 områden uppgår till högst 200; i fyra områden mellan 201 och 300; i fyra områden är jämförelsetalet större än 301. Störst är det i Norrbottens län med 655 och lägst i Gotlands med 25.

Uppgifterna i tabell 4 bekräftar sålunda det kända förhållandet att ardennerhingstarna är koncentrerade till södra och mellersta Sverige, medan de nordsvenska främst återfinnes i Nord-sverige. Fjordhingstarna synes vara spridda över hela landet, medan russen främst återfinnes på Gotland.

Aldersfördelningen å hingstarna för år 1963 inom det undersökta materialet framgår av tabell 5.

Av ifrågavarande uppgifter framgår att det övervägande antalet hingstar är födda år 1955 och senare; medelåldern i det redovisade materialet är därför ej särskilt hög.

I fråga om 150 föreningsägda och 320 i enskild ägo varande hingstar har uppgifter om värdebokstav lämnats. Upp-

Tabell 5

Födda år	Antal hingstar	
	förenings	enskilda
1943 el. före	—	7
1944	1	4
1945	2	5
1946	2	9
1947	2	9
1948	3	12
1949	5	9
1950	9	16
1951	8	12
1952	6	20
1953	10	23
1954	13	22
1955	11	17
1956	13	23
1957	15	26
1958	13	25
1959	13	35
1960	15	27
1961	6	30
1962	—	—
1963	—	1
Ej uppgift ...	7	28
Summa	154	360

gifter härom har sammanställts i tabell 6.

Tabell 6

Värdebokstav	Antal hingstar	
	förenings	enskilda
A	25	42
AB	43	78
B	68	146
Godk.	14	54
Ej redovisade	4	40
Summa	154	360

Uppgifterna om språngavgiftens storlek för kallblodshingstar har i många fall varit ofullständiga; i regel synes dessa dock vara mindre än 100 kronor. I flertalet fall synes de icke ha höjts under senaste år.

Av väsentligt intresse är givetvis uppgifter om det antal föl som fallit efter

Tabell 7

Antal föl	Ardenner		Nordsvensk		Fjord		Russ		Övr. varm-blod	
	F ¹	F ²	F	E	F	E	F	E	F	E
0	—	2	—	3	—	—	—	2	—	—
1—5	3	11	4	7	—	—	—	3	—	9
6—10	5	14	3	14	—	—	—	5	—	9
11—15	5	27	6	3	—	1	—	1	—	2
16—20	10	19	8	10	—	—	—	5	—	1
21—25	11	20	12	4	1	—	—	—	—	2
26—30	9	7	5	4	—	—	—	—	—	—
31—35	3	5	3	3	—	—	—	—	—	—
36—40	7	2	3	—	—	—	—	—	—	—
41—45	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—
46—50	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—
51—55	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
56—60	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
61—65	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
66—70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71—75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
>75	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—

¹ F = hingst tillhörande förening

² E = hingst tillhörande enskild person

hingstarna. I tabell 7 har sammanställts uppgifter rörande det redovisade antal som under år 1963 fallit efter hingsttar av olika raser.

Endast i fråga om ardennerhingstar och nordsvenska är materialet så stort att några slutsatser kan dragas av detta. I fråga om dessa kan konstateras att flertalet hingstar synes ha producerat mellan 11 och 30 föl; antalen är i och för sig icke särskilt höga och motsvarande iakttagelser kan göras, om det av lantbruksstyrelsen sammanställda materialet granskas.

I tabell 8 har sammanställts uppgifter för de olika hushållningssällskapsområdena rörande hingstarnas betäckningsfrekvens år 1963 enligt det redovisade materialet.

Av tabellen framgår att den vanligaste betäckningsfrekvensen var 26—35; över huvud taget är dock utnyttjandegraden i regel låg. Detta ger vid handen att tillgången på hingstar i och för sig är

tillräcklig. Av uppgifterna kan emellertid icke några säkra slutsatser dragas om möjligheterna för stoägarna att lätt komma med stona till hingst. Avståndet kan vara långa men helt allmänt kan sägas, att hingstmaterialet i och för sig är tillräckligt för att reproducera en häststam för landets behov.

Nu gjorda iakttagelser bekräftas av lantbruksstyrelsens officiella uppgifter som visar att de svenska hingstarnas betäckningstal år 1963 var i medeltal för russ, fjord, nordsvensk och ardenner 12, 40, 25 resp. 29.

I det följande skall lämnas vissa uppgifter om användningen av statsbidragen till hingsthållningen. Dessförinnan må emellertid erinras om att hushållningssällskapen i samtliga län utom ett disponerar över icke obetydliga fonder för hästavelsändamål. Behållningen per den 30 juni 1964 å dessa — som endast undantagsvis torde utnyttjas för stöd till hingsthållare — framgår av tabell 9.

Tabell 8

Län	Antal hingstar		Antal hingstar med följande antal betäckningar													
	Totalt	Med redo- visade uppgifter	0	1—5	6—10	11—15	16—20	21—25	26—35	36—45	46—55	56—65	66—75	76—100	101—125	126—150
Sthlns läns o. stad	11	11	—	1	2	3	—	2	1	1	1	—	1	—	—	—
Uppsala	14	6	—	1	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Södermanlands Östergötlands ..	10	7	—	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jönköpings ...	27	20	—	1	2	2	2	2	4	3	3	—	—	—	—	—
Kronobergs ...	29	16	—	—	4	2	2	2	2	1	—	—	1	—	—	—
Kalmar	24	23	—	—	—	2	4	3	3	4	3	—	1	1	—	—
Gotlands	16	14	—	—	4	3	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—
Blekinge	9	8	—	1	—	1	—	3	3	2	—	—	—	—	—	—
Kristianstads ..	13	11	—	1	—	1	2	1	1	1	2	—	2	—	—	—
Malmöhus	67	43	1	6	11	5	1	4	4	3	3	—	—	—	—	—
Hallands	16	13	—	2	—	—	4	2	2	1	1	—	—	—	—	—
Göteborgs o. Bohus	32	26	—	—	1	5	3	8	2	1	1	—	—	2	—	—
Älvsborgs	50	44	—	1	8	4	5	8	10	2	2	—	—	—	—	—
Skaraborgs	37	32	—	1	1	5	9	8	2	3	2	—	1	—	—	—
Värmlands	24	16	—	—	1	1	4	3	2	2	—	—	—	—	—	—
Örebro	6	5	—	2	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Västmanlands ..	16	11	—	1	1	—	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopparbergs ...	9	7	—	1	1	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—
Gävleborgs	23	21	—	1	2	4	3	1	1	1	—	—	1	—	—	1
Västernorr- lands	16	12	—	—	2	1	6	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Jämtlands	18	15	—	—	—	—	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—
Västerbottens ..	21	16	—	5	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Norrbottnens ...	7	6	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hela landet	514	398	1	27	46	41	48	61	69	38	27	20	7	9	3	1

Tabell 9

Hushållningssällskap	kronor
Stockholms stad o. län	216 542
Uppsala	129 829
Södermanlands	68 609
Östergötlands	291 400
Jönköpings	99 200
Kronobergs	13 442
Kalmar	105 600
Gotlands	44 000
Blekinge	45 000
Kristianstads	450 000
Malmöhus	551 033
Hallands	97 214
Göteborgs	58 770
Älvsborgs Södra	91 641
Älvsborgs Norra	92 172
Skaraborgs	423 511
Värmlands	143 000
Örebro	237 390
Västmanlands	109 000
Kopparbergs	101 000
Gävleborgs	124 741
Västernorrlands	41 000
Jämtlands	123 617
Västerbottens	—
Norrbottnens	70 000
Summa kronor	3 727 711

I tabell 10 har för vissa budgetår sammanställts uppgifter rörande av olika hingsthållare mottagna bidrag av statsmedel, m.m. Att märka är att på ett undantag när några bidrag av hushållningssällskapens fondmedel till hingsthållare icke utgått.

Under senaste budgetår utgick sålunda bidrag till 191 föreningshingstar och 186 enskilda hingstar eller sammanlagt 377 hingstar med ett totalbelopp av 331 632 kronor. Inom resp. hushållningssällskapsområde var bidraget i medeltal högst 1 500 kronor och lägst 827 kronor till hingstföreningar och högst 1 085 kronor och lägst 296 kronor till enskilda hingsthållare. Det genomsnittliga bidraget var för landet i dess helhet 851 kronor resp. 780 kronor och för samtliga bidragsberättigade hingstar 880 kronor.

I anslutning till förestående undersök-

ning har utredningen funnit det vara av intresse att inhämta uppgifter rörande driftskostnaderna under år 1964 för hållandet av en föreningshingst. Utredningen har därför tillskrivit ett 25-tal föreningar med anhållan om erforderliga uppgifter i ämnet. Av de 20 svar som inkommit framgår att kostnaden har beräknats till att i medeltal utgöra 2 963 kronor. Det högst redovisade beloppet är 4 500 kronor och det lägst 1 691 kronor. Utgifterna i medeltal fördelar sig på följande poster, nämligen stall, foder och löner 2 092 kronor, veterinärkostnader 75 kronor, försäkringar 542 kronor, underhåll av utrustning 110 kronor, annonser 64 kronor och diverse 80 kronor.

2. Utredningens synpunkter och förslag

Sedan år 1947 utgår statliga bidrag till hingsthållningen i landet. Ursprungligen meddelade Kungl. Maj:t detaljerade föreskrifter för medlens fördelning. Numera äger lantbruksstyrelsen beslutanderätt i ärenden av här avsett slag. Styrelsen anvisar årligen inom ramen för tillgängliga medel de olika hushållningssällskapen vissa belopp, för budgetåret 1963/64 sammanlagt 340 200 kronor, som sällskapen äger fördela på olika hingsthållare alltefter hingsthållningens kvalitet och dess betydelse för orten. Bidrag kan utgå såväl till särskilda för ändamålet bildade föreningar, hingstföreningar, som enskilda hingsthållare. Bidragen tillkommer ägare av hingstar av följande raser, nämligen fjord, nordsvensk och ardenner.

Det material som finnes tillgängligt rörande hingsthållningen är relativt begränsat. Utredningen har därför under år 1964 ansett sig böra inhämta vissa närmare upplysningar i ämnet

Tabell 10

Hushållningssällskap	Hingstföreningar								
	1959/60			1961/62			1963/64		
	Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medel- tal)	Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medel- tal)	Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medel- tal)
Stockholms län o. stad	4	5 920	1 480	5	4 615	923	5	5 400	1 080
Uppsala	5	5 625	1 125	3	2 747	916	2	1 800	900
Södermanlands	9	13 050	1 450	10	8 140	814	6	6 060	1 010
Östergötlands	16	21 522	1 345	12	11 833	986	17	9 289	1 327
Jönköpings	14	15 400	1 100	15	12 360	824	15	13 500	900
Kronobergs	8	11 840	1 480	8	5 200	650	10	7 700	770
Kalmar	24	35 620	1 480	22	15 028	683	17	15 055	885
Gotlands	4	5 920	1 480	5	3 350	670	6	5 200	867
Blekinge	12	4 600	2 300	13	3 534	1 178	13	4 200	1 400
Kristianstads	12	9 300	775	8	5 900	737	3	2 600	867
Malmöhus	13	13 100	1 008	5	5 140	1 028	5	4 555	911
Hallands	17	17 000	1 000	15	13 752	917	6	6 350	1 060
Göteborgs o. Bohus ...	15	19 800	1 320	15	11 345	756	17	14 125	830
Älvsborgs Södra	7	10 360	1 480	7	7 000	1 000	6	9 000	1 500
Älvsborgs Norra	12	18 260	1 522	13	9 750	750	10	7 950	795
Skaraborgs	17	25 410	1 495	13	15 900	1 223	11	12 800	1 164
Värmlands	15	16 200	1 080	16	13 792	862	11	11 316	1 028
Örebro	4	3 817	954	4	3 817	954	4	3 817	954
Västmanlands	8	11 040	1 380	8	4 850	606	7	5 800	829
Kopparbergs	7	10 200	1 457	6	4 800	600	7	5 790	827
Gävleborgs	5	8 900	1 780	5	4 500	900	5	5 750	1 150
Västernorrlands	18	14 400	1 800	18	9 010	1 126	15	6 600	1 320
Jämtlands	14	25 520	1 823	14	11 050	789	13	12 510	962
Västerbottens	8	14 240	1 780	6	5 250	875	6	5 300	883
Norrbottnens	3	3 240	1 080	5	3 900	780	4	4 150	1 038
Summa	251	340 284	1 356	231	196 563	851	191	186 617	977

¹ Antal föreningar resp. ensk. hingsthållare.

från såväl enskilda hingsthållare som hingstföreningar. Tyvärr har de uppgifter som lämnats och som i sammandrag redovisats i det föregående i åtskilliga avseenden varit ofullständiga. Detta är enligt utredningens mening beklagligt icke minst mot bakgrunden av att de infordrade uppgifterna avsetts ligga till grund för avvägningen av ev. framtida bidrag till hingsthållningen. Det sålunda framtagna materialet får likväl tillsammans med eljest kända förhållanden anses ge en tillräckligt klar bild av de villkor under vilka denna f.n. bedrivs.

I det föregående har förordats att det

statliga stödet till hästaveln främst skall ha till uppgift att skapa förutsättningar för en ur kvalitativ synpunkt högtstående hästavel inom landet. Betydelsefullt måste härvidlag anses vara att tillgång finnes till goda beskällare, då dessa utgör grunden för en fortsatt framgångsrik verksamhet på detta område. Hållandet av en hingst är emellertid förenat med icke obetydliga kostnader och de hingsthallningsbidrag som utgått under ett antal år har därför otvivelaktigt utgjort en väsentlig förutsättning för att ett tillräckligt antal lämpliga hingstar funnits tillgängliga i vårt land. En fortsatt dylik bidragsgivning

Tabell 10 (forts.)

Enskilda hingsthållare								
1959/60			1961/62			1963/64		
Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medel- tal)	Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medel- tal)	Antal hings- tar	Stats- bidrag kr	Kr per hingst (medeltal)
7	1 000	143	6	2 538	423	5	2 900	580
4	4 500	1 125	6	5 495	916	6	5 400	900
1	1 450	1 450	1	814	814	2	2 020	1 010
¹⁸	7 478	935	¹¹	9 331	848	¹³	14 111	1 085
4	3 200	800	4	3 296	824	5	4 500	900
3	1 005	335	4	2 600	650	4	3 080	770
9	2 500	277	12	8 372	698	15	13 275	885
3	1 000	333	3	1 200	400	1	800	800
¹³	1 500	300	¹³	1 350	450	¹³	2 100	700
20	15 700	785	23	19 334	840	17	14 500	853
18	14 940	830	20	19 280	964	16	14 345	897
5	2 000	400	1	900	900	6	5 350	892
4	1 200	300	12	6 205	517	17	10 775	634
8	2 000	250	9	2 750	306	10	5 110	511
12	1 800	150	9	6 500	722	14	11 140	795
18	4 250	236	15	5 550	370	16	9 610	600
—	—	—	1	650	650	3	3 084	1 028
7	4 195	599	7	4 195	599	7	4 195	599
6	1 500	250	6	3 600	600	4	3 200	800
1	700	700	1	400	400	1	850	850
4	1 000	250	2	700	350	3	890	296
¹⁶	3 600	600	¹⁷	3 200	457	¹⁷	4 200	600
3	900	300	—	—	—	2	1 600	800
11	4 400	400	10	7 100	710	8	7 150	894
2	720	360	—	—	—	1	830	830
167	82 538	494	173	115 360	667	186	145 015	780

framstår därför i och för sig som motiverad. Mot denna kan emellertid anföras att de utgående beloppen faktiskt utgör bidrag till uppfödningkostnaderna, vilka enligt utredningens direktiv i princip skall bäras av de skilda avnämarna av hästar. Att statligt stöd till hingsthållningen likväl bör lämnas, anser utredningen motiverat därav att i regel endast av staten sanktionerade hingstar får användas i aveln. Det statliga bidraget måste därför anses vara ett medel att tillgodose av staten, av kvalitetshänsyn uppställda krav. Inom halvblodsaveln har staten genom att driva hingstdepån i Flyinge gjort avgörande

insatser för denna avelsgrens nuvarande standard. Utredningen kommer i det följande att föreslå att driften vid Flyinge t.v. skall fortsätta efter i huvudsak samma riktlinjer som f.n. och att staten där skall påtaga sig icke oväsentliga kostnader för hävdandet av kvalitetskraven inom bl.a. halvblodsaveln. Utredningen anser det därför skäligt — såsom redan antytts — att staten även i övrigt lämnar bidrag till hingsthållningen.

Innan utredningen närmare ingår på utformningen av denna stödgivning, torde få erinras om att s.k. frisedlar under vissa förutsättningar utgår till

stoägare. Detta innebär i praktiken att staten lämnar bidrag till betäckningskostnaderna. Enligt ursprungligen gällande bestämmelser premierades treårigt ungsto, som befanns vara av god beskaffenhet såsom individ med frisedel som i regel lydde på 30 kronor. Sedermera har frisedelssystemet, i samband med att särskilda åtgärder vidtagits till stöd åt hästaveln, utsträckt till att omfatta praktiskt taget alla premierade treåriga, i vissa fall tvååriga, och äldre ston; samtidigt har beloppet höjts till att i regel utgöra 50 kronor. För det budgetår för vilket uppgifter senast finnes tillgängliga eller 1962/63 inlöstes frisedlar för ett sammanlagt belopp av nära 300 000 kronor, varav 265 340 kronor hänförde sig till de s.k. stödfriedlarna och 33 305 kronor till frisedlar enligt premieringsreglementet. Frisedlarna har utan tvekan varit uppskattade och har tillsammans med hingsthållningsbidragen skapat gynnsammare betingelser för hingsthållningen och därmed för hästaveln över huvud än vad som eljest skulle ha varit fallet. Frisedlarna har dock i viss utsträckning disponerats för produktion av föl, som gått till slakt. En sådan konsekvens har visserligen förutsetts men den står likväl icke i överensstämmelse med det egentliga syftet med bidragsgivningen. Vilket system som än väljes för denna, torde en dylik följd icke helt kunna undvikas, såvida icke föreskrifter meddelas om att bidraget skall återbetalas om hästen icke uppfödes till mogen ålder. Även om en frisedels inlösenbelopp utgör en icke ringa del av betäckningskostnaden, har det likväl i dagens läge ett begränsat värde. Denna form av stödgivning — som är förenad med relativt stort administrativt besvär — måste därför anses stå i strid med principerna för numera tillämpad bidragsgivning av statsmedel och överensstäm-

mer därför ej med den ordning som enligt utredningens direktiv om stödets inriktning för framtiden bör gälla för stödet till hästaveln. Över huvud taget står frisedelssystemet — och särskilt gäller detta beträffande de s.k. stödfriedlarna som tillkommit för att kvantitetsmässigt upprätthålla hästaveln — i viss motsättning till de allmänna principer som i det föregående förordats såsom grund för stödet till hästaveln. Utredningen anser sig därför icke kunna föreslå, att frisedlar i fortsättningen utdelas och inlöses.

Såsom tidigare framhållits råder det ett samband mellan frisedlarna och bidragen till hingsthållningen, då båda dessa slag av statsstöd är ägnade att bl.a. medverka till att ett tillräckligt antal beskillare finnes tillgängligt på olika håll i landet. Det skulle därför i och för sig vara önskvärt att bidragsgivningen till hingsthållningen kunde utformas på ett sådant sätt att nämnda samband åtminstone delvis kunde bibehållas. Utredningen har i sådant syfte övervägt ett system som i huvudsak skulle innebära, att till ett antal hingstar skulle lämnas ett årligt bottenbidrag samt under vissa förutsättningar dessutom ett tillägg för varje betäckning utöver ett visst antal. Ett sådant system står emellertid i motsättning till de allmänna principer som enligt utredningens mening bör gälla för stödet till hästaveln. Tillämpningen därav synes dessutom förenad med ganska stora praktiska problem. Utredningen anser sig därför icke kunna tillstyrka, att detta lägges till grund för utdelandet av hingsthållningsbidragen.

Även andra system än det nu nämnda är givetvis tänkbara, varvid bidragen exempelvis skulle kunna fastställas till enhetliga belopp antingen för varje särskild ras eller för olika delar av landet. Förstnämnda alternativ skulle

bl.a. få till följd, att bidrag med olika belopp skulle kunna utgå till hingstar av skilda raser på samma ort, vilket för den enskilde hingstägaren skulle framstå som svårförståeligt, särskilt om hingstarna användes för produktion av hästar för likartade ändamål. Även med det andra alternativet kan följa olägenheter med hänsyn till de skiftande förutsättningar som kan gälla för hingsthållningen även på närbelägna platser.

Det må i sammanhanget erinras om att Kungl. Maj:t och riksdagen ursprungligen fastställde hingsthållningsbidragens storlek, varvid bl.a. en differentiering mellan särskilda raser ägde rum. Numera har denna ordning upphävts; lantbruksstyrelsen äger i stället att på grundval av uppgifter från de olika hushållningssällskapen fördela bidragen, så att olika intressen blir tillgodosedda i skilda delar av landet. Anledningen till att denna ordning införts är, enligt vad utredningen inhämtat, att det i praktiken visat sig omöjligt att för olika raser och delar av landet efter enhetliga principer avväga bidragen på ett rättvist sätt. En anpassning till skilda förhållanden måste i stället äga rum. Utredningen har för sin del kommit till den bestämda uppfattningen, att det ej heller för framtiden är möjligt att tillämpa annat förfaringsätt än det nu gällande. Detta synes ha fungerat väl och anledning att antaga att något annat i fortsättningen skall bli fallet finnes knappast. Utredningen föreslår därför, att visst årligt belopp anvisas såsom bidrag till hingsthållningen i riket.

Även om utredningen sålunda icke kunnat förorda att några enhetliga principer skall gälla för utdelandet av hingsthållningsbidragen, är det dock nödvändigt att diskutera vissa allmänna regler härför. Vad först angår de raser som bör kunna erhålla bidrag må erinras om att utredningen i det före-

gående vid behandling av frågan om vilka hästar som bör tilldelas penningpris enligt den nya kungörelsen om stöd till hästaveln föreslagit att det skall ankomma på lantbruksstyrelsen att besluta härom, dock att hästar av fullblodsras, varmblodig travarras eller nordsvensk travarras bör undantagas från möjligheten härtill. Enligt utredningens mening är det naturligt att samma principer tillämpas även i fråga om hingsthållningen. Då f.n. bidrag endast utgår till hingstar av fjord-, ardenner- och nordsvensk ras, kommer alltså kretsen av bidragsberättigade hästar att vidgas. Bidrag kommer sålunda att kunna utgå till hingstar av halvblodstyp. Häremot kan invändas att ett dylikt stöd kan komma att innebära konkurrens med den av staten anordnade beskällarverksamheten. Då det torde få förutsättas att hingstar från Flyinge icke stationeras, där hingsthållningen på annat sätt är anordnad tillfredsställande, behöver dock en sådan ordning enligt utredningens mening icke innebära några nackdelar. Även till ponnyhingstar kommer alltså i fortsättningen bidrag att kunna lämnas, vilket utredningen finner lämpligt med hänsyn till att det i det föregående betänkandet rörande ridsporten uttalats att användningen av ponnyer bör uppmuntras. Det torde emellertid kunna förutsättas, att det endast undantagsvis blir aktuellt att utdela bidrag till hingstar av halvblods- och ponnyraser.

Bidrag bör i fortsättningen liksom f.n. kunna utgå till både föreningar och enskilda. Någon differentiering dem emellan bör ej äga rum. Avgörande för vilka hingsthållare som skall erhålla bidrag måste i varje särskilt fall vara resp. hingsts betydelse för hingsthållningen i trakten.

Utredningen övergår härefter till att diskutera storleken av det belopp som

bör anvisas såsom stöd åt hingsthållningen. Det må då till att börja med erinras om att under senaste budgetår bidrag utgick till 191 föreningshingstar och 186 enskilda hingstar eller sammanlagt 377 hingstar med ett totalbelopp av 331 632 kronor. Inom resp. hushållningssällskaps område var bidraget i medeltal högst 1 500 kronor och lägst 827 kronor till hingstföreningar och högst 1 085 kronor och lägst 296 kronor till enskilda hingsthållare. Det genomsnittliga bidraget var för landet i dess helhet 851 kronor resp. 780 kronor eller för samtliga bidragsberättigade hingstar 880 kronor.

Av väsentlig betydelse för avvägningen av ifrågavarande belopp är för vilket antal hingstar bidraget bör beräknas. Under budgetåret 1963/64 utgick som nyss nämnts bidrag till sammanlagt 377 hingstar. Såsom framgår av tabell 3 i kapitel II i detta betänkande har nedgången i antalet hingstar varit avsevärt mindre än i antalet hästar i övrigt. Hingstarnas andel i totalantalet hästar tre år och äldre utgjorde år 1963 0,524 procent, vilket innebär en fördubbling i förhållande till år 1952. Tillgången på hingstar har således relativt sett ökat väsentligt, även om lokala variationer självfallet förekommer. I sammanhanget bör också beaktas att den genomsnittliga utnyttjandegraden av hingstarna är låg. Enligt lantbruksstyrelsens uppgifter rörande de svenska hingstarnas betäckningstal år 1963 var medeltalet för russ, fjord, nordsvensk och ardenner 12, 40, 25 resp. 29. Dessa tal borde för att hingstarna skulle kunna sägas bli utnyttjade rationellt vara avsevärt högre. Den minskade hästtäteten med ökade avstånd till hingstarna som följd försvårar dock i många fall en högre betäckningsfrekvens. I sammanhanget bör också beaktas att nyss föreslagits att den bidragsberätti-

gade kretsen av hästar något skall vidgas. Utredningen anser sig med hänsyn till vad nu anförts böra föreslå, att bidrag beräknas till i stort sett samma antal hingstar som under budgetåret 1963/64 eller 375.

Av intresse vid bestämmandet av ifrågavarande belopp är också storleken av kostnaderna för hållandet av en hingst. Vissa uppgifter härom har redovisats i det föregående och ger vid handen att dessa i genomsnitt för vissa föreningar uppgått till 2 900 kronor. De undersökningar som utredningen utfört rörande hingstföreningarnas ekonomi utvisar, trots att kostnaderna sålunda är icke obetydliga, att flertalet föreningar redovisar en balanserad vinst. Detta torde dock bl.a. bero på att hingstens värde väger tungt vid uppgörandet av boksluten; hingsthållningen torde i många fall endast kunna ske genom i olika avseenden betydande personliga insatser av både hingstföreningarnas medlemmar och enskilda hingstägare.

Erinras må även att utredningen förut uttalat att frisedlar i fortsättningen icke bör utdelas. Utredningen anser emellertid rimligt att vid avvägningen av de totala hingsthållningsbidragen hänsyn jämväl tages till det belopp som disponerats för inlösen av frisedlar enligt hästpremieringsreglementet.

Utredningen finner sig på grund av vad sålunda anförts böra föreslå att anslagsberäkningen grundas på ett genomsnittligt bidrag av 1 200 kronor, vilket alltså skulle innebära ett totalbelopp av 450 000 kronor. Den angivna beräkningen betyder dock icke — såsom framgår av det föregående — att alla hingstar skall ha samma bidrag eller att sådant skall utgå till just 375 hingstar. Beloppen 1 200 kronor resp. 450 000 kronor är i främsta rummet en norm för anslagsgivningen. Denna bör för framtiden anpassas till bl.a. häst-

avelns omfattning och behovet av hingstar.

Fördelningen av bidragen på olika delar av landet bör i första hand ankomma på lantbruksstyrelsen, som efter närmare utredning bör anvisa erforderliga medel till de olika hushållningssällskapen. Dessa bör i sin tur ha att lämna stöd till olika hingsthållare på sådant sätt att skilda intressen i tillbörlig mån blir tillgodosedda. Vissa skäl kan tala för att ett visst minimum antal betäckningar skall fordras för att bidrag över huvud skall kunna utgå. Förhållandena i olika delar av landet kan emellertid vara så växlande att det framstår såsom mindre lämpligt att fastställa ett dylikt antal. Det bör i stället ankomma på lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen att under hänsynstagande till hästavelns krav fördela anslagen på lämpligaste sättet oberoende av ett visst minsta antal betäckningar. Hingst som en gång erhållit bidrag bör fortlöpande få behålla detta, såvida icke särskilda skäl, t.ex. bristande fruktsamhet, talar häremot. Vid fördelningen av anslagen bör sällskapen även beakta att språngavgifternas storlek av hingstägarna avväges med hänsyn till utgående statsbidrag, så att stoägarna får ett intresse av att utnyttja de kvalitetsmässigt bästa hingstarna.

I fråga om hingsthållningsbidragen i främst vissa delar av Norrland bör särskild hänsyn tagas till att stoägarna i många fall har en relativt lång väg till hingsthållare, varför det är motiverat att utforma stödgivningen på sådant sätt att denna i dessa delar av landet blir något större än eljest. Några särskilda transportbidrag bör i stället, av bl.a. administrativa skäl, ej utgå.

Enligt utredningens förslag skall sålunda för budgetåret 1966/67 såsom hingsthållningsbidrag anvisas ett be-

lopp av 450 000 kronor. Motsvarande belopp under budgetåret 1963/64 utgjorde såsom tidigare nämnts 340 000 kronor. Även om till sistnämnda belopp lägges värdet av de frisedlar som inlösts enligt hästpremieringsreglementet eller 33 000 kronor, utgör utredningens förslag en förbättring i jämförelse med förhållandena under budgetåret 1963/64. Beloppet bör också bedömas mot bakgrunden av det under senare år starkt minskade antalet hästar, vilket givetvis på ett väsentligt sätt påverkar behovet av just hingstar. Utredningen anser sig därför kunna hävda att bidragen kommer att möjliggöra ett sådant stöd till hingsthållningen i olika delar av landet och till hingstar av olika raser, att goda förutsättningar för en ur bl.a. kvalitativa synpunkter tillfredsställande sådan skall finnas. Väsentligt är dock att lantbruksstyrelsen fördelar bidragen på sådant sätt att syftet med dessa verkligen uppnås. Utredningen vill emellertid tillägga följande.

De uppgifter utredningen inhämtat rörande storleken av språngavgifterna inom kallblodsaveln utvisar, att dessa i stort sett varit oförändrade under en följd av år och att de till följd därav i dag måste anses låga. Vidare har samtliga hushållningssällskap — så när som på ett — fonder för hästavelsändamål av icke obetydlig storlek; för landet i dess helhet uppgår de till sammanlagt 3,7 milj. kronor. Dessa fonder utnyttjas f.n. på ett undantag när icke för bidragsgivning för hingsthållningen utan för andra uppgifter inom hästaveln. Ehuru beslutanderätten härom ankommer på resp. sällskap, vill utredningen helt allmänt framhålla, att ett stöd till hingsthållningen torde vara den i många fall mest effektiva metoden att stödja hästaveln. Vilka insatser som än göres från det allmänna, ankommer det

dock ytterst på de enskilda hästägarna att ansvara för att aveln kan bedrivas under i olika avseenden gynnsamma villkor.

Med bidragen till hingsthållningen sammanhänger även frågan om det stöd som staten över anslaget till Stöd åt hästaveln lämnat till hingstuppfofningsanstalterna för nordsvenska hingstar Norenberg, Umeå lantbrukskola och Wången, för budgetåret 1963/64 ett sammanlagt belopp av 53 500 kronor. En närmare redogörelse för ifrågavarande verksamhet har lämnats i kapitel IV, till vilket i första hand torde få hänvisas. Av denna framgår bl.a. att svårigheter under senare år förelegat att vinna avsättning av de hingstar som produceras vid de tre anstalterna, med försämrad lönsamhet såsom följd framför allt för Wången. Med hänsyn till att dessa icke är statliga, har dock icke utredningen att taga ställning till den framtida verksamheten vid dessa; beslutanderätten härom ankommer på resp. huvudmän. I detta sammanhang må dock omnämnas att förvaltaren vid Wången i skrivelse den 20 januari 1965 till utredningen ifrågasatt, om icke hela det erforderliga driftsanslaget för denna anstalt i fortsättningen borde ställas till förfogande av staten och att de fyra delägande hushållningssällskapen ej skulle bidra till detta. Bl.a. med hänsyn till att det i direktiven uttalas att utredningen i första hand bör inrikta sig på sådana stödformer som ej förutsätter att staten skall bedriva egen verksamhet inom hästaveln, kan utredningen icke tillstyrka, att staten skall övertaga det ekonomiska ansvaret för Wången. I förevarande avseende torde detta även i fortsättningen böra begränsas till visst årligt bidrag till uppfödning inom den nordsvenska aveln. Det framstår dock

för utredningen såsom mindre lämpligt att i det läge som nu råder beträffande efterfrågan på hingstar av ifrågavarande typ med statsmedel stödjade alla tre anstalterna. Bidraget bör i stället koncentreras till en och då lämpligen till Wången, som är beläget i Norrland och speciellt inrättat för ändamålet. Vad gäller storleken härav för framtiden må erinras om att Wångens likviditet f.n. är så ansträngd att lån måst upptagas hos de delägande hushållningssällskapen. Utredningen finner därför skäligt att staten något ökar sitt bidrag; detta uppgår för budgetåret 1964/65 till 60 000 kronor. Utredningen föreslår att det fr.o.m. den 1 juli 1966 höjes till 85 000 kronor. I den nyss omnämnda skrivelsen har diskuterats huruvida icke Wången i fortsättningen bör komplettera sin nuvarande verksamhet med utlåning av nordsvenska hingstar. Om en sådan förändring av verksamheten kommer till stånd, att Wången i egen regi under betäckningssäsongen genom utstationering ställer hingstar till förfogande, bör hingsthållningsbidrag — utöver förut nämnt belopp — under samma förutsättningar som i det föregående föreslagits skola gälla kunna utgå till dylika hingstar.

Utredningen är medveten om att den nu föreslagna anslagshöjningen icke innebär någon lösning på längre sikt av Wångens ekonomiska problem. Även om frågan härom närmast ankommer på styrelsen för anstalten att pröva, anser sig utredningen likväl böra ifrågasätta, huruvida icke exempelvis skogsägarnas organisationer bör intresseras för delägarskap. Styrelsen för Wången har också under hand för utredningen upplyst, att den avser att sedan klarhet vunnits i frågan om storleken av den framtida statsbidraget snarast utreda anstaltens framtida organisation och

uppgifter m.m. Utredningen utgår ifrån att den ifrågavarande utredningen kommer till stånd och att lanbruksstyrelsen får del av resultatet av denna. Skulle detta ge vid handen att de nuvarande förutsättningarna för driften i väsentlig

mån kommer att ändras, torde frågan om statsbidraget få upptagas till ny prövning.

Utredningen föreslår alltså, att till hingsthållning upptages ett belopp av (450 000 + 85 000) 535 000 kronor.

KAPITEL X

Lånegaranti för hästinköp

1. Gällande bestämmelser, m. m.

Enligt kungörelsen den 22 maj 1959 (nr 194) med vissa bestämmelser om statligt lån åt hästaveln må statlig garanti ställas för lån till inköp av hästar för avelsändamål eller för användning vid ridhusanläggning (lånegaranti).

Lånegaranti för inköp av ridhäst må endast avse häst i åldern 3—6 år, vilken godkänts som ridhäst av den uttagningskommission som tillsatts av avelsföreningen för svenska varmlodiga hästen i samråd med lantbruksstyrelsen.

Lånegaranti må i övrigt beviljas för inköp av varmlodigt sto, som för avel godkänts antingen av den nämnda uttagningskommissionen eller av ordföranden i vederbörande distrikts hästpremieringsnämnder, samt för inköp av premierat sto eller premierad hingst av kallblodig ras. Lånegaranti må ej avse sto vars ålder understiger 3 år eller överstiger 8 år.

Lån mot statlig garanti må tagas i bankaktiebolag, sparbank, hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit eller ook i annan kreditinrättning som lantbruksstyrelsen godkänner.

Ansökan om lånegaranti skall göras skriftligen och innehålla uppgift om lånets storlek, den kreditinrättning, där lånet är avsett att tagas, det ändamål för vilket lånet är avsett, samt sådana upplysningar i övrigt som erfordras för prövning av ansökningen.

Lånegaranti må beviljas endast om sökanden för lånet ställer säkerhet som lantbruksstyrelsen finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Vid beviljande av lånegaranti må styrelsen uppställa de villkor för tillgodonjutande av garantin som styrelsen finner erforderliga för att trygga syftet med garantin.

Lantbruksstyrelsen skall i samband med

att garanti beviljas fastställa amorteringsplan för lånet. Amorteringen skall påbörjas vid utgången av året efter det då lånet lyfts, och amorteringstiden må ej överstiga, i fråga om lån för inköp av sto fem år och beträffande annat lån åtta år.

Beslut om lånegaranti skall innehålla åläggande för långgivaren att, om lantbruksstyrelsen ej annat medger, vid äventyr att lånegarantin eljest är förfallen uppsäga garantilån till återbetalning, därest

1) låntagaren genom oriktig uppgift föranlett att garantin beviljats;

2) låntagaren försummar att erlagga föreskriven ränta eller amortering;

3) låntagaren bryter mot i beslutet angivet villkor för tillgodonjutande av garantin;

4) ställd säkerhet väsentligt försämras; eller

5) eljest sådana förhållanden inträffa att låntagaren med hänsyn till syftet med lånegarantin uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta denna.

Lantbruksstyrelsen äger utfärda de ytterligare föreskrifter, som erfordras för garantiverksamheten.

Enligt uppgifter som utredningen inhämtat från lantbruksstyrelsen har under budgetåren 1959/64 lämnats de lånegarantier, som framgår av tabell 1.

Under angivna tidsperiod har således lämnats garantier för ett sammanlagt belopp av 387 750 kronor; enligt statsmakternas beslut må lånegaranti enbart för budgetåret 1964/65 lämnas intill ett belopp av 500 000 kronor.

I sitt föregående betänkande rörande statens stöd till ridsporten föreslog utredningen att ifrågavarande kungörelse skulle ändras på så sätt att kravet på att

Tabell 1

Budgetår/hästens ras	Ston och ridhästar		Hingstar		Summa kronor
	antal lån	kronor	antal lån	kronor	
1959/60					
ardenner	4	11 400	3	11 000	
varmblod	14	40 100	—	—	
nordsvensk	11	31 900	1	5 000	
		83 400		16 000	99 400
1960/61					
ardenner	7	18 900	3	13 000	
varmblod	21	63 450	—	—	
nordsvensk	3	9 500	1	1 500	
		91 850		14 500	106 350
1961/62					
ardenner	1	4 200	—	—	
varmblod	13	39 300	—	—	
nordsvensk o. fjord	3	9 700	4	29 500	
		53 200		29 500	82 700
1962/63					
ardenner	2	6 500	1	3 500	
varmblod	3	13 000	—	—	
nordsvensk o. fjord	4	15 000	1	8 000	
		34 500		11 500	46 000
1963/64					
ardenner	—	—	—	—	
varmblod	5	22 300	—	—	
nordsvensk o. fjord	4	14 500	2	16 500	
		36 800		16 500	53 300
		Summa kronor för budgetåren 1959/64			387 750

sökande till lån för inköp av ridhäst skall ställa säkerhet skall upphävas. Såsom villkor för lånegarantien borde dock gälla att hästen under tiden för åtnjutande av garantien skulle hållas försäkrad till belopp som lantbruksstyrelsen kunde godkänna. — Utredningen anförde i sammanhanget vidare följande.

En sådan ändring av ifrågavarande författning som här avses torde medföra att denna stödform kommer att anlitas i ökad utsträckning, vilket utredningen ur vissa synpunkter finner tillfredsställande. Genom att lantbruksstyrelsen — som även i fortsättningen bör ha att pröva dylika ärenden — kan följa inköpen av hästar, uppställa villkor beträffande deras utbildning och användning o.s.v. skapas sålunda garantier för att ridhästarna skall utnyttjas på mest

lämpliga och ekonomiska sätt. Summan av den statliga kreditgarantien för inköp av hästar är för budgetåret 1964/65 upptagen till 500 000 kronor. Detta belopp torde tills vidare vara tillräckligt men bör höjas, om behov härav visar sig uppstå.

Utredningen anförde slutligen, att den avsåg att senare återkomma till frågan om ev. ändring av kungörelsen när det gäller hästar för avelsändamål.

2. Utredningens synpunkter och förslag

Vid anmälan av anslaget till stöd åt hästaveln för budgetåret 1965/66 har föredragande departementschefen i avslutning till vad utredningen förordat i fråga om den berörda kungörelsen

framlagt förslag om att denna skall ändras på så sätt att kravet på säkerhet för lån skall borttagas i samtliga de fall, där kreditgaranti nu kan lämnas (prop. nr 1, IX ht, p. C 13). Departementschefens förslag, som numera bifallits av riksdagen (JoU nr 9, p. 17, rskr 9), innebär således, att nämnda krav skall upphävas även när det gäller hästar för avelsändamål; utredningen finner därför icke anledning att närmare ingå härpå men vill i ett annat hänseende ifrågasätta en ändring av den berörda kungörelsen.

Enligt nu gällande bestämmelser kan lånegaranti för hingstar endast erhållas för premierad sådan av kallblodig ras. Svenska fullblodsavelsföreningen har emellertid i en förut återgiven skrivelse till utredningen framhållit, att ett visst antal varmblodiga hingstar — utöver de av staten ägda — torde förbli ofrånkomligt och lämpligt för att möjliggöra större variation inom aveln. I syfte att underlätta en sådan hingsthållning borde övervägas, om icke statsgaranti kunde erhållas för inköp av dylika hingstar. Utredningen finner för sin del motive-

rat att möjlighet öppnas för att lämna en dylik garanti och anser därför att kungörelsen bör ändras på sådant sätt att lånegaranti kan erhållas för hingstar av såväl kallblodig som varmblodig ras. Såsom villkor för garantien bör bl.a. gälla att inköpet av resp. hingst skall godkännas av lantbruksstyrelsen samt att densamma skall hållas försäkrad till belopp och på villkor som lantbruksstyrelsen finner erforderliga för att trygga syftet med garantien. Bl.a. torde försäkringen böra innefatta rätt till ersättning, om hingstens fruktsamhet av någon anledning skulle bli avsevärt nedsatt. Utredningen föreslår alltså, att ifrågavarande kungörelse ändras i enlighet med vad nu nämnts. Av skäl som i annat sammanhang anföres bör denna därvid erhålla annan rubrik än den nuvarande. — I avvaktan på erfarenheter rörande den omfattning i vilken lånegarantien i fortsättningen kommer att tagas i anspråk torde summan härför, som jämväl för budgetåret 1965/66 är upptagen med 500 000 kronor, böra t. v. bibehållas. Om behov härav skulle uppstå, bör den dock höjas.

KAPITEL XI

Statens hingstdepå och stuteri

1. Nuvarande verksamhet, m. m.

Statens hingstdepå och stuteri i Flyinge — vars verksamhet går tillbaka till 1600-talet — disponerar fastigheten Flyinge Kungsgård 22¹ samt del av Valleberga nr 1 med ett redovisningsvärde å domänverkets fond per den 30 juni 1964 av 975 400 kronor. För den upplåtta marken, omfattande inalles 400 hektar, utgår från anslag under nionde huvudtiteln ersättning till den nämnda fonden med 46 300 kronor för budgetåret 1963/64; del av Valleberga nr 1 utarrenderas för depåns räkning. De ianspråktagna byggnaderna redovisas å statens allmänna fastighetsfond, byggnadsstyrelsens delfond, med 1 641 900 kronor per den 30 juni 1964.

Kostnaderna för onera och byggnadernas underhåll har enligt uppgifter från byggnadsstyrelsen för budgetåren 1960/64 utgjort 46 350 kronor, 64 350 kronor, 76 940 kronor resp. 77 000 kronor. Härutöver har under budgetåret 1962/63 av underhållsmedel utförts ombyggnadsarbeten till en kostnad av 60 000 kronor. Av byggnadsvärdet avser 903 045 kronor (55 procent) personalbostäder, 508 989 kronor (31 procent) stallbyggnader och 229 866 kronor (14 procent) bostäder, uthyrda till andra än vid depån anställda.

I syfte att belysa storleken av hästbesättningen vid hingstdepån och stuteriet vid skilda tidpunkter under tiden 1 juli 1954—1 juli 1964 har uppgifter härom sammanställts i efterföljande tabell 1.

Tabell 1

Tidpunkt	Hingstar										Summa hingstar
	Halvblod					Fullblod					
	I 5:e året o. äldre	I 4:e året	I 3:e året	I 2:a året	Föl	Summa	I 5:e året o. äldre	I 2:a året	Föl	Summa	
1/7 1954	59	10	15	29	12	125	6	2	—	8	133
1/7 1955	55	8	17	30	10	120	6	—	4	10	130
1/7 1956	57	8	15	21	10	111	6	4	3	13	124
1/7 1957 ¹	49	7	12	22	8	98	6	3	2	11	109
1/7 1958	46	7	12	19	8	92	5	2	2	9	101
1/7 1959	47	8	12	20	10	97	4	2	3	9	106
1/7 1960	47	8	11	20	6	92	4	3	4	11	103
1/7 1961	47	8	12	17	8	92	5	4	2	11	103
1/7 1962	47	8	12	19	7	93	5	² 2	² 1	8	101
1/7 1963	48	8	13	19	6	94	6	² 1	² 2	9	103
1/7 1964	45	9	13	18	12	97	7	² 2	—	9	106

Forts.

Tabell 1 (forts.)

Ston											Va- lacker	Total sum- ma
Halvblod					Fullblod					Sum- ma ston		
Föl- ston	I 4:e året	I 3:e året	I 2:a året	Föl	Sum- ma	Föl- ston	I 2:a året	Föl	Sum- ma			
29	2	5	10	10	56	6	3	5	14	70	6	209
24	3	8	7	9	51	6	5	1	12	63	3	196
19	3	3	6	8	39	5	1	1	7	46	1	171
20	2	4	5	7	38	4	1	2	7	45	1	155
21	3	3	5	9	41	6	2	1	9	50	3	154
20	3	4	6	7	40	7	1	2	10	50	1	157
20	4	4	5	10	43	7	2	2	11	54	2	159
20	4	4	6	7	41	9	2	3	14	55	1	159
19	4	4	6	8	41	7	3	3	13	54	1	156
20	4	3	5	12	44	7	2	4	13	57	—	160
19	2	4	5	6	36	7	4	2	13	49	—	155

¹ Vid denna tidpunkt kan 1955 års omorganisation anses genomförd

² Tillhör den s. k. Liedbergska fonden

³ Härav 4 nordsvenska hingstar

⁴ Härav 3 nordsvenska hingstar

Av tabellen framgår att det totala hästantalet vid depån sedan den 1 juli 1955 — då stuteristaten senast omorganiserades — sjunkit från 196 till 155 (per den 1 juli 1964). Av sistnämnda antal utgöres 106 (130 den 1 juli 1955) av hingstar, 49 (63) av ston. Antalet halvblodshingstar var den 1 juli 1964 97 (120), motsvarande antal fullblod var 9 (10). Halvblodsstonas antal var 36 (51) och fullblodsstonas 13 (12). (Samtliga nu nämnda uppgifter inkluderar ungdjur av olika slag). Alla fullblodsston samt vissa fullblodshingstar tillhör den s. k. Liedbergska fonden. Beträffande denna fond må lämnas följande uppgifter.

Fonden tillkom år 1932 genom att f. d. ryttmästaren P. O. Liedberg till svenska staten överlämnade, dels 25 000 kronor till inköp av fem fullblodsston, dräktiga eller med föl vid sidan, dels ock 1 500 kronor till gäldande av kostnader för försäkring av ifrågasvarande ston. Stona skulle uppställas vid depån. De efter stona fallna fölen skulle försäljas å offentlig auktion, då de uppnått omkring ett och ett halvt års

ålder. Genom auktionerna influtna medel skulle, sedan 20 procent därav överlämnats till depån, bilda en förnyelsefond, som skulle förvaltas av stuteriöverstyrelsen och användas till successiv remontering av stona, då så vore behövt, så att allt framgent vid stuteriet skulle om möjligt finnas minst fem fullblodsavelston. Om något överskott av omförmälda 25 000 kronor uppstod vid stonas inköpande, skulle även detta överskott läggas till förnyelsefonden. Stona såväl som fölen skulle vara försäkrade till lämpliga belopp, och premierna härför betalas av fonden. Till stona skulle endast fullblodshingstar få användas. Sedermera utfärdade Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1934 bestämmelser för ifrågasvarande donationsfond, som erhöll namnet »P. O. Liedbergs donationsfond för inköp av fullblodsavelston». Sedermera har bestämmelserna ändrats och de nu gällande daterar sig från den 25 juni 1959 och innebär följande.

1. De med anlitande av gåvomedlen inköpta fullblodsavelstona skola vara uppställda vid Flyinge stuteri.

2. De efter stona fallna fölen skola vid omkring ett och ett halvt års ålder försäljas å offentlig auktion.

3. Av de genom försäljningen inflyttade medlen skola 20 procent överlämnas till Flyinge stuteri. Återstoden av medlen skall avsättas till en förnyelsefond, som skall förvaltas av lantbruksstyrelsen.

4. Denna förnyelsefond skall användas till remontering av stona, då så är behövt, på det att allt framgent vid stuteriet må om möjligt finnas minst fem fullblodsavelston. I den mån för detta ändamål 75 000 kronor finnas disponibla i förnyelsefonden, äger lantbruksstyrelsen bestämma, huruvida eventuellt överskjutande belopp helt eller delvis skall användas till ökning av fonden eller reserveras för att vid behov disponeras som bidrag för inköp av sådan fullblodshingst, som kan bedömas bliva av särskilt värde för landets fullblodsavel.

5. Såväl stona som deras föl skola vara försäkrade till lämpligt belopp, varvid premierna skola gäldas ur förnyelsefonden.

6. För stonas betäckning får endast fullblodshingst användas.

Fonden bestod per den 1/11 1964 av dels ett belopp om 265 000 kronor, dels sju fullblodshästar.

Av de 57 i landet i aveln nu som beskällare tillåtna och använda halvblodshingstarna tillhör alla utom fem staten.

Rekryteringen av de statliga hingstarna sker dels från stuteriet och dels på så sätt att omkring 15 hingstföl — av vilka de bästa senare insätts i aveln — årligen inköps till Flyinge. Där finns även vissa fullblodshingstar, avsedda för såväl fullblods- som halvblodsaveln. Den senare avelsgrenen måste kontinuerligt tillföras fullblod för att bibehållas vid de egenskaper, som gör den helt lämplig för ridbruk.

Fullblodsaveln, vilken är inriktad på att frambringa hästar för kapplöpning, ändamål, bygger på såväl enskild som statlig hingsthållning. Av de år 1964 betäckta fullblodsstona fördelar sig betäckningarna på staten sju tillhöriga hingstar 165 ston och på 18 i enskild ägo varande hingstar tillhoppa 110 ston.

Till belysning av ridhästavelns utveckling lämnas i tabell 2 uppgifter härom för vissa år.

I anslutning till den nämnda tabellen må följande kommentarer göras.

Antalet statsägda, i aveln insatta fullblods- och halvblodshingstar har successivt minskat och håller sig numera vid mellan 50 och 60. Enligt statsmak-

Tabell 2

År	Antal statsägda, i aveln insatta fullblods- och halvblodshingstar	Antal betäckta ston	Medeltal betäckningar per hingst	Antal av remonteringsnämnd uttagna		
				remonter	avelston	samtliga
1945	110	2 431	22,1	509	150	659
1950	109	2 005	18,3	599	79	678
1955	83	1 382	16,5	549	52	601
1956	68	962	14,6	485	32	517
1957	56	860	16,5	251	51	302
1958	56	975	17,4	197	93	290
1959	56	1 104	19,9	170	102	272
1960	55	1 122	20,5	129	79	208
1961	56	1 191	21,3	176	79	255
1962	52	1 290	24,8	138	116	254
1963	57	1 463	25,7	120	158	278
1964	58	1 706	29,9	152	170	322

ternas beslut år 1955 skulle antalet vara i runt tal 50. Antalet betäckta ston har efter en successiv nedgång — vilken blev särskilt markant efter indragningen av hingstdepån i Strömsholm — fr. o. m. år 1958 visat en stigande tendens. 1957 var ifrågavarande antal 860 och år 1964 1706. Medeltalet betäckningar per hingst visar i stort sett en motsvarande utveckling. Bottenläget nåddes i detta avseende år 1956 och var då 14,6; år 1961 hade detta tal stigit till 21,3, för att under år 1964 utgöra 29,9. Antalet av remonteringsnämnd uttagna remonter (ung och oinriden häst, statligt besiktigad och godkänd) och

avelsston har visat en i stort sett fortgående minskning t. o. m. år 1960 men har sedan åter stigit. År 1945, 1950, 1955 och 1960 utgjorde dessa tal således 659, 678, 601 resp. 208 men hade år 1964 ökat till 322.

Under betäckningssäsongen, dvs. under månaderna maj—augusti, utstationeras beskillarna från Flyinge på olika platser i landet. Under år 1953 var antalet stationer 59, varav Flyinge betjänade 33 och Strömsholm 26. Antalet stationer och dessas fördelning på olika län under vissa andra år (samtliga från Flyinge) framgår av tabell 3.

Tabell 3

Län	År	1957	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Stockholms		—	—	—	—	2	2	2
Uppsala		1	1	1	1	1	1	1
Södermanlands		1	1	1	1	1	—	—
Östergötlands		1	1	1	1	1	1	1
Jönköpings		2	1	2	2	2	2	2
Kronobergs		—	—	—	—	—	—	1
Kalmar		4	4	4	4	4	4	3
Gotlands		1	1	1	1	1	1	1
Blekinge		1	1	1	1	1	1	2
Kristianstads		5	4	4	4	4	4	3
Malmöhus		11	11	11	11	11	11	11
Hallands		2	2	2	2	2	2	3
Göteborgs och Bohus		—	—	—	—	—	—	1
Skaraborgs		3	3	2	2	2	3	3
Värmlands		—	—	—	1	1	1	1
Örebro		1	1	1	2	1	1	1
Västmanlands		1	1	1	1	1	1	1
		34	32	32	34	35	35	37

Antalet stationer under åren 1957, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963 och 1964 med en hingst har varit 19, 17, 17, 20, 22, 21 resp. 25 och med två hingstar 15, 15, 15, 14, 13, 14 resp. 12 (till station med två hingstar medföljer stallbetjänt från Flyinge).

Den nu gällande personalförteckningen vid Flyinge, som fastställt av Kungl. Maj:t den 4 juni 1964, framgår av efterföljande sammanställning.

Tjänstemän å ordinarie stat

1 depåchef	ABp 23
1 beridare	Ao 15
1 bokhållare	Ao 15

Tjänsteman å övergångsstat

1 veterinär	Ao 19
-------------------	-------

Extra ordinarie tjänstemän

1 fodermarsk	Ae 11
1 förste stallbetjänt	Ae 10
1 körmästare	Ae 10

1 hantverkare	Ae 9
25 stallbetjänter	Ae 9
1 kokerska	Ae 6

Vidare föreskrives, att de vid depån inrättade tjänsterna vid uppkommande vakans ej må återbesättas eller uppehållas med vikarie utan Kungl. Maj:ts medgivande. På grund härav är f. n. tre tjänster som stallbetjänt vakanta.

Enligt brevet den 4 juni 1964 gäller, att ersättning må utgå till en hovslagare vid depån för utförda arbeten enligt av depåchefen godkänd taxa samt att nämnde befattningshavare må tilldelas fri bostad med planteringsland. Till förste stallbetjanten utgår därjämte enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 maj 1957 för skötseln av stuteriets fölston och föl särskild ersättning med 25 kronor för varje levande fött föl, dock högst 500 kronor årligen. Slutligen har genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t beridaren och bokhållaren erhållit extra tjänster i lönegrad Ag 17, varjämte inrättats en tjänst som extra kansliskrivare i Ag 11.

Närmast under depåchefen ansvarar beridaren för stallpersonalen och hästbeståndet. Han är bl. a. arbetsledare för denna personal; han svarar därjämte för hingstutbildningen samt undervisar stallpersonalen och eleverna i hästskötarkursen i ridning. Dessutom har han vissa administrativa uppgifter i samband med bl. a. betäckningen av stona.

Fodermarsken handhar den direkta arbetsledningen av stallpersonalen samt svarar för utfodringen av hästarna. Sin tjänstgöring har han till huvudsaklig del förlagd till hingststallet. Förste stallbetjanten, som svarar för skötseln av fölen och för vissa åtgärder i samband med fölningen, arbetar främst i stostallet. Körmästaren är lärare i körning. Hantverkaren ansvarar för det enklare fastighetsunderhållet och ombesörjer

diverse reparationer. Kokerskan svarar icke blott för inköp av proviant och matlagning utan även för städning av elevrummen och matsalen. — Till fördelningen av de administrativa arbetsuppgifterna återkommer utredningen senare.

Någon fast indelning av stallpersonalen på de olika stallarna finnes ej. Av de nuvarande 22 stallbetjänterna avses dock 15 för hingstdepån, en gemensamt för hingstdepån och sjukstallet, två vardera för stostallet och hingstuppfofningsanstalten, en såsom ständig nattvakt samt en såsom rörlig reserv. Huvuddelen av stallbetjänterna tjänstgör under härför avsedd tid vid hingstationerna.

Stallpersonalen har en genomsnittlig arbetstid av 45 timmar per vecka.

För anstaltens drift finnes på rikstatens nionde huvudtitel uppförda två förslagsanslag, nämligen ett till avlöningar och ett till omkostnader. Belastningen på avlöningsanslaget under de fyra senaste budgetåren har uppgått till följande belopp, nämligen

Budgetår	Kronor
1960/61	518 575
1961/62	563 954
1962/63	618 334
1963/64	646 580

För budgetåret 1964/65 har till avlöningar anvisats 655 000 kronor.

Omkostnadsanslaget är uppfört med endast ett formellt belopp av 1 000 kronor, beroende på att inkomsterna under senaste budgetår överstigit utgifterna. För anslaget gäller en särskild stat. Den tyngsta utgiften i denna är furaget. Även kostnaderna för häst- och fölinköp samt för lantbeskällares underhåll tillhör de stora utgiftsposterna. Mot dessa kostnader svarar på inkomstsidan främst språngavgifterna, som är den största inkomstposten. Även arrendemedel, såld grässkörd m. m. samt

sålda hästar bidrager väsentligt till inkomsterna. Utfallet på omkostnadsan-

slaget under de fyra senaste budgetåren framgår av tabell 4.

Tabell 4

Budgetår	Utgifter	Inkomster	Förlust/vinst
1960/61	281 612	251 080	— 30 532
1961/62	280 527	320 006	+ 39 479
1962/63	285 161	340 144	+ 54 883
1963/64	307 244	403 427	+ 96 183

För antaltens drift uppgår förluster-na, om hänsyn endast toges till avlönings- och omkostnadsanslagen, under samma period till följande belopp.

Budgetår	Kronor
1960/61	549 107
1961/62	524 475
1962/63	563 451
1963/64	550 397

Då i nämnda belopp ej inräknats utgifter för av depån disponerade fasta anläggningar, kostnader för personals pensionering etc., är emellertid de reella förlusterna väsentligt högre. Här nämnda ytterligare kostnader torde kunna angivas till i runt tal 300 000 kronor, varför det totala underskottet kan beräknas till över 850 000 kronor för år räknat.

2. Senaste utredning i ämnet

År 1962 avgav särskilda sakkunniga ett betänkande om depån. I detta framhölls att avgörande betydelse för depåns framtid dittills tillmätts arméns behov av remonter. Enligt de sakkunnigas mening måste dock vid bedömningen av behovet av varmblodiga hästar i landet även beaktas att det stigande civila ridintresset krävde tillgång till allt större antal ridhästar. Vidare innebar exporten av ridhästar en viktig stimulans för aveln. De sakkunniga föreslog under hänvisning till att ett flertal för bedömningen av depåns

framtid betydelsefulla faktorer var osäkra, att frågan om eventuell avveckling eller ändrad inriktning av verksamheten skulle prövas om tre till fem år. Då borde finnas säkrare underlag beträffande bl. a. försvarets framtida behov av remonter. Om arméns inköp av remonter skulle upphöra, skulle nämligen depån uteslutande tillgodose den civila ridsporten och ev. export. Enligt de sakkunniga borde i ett sådant läge hela frågan om statens stöd till hästaveln och ridsporten upptas till förnyad prövning. Under mellantiden ansåg de sakkunniga att överläggningar mellan hästavelns och ridsportens företrädare borde ske om den fortsatta utvecklingen. På grund av det anförda ansåg de sakkunniga, att några mera genomgripande förändringar beträffande depån för det dåvarande icke borde äga rum. De sakkunniga ansåg emellertid att vissa besparingar borde kunna göras i syfte att begränsa nettoutgifterna för depån. I detta hänseende framlade utredningen följande förslag.

Antalet ungdjur, som den 1 juli 1962 utgjorde 64, borde kunna minskas till det antal av 50 å 60, som förutsatts av 1955 års riksdag. I övrigt borde några av tvåhingststationerna ersättas med stationer med endast en hingst. Vidare ifrågasatte utredningen om ej någon eller några tvåhingststationer i Malmöhus län helt kunde indras och verksamheten i stället koncentreras till Flyinge. Under förutsättning att extra arbetskraft kunde dispone-

ras och tillräckliga medel härför ställdes till förfogande borde vidare antalet stallbetjänter, f. n. 25, kunna minskas. Utredningen föreslog därför, att till följd av pensionsavgång lediga tjänster skulle indras. Härigenom minskade den fasta personalen med åtta personer till 1966.

Språngavgiften för halvblodshingstar borde enligt utredningen höjas till 125 kronor fr. o. m. den 1 januari 1964. Detta beräknades öka inkomsterna med ca 60 000 kronor per år. Inackorderingsavgifterna för hästar vid Flyinge borde vidare uppräknas med en krona per dygn. Inkomstökningen beräknades bli ca 3 000 kronor per år. Slutligen ansåg utredningen att på försök viss inträdesavgift borde uttas vid den årliga uppvisningen vid Flyinge. Härigenom uppskattades inkomsterna öka med 30 000 kronor.

Vid anmälan av proposition i ämnet (1963:1, IX ht., p. 13) framhöll föredragande departementschefen följande.

Såsom framgår av redogörelsen i det föregående har i ett nyligen avgivet betänkande angående hingstdepån och stuteriet i Flyinge uttalats att frågan om eventuell avveckling eller förändrad inriktning av verksamheten bör prövas på nytt om tre till fem år i samband med att hela frågan om statens stöd till hästaveln och ridsporten behandlas. Även jag anser att slutligt ställningstagande rörande depåns och stuteriets bibehållande ej bör ske nu. En förnyad prövning av denna fråga ingår i uppgifterna för den utredning rörande statens stöd till hästaveln och amatörridsporten samt därmed sammanhängande frågor, som nämnts under föregående anslagspunkt.

I avvaktan på resultatet av den nya utredningens arbete bör, såsom i betänkandet förutsatts, åtgärder vidtas för att begränsa statens nettoutgifter för verksamheten vid Flyinge. Jag vill erinra om att enligt i betänkandet lämnade uppgifter statens nettoutgift — bortsett från pensioneringskostnader för personalen, kapitalkostnader m. m. — för verksamheten uppgick till ej mindre än omkring 525 000 kr under budgetåret 1961/62. Sammanställs detta med uppgiften att uppfödningen av halvblodshästar ger till resultat i runt tal 360 dugliga unghästar per år, blir årliga nettoutgiften utslagen på varje sådan häst nära 1 500 kr. Med hänsyn bland annat härtill anser jag det

angeläget att alla möjligheter till besparingar och inkomstökningar tillvaratas.

Sålunda bör, förutom minskning av antalet unghästar till av riksdagen tidigare fastställt antal, övergång i största möjliga utsträckning ske till att endast stationera en hingst hos varje fodervärd. I anslutning härtill bör även prövas att helt indra vissa inom relativt kort avstånd från Flyinge liggande hingststationer. För att på sikt åstadkomma minskning av den fasta personalen bör vidare enligt min mening de vid hingstdepån inrättade tjänsterna ej få återbesättas utan medgivande av Kungl. Maj:t. Till frågan om medelsbehovet för att i stället för avgångna tjänstemän anlita extra personal bör ställning tas vid den årliga budgetbehandlingen.

Intäkterna av hingstdepåns verksamhet bör ökas främst genom att språngavgiften för halvblodshingstar från den 1 juli 1963 höjs till 200 kr. Vidare bör, såsom i betänkandet föreslagits, inackorderingsavgiften för hästar vid depån höjas. Jag biträder även förslaget att inträdesavgift uttas vid den årliga uppvisningen vid hingstdepån. Här angivna förslag torde medföra en inkomstökning på sammanlagt cirka 180 000 kr.

Jag är medveten om att förslagen om höjda avgifter medför kostnadsökningar för uppfödarna av halvblodshästar. Möjlighet föreligger emellertid för dessa att kompensera kostnadsökningen genom att utta högre pris vid försäljning.

I anslutning härtill väcktes två lika lydande motioner (I: 181 och II: 217), vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle uttala att förhöjning av språngavgifterna vid Flyinge för halvblodshingstar icke då borde vidtagas.

Jordbruksutskottet (1963:1, p. 18) anslöt sig till föredragande departementschefens förslag utom i ett avseende; enligt utskottets mening borde höjning av språngavgiften för halvblodshingstar anstå, till dess att förslag förelåg från 1963 års hästutredning.

Riksdagen beslöt i enlighet härmed (rskr. 9).

3. Av utredningen inhämtade synpunkter

I syfte att erhålla visst underlag för ett ställningstagande till depåns framtid i olika avseenden har 1963 års hästutredning frågat vissa myndigheter och organisationer hur det behov av avelsdjur m. m. som f. n. tillgodoses genom depåns försorg i framtiden bör täckas, om depån nedlägges. Av svaren på denna fråga framgår i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen framhåller att det är av särskilt värde, att den centraliserade hingstuppfoädnng, som bedrivs med urvalsmässigt inköpta hingstföler, vidmakthålles. Detta slag av uppfoädnng hade visat sig vara den bästa vid uppfoädnng av handjur och tillämpades med framgång även inom den nordsvenska aveln. Om det icke kunde befinnas förenligt med statens intressen att driva depån och stuteriet i egen regi, borde därför underhandlingar upptagas att överlåta anläggningen på någon lämplig förenng, företrädesvis Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen. Det torde dock erfordras väsentligt statligt stöd för att ett dylikt övertagande skulle kunna genomföras. — I fortsättningen uttalar lantbruksstyrelsen följande.

Det vore uppenbarligen att föredraga att ej endast uppfoädnngen vore central utan att även avelshingstarna ägdes av en central organisation så att deras utnyttjande kunde ordnas ändamålsenligt. Om detta dock ej är möjligt, anser lantbruksstyrelsen att de centralt uppfoädda hingstarna liksom depåns nuvarande hingstbestånd bör säljas till för varmblodsavelns uppehållande bildade större eller mindre områden omfattande hingstföreningar. Det kallblodiga stomaterialet i riket är till över 40 % betjänat av förenngsägda hingstar, och är det möjligt att om Flyinge indrages, hingsthållningen inom den varmblodiga aveln till viss del kunde ordnas på detta sätt.

En annan möjlighet som i dylikt fall

bör beaktas, är att hingstmaterialet kvarstannade i statens ägo men inackorderades under hela året hos hingsthållarna i stället för att som nu uppställas på depån under den tid av året som icke är avelssäsong.

Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning vore det dock fullt klart att det nuvarande systemet vore ur avelssynpunkt överlägset ovan nämnda alternativ.

Hushållningssällskapens förbund uttalar, att ett nedläggande av verksamheten vid Flyinge skulle komma att innebära mycket betydande svårigheter för varmblodsaveln och fråga är om icke större delen av denna avel i ett sådant fall skulle tvingas att upphöra. Detta gällde i särskild grad hingsthållningen och hingstuppfoädnngen, som fordrade en inrättning av sådant slag som Flyinge utgjorde. Förbundet finge vidare anmäla sin tveksamhet till möjligheterna för någon organisation eller förenng att övertaga och driva den nuvarande hingsthållningen vid Flyinge.

Sveriges lantbruksförbund framhåller, att det torde vara nödvändigt med en central institution för upprätthållandet av en hög standard på våra varmblodshästar, så länge behov av dylika hästar föreligger. Lantbruksförbundet hävdade därför, att Flyinges existens ej skulle göras beroende av arméns behov av hästar. Det torde finnas ett stort civilt ridintresse, som spred sig till allt större grupper inom samhället. För ett upprätthållande och en fördjupning av detsamma betydde det oerhört mycket att även tävlingssporten gick framåt. Härför vore nödvändigt att hästmaterialet även i fortsättningen blev fullgott, och att en central institution funnes, som drev fram goda hästar. Enligt förbundets uppfattning borde Flyinge bestå även sedan försvaret ansett sig ej längre ha behov av institutionen. Samhället hade all anledning att

även i fortsättningen garantera Flyinges bestånd.

Riksförbundet landsbygdens folk anser att Flyinge i princip bör behållas. En nedläggning torde innebära att verksamhetsområdet komme att helt överlämnas åt privata initiativ.

De svenska lantliga ryttarföreningarnas centralförbund säger, att det skulle vara en stor förlust för allt vad intresse för hästavel, ridning och körning heter, om Flyinge skulle försvinna. Man måste ställa sig den frågan, om det ej vore en bättre lösning, om man istället skulle se till att Flyinge utnyttjades i så stor utsträckning som möjligt. Det hade visat sig att statens fullblodshingstar vore mycket eftersökta och betalade sig väl. Det hade framförts önskemål om att staten skulle förvärva några verkligt högklassiga travarhingstar, som skulle stationeras på Flyinge. Malmöhus läns hingstförening hade beslutat att om möjligt inköpa en eller flera ardennerhingstar i Belgien i och för bloduppfriskning och anhålla om att få uppställa en eller två på Flyinge. Behovet av att utbilda ridinstruktörer vore stort och sådan utbildning kunde med fördel bedrivas vid Flyinge. Genom att få flera verksamhetsfält förlagda till Flyinge skulle man med största sannolikhet kunna nedbringa det årliga underskottet. Beaktas borde även den betydelse Flyinge hade som undervisnings- och demonstrationsobjekt.

Sammanfattningsvis framhåller förbundet, att man åtminstone hittills kunnat inköpa ett tillräckligt antal hingstfölar inom landet. Flyinge stuteri vore ej omistligt för svensk halvblodsavel. Det vore omöjligt att med bibehållandet av nuvarande höga kvalitet på halvblodshingstarna kunna undvara en gemensam uppfödning- och utbildningsanstalt för dessa.

Avelsföreningen för svenska arden-

nerhästen uttalar, att svaret på den uppställda frågan synes enkelt. Ifrågavarande avelsdjur måste, om Flyinge nedlades, hållas av enskilda personer, vilket helt säkert skulle vara till stor skada för vår varmblodiga avel. Utan att göra sig skyldig till överdrift torde man kunna göra gällande, att det vore den statliga hingsthållningen som åstadkommit vår varmbloodsavelns höga standard och gjort densamma internationellt erkänd.

Om den statliga hingsthållningen nedlades helt, måste man förutsätta en kvalitativ tillbakagång av den hästavel, vars nuvarande nivå vore en direkt följd av de höga anspråk som den statliga hingsthållningen ställde på hingstmaterialet. Under sådana förhållanden måste man också förutsätta, att staten genom premieringsväsendet och på andra sätt hävdade hingstkvaliteten samt genom penningbidrag stödde en kvalitativt hög hingsthållning. Detta tillvägagångssätt skulle knappast innebära några besparingar, ej heller medföra samma resultat och möjliggöra samma kontroll som nu.

Avelsföreningen för svenska varmbloodiga hästen framhåller, att det begränsade antalet halvblodsston på Flyinge är av stort värde för avelsgrenen sett ur kvalitativ synpunkt men på grund av sin ringhet i förhållande till avelsgrenen i sin helhet av mindre betydelse. I fråga om verksamheten vid hingstdepån i Flyinge hade föreningen vid ett flertal tillfällen tidigare i samband med översyn av verksamheten där anfört att Flyinge under mycket lång tidsperiod varit hörnstenen inom den svenska halvblodsaveln och att den haft avgörande betydelse för avelns utveckling i till synes rätt riktning. Institutionen hade varit och vore ett föredöme för uppfödarna vad angick avelns bedrivande, uppfödning och dressyr.

Skulle Flyinge nedläggas, skulle därmed halvblodsaveln förlora sin ryggrad. Föreningen ville därför vid detta tillfälle liksom förut starkt hävda att det icke syntes realistiskt att ifrågasätta en minskning av vare sig hingst- eller stomaterialet vid Flyinge.

Svenska fullblodsavelsföreningen uttalar, att tillgången på goda beskällare är av fundamental betydelse för fullblodsuppfödarna. Det vore därför mycket önskvärt att staten även framgent tillhandahöll hingstar av hög klass. Så skedde alltså i t. ex. England, Frankrike och Tyskland, där statsstuterierna spelade en mycket betydande roll i aveln. Ett visst antal hingstar i enskild ägo torde dock alltid förbli ofrånkomligt och lämpligt för att möjliggöra större variation inom aveln. I utlandet skedde sådan hingsthållning ofta och med framgång genom att ett flertal stogägare slog sig samman och gemensamt förvärvade en eller flera hingstar. Sådana sammanslutningar kallades »syndikat». Avelsföreningen ansåg att det skulle vara till stort gagn för aveln därest denna form för hingsthållning kunde införas även i Sverige vid sidan av och som komplement till statens hingsthållning. Härför fordrades emellertid avsevärda penningmedel. Föreningen ville därför ifrågasätta, huruvida icke för bildandet av syndikat, närmast enligt engelskt mönster, statsgaranti för upptagandet av erforderliga lån kunde övervägas. Det skulle nämligen givetvis vara bättre för uppfödarna att ställa borgen än att komma ut med kontanter. Med betryggande försäkringar och på rätt sätt skött i övrigt torde en sådan affär vara tämligen riskfri och helt sund. Vunne detta projekt beaktande, vore föreningen beredd att närmare utforma förslag till hur denna kompletterande avelsverksamhet kunde organiseras och söka

kostnadsberäkna en sådan rörelse. Tänkbart skulle vara att verksamheten kunde på ett eller annat sätt bedrivas i fullblodsavelsföreningens regi men i nära samarbete med statens hingstdepå.

Därest statens verksamhet på Flyinge skulle läggas ned eller ändras, vore det ett önskemål av första ordningen att utrymmena där alltså skulle ställas till förfogande för avelsverksamheten. För på detta sätt uppställda djur skulle inackordering betalas och statsverket sålunda icke komma att belastas med kostnader.

För mellersta Sverige hade sedan länge visat sig svårt att finna lämplig station för statshingstarna. För ändamålet lämpade sig emellertid Strömsholm lika bra som Flyinge. På båda platserna funnes därjämte tillgång till fullgoda veterinärinrättningar, en för avelsverksamheten betydelsefull faktor.

Ridfrämjandet erinrar om att varmblodsaveln haft en särställning jämfört med övriga hästavelgrenar genom den statliga hingsthållningen. Detta förhållande hade också satt sin prägel på halvblodsaveln. Sedan arméns behov av hästar i hög grad nedgått, hade ridsportens utövare blivit den största avnämaren beträffande avelsprodukterna. Ett borttagande av den statliga hingsthållningen skulle självfallet få beklagliga konsekvenser för aveln och produktionen av ridhästar, särskilt under en övergångstid till enskild hingsthållning. Det nuvarande systemet hade lett till ett mycket gott resultat och den svenska halvblodshästen sattes ur kvalitetssynpunkt mycket högt, också internationellt. Till väsentlig del fick detta anses bero på den statliga hingsthållningen. Sammanförandet av ungdomstingstar såsom föl till gemensam uppfödning och prövning vore av mycket stor betydelse för att fullgoda beskälla-

re skulle kunna stå till uppfödarnas förfogande.

Därest verksamheten vid Flyinge skulle prövas böra väsentligen omläggas, ville Ridfrämjandet anmäla behov av dressyranstalt för unghästar och behov av utbildning i olika former i hästvård.

Svenska ridsportens centralförbund uttalar, att den svenska varmbloods-avelns produkter står högt i kvalitet beroende på det statliga stödet, på den svenske uppfödarens goda yrkesmässiga ståndpunkt, på råd och anvisningar från premieringsnämnderna under flera generationer samt på det metodiska urvalet och den hårda prövningen av hingstarna.

En fråga av stor betydelse i samband med hingsthållning vore om man inom en snar framtid kunde komma att lyckas med insemination av ston. Vid ryska försök hade man lyckats hålla hingst-sperma befruktningssuglig i upp till tio dagar. Svenska veterinärer ställde sig dock tvivlande till möjligheterna för överskådlig tid framåt.

Hingsthållningen kunde ske antingen genom en central inrättning motsvarande Flyinge, genom hingstföreningar eller genom enskilda hingsthållare. Av flera skäl, såsom fördelar av specialisering, bristande arbetskraftstillgång ute i bygderna och bättre samordningsmöjligheter, ville förbundet förordna central hingsthållning med utplacering på ett begränsat antal hingststationer under betäckningssäsongen. Den centrala hingsthållningen borde kunna kombineras med utbildningsanstalt för treåriga hästar för ridsportens behov samt med instruktörsutbildning, hästskötärbildning och hovslagarutbildning. Genom förständig samordning av de olika grenarna och genom användning av eleverna i de olika kurserna borde kostnader-na kunna hållas inom rimliga gränser.

Svenska galoppsportens centralförbund säger, att därest ett framtida nedläggande av Flyinge skulle innebära att staten icke mera skulle tillhandahålla fullblodshingstar, behovet av kvalitativt högtstående hingstar skulle delvis kunna täckas genom att staten kraftigt subventionerade enskildas eller hingstföreningars inköp av hingstar. Ett villkor för dessa subventioner måste givetvis vara att de »subventionerade» hingstarna verkligen ställdes till enskilda stogägars förfogande under samma betingelser som f. n. gällde statsägda hingstar.

Svenska fjordhästföreningen, Svenska travsportens centralförbund, Föreningen nordsvenska hästen och Svenska ponnyföreningen har icke anfört några särskilda synpunkter i ämnet.

4. Statskontorets undersökning

I direktiven för 1963 års hästutredning sägs bl. a. att vid övervägandena rörande formerna för stödet åt hästaveln utredningen i första hand bör inrikta sig på sådana stödformer, som ej förutsätter att staten skall bedriva egen verksamhet inom hästaveln. Med hänsyn härtill bör ingående prövas huruvida det är erforderligt att i fortsättningen driva hingstdepån och stuteriet i Flyinge i statlig regi.

Utredningen var redan från början av sitt arbete klar över att verksamheten vid Flyinge borde, om den t. v. skulle bestå, kunna rationaliseras och detta oavsett vem som skulle bli huvudman för denna. Utredningen ansåg därför angeläget att en organisationsundersökning kom till stånd. I skrivelse den 29 januari 1964 till statskontoret anhöll därför utredningen att ämbetsverket måtte utföra en dylik undersökning och framlägga därav betingade förslag. I en särskild bilaga till

skrivelsen anfördes bl. a. följande synpunkter rörande densamma.

1. Flyinge står under överinseende av lantbruksstyrelsen; den administrativa personalen vid hingstdepån består — förutom av depåchefen (ABp 23) — av en bokhållare (Ao 15, Ag 17) och en kansli-skrivare (Ag 11). Undersökas bör om icke handläggningen av de rent administrativa arbetsuppgifterna i samband med att kamreraren går i pension kan omläggas genom att vissa uppgifter centraliseras till lantbruksstyrelsen (under förutsättning att hingstdepån förblir statlig); vidare bör prövas om icke depåchefen i ökad utsträckning bör beredas tillfälle att ägna sig åt rent administrativa uppgifter, vilket skulle möjliggöra för denne att erhålla en bättre överblick över anstaltens ekonomiska utveckling.

2. Övriga rent administrativa rutiner vid anstalten bör studeras och förslag till erforderliga omläggningar bör framläggas. Införandet av en ev. kostnadsbokföring bör övervägas.

3. Hästantalet har under senaste år minskat vid hingstdepån. Prövas bör om dispositionen av byggnaderna är den mest lämpliga eller om verksamheten kan koncentreras inom depån. Inom lantbruksstyrelsen har gjorts vissa överväganden rörande införandet av bl. a. mekaniska hjälpmedel vid hantering av hö m. m. Lantbruksstyrelsens förslag torde närmare böra prövas; andra uppslag i samma ämne bör även övervägas. Formerna för underhålls- och reparationsarbeten bör studeras.

4. Gällande arbetstidsschema bör prövas och anpassas till verksamheten under olika tider av året.

5. Verksamheten vid hingststationer, där stallbetjänt är placerad, bör studeras.

6. Andra uppslag som kan framkomma vid undersökningen och som kan vara ägnade att rationalisera verksamheten bör övervägas.

Efter verkställd föranalys åtog sig statskontoret uppdraget; med skrivelse den 16 december 1964 har statskontoret till utredningen överlämnat »Promemoria med utredning och förslag till rationalisering av driften vid statens hingstdepå och stuteri i Flyinge». I det följande lämnas en sammanfattning av

resultatet av undersökningen; återstoden av detta avsnitt upptager denna redogörelse.

Statskontoret uttalar inledningsvis, att det ekonomiska resultatet av verksamheten under senare år icke varit tillfredsställande.

Verksamheten vid Flyinge kan i stort uppdelas på hingstdepån, hingststoppfödningsanstalten och stuteriet. Vid sidan härav förekommer följande verksamhet, nämligen Liedbergiska fonden, hästkötarskolan, förevisningar av olika slag, inackordering av nötkreatur samt för all verksamhet gemensamma administrativa bestyr. Statskontorets undersökning har inriktats på dels driften vid Flyinge i stort, dels de olika verksamhetsgrenarna var för sig. Verkställd föranalys har bl. a. givit vid handen att omfattningen av de kostnader som belastar de olika grenarna ej f. n. kan utläsas, då bokföringen ej är upplagd för detta ändamål. Sålunda inkluderar denna ej utgifter för av anstalten disponerade fasta anläggningar, personalens pensionering och andra sociala förmåner samt för tjänstebrevsrätten m. m. Vidare återspeglas ej alltid i bokföringen de interna transaktionerna mellan verksamhetsgrenarna. För att erhålla ett fullständigt underlag beträffande de totala kostnaderna inom resp. områden krävs därför att åtgärder som medför en kostnadsöverflyttning från ett område till annat redovisas på lämpligt sätt samt att de gemensamma kostnaderna så korrekt som möjligt fördelas på ifrågakvarande objekt.

Undersökningen har skett i nära samverkan med hästutredningen. Under utredningsarbetets gång har vidare i olika sammanhang kontakter tagits med bl. a. lantbruksstyrelsen och överfältveterinären liksom även med vissa privata företag och organisationer. Verksamheten har studerats vid skilda till-

fällen under längre och kortare sammanhängande perioder med hänsyn till att arbetsrutinerna och hästbesättning- en företer icke obetydliga variationer under olika delar av året. På försom- maren 1964 kartlades verksamheten i stort. Vid den undersökning, som utför- des under senare hälften av augusti, var huvuddelen av stona och unghästar- na på bete, medan flertalet hingstar allt- jämt var kvar på de olika hingststatio- nerna. Under det tre veckor långa av- slutningsskedet i oktober hade däremot samtliga utplacerade hästar återvänt till Flyinge och utbildningen av unghästar påbörjats.

Studier av hingststationer har skett vid dels enhingststationen Sjögestad, dels tvåhingststationen Grimeton. För att erhålla jämförelsematerial har studier i stalltjänst utförda av svenska lantarbetsgivarföreningen analyserats. Vidare har verksamheten vid ett i pri- vat regi drivet stuteri i Smålands Anne- berg studerats.

Hanteringmateriel har studerats hos olika firmor och på privata lantgårdar. Dessutom har försök både i och utom depån utförts i fråga om hö- och halm- hantering med rullbanor och transpor- törer. Kontakt har vidare tagits med svenska lantmannaförbundet rörande upphandling av krossad havre. Ratio- nellare metoder för sortering, utfod- ring och vattning m. m. har undersökts. Slutligen har de administrativa arbets-

uppgifterna ägnats särskild uppmärk- samhet.

I promemorian lämnas en ingående redogörelse för användningen av de olika byggnaderna vid depån. Härav framgår bl. a. att fyra byggnader ut- nyttjas för uppställning av hingstar och föl; en användes för uppställning av ston. Likaledes en är inredd som sjuk- stall.

Det må nämnas, att i ett stall vatten ej finnes framdraget till spiltorna. Be- träffande övriga byggnaders använd- ning må framhållas att i en byggnad selkammare för värdefullare selar m. m. är inrymd. I en annan byggnad är de- påns havremagasin beläget. Slutligen är kök, matsal och elevbostäder förlagda till ytterligare en byggnad.

Hingstdepån är landets numera enda statliga depå för varmbloodshästar. Till hingstdepån hänföres hingstar, som är fyra år eller äldre. I undantagsfall an- vändes även treåringar i beskällarverk- samheten. Hingstarna rekryteras dels från hingstuppfödninganstalten, dels genom inköp och är uppstallade vid Flyinge under ca åtta månader per år. Under denna tid sker fortsatt utbild- ning av hingstarna. Under betäcknings- säsongen, dvs. under månaderna april — juli utstationeras hingstarna på olika platser i landet.

Det ekonomiska utfallet i kronor räk- nat av hingstdepån under budgetåren 1960/64 framgår av tabell 5.

Tabell 5

Budgetår	Avlöningar	Omkostnader			Summa förlust
		Utgifter	Inkomster	Förlust/ vinst	
1960/61	362 878	179 851	204 130	+ 24 279	338 599
1961/62	394 642	178 640	263 449	+ 84 809	309 833
1962/63	432 709	188 296	267 582	+ 79 286	353 423
1963/64	452 481	196 694	299 380	+ 102 686	349 795

Det nämnes, att den i kronor uttryckt största förlusten på driften vid Flyinge är att hänföra till hingstdepån. Värdet av hingstarna kan f. n. beräknas till 1,1 milj. kronor.

En sammanställning av det ekonomiska utfallet i kronor räknat av verksamheten vid enbart *hingststationerna*, inklusive Flyinge, under åren 1960—1964 har gjorts i tabell 6.

Tabell 6

År	Övriga stationer		Flyinge vinst	Totalt	
	Vinst	Förlust		Vinst	Förlust
1960	—	38 138	32 311	—	5 827
1961	—	35 009	58 699	23 690	—
1962	—	20 631	51 411	30 780	—
1963	—	16 515	38 331	21 816	—
1964	13 839	—	50 281	64 120	—

Till *hingstuppfoädningsanstalten* hänföres hingstar i tredje året eller yngre. Värdet av dessa kan uppskattas till 115 000 kronor.

Det ekonomiska utfallet i kronor räknat för hingstuppfoädningsanstalten under budgetåren 1960/64 redovisas i tabell 7.

Tabell 7

Budgetår	Avlöningar	Omkostnader			Summa förlust
		Utgifter	Inkomster	Förlust/ vinst	
1960/61	98 288	64 645	30 414	— 34 231	132 519
1961/62	106 915	66 073	36 843	— 29 230	136 145
1962/63	117 246	70 586	44 833	— 25 753	142 999
1963/64	122 612	72 655	76 904	+ 4 249	118 363

Stuteriet omfattar samtliga ston vid depån med undantag av dem, som tillhör den s. k. Liedbergiska fonden. Värdet av dem kan uppskattas till 120 000 kronor.

Det ekonomiska utfallet i kronor räknat av verksamheten vid stuteriet under budgetåren 1960/64 kan utläsas av tabell 8.

Tabell 8

Budgetår	Avlöningar	Omkostnader			Summa förlust
		Utgifter	Inkomster	Förlust/ vinst	
1960/61	57 409	37 116	16 536	— 20 580	77 989
1961/62	62 397	35 814	19 714	— 16 100	78 497
1962/63	68 379	36 279	27 729	— 8 550	76 929
1963/64	71 486	37 895	27 143	— 10 752	82 238

Intäkterna i kronor räknat för åren *fonden* tillhöriga hästar framgår av 1960—1964 för försålda, *Liedbergska* tabell 9.

Tabell 9

År	Försäljningspris	Tillfört Flyinge	Tillfört förnyelsefonden
1960	78 500	14 686	58 745
1961	127 500	23 874	95 497
1962	80 000	14 866	59 464
1963	58 000	10 824	43 296
1964	138 000	25 980	103 919

Fonden har bidragit med 150 000 kronor för inköp av fullblodshingsten Carnousti samt med 116 000 kronor till fullblodshingsten Moderne.

Vid Flyinge anordnas under tiden januari—mars varje år en *hästskötarskola*, som pågår under cirka åtta veckor. Elevantalet är begränsat till 30. Kursavgiften är 375 kronor per elev och inkluderar kost och logi. Som kurs-

bidrag är i omkostnadsstaten uppfört ett belopp av 3 500 kronor. För genomförande av kursen inlejes 18 hästar. För utspisning och städning av förläggning anställs extra personal för ca 2 800 kronor. Som lärararvoden utgår 700 kronor.

Det ekonomiska utfallet i kronor räknat av kursen angives på följande sätt.

Post	Inkomster	Utgifter
Kursavgifter: 30×375 : —	11 250	
Statsbidrag (depåmedel)	3 500	
Kost $30 \times 6,50 \times 56$		10 920
Extra personal		2 800
Lärlararvode		700
Foder		3 679
Avlöning för en man		1 330
Summa	14 750	19 429

Vid Flyinge ordnas ett stort antal *förevisningar* av varierande omfattning, bl. a. för lantmannaskolor, hushållningssällskap, veterinärhögskolan och krigsskolan m. fl. Det totala antalet per år utgör omkring 200, varav ett 15-tal ordnas för utländska besökare. Den största och ur Flyinges synpunkt viktigaste förevisningen är den s. k. flyingedagen, som omfattar dels en uppvisning av hästarna, dels en auktion på de hästar, som avses försälas. Förevisningsöv-

ningarna är personalkrävande. Undersökningen har givit vid handen, att förberedelsearbetet tager längre tid i anspråk än själva förevisningen. Någon exakt kostnadsberäkning för denna verksamhet har icke kunnat framtagas. I samråd med depåchefen har dock den årliga arbetsinsatsen beräknats till sju man-månader, vilket motsvarar ca 10 000 kronor. Sedan 1963 upptages en inträdesavgift vid flyingedagen, som under de två senaste åren lämnat en

nettobehållning av 12 000 kronor resp. 17 000 kronor.

Den *administrativa personalen* utgöres av depåchefen, bokhållaren och kansliskrivaren. Dessutom har beridaren och veterinären vissa administrativa åligganden. Nu nämnda tjänstemäns arbetsuppgifter har i detalj beskrivits av statskontoret. Här må nämnas följande.

Sålunda åligger det *depåchefen* bl. a., att främja den varmblodiga hästaveln inom landet genom att tillhandahålla goda beskällare,

att i tekniskt, personellt och ekonomiskt hänseende leda driften vid Flyinge,

att till lantbruksstyrelsen inge förslag till anslagsäskanden för Flyinge, att efter lantbruksstyrelsens medgivande ombesörja inköp och försäljning av hästar för Flyinges räkning

samt att delta i premieringsmöten på mera betydande platser.

Bokhållaren har — i vissa fall med biträde av kansliskrivaren — bl. a. till uppgift

att under depåchefens ledighet eller bortovaro under enahanda ansvar, som åvilar depåchefen, handha förvaltningen av Flyinges ekonomi,

att uppbära och redovisa till Flyinge inflytande medel,

att enligt depåchefens anordningsbeslut verkställa utbetalningar,

att upphandla och verkställa inköp av olika förnödenheter,

att under depåchefens inseende svara för all inkommande spannmål och kraftfoder,

att upprätta avlöningslistor

samt att upprätta an- och stamtavlor beträffande inköpta hästar och å Flyinge i samband med betäckning uppstallade fullblodsston.

I *beridarens* administrativa åligganden ingår bl. a. att föra språngrullor och utskryva språngsedlar samt att föra förteckning över stallpersonalens semester och sjukledighet. Dessutom är han uppbördsman för betäckningsavgifterna för halvblodsston, som betäckts vid Flyinge.

Veterinären är ansvarig för djurens allmänna hälsotillstånd samt för djursjukvården. I denna egenskap har han att föra sjukjournal och upprätta obduktionsprotokoll. I hans åligganden ingår jämväl att

studera hästmaterialet med särskilt avseende å härstamning, fruktsamhet, förefintliga fel, sjukdomsanlag och om möjligt även nedärvningsförmåga samt att meddela depåchefen sina iakttagelser härutinnan.

Vid *expeditionen* upprättas bl. a. följande handlingar, nämligen inkomstjournal och inkomstbok, utgiftsjournal och utgiftsbok, dispositionsbokföring, tjänstematrikel, personalkort, förteckning över upphandlingar, furagejournal, beklädnadsliggare, räkenskaper över utlämnad tjänstebeklädnad samt inventarieförteckning. Månadsvis sker rapportering rörande förändringar i fråga om personal och hästar. Månadsrapporter lämnas även beträffande furage och utfodring.

Såsom ett resultat av statskontorets studier redovisas följande *allmänna iakttagelser*.

Staketen runt beteshagarna är i behov av en omfattande upprustning.

Uppfordring av vatten till vattenhoar i beteshagarna, som nu sker med hjälp av äldre handpumpar, bör ordnas maskinellt.

Transportören för hö- och halmtransport från leverantörernas fordon till förvaringsutrymmena över respektive stallar behöver bytas ut.

Nuvarande hantering av furage, utfodring och utgödsling är arbetskrävande.

Arbetschemat för stallpersonalen bör överses.

Anordning för förbränning av sopor bör tillkomma.

Gallring och avverkning av skog sker f. n. i egen regi; lämpligheten härav kan ifrågasättas.

Arbetskraftsbehovet för stalltjänsten är beroende av dels uppställningssättet (box, spilta, lösdrift), dels ock hästslagen (fullblodshingst, halvblodshingst, sto, föl, ålder m. m.). Studierna har med anledning härav uppdelats så att hästar med enahanda betingelser studerats för sig. Resultatet av studien beträffande stalltjänsten (utfodring, utgödsling, ryktning) utvisar, att denna

kräver en arbetsinsats av ca 43 minuter för halvblodshingst i spilta och omkring 46 minuter om samma hingst är placerad i box. För fullblodshingst erfordras 48 minuter och för sto 15 minuter. I fråga om unghästar och föl krävs en arbetsinsats av 28 respektive 25 minuter. I anslutning härtill har behovet av arbetskraft (utöver veterinären) för sjukstallet undersökts. Detsamma varierar under olika tider på året och är störst under månaderna januari—juni. Studien ger vid handen, att arbetskraftsbehovet utgör 12 arbetsmånader.

Utbildning och motionering kräver en sammanlagd arbetstid av 11 400 timmar.

Intagning av hö och halm tager 420 timmar/år. Havrehanteringen fördelar sig med 125 timmar på intagning, 550 timmar på krossning och 145 timmar på transport från magasinet till resp. stallar.

Tillsynen av djur på beten, inberäknat reparation av stängsel runt beteshagarna samt vid vissa beten uppumpning av vatten kräver ca 1 900 timmar/år.

Övriga arbeten — skurning av stall, parkvård, fastighetsunderhåll, soptömning, spilltid m. m. — drager en sammanlagd arbetstid av ca 4 900 timmar.

Tidsstudier m. m. av hingststationer visar att tre timmar 30 minuter åtgår per dag under tiden måndag—lördag för skötsel av två hingstar. I denna tid ingår förutom stalltjänsten även rastning, tid för betäckningar, utskrift av sprängsedlar samt personlig hygien m. m. Söndagar bortfaller betäckningar och därmed sammanhängande arbeten samt minskas rastningstiden till hälften. Arbetstiden under söndagar uppgår för skötsel av hingstarna till ca en timme och 30 minuter.

En jämförelse mellan å ena sidan

verksamheten vid Flyinge och å andra vissa undersökningar utförda av svenska lantarbetsgivareföreningen visar att vid Flyinge mer tid per häst åtgår än vid de undersökta objekten. En detaljstudie av de olika arbetsmomenten klargör att skillnaden ligger i tiden för rykt och utbildning (motionering).

Vid stuteriet i Anneberg, som särskilt studerats, fanns vid undersökningstillfället 40 ston och en hingst. Under betäckningssäsongen hade dessutom en hingst från Flyinge varit uppstallad vid stuteriet. Till stuteriet hörde ett lantbruk om 50 tunnland åker. Verksamheten inklusive lantbruket sköttes av tre man, varav en var chef (stalltjänsten av 1½ man och övrig tjänst av 1½ man).

En sammanfattning av resultatet av tidsstudierna ger vid handen att personalen vid Flyinge f. n. är fördelad på följande sätt, nämligen

	<i>Antal man</i>
ledning och administrativt arbete	5
matlagning och städning	1
ledning för arbetet i stallet (fodermarsk)	1
stalltjänst m. m.	23
nattvakt	1
hantverkare	1
hovslagare (deltidstjänst)	1
Summa	33

För att möta toppbelastningen under betäckningssäsongen disponeras ca 14 arbetsmånader för extra personal.

I fortsättningen av statskontorets memoria redogöres för olika överväganden i rationaliseringshänseenden, varvid bl. a. dispositionen av byggnaderna, stalltjänsten, utbildning och motionering, intagning av stråfoder och havre, tillsyn av djur på beten, byggnadsunderhåll, skurning av stall, parkvård, soptömning, hästskötarskolan och förevisningar diskuteras. Resultatet av dessa överväganden kommer att sam-

manfattas i det följande. Beträffande hingststationerna framhålles i huvudsak följande.

Verksamheten vid hingststationerna lämnade — såsom ovan visats — under 1964 för första gången ett överskott. Dessa kan emellertid icke bedömas som en isolerad företeelse. I princip bör nämligen beskällarverksamheten betala underskottet vid depån. Vidare är att märka att tio tvåhingststationer och sju enhingststationer drevs med förlust under år 1964. De största förlusterna drabbade tvåhingststationerna. Enbart Malmöhus län uppvisar fyra tvåhingststationer med en sammanlagd förlust av 15 767 kronor. Hingststationen vid Flyinge är ur ekonomisk synpunkt den mest givande; under år 1964 uppstod en vinst av omkring 50 000 kronor.

Uppgifterna om antalet betäckta ston har visat en stigande tendens, men ligger fortfarande på ett medeltal under 30. Detta tal talar i och för sig för en minskning av antalet hingstar och hingststationer. En dylik åtgärd medför emellertid ökat behov av stotransporter.

Det råder en stark koncentration av stationerna till Skåne; enbart i Malmöhus län finns 12. Koncentrationen av hingstar till Skåne är i och för sig naturligt med hänsyn till att stobeståndet

är störst i denna del av landet. Där emot synes det stora antalet stationer ej motiverat. Vagnätet i Skåne är bra, vilket underlättar något längre stotransporter än f. n. Några väsentliga hinder för en minskning av antalet stationer och hingstar torde därför ej föreligga.

Under år 1964 betäcktes i Skåne 972 ston. Betäckningarna fördelas på 114 fullblodston och 858 halvblodston. För beskällarverksamheten användes fem fullblodshingstar och 27 halvblodshingstar. Medeltalet betäckningar per hingst utgjorde således för fullblodshingst 22,8 och för halvblodshingst 31,7.

Nuvarande antal fullblodshingstar synes trots de låga betäckningstalen böra bibehållas. Betäckningstalen för halvblodshingstarna anses av statskontoret vara för låga. En fördubbling per halvblodshingst synes vara ett förstahandsmål.

I fråga om hingststationerna framlägges följande principlösning beträffande Skåne-området.

1. Antalet halvblodshingstar minskas från 27 till 11 (treåringar ej inräknade).

2. Antalet hingststationer (exklusive Flyinge) minskas från 15 till sju.

3. Hingststationerna fördelas i princip på nedanstående sätt.

Område	Antal hingststationer	Hingstar/station
Ängelholm-Hälsingborg	2	1
Kristianstad	1	1
Sjöbo-Simrishamn	2	1
Malmö-Ystad	2	1
Flyinge	1	4

Den årliga besparingen vid ett genomförande härav uppgår enbart i lönekostnader till drygt 40 000 kronor. Minskningen i foderkostnaderna beräknas till drygt 21 000 kronor/år. Här-

till kommer att unghingstbeståndet bör begränsas i proportion till minskningen av de äldre hingstarna.

I övriga delar av landet är visserligen betäckningstalen låga, men av-

stånden mellan hingststationerna så stora att en minskning av antalet stationer icke är tillrådlig; dock synes tvåhingststationerna på Öland och Gotland samt i Halland böra omvandlas till enhingststationer. Hingstbeståndet vid Flyinge kan härigenom minskas med ytterligare tre, medförande besparingar om ca 12 000 kronor/år.

Självfallet kan vissa svårigheter uppstå vid övergång från tvåhingst- till enhingststationer. Detta gäller främst i fråga om anskaffande av lämpliga och villiga stationsföreståndare. En utväg synes vara att i större utsträckning än i nuläget undersöka möjligheterna att utnyttja befintliga stuterier och ridskolor. Dessa svårigheter får vägas mot de stora besparingar som kan vinnas genom en omläggning.

I detta sammanhang har även övervägts möjligheterna att på vissa platser övergå från tvåhingst- till trehingststationer. Rent arbetsmängdsmässigt är detta möjligt. Med utgångspunkt från de tider, som framräknats för skötsel av hingst, och tider för betäckningar, kan konstateras att en stallbetjänt klarar uppgiften inom normalarbetstiden. På grund av de låga betäckningstalen och de i vissa fall redan nu stora avstånden för stoägarna kan dock i nuläget en sådan ordning icke tillstyrkas. Skulle emellertid sto- beståndet öka i sådan omfattning att ett visst område kräver ytterligare en hingst, bör övervägas om ej trehingststationer kan införas.

I samband med undersökningen av hingststationerna har även språngavgifternas storlek närmare övervägts. F. n. är avgiften för halvblodshingst 75 kronor. I det tidigare nämnda betänkandet av år 1962 föreslogs en höjning av språngavgifterna till 125 kronor. Detta förslag synes med hänsyn till de medel, som investerats i hästarna till-

taget i underkant. Med hänsyn jämväl till prisutvecklingen i övrigt inom landet bör språngavgiften nu i en första etapp höjas till 200 kronor. Ett genomförande av en sådan minimihöjning skulle tillföra Flyinge en årlig merinkomst av 187 500 kronor.

I fråga om fullblodshingstarna bör nuvarande former för fastställande av språngavgift (hingstens egenskaper och anlag) bibehållas. En höjning av avgifterna med lägst 30 procent synes vara befogad, vilket skulle innebära en ytterligare inkomstförstärkning med ca 32 000 kronor.

Ett förstahandsintresse måste under alla omständigheter vara att språngavgifterna jämte övriga intäkter täcker kostnaderna för verksamheten vid Flyinge.

I enlighet med hästutredningens till statskontoret lämnade direktiv har särskild uppmärksamhet ägnats åt de administrativa arbetsuppgifterna. I avsikt att undersöka möjligheterna att överföra vissa arbetsuppgifter från depån till lantbruksstyrelsen har kontakt tagits med styrelsens administrativa byrå. Därvid diskuterades följande förslag till ändringar i den administrativa rutinen.

1. Lantbruksstyrelsen övertager kassa- verksamheten och därmed sammanhängande bokföring. Flyinge erhåller dock ett mindre förskott för likvidering av mindre utgifter. För att depåchefen skall ha möjlighet att följa upp den ekonomiska ställningen lämnar lantbruksstyrelsen månadsvis översikter upptagande belastningen på respektive titlar.

2. Lantbruksstyrelsen övertager avlöningsutbetalningar. Flyinge har att månadsvis på av lantbruksstyrelsen bestämd dag insända tjänstgöringsuppgift till styrelsen.

3. Nuvarande bestämmelser ifråga om beklädnadsersättning innebärande fastställande en viss slitningstid, bokföring, omfattande beklädnadsliggare och särskilda räkenskaper ävensom avdrag å lön för

persedelanskaffning upphäves och ersättes med nya föreskrifter.

De nya bestämmelserna bör utformas i likhet med motsvarande bestämmelser för försvaret innebärande att vederbörande tjänsteman erhåller *dels* ett kontant bidrag vid första anställning och *dels* ett årligen utgående bidrag.

Med utgångspunkt från dagens priser kostar en uppsättning persedlar enligt de av lantbruksstyrelsen fastställda bestämmelserna 1 200 kronor. Hittills har befattningshavaren erhållit 75 % bidrag av staten för denna anskaffning. Ingenting har framkommit som talar för en ändring av denna förmån. Med anledning härav bör 900 kronor utgå som bidrag vid första anställning.

Vid återanskaffning har staten hittills biträtt med 50 %. Bidraget synes böra utgå med oförändrad andel av kostnaderna. Med hänsyn till den erfarenhetsmässiga slitningstiden för olika persedlar har framräknats att återanskaffningsbehovet utgör cirka 540 kronor/år. Med anledning härav bör befattningshavaren vara berättigad erhålla ett årligt bidrag om 270 kronor, förslagsvis utbetalat med 135 kronor den 1/4 och 1/10. Erforderliga persedlar skall kunna tillhandahållas av depån till självkostnadspris.

4. Bestämmelsen i instruktionen för depån angående insändande av inventarieförteckning bör utgå.

De under punkterna 1—4 redovisade rationaliseringsåtgärderna beräknas medföra en arbetsmängdsbesparing motsvarande 30 % av det arbete, som nu utföres av bokhållaren och kansliskrivaren.

I direktiven anges att införande av en kostnadsbokföring bör övervägas. I det läge, då viss gren av verksamheten vid Flyinge skall bedömas för sig, är naturligtvis förekomsten av en kostnadsbokföring en stor tillgång, icke minst ur depåchefens synpunkt. Han har ju att leda verksamheten och därmed ansvara för de olika grenarnas bärighet. Införandet av kostnadsbokföring kommer dock att kräva större arbetsinsats av såväl depåchefen som av övrig expeditiionspersonal.

Som tidigare nämnts utgöres den administrativa personalen av depåchefen, bokhållaren och kansliskrivaren. På depåchefen ankommande uppgifter av

såväl administrativ som annan natur synes även i fortsättningen böra åvila denne. Bokhållaren har att i chefens frånvaro övertaga förvaltningsansvaret av depån. Möjligheterna att vid en ev. indragning av befattningen för bokhållaren överföra förvaltningsansvaret i chefens frånvaro till beridaren eller veterinären har övervägts. Båda befattningshavarna saknar emellertid för ändamålet adekvat administrativ utbildning. Då därjämte de ordinarie uppgifterna kräver deras fulla arbetsinsats, har denna möjlighet förkastats.

Även om lantbruksstyrelsen övertager kassaverksamheten m. m., bedöms dock kvarvarande administrativa uppgifter vara av sådan omfattning och så ansvarsfulla att befattningen för bokhållare bör bibehållas. Däremot torde de ifrågasatta åtgärderna medföra att kansliskrivarbefattningen kan utgå och ersättas med en tjänst för kanslibitråde.

Vid depån finnes, såsom framgår av personalförteckningen, en kokerska i Ae 6 anställd. Verkställda undersökningar visar, att frekvensen i matsalen var mycket liten under huvuddelen av året. Således utgjorde portionstagarna endast tre personer. Under tiden för hästskötarskolan — åtta veckor — tillkom skolans 28 elever. Det kan icke vara försvarbart att i så hög grad subventionera matinrättningen vid Flyinge, som nu är fallet. En kalkyl ger vid handen att enbart lönekostnaderna utgör ca 35 kronor/dag. På detta sätt subventioneras alltså tre tjänstemän med drygt 12 000 kr/år. Då det torde finnas möjlighet för dessa att endera äta på den närbelägna gästgivargården eller ordna inackordering i privathushåll i Flyinge, bör befattningen såsom kokerska indragas.

I statskontorets promemoria sammanfattas övervägandena på följande sätt.

1. Disposition av byggnader

På grund av att stona ej kan uppställas tillsammans med hingstarna samt med beaktande av att en ändrad disposition av stallarna kräver betydande investeringar ävensom att någon minskning i arbetsmängden ej kan vinnas härigenom, bör nuvarande ordning bibehållas.

2. Beskällarverksamheten

Följande åtgärder kan genomföras,

- a) hingststationerna omlokaliseras delvis samt begränsas till antal,
- b) hingstbeståndet minskas med 19 hingstar, vinsten utgör i arbetstid cirka 6 000 timmar/år samt i minskade foderkostnader 31 000 kronor/år,
- c) språngavgifterna höjes till lägst 200 kronor beträffande halvblodshingstarna samt med lägst 30 % såvitt avser fullblodshingstar, medförande en vinst av 219 500 kronor/år.

3. Stalltjänst

Följande rationaliseringar är möjliga att genomföra,

- a) borttagande av en daglig rykt på hingstarna innebärande en besparing i arbetsmängd motsvarande 1 750 arbetstimmar årligen,
- b) boxarna förses med foderlucka, varigenom tiden för utfodringen i box kan reduceras med 50 %; vinsten blir 200 timmar/år,
- c) en av boxarna i frigångsstallet förses med automatiska vattenkoppar, vilket medför en minskning av arbetstiden med 42 timmar/år,
- d) rännorna för dörrarna igenlägges och fixeras i stället med fasta stoppar, vinsten blir 90 timmar/år,
- e) gödselvägnar anskaffas; arbetsvinsten utgör 100 timmar/år.

4. Utbildning och motionering

Sju paddockar bygges i nuvarande handelsträdgården. Motioneringstiden kan med föreslaget antal hingstar härigenom minskas med 5 600 timmar/år.

5. Intagning av stråfoder och havre

Följande rationaliseringar har övervägts,

- a) tre stycken transportörer anskaffas, varigenom arbetstiden nedgår med 170 timmar/år,
- b) krossad havre upphandlas i stället för okrossad; vinsten uppgår till ca 800 timmar/år.

6. Tillsyn av djur på beten

På grund av staketens dåliga tillstånd bör dessa efter hand utbytas mot andra och bättre; vidare bör motordrivna pumpar anskaffas till brunnarna vid vissa beten, innebärande en arbetsvinst av cirka 475 timmar/år.

7. Övriga arbeten

Skurning av stall

Ängtvättmaskin anskaffas; vinsten härmed blir ca 500 arbetstimmar/år.

Parkvård

Tiden för parkvård m.m. nedskäres från 2 000 till 1 000 timmar årligen.

Soptömnin

Soptunnorna utbytes mot papperssäckar, brännugn anskaffas, varjämte transport av sopor verkställes med hjälp av traktor-draget fordon; arbetstiden minskar härigenom med 130 timmar/år.

8. Hästkötarskolan

Kursavgifterna höjes till 700 kronor/elev; inkomstökningen uppgår till 9 750 kronor/år.

9. Förevisningar

De cirka 200 förevisningarna koncentreras till omkring 30, varav tre av större omfattning. Den minskade arbetsmängden motsvarar cirka 100 timmar/år. Inberäknat förberedelsearbetet uppgår vinsten till omkring tre man-månader.

10. Administrativ verksamhet

Följande åtgärder har övervägts,

- a) kassaverksamheten överföres till sin huvuddel till lantbruksstyrelsen,
  - b) avlöningsutbetalningen överflyttas till samma myndighet.
  - c) förenklad förfarande beträffande ekiperingsbidrag införes,
  - d) tjänsten för bokhållare bibehålles,
  - e) tjänsten för kansliskrivare indrages och ersättes med en tjänst för kanslibiträde,
  - f) kostnadsbokföring införes,
  - g) tjänsten för kokerskan indrages.
- Det förutsättes, att en överflyttning av vissa göromål till lantbruksstyrelsen ej medför behov av förstärkning av styrelsens personal.

Den sammanlagda besparingen av åtgärderna a)—g) utgör cirka 15 000 kronor/år.

En sammanställning av vinsten av de

framlagda rationaliseringsåtgärderna ger vid handen att denna uttryckt i kronor uppgår till ca 370 000. Investeringskostnaderna belöper sig till 98 090 kronor. Försäljningen av de 19 övertaliga hingstarna och tio unghästar bör inbringa omkring 150 000 kronor. En avyttring av hingstarna bör således ge erforderligt kapital för genomförandet av rationaliseringsåtgärderna.

En jämförelse i fråga om arbetskraftsbehovet mellan nuläget och efter företagna rationaliseringsåtgärder utvisar att arbetsbehovet för stalltjänsten och därmed sammanhängande göromål har minskat från 25 till 15 man. I antalet 25 har inräknats körmästaren, förste stallbetjänten, 22 stallbetjänter och 14 arbetsmånader.

I statskontorets utredning lämnas i fortsättningen en redogörelse för olika överväganden beträffande den framtida inriktningen och omfattningen av verksamheten vid depån, varvid efter samråd med hästutredningen sex olika alternativ diskuteras.

Alt. 1. Verksamheten nedlägges helt

Redan av hästutredningens direktiv till statskontoret framgår att det icke är realistiskt att räkna med en total nedläggning av verksamheten vid Flyinge inom de närmaste åren. Då emellertid varje minskning av denna kan medföra att frågan om friställda byggnaders användning aktualiseras, har en bedömning av möjligheterna att utnyttja desamma för annat ändamål verkställt.

Stallbyggnaderna är lämpliga som lagerlokaler. Om någon av nuvarande verksamhetsgrenar finnes kvar, är det dock icke lämpligt att hyra ut lokaler, vilkas användning kan tänkas störa avelsverksamheten. Lämpligast synes vara att övertaliga ekonomibygnader uthyres till krigsmakten eller civilförsvaret för förrådsändamål. Slutligen kan polisväsendet tänkas ha viss användning av såväl stall- som förrådsutrymmen. Bostadshusen bör bibehållas för avsett ändamål. Det torde slutligen vara orealistiskt att tänka sig att utarrendera egendomen i sin helhet för

jordbruksändamål. Däremot torde möjligheter finnas att uthyra marken eller viss del därav.

Alt. 2. Stuteriet nedlägges medan verksamheten i övrigt bibehålles

Enligt kostnadskalkylen över verksamheten vid stuteriet har denna under 1964 gått med en förlust av drygt 82 000 kronor. Efter genomförd rationalisering torde förlusten nedgå till 47 500 kronor. Ett nedläggande av stuteriet innebär dock icke att hela förlusten bortfaller. Skälen härtill är följande.

Avlöningskostnaderna för stuteriet upptager även del av kostnaderna för gemensam personal, depåchef, bokhållare, beridare, veterinär, kansliskrivare m.m. Ett indragande av stuteriet medför att dessa kostnader — ca 23 000 kronor — överföres till återstående verksamhetsgrenar.

Kostnaderna för underhåll av byggnaderna och ränta på kapitalet för byggnader och mark uppgår för stuteriets del till cirka 12 000 kronor. Den av stuteriet disponerade byggnaden kan tänkas uthyrd till förråd. Med utgångspunkt från av försvaret tillämpade priser vid förhyrning av förråd kan en årshyra av högst 3 000 kronor påräknas.

Av ovanstående följer att även om stuteriet nedlägges, den verkliga besparingen — utöver rationaliseringsvinsten — uppgår till endast cirka 15 500 kronor. Kostnader på omkring (23 000+12 000—3 000=) 32 000 kronor överföres således till övriga verksamhetsgrenar att bäras utan motsvarande inkomstförstärkningar.

Alt. 3. Stuteriet och hingstdepån nedlägges

Ett nedläggande av både stuteriet och hingstdepån medför att endast hingstuppödningsanstalten och ev. Liedbergska fonden återstår. All annan verksamhet måste på grund av personal- och hästbrist upphöra.

Under alt. 2 ovan har klarlagts att en uthyrning av stallutrymmen för förrådsändamål icke är ekonomiskt lönande, om räntevärdet skall medräknas. Enligt kostnadskalkylen över verksamheten vid hingstdepån har denna gått med en förlust av ca 350 000 kronor. Efter genomförd rationalisering med bland annat minskning av antalet hingststationer, höjning av språngavgifterna m.m. kommer förlusten

att stanna vid ca 8 000 kronor. I likhet med vad som anförts beträffande stuteriet bortfaller icke förlusten vid ett nedläggande av hingstdepån. Återstående delar — hingststoppfödningsanstalten och Liedbergska fonden — skulle få bära vissa gemensamma lönekostnader — depåchef, beridare och kansliskrivare — uppgående till ca 70 000 kronor. Till detta kommer räntekostnaderna för mark och byggnader.

Alt. 4. Stuteriet nedlägges, varjämte hingstdepån decentraliseras genom att hingstarna placeras på hingststationer året om

Konsekvenserna av ett nedläggande av stuteriet framgår av alt. 2 ovan. En utplacering av hingstarna på hingststationer förutsätter att samtliga till depån hörande hingstar över tre år placeras på hingststationer. Efter genomförd rationalisering beräknas beskällarverksamheten gå med 400 000 kronors vinst, vilket talar för att verksamheten bör behållas. För att den svenska halvblodshästen skall bevaras och eventuellt ytterligare utöka sina goda egenskaper krävs beträffande hingstarna, bland annat, fortsatt utbildning, studier av hingstens beteendemönster samt likartad miljö. Ovanstående krav torde icke kunna tillgodoses vid en decentralisering av verksamheten.

Alt. 5. Verksamheten utökas

I detta sammanhang har bl. a. följande möjligheter övervägts,

kursverksamheten utökas,

travhingstar tillföres verksamheten,

polisväsendet förlägger rid- och remontutbildning till Flyinge.

I fråga om utökad kursverksamhet konstateras att personaluppsättningen efter verkställd indragning av tjänster icke är dimensionerad för någon verksamhet utöver den nuvarande. Ett införande av nya kurser vid Flyinge medför alltså krav på utökning av personalstyrkan. Detta innebär i sin tur att kursavgifterna måste sättas så höga att alla omkostnader täckes eller också att särskilda statsbidrag utgår. I detta sammanhang har även övervägts att låta en mindre del av kursdeltagarna efter avslutad kurs få tjänstgöra som repetitörer och därmed kunna hjälpa till med övrig stalltjänst. Ordinarie personal vid Flyinge kunde härigenom beredas möjlighet att tjänstgöra som lärare vid andra kurser.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga travhästar har i skrivelse den 20 februari 1962 till lantbruksstyrelsen anhållit att en eller två framstående travhings-tar måtte inköpas.

Av depåchefens yttrande i ärendet framgår att omkostnadsstatens inkomstsida beräknas öka med ca 5 000 kronor per hingst. En undersökning av utfallet hos privata hingstägare visar ungefär samma resultat. Härvid har emellertid icke avskrivningskostnaderna medtagits. Om avskrivningstiden för hingsten beräknas till tio år och priset uppgår till ca 250 000 kronor, blir den årliga kostnaden — inklusive ränta — 33 000 kronor. För Flyinges vidkommande tillkommer dessutom avlöningskostnader, då personaluppsättningen icke är avsedd för denna verksamhet.

Polisrytteriets rekrytering, utbildning och remontering m. m. utreds f. n. av 1962 års polisutbildningskommitté. Av under hand erhållna uppgifter framgår att en centraliserad polisjär rid- och hästutbildning sannolikt kommer att föreslås ansluten till poliskåren i Malmö med utnyttjande i möjligaste mån av Flyinges resurser. I första hand avses skolhästarna (ca 12 st.) och remonterna (ca 20 st.) uppstallade vid Flyinge. I fråga om patrullhästarna (ca 17 st.) överväger utredningen om uppställningen skall ske i eller i omedelbar närhet av Malmö.

Flyinges resurser ifråga om stallutrymme och beteshagar tillåter ett tillmötesgående av kommitténs förslag, om polisrytteriet håller sig inom ovan antydd storleksordning. När det gäller erforderlig personaluppsättning för polisrytteriets hästar, torde denna komma att tillgodoses i kommitténs förslag till personalförteckning. Vid tillsättande av ifrågavarande tjänster bör övertalig personal vid Flyinge beredas tillfälle till anställning.

För de merkostnader verksamheten vid Flyinge kommer att åsamkas av polisrytteriet bör särskild ersättning utgå.

Alt. 6. Verksamheten bibehålles i nuvarande skick

Med nuvarande skick förstås i detta sammanhang nu förekommande verksamhetsgrenar efter genomförda rationaliseringar. En analys av kostnaderna i dagsläget jämfört med kostnaderna efter rationalisering ger följande.

Avlöningskostnaderna nedgår från

646 000 kronor till 450 000 kronor. Härtill kommer värdet av sociala förmåner m. m. — 30 % av avlöningskostnaderna — 135 000 kronor eller tillsammans 585 000 kronor. Som jämförelse må nämnas att motsvarande sammanlagda kostnader i dagsläget belöper sig till 840 000 kronor.

Beträffande omkostnadsstaten torde inkomsterna öka med i runt tal 219 500 kronor — höjda språngavgifter — vilket tillsammans med nuvarande 400 000 kronor ger en totalinkomst av 619 500 kronor. På utgiftssidan sjunker kostnaderna till cirka 250 000 kronor på grund av reducerade foderkostnader och minskade traktamentskostnader för stallbetjänter, placerade på hingststationer m. m.

På utgiftssidan tillkommer underhållskostnader för byggnaderna 77 000 kronor. Med avdrag för hyresinkomster 48 000 kronor uppgår nettokostnaden till 29 000 kronor.

Räntekostnader för mark- och byggnader uppgår till ca 90 000 kronor.

Slutresultatet visar att nettokostnaderna för Flyinge nedgått från 863 000 kronor till 335 000 kronor. Om de indirekta kostnaderna — sociala förmåner 135 000 kronor och räntekostnader 90 000 kronor — frånräknas, visar driften ett underskott av 110 000 kronor. För att täcka återstående driftförluster kan en ytterligare höjning av språngavgiften övervägas. I princip bör nämligen inkomsterna täcka samtliga — såväl direkta som indirekta — kostnader för verksamheten.

Statskontoret sammanfattar utredningen i nu berörda delar på följande sätt.

Ett totalt nedläggande av verksamheten vid Flyinge är icke aktuellt under de närmaste åren. Av vad ovan anförts framgår att en begränsning av antalet verksamhetsgrenar i vissa avseenden medför bestämda nackdelar. Bl. a. ökar administrations- och andra gemensamma kostnader högst väsentligt för kvarvarande verksamhet. Ev. kan dock övervägas, om icke stuteriet kan nedläggas. Å andra sidan talar skäl för att avvakta erfarenheterna av rationaliseringen av driften, innan slutlig ställning tages till detta spörsmål.

Tidigare har redovisats resultaten av gjorda undersökningar rörande möjligheterna att rationalisera driften inom den bestående verksamhetsramen. Sålunda har

visats, att de nuvarande driftsförlusterna bör kunna i allt väsentligt bringas att upphöra.

Om de förslag följes, som nedan framlägges, bör vidare möjlighet finnas för polisrytteriet att utnyttja friställda lokaler och andra nyttigheter. För härmed sammanhängande kostnader bör dock särskild ersättning utgå.

De ovan redovisade konsekvenserna av de olika alternativ, som övervägts, talar sålunda enligt statskontoret närmast för ett bibehållande av nuvarande verksamhetsgrenar. En given förutsättning härför är dock en rationalisering av driften samt en höjning av språngavgifterna.

I anslutning till vad sålunda anförts föreslår statskontoret att nuvarande inriktning av verksamheten vid Flyinge bibehålles. Förslaget innebär i övrigt följande.

Det är möjligt att minska stallpersonalen från 25 till 15 eller med tio man. Vidare kan tjänsterna för kansliskrivare och kokerska indragas, den förstnämnda tjänsten dock under förutsättning att en kanslibiträdestjänst samtidigt inrättas. Med beaktande härav bör personalstaten omfatta följande tjänster.

Personalförteckning m. m.

Tjänstemän å ordinarie stat	
1 depåchef	ABp 23
1 beridare	Ao 15
1 bokhållare	Ao 15

Tjänsteman å övergångsstat	
1 veterinär	Ao 19

Extra ordinarie tjänstemän (utanför personalförteckningen)	
1 fodermarsk	Ae 11
1 förste stallbetjänt	Ae 10
1 körmästare	Ae 10
1 hantverkare	Ae 9
13 stallbetjänter	Ae 9
1 kanslibitråde	Ae 7

Någon ändring av nu utgående arvoden till hovslagaren och förste stallbetjänten föreslås ej. Vidare förutsättes, att beridaren även fortsättningsvis medges inneha extra tjänst i Ag 17.

Med utgångspunkt från 1964 års löne-

läge torde lönekostnaderna uppgå till cirka 450 000 kronor.

I princip bör nuvarande arbetstids-schema tillämpas. För att möjliggöra ett bättre utnyttjande av personalen föreslås att, förutom hantverkaren, två man avdelas till ströarbeten. Härmed avses i detta sammanhang intagning av furage, tillsyn av djur på beten, skurning av stall, parkvård, fastighetsunderhåll, soptömning m. m. Härigenom vinnes ett bättre arbets-schema.

Antalet hingststationer reduceras från 37 till 30 samt omlokaliseras i enlighet med vad förut anförts.

Antalet halvblodshingstar minskas med 19 stycken. Språngavgiften höjes på längre sikt så att driften av Flyinge blir ekonomiskt bärande.

Språngavgifterna för fullblodshingstar höjes på visst närmare angivet sätt.

Unghingstbeståndet minskas från 40 till 30 (tredje året inräknade).

Verksamheten vid stuteriet och Liedbergerska fonden bibehålles i nuvarande omfattning.

Kursavgiften för hästskötarskolan höjes till 700 kronor.

Huvuddelen av förevisningsverksamheten koncentreras till två-tre dagar/år. Programmet bör i stort sett vara detsamma som för flyingedagen. Det bör övervägas, huruvida icke inträdesavgift kan upptagas även vid dessa förevisningar.

Lantbruksstyrelsen övertager kassa- och avlöningsutbetalningar. Nuvarande föreskrifter för beklädnadsersättning utgår och ersättes av bestämmelser innebärande att vederbörande tjänsteman erhåller *dels* ett kontant bidrag vid första anställning — 900 kronor — och *dels* ett årligen utgående bidrag — 270 kronor. Bestämmelsen i instruktionen för Flyinge angående insändande av inventarieförteckning utgår. Kostnadsbokföring införes; denna bör upptaga samtliga transaktioner såväl interna som utåttriktade. Även de indirekta kostnaderna skall framgå av bokföringen.

Föreslagna rationaliseringsåtgärder framgår av vad förut anförts. Erforderligt kapital för genomförandet av projekten förutsättes skapas genom försäljning av övertaliga hingstar.

I princip bör förslagen enligt statskontorets mening genomföras omgående. Av praktiska skäl är det emellertid

icke lämpligt eller möjligt att i ett sammanhang eller inom en mycket kort tidrymd vidtaga för verksamheten så genomgripande åtgärder, varom här är fråga. Sålunda är det exempelvis nödvändigt att försäljningen av övertaliga hingstar utsträcker under en förhållandevis lång tid för att hålla priserna uppe. Även avvecklingen av övertalig personal kräver tid. Man måste därför räkna med att förslagen genomföres successivt under en övergångstid. Av ekonomiska skäl är det dock angeläget att denna period göres så kort som möjligt. Vissa projekt såsom de föreslagna rationaliseringsåtgärderna i stallarna och omläggning av bestämmelserna i fråga om beklädnadsersättning kan genomföras utan uppskov.

Genom de föreslagna åtgärderna indrages totalt 12 tjänster vid Flyinge.

Fram till den 1 oktober 1966 uppnår bokhållaren, fodermarsken och fyra stallbetjänter pensioneringsperiodens nedre gräns. Genom normal avgång av personal underlättas sålunda till en del avvecklingen av övertaliga befattningshavare. Om polisrytteriet förlägger en del av sin verksamhet till Flyinge, bör övertaliga stallbetjänter beredas anställning där.

Genomförandet av föreslagna åtgärder kommer att bli krävande och inrymmer i sig moment av vitt skild natur, som nödvändiggör bl. a. tekniska, ekonomiska och administrativa bedömanden. Det är därför naturligt att anförtro denna uppgift åt en särskild delegation. Statskontoret föreslår sålunda, att en sådan tillsättes med uppgift att genomföra en rationalisering av driften enligt de riktlinjer ämbetsverket ovan föreslagit. I delegationen bör bl. a. ingå depåchefen samt företrädare för lantbruksstyrelsen.

Beträffande kostnaderna för de av

statskontoret föreslagna åtgärderna anföres följande.

För en effektivisering av driften vid Flyinge måste vissa byggnads-, mark- och andra arbeten utföras samt viss utrustning anskaffas. Kostnaderna härför har beräknats till omkring 100 000 kronor. Medel härför erhålles genom försäljning av övertaliga hingstar.

Avslutningsvis uttalar statskontoret följande.

Verksamheten vid Flyinge har under senare år gått med stora förluster. Nettoförlusten, om hänsyn tages enbart till avlönings- och omkostnadsanslagen, uppgick sistförflutna budgetår — 1963/64 — till i runt tal 550 000 kronor. Härtill kommer indirekta kostnader — sociala förmåner, räntekostnader för mark- och byggnader samt nettounderhållskostnader för byggnaderna — uppskattade till omkring 300 000 kronor. Sammanlagt rör det sig således om en förlust av ca 850 000 kronor.

Genom ovan av statskontoret föreslagna rationaliseringsåtgärder och förordade höjningar av språngavgifterna erhålles en samlad rationaliseringsvinst, uppgående till 528 000 kronor.

5. Utredningens synpunkter och förslag

Frågan om verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri i Flyinge har under senare år i olika sammanhang varit aktuell, bl.a. har densamma behandlats av särskilda sakkunniga som år 1962 avgav ett betänkande i ämnet, inbefattande bl.a. vissa förslag, som numera delvis genomförts eller är på väg att förverkligas. I direktiven för hästutredningen sägs det bl.a. att utredningen vid övervägandena rörande formerna för stödet i första hand bör inrikta sig på sådana stödformer, som ej förutsätter att staten skall bedriva egen verksamhet inom hästaveln. Med hänsyn härtill bör ingående prövas huruvida det är erforderligt att i fortsättningen driva Flyinge i statlig regi. I enlighet

härmed anser sig utredningen i detta sammanhang till att börja med böra diskutera, om icke Flyinge kan helt nedläggas eller överlätas till annan huvudman.

Som tidigare nämnts tillhör praktiskt taget alla för halvblodsaveln i vårt land utnyttjade beskällare staten. Vår erkänt höga standard inom denna avelsgren anses väsentligen bero på de goda avelshingstar som kunnat ställas till förfogande som en följd av verksamheten vid depån, som alltså tillgodoser de kvalitetsmässiga synpunkter, vilka utredningen i det föregående förordat böra vara bestämmande för statens stöd till hästaveln. Om staten skulle avhända sig ifrågavarande halvblodshingstar, fordras det att dylika hingstar på annat sätt kan tillhandahållas, såvida icke uppfödarna skall tvingas att helt eller delvis upphöra med denna avelsgren. Även om det ev. kvarstående behovet av varmblodiga hästar för arméns räkning utan några allvarliga olägenheter torde kunna tillgodoses genom import, synes det dock knappast rimligt att staten — som genom icke obetydliga insatser under årens lopp stött halvblodsaveln och härigenom medverkat till dess förnäma ställning — skulle vidtaga sådana åtgärder att denna avel skulle upphöra eller åtminstone väsentligt minska inom landet vid en tidpunkt då efterfrågan i övrigt på avelsgrenens produkter växer. Erinras må sålunda om att Flyinges hingstar under senare år utnyttjats i betydligt större utsträckning än på länge. Å andra sidan bör vid övervägande av frågan om depåns framtid beaktas att halvblodsaveln — som depån främst tillgodoser — för flertalet uppfödare torde bedrivas vid sidan av annan, för vederbörandes ekonomi mer betydelsefull verksamhet. Av skäl som nyss anförts synes staten likväl icke böra — helt eller delvis — avhända sig depån, så-

vida icke tillfredsställande garantier kan skapas för att beskålleriets kan anordnas på annat sätt. I syfte att undersöka förutsättningarna för om verksamheten vid depån skulle kunna övertagas av närmast berörda organisationer har utredningen inbjudit representanter för Ridfrämjandet, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, Svenska fullblodsavelsföreningen, Svenska galoppSPORTENS centralförbund och Svenska travSPORTENS centralförbund till diskussioner rörande depåns framtida ställning och uppgifter. Efter överläggningar i olika omgångar kan konstateras att förutsättningar icke synes föreligga för att dessa organisationer skall kunna övertaga och fortsätta verksamheten vid depån. Bl.a. med hänsyn till det läge i vilket frågan om hushållningssällskapens framtid befinner sig, har det ej heller synts utredningen realistiskt att aktualisera ett överförande av depån till ett eller flera sällskap, varigenom denna skulle ha kunnat få samma organisationsform som hingst-uppfödningens anstalten för nordsvenska hingstar Wången.

På grund av vad sålunda anförts synes icke annan utväg återstå än att låta staten förbli huvudman för Flyinge. En sådan ordning torde i och för sig vara ändamålsenlig, då den ger erforderlig fasthet och kontinuitet i verksamheten ävensom trygghet för de anställda som på längre sikt kan vara nödvändiga för driften. Utredningen föreslår alltså i princip att Flyinge t.v. bibehållas. Skulle emellertid de förutsättningar som nu gäller och som varit avgörande för utredningens ställningstagande i angivna hänseende väsentligt förändras, torde den fortsatta verksamheten få upptagas till förnyad prövning. Såsom ett allmänt villkor för utredningens ställningstagande i nu berört avseende har vidare gällt, att statens kostnader för

ändamålet — drygt 860 000 kronor enligt kostnadsläget under år 1964 — väsentligt nedbringas. Den av statskontoret på utredningens uppdrag utförda rationaliseringsundersökningen visar också att osedvanligt stora möjligheter till kostnadsbesparande åtgärder föreligger. Innan utredningen närmare ingår på dessa, torde omfattningen av den framtida driften först få beröras. Vad som därvid främst kommer i blickpunkter är frågan, huruvida stuteriet bör bibehållas.

Från stuteriet rekryteras bl.a. hästar till hingst-uppfödningens anstalten. Detta omfattar — här bortses från de hästar som tillhör den s.k. Liedbergska fonden — i runt tal ett 30-tal hästar.

I olika sammanhang har frågan om en indragning av stuteriet diskuterats, bl.a. av de sakkunniga som år 1962 avgav ett betänkande rörande Flyinge. Anledningen till att denna fråga förts på tal har främst varit, att det ansetts att stuteriets uppgifter skulle kunna tillgodoses av enskilda uppfödare och att detta icke skulle vara ett nödvändigt attribut till hingstdepån. Nämnda sakkunniga ansåg sig icke böra föreslå en indragning av stuteriet men enligt deras uppfattning borde stuteriets framtid särskilt beaktas vid den kommande utredning om hästavelns förhållanden som de fann motiverad.

Redan det faktum att frågan om stuteriets indragning i olika sammanhang behandlats har gjort det naturligt för utredningen att särskilt överväga frågan om stuteriets fortbestånd. Det må då framhållas att det torde vara oundersägligt att stuteriet haft en positiv betydelse för såväl hingstdepån som hästaveln i övrigt i landet. Stuteriet har sålunda bl.a. tjänat som exempel för enskilda uppfödare. De hästar som icke behållas vid Flyinge säljes bl.a. för avel eller såsom remonter. Det torde

likväl icke kunna göras gällande att stuteriet skulle vara av avgörande betydelse för vare sig hingstdepån eller aveln i övrigt. Redan nu rekryteras hingstar genom inköp från enskilda hingsthållare inom landet; undantagsvis förekommer även inköp utomlands. En övergång till att helt anskaffa Flyinges hingstar genom inköp synes bl.a. med hänsyn härtill icke medföra några mera allvarliga konsekvenser för varmblodsaveln i landet. I svar på den rundfråga som utredningen gjort till vissa myndigheter och organisationer samt vid de överläggningar som utredningen haft med företrädare för uppfödare har f.ö. en sådan uppfattning stötts. Framhållas må också att en indragning av stuteriet skulle vidga de enskilda uppfödarnas avsättningsmöjligheter på den inhemska marknaden, samtidigt som det måste vara en merit för dessa att i ökad utsträckning få sälja hingstfölen till just den statliga hingstdepån.

Bl.a. på nu anförda skäl synes en indragning av stuteriet allvarligt böra övervägas. Beaktas bör emellertid att den ekonomiska vinsten härav synes bli ringa, enligt statskontorets utredning mindre än 20 000 kronor per år. Utredningen vill emellertid med anledning av statskontorets uttalande härom framhålla, att stuteriet i varje fall under vissa år bör — utöver de av statskontoret framräknade beloppen — tillgodoräknas värdet av de hingstfölen, som överlåtes till hingstuppfödningsskolan. På grund härav torde vinsten av en indragning av stuteriet icke alltid komma att uppgå ens till de av statskontoret beräknade beloppen. De ekonomiska synpunkterna kan därför i nuvarande läge enligt utredningens mening knappast tillmätas någon väsentlig roll vid ståndpunkttagandet till frågan om stuteriets framtid. Avgörande måste i stället vara andra faktorer, vilka i huvudsak be-

rörts i det föregående och vilken vikt dessa tillmätas. Utredningen har för sin del stannat för att föreslå, att stuteriet t.v. bibehålles. Därvid förutsättes emellertid att stuteriet icke gives större omfattning än vad som bedömes oundgängligen nödvändigt för att tillgodose det med stuteriet avsedda syftet. Enligt utredningens mening bör kostnadsbokföring införas vid Flyinge. På grundval av denna torde säkrare hållpunkter kunna erhållas för ett slutligt ställningstagande till frågan om en ev. avveckling av stuteriet. Motsvarande gäller i så måtto i fråga om den s.k. Liedbergska fonden, att det på grundval av kostnadsbokföringen torde bli möjligt att avgöra om några förändringar i fondens ekonomiska villkor i förhållande till staten bör övervägas. T.v. torde dock fondens verksamhet få bedrivas i oförändrade former.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har statskontoret diskuterat flera alternativ rörande en omläggning i övrigt av verksamheten vid Flyinge, men har på anförda skäl stannat för att icke nu föreslå några andra ändringar än de som betingas av olika rationaliseringsåtgärder. Utredningen kan i stort sett ansluta sig till statskontorets bedömningar men vill särskilt uppehålla sig vid ett spörsmål som vid upprepade tillfällen diskuterats under senare år, nämligen om inköp av ytterligare hingstar, i första hand travaringstar. Det har därvid stundom gjorts gällande att dylika inköp skulle vara utomordentligt lönsamma och kunna bidra till en förbättring av Flyinges ekonomi. Statskontoret har i stort sett underkänt en sådan mening. Utredningen vill för sin del framhålla, att dylika inköp under särskilt gynnsamma omständigheter utan tvekan kan bli lönsamma. Betydande risker följer emellertid också härav. Utredningen anser dock att

någon bestämd ställning till denna fråga f.n. icke bör tagas. Enligt utredningens mening bör man nämligen först avvakta erfarenheterna av den rationalisering av verksamheten som utredningen kommer att föreslå, innan definitiv ståndpunkt fattas. Det må emellertid framhållas att några reservationsmedel numera icke finnes tillgängliga för inköp av dylika hingstar. Härför erfordras att särskilt anslag anvisas å riksstaten. Det må dock erinras om att utredningen i det föregående framlagt förslag om sådana ändrade bestämmelser, att möjligheter skall öppnas för erhållande av statsgaranti för inköp av varmblodiga hingstar. Om en eller flera sådana på dylikt sätt inköpes, bör hinder givetvis icke föreligga för att uppställa dessa vid Flyinge mot ersättning som täcker samtliga kostnader härför. Motsvarande torde böra gälla i fråga om den planerade utbildningen av hästar m.m. för polisrytteriet liksom beträffande annan verksamhet, t.ex. i anslutning till kallblodsaveln, som lämpligen kan utövas vid Flyinge.

Vid Flyinge anordnas under cirka åtta veckor under tiden januari—mars varje år en hästkötarskola. Kursavgiften är f.n. 375 kronor per elev och inkluderar kost och logi. Som bidrag till kursen är på Flyinges omkostnadsstat uppfört ett belopp av 3 500 kronor. För att täcka uppkommande kostnader utöver summan av nu utgående kursavgifter och sistnämnda belopp föreslår statskontoret att avgiften skall höjas till 700 kronor.

Ifrågavarande kurs fyller enligt utredningens mening otvivelaktigt ett behov, särskilt som möjligheterna att i militär regi erhålla liknande kunskaper numera är starkt begränsade. Det kan likväl ifrågasättas, om det ingår i Flyinges uppgifter att på sätt nu sker anordna en dylik kurs. Enligt utred-

ningens mening bör i stället denna i fortsättningen arrangeras inom ramen för övrig kursverksamhet inom lantbruket och på sådant sätt att några kostnader ej belastar driften vid Flyinge. Densamma bör sålunda äga rum i regi av de organ, som eljest handhar dylika uppgifter och som i sin tur bör uppdraga åt ledningen för Flyinge att hålla kursen. Denna bör bedrivas i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1949 (nr 451) för statsunderstödd utbildningsverksamhet på lantbrukets område. En följd av denna ordning blir bl.a. att deltagarna erhåller möjligheter till stipendier m.m. under samma förutsättningar som eljest gäller för dylik kursverksamhet.

I sitt föregående betänkande om statens stöd till amatörridsporten m.m. uttalade utredningen vid behandling av frågan om fortsatt civil verksamhet vid arméns rid- och körskola i Strömsholm, att det icke då vore möjligt att avgöra hur länge ridskolan kunde komma att vara tillgänglig för den civila ridsporten. Inom utredningen hade diskuterats hur de behov ridskolan tillgodosåg för bl.a. den civila ridsporten skulle tryggas, om ridskolan nedlades. Utredningen hade emellertid ansett sig böra avstå från att närmare ingå härpå, då spörsmålet väsentligen syntes vara beroende av förhållandena i olika avseenden vid den tidpunkt, då frågan härom aktualiserades. Det anförda uteslöt dock icke att utredningen vid sina överväganden rörande hingstdepån även beaktade ridsportens behov i nu berörda avseenden. I anslutning till vad sålunda anförts har denna fråga diskuterats med företrädare för ridsporten, som härvid förklarar, att det vore ett önskemål att de i varje särskilt fall fick avgöra var ifrågasatta kurser m.m. lämpligen borde förläggas. Ridsporten önskade därför icke binda sig för viss utbild-

ning vid Flyinge men vore å andra sidan angelägen att få utnyttja depån vid behov. En sådan inställning synes rimlig och överensstämmer med de synpunkter utredningen anfört rörande användningen av de statsmedel som i fortsättningen kan komma att ställas till ridsportens förfogande. Någon personal vid Flyinge bör givetvis icke beräknas för ändamålet, utan uppgörelse torde i varje särskilt fall få träffas rörande anordningarna för ev. kurser m.m. Utgifterna härför torde bl.a. få bestridas av nämnda medel.

Utredningen övergår härefter att behandla de av statskontoret föreslagna rationaliseringsåtgärderna. Helt allmänt må framhållas att utredningen anser dessa välmotiverade. Önskvärt hade givetvis varit, att t.ex. stalltjänsten kunnat rationaliseras i än högre grad än vad som statskontoret förordat. Utredningen är dock medveten om att byggnadernas vid Flyinge i många fall ålderdomliga prägel och byggnadssätt omöjliggör större åtgärder, såvida man icke är beredd att satsa förhållandevis stora medel härpå. Rationaliseringsvinsten blir likväl i flertalet fall så pass ringa, att en dylik insats icke är ekonomiskt försvarbar. Det torde därför vara nödvändigt att i varje fall t.v. nöja sig med vad statskontoret föreslagit. Utredningen utgår dock från att alla de ytterligare arbetsbesparande åtgärder, som i fortsättningen kan visa sig motiverade, kommer att vidtagas.

Den föregående utredningen rörande Flyinge föreslog bl.a. att antalet hingststationer skulle minskas. I anslutning härtill uttalade föredragande departementschefen vid anmälan av förslag i ämnet för riksdagen att det borde prövas att helt indra vissa inom relativt kort avstånd från Flyinge liggande hingststationer. Någon reduktion av hingststationernas antal har emellertid

ej ägt rum, utan en ökning har tvärtom genomförts. Statskontoret har nu ingående övervägt frågan om det erforderliga antalet hingststationer och föreslår att dessa skall reduceras från 37 till 30. Minskningen hänför sig uteslutande till Malmöhus och Kristianstads län, medan några ändringar i landet i övrigt icke upptagits i vad avser antalet stationer. Det föreslås dock att vissa tvåhingststationer skall ändras till stationer med endast en hingst. Ett genomförande av förstnämnda förslag kommer visserligen i viss utsträckning att föranleda ökade stotransporter, men uppfödarna i nämnda län kommer alljämt enligt utredningens mening att i stort sett vara bättre ställda än hästägarna i övriga delar av landet. Utredningen är medveten om att övergångsvis vissa svårigheter kan uppkomma men dessa torde icke bli större än att de med god vilja från samtliga berörda parter sida bör kunna bemästras. Utredningen föreslår därför att hingststationernas antal i princip reduceras på sätt statskontoret föreslagit ävensom att vissa tvåhingststationer ersättes med enhingststationer. Den nya ordningen bör under hänsynstagande till möjligheterna att skaffa lämpliga fodervärdar m.m. genomföras snarast möjligt. Stationernas belägenhet och antal torde i framtiden — med beaktande av de principer som legat till grund för statskontorets, av utredningen tillstyrkta förslag — fortlöpande få anpassas till varmbloodsavelns utveckling och övriga på förevarande spörsmål inverkan faktorer.

I anslutning till omorganisationen i sist berörda delar torde hingstarnas antal vid hingstdepån böra reduceras med omkring 20 och vid hingststoppfödningsanstalten med omkring 10. Detta innebär i praktiken att antalet hingstar bör vara 35 per den 1 april och antalet ung-

hingstar 30 per den 1 november. Det kan visserligen mot en minskning av antalet hingstar anföras, att riskerna för inavel ökas. Genom byte av hingstar vid olika stationer och även genom visst utbyte med utlandet bör dock dessa risker kunna elimineras. Att vidtaga härför lämpliga åtgärder ligger inom ramen för de uppgifter som normalt ankommer på depåchefen liksom att svara för att hingstmaterialet har en sådan sammansättning att det kan anlitas för det ökade antalet betäckningar per hingst räknat som kan bli följden av ett genomförande av nyssnämnda förslag.

Statskontoret har noga övervägt den administrativa organisationen vid Flyinge och har föreslagit att vissa göromål skall överflyttas till lantbruksstyrelsen. Denna ordning överensstämmer i stort sett med vad som avses gälla beträffande t.ex. de under lantbruksstyrelsen sorterande lantbruksnämnderna och synes därför böra förverkligas. De uppgifter som överföres till styrelsen är icke av större omfattning än att de enligt statskontorets utredning utan förstärkning av styrelsens personal kan övertagas. Att märka är vidare att göromålen i stor utsträckning är av den karaktär att de kan utföras på maskinell väg. Ur flera synpunkter hade det även varit en fördel, om bokhållartjänsten kunnat indragas. Med hänsyn till att det enligt utredningens mening är angeläget att kostnadsbokföring införes vid depån och att denna inledningsvis torde medföra en viss ökning av det administrativa arbetet, torde denna tjänst — trots centraliseringen av vissa uppgifter till lantbruksstyrelsen — t.v. böra bibehållas. Sedan verksamheten stabiliserats, bör övervägas om icke även tjänsten som bokhållare kan avvaras. I enlighet med statskontorets förslag bör dock redan nu kansliskrivartjans-

ten kunna utbytas mot en tjänst som kanslibitråde. Men även om bokhållartjänsten t.v. kvarstår, bör det givetvis åligga depåchefen att fortlöpande hålla sig underrättad om den ekonomiska verksamheten vid depån och framlägga de förslag som med anledning därav kan anses motiverade. Denna bör tillmätas samma vikt som övriga rent fackmässiga uppgifter som ankommer på denne.

Utöver den personalförändring som nyss nämnts torde — såsom en konsekvens av de förut omnämnda organisationsförändringarna — i enlighet med statskontorets förslag antalet stallbetjänter böra minskas till 13 och tjänsten som kokerska indragas. — Till frågan om ev. avskedsvederlag m.m. till denna personal återkommer utredningen i det följande.

Vad beträffar övriga av statskontoret föreslagna åtgärder torde det icke vara nödvändigt för hästutredningen att närmare ingå härpå; det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen, Flyinge och den särskilda delegation som utredningen avser att föreslå för genomförande av omorganisationen att närmare pröva och genomföra dessa.

De av utredningen sålunda föreslagna rationaliseringsåtgärderna kan — med utgångspunkt i kostnadsläget under år 1964 — enligt statskontorets beräkningar väntas medföra minskade avlöningskostnader med i runt tal 200 000 kronor och besparingar i övrigt med omkring 50 000 kronor. Då statsverkets utgifter för den nuvarande verksamheten uppgår till över 860 000 kronor, återstår likväl ett betydande underskott, som torde böra i varje fall väsentligt nedbringas. I blickpunkten kommer då givetvis språngavgifternas storlek, vilken fråga får sägas vara aktualiserad redan genom uttalandet i utredningens direktiv att bidrag till direkta uppöd-

ningskostnader i princip ej i fortsättningen bör lämnas.

De största inkomsterna av språngavgifter hänför sig till halvblodshingstarna, för vilka sedan år 1962 uttages en avgift om 75 kronor. I detta sammanhang må emellertid erinras om att riksrevisionsverket — som är det ämbetsverk som har att följa den statliga taxerättningen — på utredningens uppdrag gjort en undersökning rörande storleken av de språngavgifter som för budgetåret 1961/62 bort uttagas för att få full kostnadstäckning. Undersökningen utvisar att en avgift för halvblodshingstar av omkring 1 010 kronor borde ha utgått under 1962 mot i verkligheten 75 kronor. Även om riksrevisionsverkets beräkningsmetod rörande bl.a. storleken av fastighetskostnaderna torde kunna diskuteras, torde beräkningarna dock ge ett ovedersägligt belägg för att den nuvarande språngavgiften för halvblodshingstar är alltför låg och att en väsentlig höjning är befogad. Det kan då, såsom också statskontoret i sak framhållit, med hänsyn till ifrågavarande verksamhets allmänna karaktär och till uttalandena i direktiven i och för sig med fog hävdas, att inkomsterna bör förslå till samtliga kostnader inklusive utgifter för sociala förmåner till personalen, räntor o.s.v. En sådan målsättning skulle vara värdefull även ur den synpunkten att den skulle innebära bestämda direktiv för inriktningen av den ekonomiska verksamheten vid Flyinge. Gjorda beräkningar ger emellertid vid handen att det icke torde vara realistiskt att uttaga så höga avgifter, att denna princip kan förverkligas. Det är emellertid enligt utredningens mening av väsentlig vikt att statsmakterna angiver ett bestämt mål i förevarande avseenden; först härigenom torde erforderlig stabilitet i Flyinges ekonomi kunna åstadkommas och därmed förutsätt-

ningar för en varaktig fortsatt drift. Efter övervägande av olika på frågan inverkan faktorer har utredningen stannat för att föreslå att såsom allmän princip härutinnan skall gälla, att de direkta kostnaderna bör täckas av motsvarande inkomster, medan staten skall påtaga sig ansvaret för sociala förmåner och räntor, sammanlagt beräknade till 225 000 kronor enligt kostnadsläget under 1964 och efter genomförda rationaliseringar. För en sådan begränsning i kravet på kostnadstäckning talar bl.a. att de nuvarande byggnaderna är större och dyrbarare än vad som erfordras för en rationellt driven verksamhet samt att hingsthållningsbidrag inom övrig avel skall utgå. De direkta kostnaderna har under samma förutsättningar beräknats till 777 000 kronor, mot vilket belopp således skall svara inkomster av samma storlek. Detta belopp bör, om hänsyn toges till förhållandena under budgetåret 1963/64, kunna inbringas genom en höjning av språngavgiften för halvblodshingstar till 275 kronor och för fullblodshingstarna med omkring 30 procent. Skulle halvblodsaveln fortsätta att i enlighet med under senare år iaktagna tendenser öka, kan språngavgifterna dock sättas lägre.

Utredningen föreslår alltså att vad nu anförts skall utgöra grundvalen för den ekonomiska verksamheten vid Flyinge. Utredningen vill emellertid tillägga, att om kostnadsutvecklingen och andra förhållanden skulle bli sådana, att den angivna principen kommer att på längre sikt leda till alltför höga betäckningsavgifter, denna torde få av statsmakterna omprövas; t.v. torde den dock få tillämpas. Språngavgifterna för halvblodshingstar kommer sålunda att höjas icke obetydligt men beaktas bör att vad utredningen sålunda förordat torde kunna genomföras fullt ut först

fr.o.m. år 1967. Enligt utredningens mening är det dock förtjänt att övervägas, huruvida icke höjningen successivt bör genomföras på så sätt, att språngavgiften redan fr.o.m. den 1 januari 1966 fastställas till förslagsvis 200 kronor. Det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen att taga härför erforderliga initiativ. Härigenom får uppfödarna tid på sig att anpassa sin verksamhet till de nya förutsättningarna för aveln. Vid bedömandet av de sålunda föreslagna höjningarna torde böra hållas i minnet att de nuvarande avgifterna för halvblodshingstar gällt sedan år 1962. Uppfödarna måste f.ö. vara medvetna om att den nuvarande språngavgiften redan vid fastställandet var låg och att den med hänsyn till den allmänna kostnadsutvecklingen numera framstår som mycket låg. Det bör också särskilt beaktas att staten enligt utredningens mening bör påtaga sig alla de extra utgifter som kommer att förefinnas, innan samtliga kostnadsbesparande åtgärder genomförts, och att statens huvudmannaskap i och för sig innebär ett väsentligt stöd åt aveln.

I anslutning till vad nu anförts torde få erinras om att lantbruksstyrelsen f.n. fastställer språngavgifterna för fullblodshingstarna, medan Kungl. Maj:t nu senast underställt riksdagen frågan om storleken av motsvarande avgifter för halvblodshingstarna. Då det för att kunna uppnå det uppställda målet för den ekonomiska verksamheten synes nödvändigt att samtliga språngavgifter på en gång övervägas, torde beslutanderätten i här avsedda frågor böra förbehållas en myndighet och då lämpligen lantbruksstyrelsen.

Utredningen har ansett sig särskilt böra överväga frågan om den administrativa ställningen i framtiden för statens hingstdepå och stuteri. F.n. är Flyinge som bekant underställt lant-

bruksstyrelsen, som bl.a. har att till Kungl. Maj:t ingiva anslagsäskanden för depån, tillsätta vissa tjänster vid denna o.s.v. Vissa skäl, t.ex. önskvärdheten att få till stånd enkla ansvarsförhållanden, talar för att depån borde bli helt självständig och direkt underställd Kungl. Maj:t. Verksamheten har emellertid ett intimt samband med lantbruksstyrelsens ämbetsåligganden beträffande hästaveln. Bl.a. med hänsyn härtill synes någon förändring i nu berörda förhållanden icke böra genomföras. Det är emellertid mycket angeläget, att sådana föreskrifter utfärdas i fråga om ansvarsförhållandet mellan chefen för depån och lantbruksstyrelsen att icke någon dualism härutinnan uppkommer. Ansvaret för att driften i fortsättningen får en inriktning som svarar mot statsmakternas beslut, måste i fortsättningen — liksom hittills — i första hand åligga chefen för Flyinge, som har att följa den dagliga verksamheten och som på grundval av de iakttagelser som därvid göres antingen själv skall vidtaga eller föreslå lantbruksstyrelsen erforderliga åtgärder. Lantbruksstyrelsen bör samtidigt noga följa verksamheten och själv vid uppkommande behov taga nödvändiga initiativ till dylika åtgärder. Som ett väsentligt led i nu nämnda hänseenden bör chefen för Flyinge varje år — av skäl som i det följande angives under oktober månad — överväga det erforderliga behovet av hingststationer m.m. under kommande budgetår och med beaktande av tillgängliga resurser m.m. för lantbruksstyrelsen framlägga förslag härutinnan samt till sådana taxor för de olika verksamhetsgrenarna att den av statsmakterna angivna målsättningen för den ekonomiska driften kan uppnås. Lantbruksstyrelsen har därefter att på grundval av detta förslag och de egna undersökningar styrelsen i varje sär-

skilt fall finner motiverade meddela erforderliga beslut i ämnet. I fråga om taxorna bör samråd äga rum med riksrevisionsverket, som har till ämbetsåliggande att följa den statliga taxesättningen.

Då inkomsterna av verksamheten vid Flyinge enligt utredningens i det följande framlagda förslag skall redovisas under rubriken Uppbörd i statens verksamhet, kommer det att åligga lantbruksstyrelsen enligt 5 § i instruktionen för styrelsen att årligen före den 1 november till riksrevisionsverket avge förslag till beräkning av denna inkomst. Om denna skyldighet skall kunna fullgöras på ett ändamålsenligt sätt, torde såväl taxor som utstationeringar för kommande år böra planeras före nämnda datum. Härigenom kan även i god tid erforderliga förberedelsearbeten äga rum vid Flyinge samtidigt som uppfödarna får rådrum för att planera kommande års avel.

I anslutning till vad sålunda anförts må erinras om att nu gällande instruktion för Flyinge är tillkommen under år 1940 och avser statens hingstdepåer och stuteri. Den är alltså avsedd för de förhållanden som gällde då mer än en hingstdepå allttjämt fanns inrättad. Bl.a. med hänsyn härtill är det enligt utredningens mening påkallat att utfärda en ny instruktion för Flyinge. Förslag till sådan har därför, i nära anslutning till gällande instruktion för lantbruksnämnderna, utarbetats inom utredningen och torde som bilaga 4 få fogas till detta betänkande.

Utredningen delar statskontorets uppfattning att samtliga de föreslagna rationaliseringsåtgärderna i princip bör genomföras omgående, d.v.s. fr.o.m. den 1 juli 1966. Av praktiska skäl torde det dock bli nödvändigt att i vissa avseenden successivt genomföra omläggningen. Såsom tidigare nämnts kommer viss

personal att bli övertalig, men genom pensionsavgång torde avskedandet i viss utsträckning kunna undvikas. Fram till den 1 oktober 1966 uppnår sålunda sammanlagt sex tjänstemän resp. pensioneringsperiods nedre gräns. Angeläget är att övertaliga tjänstemän i möjligaste mån kan beredas annan stats-tjänst som de kan acceptera, exempelvis i anslutning till den verksamhet som polisen kan komma att förlägga till Flyinge. I den mån någon tjänsteman icke erhåller annan statlig anställning, torde han böra tillerkännas sådana särskilda förmåner som eljest numera utgår till övertalig personal i statens tjänst.

Statskontoret har föreslagit att det skall anförtros åt en särskild delegation att genomföra omorganisationen vid Flyinge. Utredningen finner en sådan åtgärd välbetänt och ansluter sig till förslaget. Delegationen, som bör tillsättas snarast möjligt, bör — utöver de rent organisatoriska uppgifterna — åligga att upplägga kostnadsbokföring, att utbilda personal för handhavandet av denna o.s.v. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med tillsättandet av delegationen bestämma denna sammansättning och meddela för denna erforderliga instruktioner m.m. Kostnaderna för delegationens verksamhet torde lämpligen böra bestridas från Flyinges avlönings- och omkostnadsanslag.

Till frågan om den budgetmässiga behandlingen av liksom till beräkning av erforderliga anslag för verksamheten vid Flyinge m.m. återkommer utredningen i ett senare avsnitt av detta betänkande.

Utredningen föreslår alltså, att nu anförda synpunkter t.v. skall vara vägledande för verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri.

KAPITEL XII

Hovvården

I. Nuvarande ordning

Från anslaget till hästaveln utgår f.n. bidrag till hovvårdsföreningar och ambuleringar hovslagare. För ändamålet anvisades under budgetåret 1963/64 ett sammanlagt belopp av 100 990 kronor, vilket enligt beslut av lantbruksstyrelsen fördelades på de olika hushållningssällskapen, vilka i sin tur anvisade belopp till föreningar och enskilda i syfte att förbilliga hovvården för olika hästägare. Bidrag har enligt inhämtade uppgifter under senaste år utgått till sammanlagt 190 hovslagare, varav 94 tillhörande föreningar. I ett föregående kapitel har redogörelse i stora drag lämnats för användningen av nämnda belopp; till denna redogörelse torde få hänvisas.

I fråga om hovvården må ytterligare erinras om att veterinärhögskolans avdelning för hovsjukdomar, hovbeslags- och anspannslära hittills svarat för undervisningen i examensämnena läran om hovens sjukdomar samt hovbeslags- och anspannslära. Vid avdelningen är anordnad en hovslagarskola för utbildning av civila och militära hovslagare. En till avdelningen hörande hovbeslagsmedja har att ombesörja nödig hov- och klövvård vid högskolans kliniker. Smedjan må av allmänheten anlitas för skoning mot betalning enligt fastställd taxa. Avdelningen bedriver även ambulatorisk verksamhet i Stockholms omgivning. I en särskilt upprättad hov-

slagarsmedja vid Solvalla travbana behandlas såväl trav- som verkshästar.

Avdelningen har föreståtts av en lärare i Bo 1. För övrigt har vid avdelningen funnits en förste assistent samt sex biträdes- och hovslagartjänster.

I ett av särskilda sakkunniga, Veterinärhögskoleutredningen, avgivet betänkande (SOU 1964:12) uttalades att avdelningen icke borde bibehållas som en särskild enhet. Verksamheten syntes vara av det slag, att den naturligt borde inlemmas i vissa andra av högskolans institutioner. Sålunda borde hovbeslagsläran och anspannsläran inordnas i institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien, medan läran om hovens sjukdomar i fortsättningen borde behandlas inom institutionen för kirurgi. I överensstämmelse härmed föreslog utredningen att läran om hovens sjukdomar samt hovbeslags- och anspannslära borde utgå som självständiga examensämnen. Med hänsyn till bl.a. den starkt minskade hästanvändningen inom landet kunde de med hovbeslags- och anspannslära förknippade uppgifterna icke i fortsättningen väntas bli av den natur och omfattning, att det vid sidan av forskarbefattningarna i sjukdomsgenetik och husdjurshygien erfordrades en lärarbefattning av den kvalificerade vetenskapliga karaktär, som då fanns vid högskolan. Denna befattning borde därför kunna indragas. Vissa uppgifter i huvudsak av rådgivningskaraktär på

hovvårdens och klövvårdens områden borde åvila den av utredningen föreslagna konsulenten för husdjurshygien och hovvård. Denne borde även kunna omhänderha viss del av undervisningen i dessa ämnen.

Enligt utredningens mening borde sådan verksamhet, som vore främmande för högskolans funktion som centrum för forskning och högre undervisning, i princip icke längre åläggas högskolan. I enlighet härmed föreslog utredningen, att den vid högskolan befintliga hovslagarskolan skulle utbrytas ur organisationen och i stället inordnas i den av lantbruksstyrelsen administrerade utbildningsverksamheten.

I utlåtande över betänkandet förklarade sig lantbruksstyrelsen intet ha att erinra mot att hovslagarskolan, om så befanns önskvärt, inordnades i styrelsens utbildningsverksamhet. Oavsett organisationsformerna måste emellertid det allmänna sörja för att det även i fortsättningen fanns möjligheter till utbildning inom hovvården. Även om antalet hästar i landet hade minskat mycket kraftigt, hade dock hästen fortfarande stor betydelse, framför allt inom skogsbruket, och dessutom hade intresset för sport- och ridhästar ökat starkt. Styrelsen ville framhålla, att den till högskolan förlagda hovslagarskolan numera vore landets enda utbildningsanstalt inom detta område. Brist på kunniga hovslagare hade redan gjort sig märkbar i åtskilliga län. Det ansågs vara oundgängligen nödvändigt, att minst en hovslagarskola fanns kvar i landet samt att högskolan kunde förse denna skola med lämpliga lärare.

Enligt lärarkollegiet för veterinärhögskolan erfordrades för den praktiska undervisningen att hovbeslagsmedjan hölls intakt samt att för verksamheten fanns åtminstone två hovslagare.

Övriga remissorgan uttalade sig icke i denna fråga.

Vid anmälan av proposition i ämnet (1965:38) anslöt sig föredragande departementschefen till utredningens förslag att veterinärhögskolans avdelning för hovsjukdomar, hovbeslagslära och anspansslära icke borde bibehållas som en särskild avdelning och att arbetsuppgifterna vid denna skulle övertagas av institutionerna för husdjurshygien och sjukdomsgenetik resp. för kirurgi. Departementschefen anförde i sammanhanget följande.

Befattningen som lärare i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar i Bo 1, en tjänst som förste assistent i Ae 23 och fyra biträdestjänster vid avdelningen kan till följd av omorganisationen indras fr.o.m. budgetåret 1965/66. Jag kommer i det följande att förorda, att en tjänst som konsulent för husdjurshygien och hovvård inrättas. Denne bör anförtrors viss del av den undervisning, som åvilar nyssnämnda lärare i Bo 1. Till avdelningen är knuten en hovslagarskola för utbildning av hovslagare. Utredningen föreslår, att denna utbryts ur högskolans organisation och inordnas i den av lantbruksstyrelsen administrerade utbildningsverksamheten. Bl.a. i avvaktan på 1963 års hästutrednings överväganden rörande statens stöd åt hästaveln m.m. är jag inte nu beredd att ta ställning till denna fråga. Hovslagarskolan bör t.v. behållas inom högskolans organisation och tillhöra institutionen för husdjurshygien och sjukdomsgenetik. Till institutionen bör från hovbeslagsavdelningen överföras två tjänster som hovslagare i Ao 9. Så länge hovslagarskolan är kvar vid institutionen bör medel som f.n. beräknas under avlöningsanslaget till en tjänst som förste assistent i Ag 23 i fortsättningen disponeras för en lärartjänst i Ag 23 vid hovslagarskolan.

Riksdagen har numera bifallit vad sålunda föreslagits (JoU nr 6, rskr. 165).

Med anledning av vad departementschefen sålunda uttalat och med hänsyn till att det material som i förevarande avseenden redovisats i det förut näm-

da betänkandet är relativt begränsat, har hästutredningen ansett sig böra inhämta vissa närmare uppgifter rörande den ifrågavarande hovslagarskolan och den där bedrivna undervisningen m.m. Härav framgår bl.a. följande.

Ärligen anordnas två hovslagarkurser, vardera om fyra månader, med början den 15 januari och den 15 augusti.

Teoretisk undervisning meddelas vid lektioner med förhör och genom demonstrationer av preparat och av hästar samt omfattar:

grunddragen av djurkroppens samt mera ingående häst- och nötkreatursfotens anatomi, fysiologi och ytterlära;

normalbeslag och beslag av olika beskaffenhet och för olika ändamål, deras utförande och inverkan vid olika benställningar och hovformer; samt

felaktiga benställningar, hovformer och de vanligare hovsjukdomarna samt deras behandling genom beslaget.

Praktisk undervisning meddelas i:

smide av hästskor och nödiga verktyg; beslag och dissektioner av döda hovar; besiktning och besläende av levande hästar; samt

förfärdigande av modellskor och modellverktyg.

Undervisningen är kostnadsfri; kost och logi erhålles vid högskolan mot särskild, låg avgift. Statsstipendier kan erhållas för deltagande i kursen.

Högsta antalet elever i varje kurs anses lämpligen vara 10. Antalet elever under åren 1962—1965 framgår av tabell 1.

Tabell 1

År	Kurstid	Antal elever
1962	15/1—15/5	6
	15/8—15/12	8
1963	15/1—15/5	7
	15/8—15/12	3
1964	15/1—15/5	12
	15/8—15/12	5
1965	15/1—15/5	10

Under den senaste tioårsperioden har totalt 120 elever gått igenom hovslagarskolan.

Intresset för deltagande i utbildningen är f.n. stort. Under hösten 1964 inkom förfrågningar om utbildningsmöjligheter till 1965 års vårkurs från flera sökande än de tio som bereddes plats. Militära elever utbildas även i viss utsträckning inom ramen för de vanliga kurserna; enligt vad hästutredningen inhämtat beräknas det militära utbildningsbehovet till två å tre elever per år för de närmaste åren.

Av de tio elever, som f.n. genomgår hovslagarutbildning, kommer två från Stockholms stad, två från Stockholms län och en från vardera Kalmars, Skaraborgs, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens län. Vid förfrågan har fyra elever uppgivit att de i huvudsak tänker ägna sig åt sporthästar, två ämnar övertaga föräldragårdar och har för avsikt att kombinera hovslagar- och jordbrukaryrket. Tre av eleverna avsåg att söka sin utkomst på landsbygden i någon hovvårdsförening eller som enskild hovslagare, medan en ännu icke definitivt hade tagit ställning till frågan.

2. Utredningens synpunkter och förslag

Hästen behöver en regelbunden skötsel för att kunna utnyttjas på bästa sätt, varvid särskilt hovvården är väsentlig. Det är i betraktande härav i och för sig naturligt, att även denna uppmärksammas vid dispositionen av statens stöd till hästaveln. För ändamålet anvisades sålunda under budgetåret 1963/64 ett belopp av 100 990 kronor, som av innehållningssällskapet fördelats på sammanlagt 190 hovslagare. Härigenom har, såsom förut visats, hovvården för vissa enskilda hästägare kunnat förbilligas

med någon krona. En sådan form för stödgivningen framstår enligt utredningens mening mot bakgrunden av våra dagars förhållanden såsom föga lämplig. Med hänsyn härtill kan utredningen icke tillstyrka, att medel för detta ändamål i fortsättningen anvisas.

Det är enligt utredningens mening dock motiverat, att staten på annat sätt ägnar hovvården intresse. För att denna i fortsättningen skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt, är det givetvis av avgörande betydelse att tillgång ute i bygderna finnes till hovslagare. Under senare år har viss brist på sådana uppkommit. Även om antalet hästar fortgående minskar, synes det därför nödvändigt att en viss nyrekrytering av hovslagare äger rum. För att en sådan skall kunna ske, måste lämpliga utbildningsmöjligheter stå till buds. Dylika finnes f.n. vid veterinärhögskolan, där vid en särskild hovslagarskola årligen anordnas två kurser om vardera fyra månader. Efterfrågan på denna utbildning är, enligt vad utredningen inhämtat, relativt stor, bl.a. på grund av travsportens utveckling. Jämväl andra civila samt även militära behov gör sig påminda. Det må bl.a. erinras om att hovslagarna i icke ringa utsträckning utnyttjas för klövvård, vilken numera betraktas som väsentlig. Såvitt nu kan bedömas, kommer därför under nu överskådlig tid behov att finnas av en liknande utbildning. Utredningen anser det därför påkallat, att hovvårdskurser i huvudsak enligt nuvarande grunder t.v. arrangeras.

Det må emellertid erinras om att veterinärhögskoleutredningen föreslagit, att hovslagarkurserna skall utbrytas ur veterinärhögskolans organisation. Riksdagen har dock numera beslutat, att dessa t.v. skall fortgå vid skolan i avvaktan på de förslag i ämnet hästutredningen kan komma att framlägga.

Utredningen delar den principiella syn åt vilken den nämnda utredningen givit uttryck, då den framhållit att hovslagarskolan icke hör hemma inom ramen för en högskola såsom centrum för forskning och högre undervisning. Utredningen har därför ansett sig böra överväga andra förläggningsalternativ för skolan. Härvid har bl.a. en förflyttning av utbildningen till arméns rid- och körskola i Strömsholm diskuterats. Där finnes tillgång till lämpliga lokaler, lärare och hästar för ändamålet. Mot att förlägga skolan dit talar dock, att det f.n. är osäkert, huru länge den militära verksamheten där kommer att fortgå; klarhet häri kan väntas vunnit först om något år. Utredningen anser sig därför i nuvarande läge icke kunna tillstyrka en förflyttning av skolan till Strömsholm. Motsvarande gäller av olika skäl beträffande en förläggning till statens hingstdepå och stuteri i Flyinge. Då några andra helt lämpliga alternativ ej heller synes föreligga, torde icke annan utväg återstå än att låta hovvårdskurserna t.v. fortgå vid veterinärhögskolan, där lämpliga lokaler står till förfogande, innefattande bl.a. en modern, maskinellt välutrustad och specialinriktad hovslagarsmedja. Denna är f.ö. dimensionerad för mer än den akademiska undervisningens behov. Övervägande skäl synes därvid tala för att skolan alltjämt i administrativt avseende bör utgöra en del av högskolan, särskilt som de för den akademiska undervisningen utnyttjade hovslagarna även kan tagas i anspråk inom hovslagarskolan.

Utredningen vill emellertid tillägga följande.

Som bekant pågår genom en särskilt tillkallad sakkunnig en utredning om högskolans lokalisering. Vid den tidpunkt då frågan härom är klarlagd, torde även beslut ha fattats om ev.

framtida militär eller annan verksamhet vid Strömsholm. Det torde vid sådant förhållande vara lämpligt, att frågan om hovslagarskolans förläggning och ev. fortbestånd mot bakgrund av då i olika avseenden föreliggande förhållanden upptages till ny prövning. Till dess torde — såsom nyss antytts — den för hovslagarutbildningen avsedda personalen få vara anställd på högskolans stat. Till hästutredningen har emellertid remitterats en framställning från styrelsen för veterinärhögskolan om betydande att anställa en tredje hovslagare. I utlåtande häröver har utredningen bl.a. uttalat, att det med hänsyn till att riksdagen så nyligen prövat personalbehovet vid skolan torde finnas skäl att avvakta någon tids erfarenhet av verksamheten, innan slutlig ställning tas till frågan om den ifrågasatta personalförstärkningen. Utredningen finner icke anledning att i detta sammanhang taga annan ställning. Till utredningen har även under hand anmälts att ett skrivbiträde erfordras för hovslagarskolans räkning. Det är på grundval av för utredningen tillgängliga uppgifter svårt att taga någon säker ståndpunkt till behovet härav. Även om utredningen nu skulle tillstyrka inrättandet av en dylik tjänst, skulle f.ö. denna knappast kunna tillkomma förrän tidi-

gast den 1 juli 1966. Bl.a. med hänsyn härtill anser sig utredningen för sin del böra avstå från att taga ställning till det aktualiserade spörsmålet. Detta synes i stället lämpligen slutligt böra prövas på grundval av en av högskolans styrelse gjord petitaframställning.

Såvitt nu kan bedömas, är den utbildning som sålunda föreslås t.v. fortgå vid hovslagarskolan ej tillräcklig för att täcka landets behov av hovslagare. Det synes därför nödvändigt, att ytterligare utbildning kommer till stånd. Denna bör enligt utredningens mening ske lokalt, främst genom hushållningssällskapens försorg, inom ramen för den av lantbruksstyrelsen administrerade utbildningsverksamheten. Såsom lärare och instruktörer torde därvid bl.a. kunna anlitas hovslagare som utbildats vid hovslagarskolan. Enligt vad utredningen inhämtat, anses nämligen sålunda utbildade hovslagare med viss tids yrkesverksamhet åtminstone i viss utsträckning lämpliga härför. Utredningen utgår därför från att lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen fortlöpande följer behovet av hovslagare och tager de initiativ i ämnet som kan visa sig erforderliga.

Utredningen föreslår alltså, att hovslagarutbildningen t.v. anordnas i enlighet med vad nu anförts.

KAPITEL XIII

Vissa övriga avelsfrämjande åtgärder, m. m.

1. Nuvarande ordning

Utredningen har i det föregående framlagt förslag till olika stödåtgärder för hästaveln. I förevarande kapitel torde få redovisas vissa andra stödformer samt diskuteras några spörsmål, som icke ansetts lämpligen böra behandlas i andra sammanhang av detta betänkande.

I kapitel IV om dispositionen av anslaget till stöd åt hästaveln har lämnats en ingående redogörelse för användningen av detta. I detta sammanhang må allenast erinras om att bidrag bl.a. utgått till vissa avelsföreningar, för budgetåret 1963/64 till Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen med 40 000 kronor, Svenska fjordhästföreningen med 7 000 kronor, Avelsföreningen för svenska ardennerhästen med 25 000 kronor och till Föreningen nordsvenska hästen med 23 000 kronor. Till andra åtgärder till stöd åt hästaveln samt till vissa andra föreningar har bidrag lämnats med sammanlagt 15 600 kronor. Vidare har för samma budgetår anslag utgått till gemensamhetsbeten med 80 000 kronor, till betäckningsbidrag med 2 400 kronor och till dragprov med 7 000 kronor.

2. Utredningens synpunkter och förslag

F.n. utgår med anlitande av hästavelsanslaget stöd till bl.a. vissa hästavelsföreningar. Dessa är i huvudsak av

två slag, dels sådana landsomfattande som representerar vissa avelsgrevar, dels sådana med lokal anknytning. Bidragen till sistnämnda slag av föreningar uppgår i regel endast till mindre belopp. Med hänsyn till att dessa icke synes utnyttjade för så angelägna ändamål att statsmedel bör utgå härför, synes några dylika bidrag för framtiden ej böra anvisas. Däremot bör även i fortsättningen övriga här avsedda föreningar erhålla bidrag till administrationskostnader och upplysningsverksamhet. Ehuru frågan härom är av den karaktär att den närmast ankommer på resp. föreningar att själva bedöma, anser sig utredningen likväl böra ifrågasätta, huruvida icke avelsföreningarna för de olika raserna borde sammansluta sig till en gemensam topporganisation. Med en sådan borde, icke minst mot bakgrunden av hästavels nuvarande omfattning, följa bestämda fördelar. En liknande samordning har ägt rum i fråga om nötboskapsaveln och erfarenheterna härav är goda. T.v. torde dock få utgå bidrag till de enskilda rasorganisationerna. Utredningen beräknar härför ett sammanlagt belopp av 55 000 kronor. — Vidare bör anvisas ett belopp av 30 000 kronor till kostnader för stambokföring. Erinras må emellertid om att utredningen i det föregående föreslagit att lantbruksstyrelsen skall utreda, om icke stambokföringen kan anordnas på ett enklare sätt än f.n. —

Till försök med dragprov och med märkning av hästar bör i enlighet med vad förut anförts upptagas visst belopp; utredningen beräknar härför 15 000 kronor. — Slutligen bör ett belopp av 25 000 kronor ställas till lantbruksstyrelsens förfogande för andra, här icke specificerade stödåtgärder, som kan visa sig erforderliga. Vid fördelning av detta belopp torde emellertid böra beaktas att medel endast anvisas till ändamål som kan anses vara av verklig betydelse för hästaveln och under förhållanden som överensstämmer med de principer som utredningen ansett böra vara vägledande för den fortsatta stöd-givningen till hästaveln.

Summan av kostnaderna för här avsedda stödåtgärder skulle alltså bli (55 000 + 30 000 + 15 000 + 25 000 =) 125 000 kronor.

Såsom nyss nämnts utgår f.n. bidrag till gemensamhetsbeten samt betäckningskostnader i de fyra nordligaste länen. Då bidrag enligt direktiven ej bör utgå till direkta uppfödningkostnader, anser sig utredningen icke kunna tillstyrka att medel härför i fortsättningen anvisas. Vad särskilt bidragen till betäckningskostnader beträffar må emellertid erinras om att utredningen i det föregående vid behandlingen av stödet till hingsthållningen uttalat, att detta i de nordligaste delarna av landet bör avvägas så att särskild hänsyn tagges till de förhållanden under vilka hästaveln där bedrivs.

I detta sammanhang må behandlas ännu en fråga som äger samband med de villkor under vilka hästaveln utövas, nämligen frågan om den artificiella inseminationen.

Inom kreatursaveln har som bekant väsentligt ändrade förhållanden inträtt genom användningen av artificiell insemination. Motsvarande möjligheter föreligger icke inom hästaveln, bero-

ende på att sperman med nu kända metoder icke kan hållas vid liv under någon längre tid. Däremot är det, såsom försök i utlandet givit vid handen, under bestämda förutsättningar möjligt att tillvarataga sperma från en hingst för samtidig betäckning av flera ston. Enligt utredningens mening är det angeläget att en forsknings- och försöksverksamhet i sistnämnda och andra avseenden på detta område kommer till stånd även i vårt land, varvid bl.a. tillgängliga resurser vid Flyinge bör utnyttjas. Skulle tillfredsställande metoder härutinnan kunna utvinna, skulle dessa nämligen få stor betydelse för bl.a. verksamheten vid just Flyinge och kunna bidra till ett förbilligande av denna. Utredningen anser sig därför kunna utgå ifrån att bl.a. jordbrukets forskningsråd välvilligt skall pröva ev. ansökningar om anslag för ändamålet.

Ytterligare må beröras ett särskilt spörsmål, som vid flera tillfällen under arbetets gång aktualiserats.

Statistiska uppgifter rörande hästavelns utveckling framtages f.n. i viss utsträckning. Det sker bl.a. vid de årliga husdjursräkningarna ävensom vid jordbruksräkningarna. Vidare insamlar lantbruksstyrelsen i olika sammanhang, bl.a. i anslutning till hästpremieringarna, vissa uppgifter, som bl.a. bearbetas och redovisas i ett särskilt tryckt meddelande, kallat Den med statsmedel understödda hästpremieringen m.m. Enbart tryckningskostnaderna för detta uppgick under år 1963 till i runt tal 7 000 kronor. Härtill kommer utgifterna för redigering. Denna utföres av styrelsens personal; några beräkningar om storleken av kostnaderna härför finnes icke.

Oaktat sålunda icke så ringa del statistik rörande hästarna publiceras, har det visat sig, att det i många fall är svårt att få fram säkra uppgifter för

olika ändamål; utredningen tänker därvid bl.a. på frågan om storleken av häststammen vid skilda tidpunkter. Enligt utredningens mening framstår detta som en brist; det är därför önskvärt att i olika avseenden tillräckligt upplysande statistik i ämnet för framtiden finnes samlad och på lämpligt sätt publicerad. Bl.a. torde densamma böra utformas så att effekten av olika statliga stödåtgärder kan mätas. Sedan statsmakterna på grundval av förevarande betänkande fattat beslut om dessas utformning, bör därför lantbruksstyrel-

sen i samråd med statistiska centralbyrån upptaga denna fråga till särskild prövning; därvid bör bl.a. övervägas om det kan anses erforderligt att i den utsträckning nu sker årligen samla och publicera uppgifter rörande hästpremieringen. I anslutning till denna översyn kan det även vara lämpligt att aktualisera det av utredningen förut berörda spørsmålet om metoderna för stambokföringen m.m.

Utredningen föreslår alltså, att till vissa övriga avelsfrämjande åtgärder upptages ett belopp av 125 000 kronor.

KAPITEL XIV

Den budgetmässiga behandlingen av stödet åt hästaveln, m.m.

1. Nuvarande ordning

Såsom tidigare i olika sammanhang nämnts, redovisas f. n. stödet till hästaveln å riksstatens nionde huvudtitel såsom en särskild anslagspost till Stöd åt hästaveln under anslaget till Befrämjande av husdjursaveln m. m. Posten är i sin tur uppdelad på Kallblodsaveln och Varmblodsaveln. För anslagets disposition uppgör lantbruksstyrelsen i samråd med hästavelsorganisationerna en dispositionsplan, som enligt riksdagsuttalande ej skall vara alltför detaljerad och som underställes Kungl. Maj:t för fastställande. I det föregående har lämnats utförliga redogörelser för de senaste budgetårens fördelning av ifrågavarande anslag, till vilka redogörelser torde få hänvisas.

Kostnaderna för statens hingstdepå och stuteri redovisas över två riksstatsanslag till Avlöningar resp. Omkostnader. För avlöningsanslaget har Kungl. Maj:t funnit gott

dels, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1964/65, fastställa personalförteckning,

dels, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1964/65, fastställa följande avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	44 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	412 000
3. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän	1 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	197 700
Summa kronor	655 000

dels förklara, att av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal ett belopp av 25 000 kronor icke må tagas i anspråk utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande,

dels föreskriva, att vid statens hingstdepå och stuteri må tills vidare från och med budgetåret 1964/65 finnas anställda visst högsta antal extra ordinarie tjänstemän,

dels föreskriva, att de vid statens hingstdepå och stuteri inrättade tjänsterna vid uppkommande vakans ej må återbesättas eller uppehållas med vikarie utan Kungl. Maj:ts medgivande,

dels föreskriva, att extra ordinarie eller extra tjänsteman vid statens hingstdepå och stuteri, för vilkens enskilda räkning verkställes matlagning, tvätt eller städning vid depån, skall ha att härför erlægga ersättning genom avdrag å avlöningen i enlighet med bestämmelser, som meddelas av lantbruksstyrelsen,

dels föreskriva att från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal må till en hovslagare vid depån utgå ersättning för utfört arbete enligt av depåchefen godkänd taxa samt att nämnde befattningshavare därjämte må tilldelas fri bostad med planteringsland,

dels ock erinra, att Kungl. Maj:t den 31 maj 1957 meddelat föreskrifter angående dispositionen av anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän samt angående särskild ersättning till förste stallbetjänten vid statens hingstdepå och stuteri för skötseln av stuteriets fölston och föl.

För anslaget till Omkostnader har Kungl. Maj:t funnit gott

dels, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1964/65, fastställa följande

Omkostnadsstat

Utgifter	
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	2 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i> ...	25 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	13 800
4. Häst- och fölinköp, <i>förslagsvis</i> ...	55 000
5. Övriga utgifter	
a) Beklädnad, <i>förslagsvis</i> 7 000	
b) Bränsle, <i>förslagsvis</i> ... 6 000	
c) Furage, <i>förslagsvis</i> ... 105 000	
d) Lantbeskällares underhåll, <i>förslagsvis</i> ... 58 000	
e) Inventariers underhåll, <i>förslagsvis</i>	13 000
f) Jordbruket, <i>förslagsvis</i>	20 000
g) Hästskötarskola	3 500
h) Hästsjukvård, <i>förslagsvis</i>	2 000
i) Utskylder och utgifter i övrigt, <i>förslagsvis</i>	11 000
	225 500
Summa kronor	321 300

Inkomster

1. Arrendemedel, såld gräskörd m. m.	91 000
2. Sålda hästar	82 000
3. Språngavgifter	150 000
4. Inkomster i övrigt	40 000
Nettoinkomst kronor	41 700

dels föreskriva, att anslagsposterna till reseersättningar, häst- och fölinköp samt övriga utgifter icke må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande,

dels föreskriva, att av anslagsposten till expenser må för nedan nämnda ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen för

lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	7 300
övriga expenser, <i>högst</i>	6 500

dels ock ställa ifrågavarande förslagsanslag å 1 000 kronor till förfogande för lantbruksstyrelsen, som äger att disponera anslaget för därmed avsett ändamål.

2. Utredningens synpunkter och förslag

I direktiven för 1963 års hästutredning uttalas i fråga om sättet att finansiera det fortsatta stödet till hästavels, att utredningen bör pröva skälen för och emot att härför anlita totalisatormedel.

I bilaga 1 till detta betänkande har i korthet redogjorts för tillkomsten och avvecklingen av totalisatormedlens specialbudget samt för vissa andra frågor som ansetts vara av intresse vid fullgörandet av denna del av utredningsuppdraget. Här må allenast erinras om att nämnda specialbudget avskaffats genom beslut av 1947 års riksdag. Till stöd härför återopade föredraganden, att stuteriväsendets fond syntes komma att årligen ökas med betydande belopp och att en sådan fondbildning icke kunde fylla någon uppgift men däremot medföra budgettekniska komplikationer.

Statens andel i totalisatormedlen har under senare år ökat högst väsentligt och beräknas under budgetåret 1965/66 komma att utgöra 75 milj. kronor. Som jämförelse må nämnas att den under år 1930 uppgick till 930 000 kronor. Denna stegring jämte det ursprungliga syftet med totalisatormedlens specialbudget återopas ofta såsom ett särskilt skäl för att aveln skall intaga en förmånsställning, när det gäller stöd från statens sida. Det må emellertid framhållas att, såvitt utredningen har sig bekant, något uttalande om att så för all framtid skall vara fallet icke gjorts av Kungl. Maj:t eller riksdagen vare sig vid avvecklingen av denna budget eller senare. Men oberoende härav må erinras om att något samband mellan intresset för spel på totalisator och hästavels behov av stöd i varje fall numera ej föreligger. De stegrade insatserna på totalisatorn torde liksom t. ex. det ökade deltagandet i lotterispel, tippning m. m. främst vara ett uttryck för den ökade penningtillgången och allmänhetens vinstintresse. Visserligen kan det sägas att en finansiering av stödet till hästavels med anlåtande av totalisatormedel skulle mot bakgrunden av storleken av totalisatoromsättningen

utgöra en garanti för att hästaveln skall erhålla tillräckliga anslag och således tala för en dylik finansieringsmetod. Det stöd som bör givas denna avelsgren bör emellertid enligt utredningens mening avvägas icke på grundval av tillgången på totalisatormedel utan med beaktande av vad som från allmänna synpunkter framstår som nödvändigt för att förefintliga behov av stöd från staten skall kunna fyllas, eller med andra ord: prövningen av storleken av stödet bör ske från samma utgångspunkter som gäller beträffande andra behov, för vilka staten skall draga försorg. En sådan ordning kan också principiellt vara för hästaveln fördelaktig, då härav följer att på dylikt sätt avvägda belopp städse bör ställas till förfogande, oberoende av totalisatoromsättningens storlek. Statsmakterna har f. ö. under senare år allmänt intagit den ståndpunkten att s. k. specialdestinationer icke bör förekomma. Sålunda må exempelvis erinras om att trots att det ursprungligen avsetts att så skulle vara fallet, numera intet samband föreligger mellan tipsomsättningen och statens anslag till idrotten. Vidare har riksdagens år 1964 församlade revisorer föreslagit, att vägväsendets specialbudget skall avvecklas. Utredningen anser, att det skulle innebära ett markant avsteg från moderna budgettekniska principer, om utredningen skulle förorda att stödet till hästaveln skulle finansieras genom ianspråktagande av totalisatormedel. Utredningen föreslår därför, att detta stöd i fortsättningen skall redovisas över riksstaten på de anslag som kommer att framgå av det följande.

I anslutning till vad sålunda anförts må erinras om att 1960 års riksdag beslutade, att stöd till den professionella trav- och galoppporten icke längre skall utgå över anslag å den statliga budgeten utan i stället i form av upp-

födarpremier från det s. k. vinstavdraget i samband med totalisatorspelet. Åt samma uppfattning har hästutredningen i det föregående givit uttryck. Utredningen anser sig icke ha att ingå på frågan, huruvida behov av dylika premier föreligger även för framtiden. Tilläggas må emellertid att den angivna finansieringsmetoden innebär, att premierna utbetalas av anordnarnas andel av vinstavdraget och således icke av statsmedel; denna ordning kan därför icke anses utgöra ett avsteg från den av utredningen hävdade principen, att statligt stöd till hästaveln skall utgå över anslag å statsbudgeten. Denna form av stöd bör dock — i enlighet med riksdagens ursprungliga beslut — förbehållas den professionella trav- och galoppporten och ej utsträckas till övriga grenar av hästaveln. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit bör nämligen en klar åtskillnad upprätthållas mellan de tävlingsanordnande organisationernas och statens medel av totalisatorverksamheten samt mellan sällskapens kostnader för tävlingsverksamheten och statens stöd till hästaveln i allmänhet.

Genom vad nu anförts torde lantbruksstyrelsens underdåniga skrivelse den 6 augusti 1962 angående finansiering av det statliga stödet till hästaveln och i anslutning därtill inkomna skrifter från vissa organisationer, vilka handlingar överlämnats till utredningen, få anses besvarade.

Utredningen övergår härefter till att behandla frågan om vilka anslag som för framtiden bör anlitas för bestridandet av kostnaderna för stödet åt hästaveln.

Såsom framgår av det förut anförda, upptages f. n. det statliga stödet till hästaveln under anslaget till Befrämjande av husdjursaveln m. m. Verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri, som jämväl innebär ett betydande

stöd till denna avel, redovisas över två särskilda riksstatsanslag, till Avlöningar resp. Omkostnader. Av olika skäl skulle det vara lämpligt, att det totala stödet till hästaveln på en gång kunde överblickas. Detta skulle kunna ske på så sätt att medlen till hästaveln utbröts ur anslaget till Befrämjande av husdjursaveln m. m. och sammanfördes med anslagen till hingstdepån till ett anslag, för vilket skulle gälla en särskild stat. En sådan anslagskonstruktion synes emellertid vålla vissa budgettekniska komplikationer; utredningen anser sig därför icke kunna förordna en sådan. Nu angivna önskemål synes emellertid åtminstone delvis kunna tillgodoses på så sätt, att de olika anslagen till hästaveln å riksstaten uppföres under en gemensam rubrik, förslagsvis *Stöd åt hästaveln*, och att summan av dessa anslag redovisas särskilt. Stödet torde lämpligen böra upptagas under tre särskilda anslag, nämligen *Hästpremiering m. m.*, vilket anslag motsvarar delposten till Stöd åt hästaveln i förenämnda anslag till husdjursaveln, samt *Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar resp. Omkostnader*. Anslagen bör få karaktär av förslagsanslag. Huruvida återstående utgifter under anslaget till Befrämjande av husdjursaveln m. m. fortfarande bör redovisas över ett särskilt anslag eller upptagas under ett annat, undandraget sig utredningens bedömande. I varje fall bör rubriceringen ändras.

Under det nya anslaget till Hästpremiering m. m. bör utgifterna fördelas under tre särskilda anslagsposter men däremot icke på varm- och kallblodsaveln. Anslagsgivningens konstruktion möjliggör nämligen icke utan betydande administrativt besvär en dylik fördelning; erfarenheterna ger f. ö. vid handen, att en sådan icke kan bli helt rättvisande. Såsom en första post bör

enligt utredningens mening upptagas *Penningpris m. m.* Från denna bör bestridas kostnaderna för de penningpris som i fortsättningen skall utbetalas jämlikt det i det föregående framlagda förslaget till kungörelse om stöd åt hästaveln samt de fraktbidrag, som i enlighet med vad förut anförts bör kunna utgå till i hingstpremieringar deltagande hästar. Då stora svårigheter föreligger att för varje år på förhand säkert beräkna det antal hästar som kommer att delta i premieringarna, bör anslagposten betecknas *förslagsvis*. Erinras må att enligt utredningens förslag prisens storlek skall i kungörelsen angivas såsom högstbelopp, men att prisen skall kunna differentieras. Lantbruksstyrelsen torde i samband med avgivandet av anslagsäskandena böra angiva, vilket ungefärligt antal hästar styrelsen antager komma att delta i premieringarna och efter vilka grunder i övrigt posten beräknats.

F. n. bestrides kostnaderna för premieringarna till viss del av statsmedel och till viss del av medel som tillskjutes inom resp. underdistrikt, dvs. av vederbörande hushållningssällskap. Av statsmedel bekostas penningpriser och skådepenningar samt inlösen av frisedlar, utgifter i samband med vissa prestationsprov och transporter, rese- och traktamentskostnader till ordförande i distriktspremieringsnämnd och samtliga ledamöter i rikspremieringsnämnd ävensom vissa andra utgifter. Med inom underdistriktet tillskjutna medel bekostas ersättning till lokal ledamot i distriktspremieringsnämnd, till ordnare för uppvisning och till veterinär som förordnas att biträda vid sommarpremiering, kostnader för uppvisningsplats m. m. Enligt förut lämnade uppgifter uppgick statsverkets ifrågavarande kostnader för hästpremieringarna under budgetåret 1963/64 till i runt tal 445 000

kronor. Underdistriktens utgifter utgjorde under år 1962 enligt vad Hushållningssällskapens förbund upplyst i en den 25 september 1962 dagtecknad underdånig skrivelse, vilken överlämnats till utredningen, sammanlagt 100 000 kronor men har numera enligt uppgifter från förbundet stigit till att under år 1964 utgöra i runt tal 111 000 kronor.

Enligt hästutredningens uppfattning bör, med hänsyn till den ordning som i fortsättningen avses gälla för hästpremieringen, samtliga angivna kostnader bestridas av statsmedel. Utgifterna för penningpris bör såsom nyss nämnts utgå från anslaget till Hästpremiering m. m. Med hänsyn till att hushållningssällskapen i fortsättningen i stort sett skall ansvara för premieringen, bör kostnaderna för själva förfarandet få bestridas från anslagen till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar resp. Omkostnader*. Arvodena till premieringsnämndernas ledamöter och andra premierare torde böra inräknas i delposten under avlöningsanslaget till *Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*. Det må emellertid erinras om att några särskilda kostnader härför icke uppkommer, i den mån premieringarna utföres av vid sällskapen anställda konsulenter, vilkas nuvarande arbetsbörda dock ökar i motsvarande mån, vilket kan behöva föranleda särskilda åtgärder.

Med vad sålunda anförts torde Hushållningssällskapens förbunds ovan nämnda framställning få anses besvarad.

Såsom en andra anslagspost under anslaget till Hästpremiering m. m. bör upptagas *Bidrag till hingsthållning*. Under denna post bör redovisas bidrag till olika hingsthållare (enskilda och föreningar) ävensom bidraget till hingstuppfödningstanstalten Wången;

denna post bör angivas såsom *högst*. Slutligen bör såsom en tredje post uppföras *Övriga avelsfrämjande åtgärder*. Under denna post — även den betecknad *högst* — bör upptagas bidrag till avelsföreningar m. fl. och andra stödåtgärder, som icke lämpligen kan hänföras till förut nämnda poster. Ev. förluster till följd av lånegarantier för inköp av vissa hästar, torde i fortsättningen böra belasta ifrågavarande post, som i förekommande fall torde få överskridas med erforderligt belopp.

För anslaget till *Statens hingstdepå och sluteri: Avlöningar* bör enligt sedvanliga principer upprättas en stat; i anslutning härtill bör gälla en personalförteckning. Vidare bör Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställa det högsta antal icke ordinarie tjänster av olika slag som må finnas inrättade. Ersättning till ledamöterna i den delegation, som utredningen i det föregående föreslagit skola omhänderha omorganisationen vid Flyinge, torde böra bestridas från i avlöningsstaten särskilt uppförd post, benämnd *Ersättningar till sakkunniga*, som bör upptagas så länge delegationen är verksam. Avlöningsanslaget skulle alltså komma att fördelas på följande poster, nämligen

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*
2. Ersättningar till sakkunniga, *förslagsvis*
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke ordinarie tjänstemän
5. Rörligt tillägg, *förslagsvis*

Omkostnadsstaten för hingstdepån omfattar f. n. såväl en utgifts- som en inkomstsida och å omkostnadsanslaget redovisas nettobelastningen. Under senare år har detta anslag endast upptagits med ett formellt belopp, då inkomsterna överstigit utgifterna. För att

vinna överensstämmelse med eljest tillämpade principer inom den statliga budgeten bör — såsom i annat sammanhang omnämnts — inkomsterna vid Flyinge i fortsättningen uppföras såsom en särskild inkomstitel under rubriken *Uppbörd i statens verksamhet* under inkomsterna på driftbudgeten.

Såsom tidigare nämnts bör målsättningen för den ekonomiska verksamheten vid Flyinge vara att uppnå kostnadstäckning för de direkta utgifterna. På grundval av den beräknade omslutningen under kommande budgetår bör depåchefen beräkna storleken av de betäckningsavgifter som bör uttagas och ingiva förslag härom till lantbruksstyrelsen, som har att efter samråd med riksrevisionsverket fastställa dessa avgifter. Summan av de beräknade inkomsterna torde böra upptagas under nämnda titel på driftbudgeten.

Den under anslaget till Omkostnader upprättade omkostnadsstaten bör således endast omfatta utgifter. Dessa bör fördelas på olika poster, i första hand *Sjukvård m. m.*, *Reseersättningar*, *Expenser*, *Häst- och fölinköp* samt *Övriga utgifter*. Sistnämnda post torde i sin tur böra uppdelas på olika delposter. Vilka dessa bör vara, torde slutligt böra fastställas först sedan principerna för kostnadsbokföringen närmare kunnat övervägas genom den förut omnämnda delegationen. Från delposten till reseersättningar torde bl. a. böra bestridas kostnaderna för delegationens resor.

Under den tid det rationaliseringsarbete bedrivs som föranledes av vad utredningen på grundval av statskontorets undersökning föreslagit, torde vidare en särskild post böra uppföras, kallad *Vissa rationaliseringsåtgärder*; från denna torde kostnaderna för olika sådana åtgärder få bestridas. Omkostnadsstaten skulle alltså få följande utseende, nämligen

1. Sjukvård m. m., *förslagsvis*
2. Reseersättningar, *förslagsvis*
3. Expenser, *förslagsvis*
4. Häst- och fölinköp, *förslagsvis*
5. Vissa rationaliseringsåtgärder, *förslagsvis*
6. Övriga utgifter, *förslagsvis*

3. Anslagsberäkningar, m. m.

Utredningen har i det föregående i olika sammanhang angivit storleken m. m. av de anslag som i fortsättningen för olika ändamål bör upptagas för hästavelsändamål. I förevarande avsnitt torde dessa beräkningar få sammanfattas ävensom diskuteras vissa övergångs- anordningar till det nya anslagssystemet m. m., vilket enligt utredningens mening i princip bör tillämpas fr. o. m. budgetåret 1966/67, dvs. fr. o. m. den 1 juli 1966. Beträffande utgifterna för *Penningpris m. m.* må erinras om att hästpremiering enligt den nya ordning utredningen föreslagit torde kunna tillämpas först fr. o. m. kalenderåret 1967. Med hänsyn härtill och till att premieringarna pågår över budgetårsskiftet med därav följande svårigheter att avgöra om utgifter på grund av premieringarna hänför sig till det ena eller andra budgetåret, synes det utredning- en lämpligt att kostnaderna för häst- premieringarna under år 1966, i den mån de skall bekostas av statsmedel, får bestridas från det för ifrågavarande ändamål nu utnyttjade reservationsanslaget till Befrämjande av husdjursaveln m. m., vilket, såvitt nu kan bedömas, torde förslå till huvuddelen av här avsedda utgifter. I den mån detta icke blir möjligt, torde få anlitas förevarande anslagspost, som av utredningen upptages med förut angivet belopp eller 275 000 kronor.

Posterna till *Bidrag till hingsthållning* och *Övriga avelsfrämjande åtgärder* torde i enlighet med vad förut an-

förts få uppföras med 535 000 kronor resp. 125 000 kronor; till *Hästpremiering m. m.* bör således upptagas ett belopp av (275 000 + 535 000 + 125 000) 935 000 kronor.

Anslagen till *Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar resp. Omkostnader* kan f. n. icke beräknas med någon större grad av säkerhet. Utredningen har nämligen icke tillräckligt underlag för bedömande av i vilken takt rationaliseringarna vid Flyinge kan genomföras. Utredningen har därför ansett det lämpligt att upptaga ifrågavarande anslag på grundval av de av 1964 års riksdag beslutade avlönings- och omkostnadsanslagen, men med avdrag för de belopp som föranledes av i det föregående framlagda förslag till rationaliseringar m. m. Till de sålunda framräknade beloppen bör i avlönings- och omkostnadsanslagen inräknas 5 000 kronor resp. 3 000 kronor såsom kostnader för den förut omnämnda delegationen. Vidare bör till avlöningsanslaget läggas ett belopp om 10 000 kronor, avsett för till följd av lönegradsuppflyttningar ökade kostnader. Till vissa rationaliseringsåtgärder bör i omkostnadsanslaget vidare medtagas ett belopp av 50 000 kronor; samma belopp torde även böra uppföras för budgetåret 1967/68. Anslaget till *Avlöningar* har till följd härav beräknats till 465 000 kronor och motsvarande belopp till *Omkostnader* till 303 000 kronor eller avrundat 300 000 kronor. I avlöningsanslaget har icke inräknats någon särskild ersättning till övertalig personal, då utredningen utgår från att denna personal skall kunna beredas annan statlig anställning. Betonas bör dock att de angivna beloppen till *Avlöningar* och *Omkostnader* av förut angivna skäl är preliminära. Det torde böra ankomma på lantbruksstyrelsen att i samband med avgivandet av utlåtande över detta

betänkande framlägga en mera definitiv beräkning; vid tidpunkten härför torde det nämligen vara möjligt att bättre överblicka kostnaderna för ändamålen för budgetåret 1966/67. — För avlöningsanslaget bör gälla följande personalförteckning m. m.

Tjänstemän å ordinarie stat

1 depåchef	ABp 23
1 beridare	Ao 15
1 bokhållare	Ao 15

Tjänstemän å övergångsstat

1 veterinär	Ao 19
-------------	-------

Extra ordinarie tjänstemän utanför personalförteckning

1 fodermarsk	Ae 12
1 förste stallbetjänt	Ae 11
1 körmästare	Ae 11
1 hantverkare	Ae 10
13 stallbetjänter	Ae 10
1 kanslibitråde	Ae 7

För hästavelsändamål torde därutöver, i enlighet med vad i det föregående anförts, under andra anslag böra upptagas vissa belopp. I *lantbruksstyrelsens avlöningsanslag* torde böra inräknas ett belopp av 7 000 kronor till arvoden åt hästavelsnämndens ledamöter och i *omkostnadsanslaget* ett belopp av 3 000 kronor till bestridandet av rese- och traktamentskostnader för nämndens ledamöter. Efter vilka grunder ersättningen skall utgå, torde få bestämmas av Kungl. Maj:t. — Därest lantbruksstyrelsen på grund av vad utredningen föreslagit i fråga om stödet till hästaveln anser behov föreligga av någon personalförändring inom styrelsen, torde framställning härom av styrelsen få göras i sedvanlig ordning.

Utredningen har tidigare föreslagit att kostnaderna i samband med hästpremieringarna helt skall bestridas av

statsmedel och med anlitan­de av anslagen till *Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar resp. Omkostnader*. Då premieringarna under år 1966 förutsattes fortgå i enlighet med nu gällande reglemente, som föreskriver att hushållningssällskapen skall svara för vissa kostnader, torde den nya ordningen få tillämpas först fr. o. m. år 1967. Det är givetvis svårt att med någon större grad av säkerhet beräkna utgifterna för denna, bl. a. beroende på att det f. n. icke är möjligt att bedöma i vilken utsträckning husdjurskonsulenter eller andra personer kommer att utföra premieringarna. En viss vägledning för beräkningen torde dock kunna erhållas i utgifterna för premieringen under budgetåret 1963/64. De av statsmedel bestridda kostnaderna för årsarvoden, resekostnader och expenser uppgick då till i runt tal 74 000 kronor. Hushållningssällskapens kostnader har beräknats till omkring 111 000 kronor. Sammanlagt torde kostnaderna f. n. kunna uppskattas till ca 200 000 kronor. Utredningen anser lämpligt att motsvarande belopp inräknas i förevarande anslag, varav 150 000 kronor under avlöningsanslaget och återstoden eller 50 000 kronor under omkostnadsanslaget. I avlöningsanslaget ingår — utöver ersättningar till ledamöter i hingstpremieringsnämnder och särskilt förordnade premierare enligt 7 § förslaget till kungörelse om statligt stöd åt hästaveln, vilka ersättningar torde få fastställas av Kungl. Maj:t — beräknade ersättningar till den extra personal som kan behöva anställas på grund av att husdjurskonsulenter i vissa fall torde böra erhålla särskild biträdes­hjälp m. m. på grund av ökade arbets­uppgifter i samband med hästpremieringen. I enlighet med vad nu anförts torde för budgetåret 1966/67 böra inräknas halva de angivna beloppen eller i anslaget till

Bidrag till hushållningssällskapen: Avlöningar 75 000 kronor och i anslaget *Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader 25 000 kronor*.

Såsom tidigare anförts skall inkomsterna från verksamheten vid Flyinge i fortsättningen redovisas under rubriken *Uppbörd i statens verksamhet*. Sedan lantbruksstyrelsen i enlighet med vad i det föregående anförts fastställt språngavgifter m. m., torde styrelsen böra beräkna storleken av inkomsterna härav för budgetåret 1966/67.

Anslagen till hästavelsändamål torde för budgetåret 1966/67 till följd av vad sålunda anförts kunna sammanfattas på följande sätt, nämligen

<i>Stöd åt hästaveln</i>	kronor	kronor
1. Hästpremiering m. m., <i>förslagsanslag</i>	935 000	
2. Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	465 000	
3. Statens hingstdepå och stuteri: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	300 000	1 700 000

I nedanstående anslag torde vidare för samma ändamål — utöver vad nu sker — få inräknas det belopp som angivits för varje anslag, nämligen

	kronor
Lantbruksstyrelsen: Avlöningar	7 000
Lantbruksstyrelsen: Omkostnader ...	3 000
Bidrag till hushållningssällskapen:	
Avlöningar	75 000
Bidrag till hushållningssällskapen:	
Omkostnader	25 000

Sammanfattningsvis må erinras om att utredningens förslag till statligt stöd åt hästaveln beloppsmässigt visserligen innebär en minskning i förhållande till vad nu utgår. Enligt utredningens mening är emellertid en jämförelse av de olika beloppen av skilda skäl icke helt adekvat, när det gäller att bedöma det

verkliga stödet till hästaveln, som främst kommer ett relativt litet antal hästar tillgodo. Det må sålunda bl. a. erinras om, såsom redan framhållits i utredningens direktiv, att nuvarande stöd i stor utsträckning utgår i form av bidrag med belopp som torde sakna större ekonomisk betydelse för vederbörande hästägare samt även eljest under sådana betingelser att bidragsgivningen mot bakgrunden av våra dagars förhållanden framstår såsom mindre lämplig. Totalbeloppen härav blir dock, såsom visats i olika sammanhang av detta betänkande, stora. Utredningens förevarande förslag har utformats, icke med hänsyn till önskemålet om att hålla hästarnas antal på en högre nivå än som framstår som ekonomiskt försvarbart, utan med sikte på att de olika stödformerna i fortsättningen skall få både ett reellt ekonomiskt och annat värde, när det gäller att för landets behov upprätthålla en kvalitativt sett högtstående hästavel. Om hänsyn tages härtill, torde det icke vara oberättigat att hävda, att utredningens förslag, totalt sett, innebär ett förbättrat stöd till hästaveln i jämförelse med det nu ut-

gående. Över huvud taget gäller att de ändamål som enligt utredningens mening är av den natur att de i fortsättningen bör erhålla bidrag från hästavelsanslag kommer att få oförändrade, eller i flertalet fall, större anslag än de under budgetåret 1963/64 utgående. Vidare torde böra beaktas att det ökade stöd till ridsporten, varom riksdagen numera fattat beslut, kommer att möjliggöra ökade hästinköp med därav följande fördelar för åtminstone vissa delar av hästaveln. Även om språngavgifterna vid statens hingstdepå och stuteri enligt utredningens förslag kommer att höjas icke oväsentligt, innebär dock statens fortsatta huvudmannaskap för hingstdepån också ett mycket betydelsefullt led i statens stöd åt den inhemska hästaveln liksom de utvidgade möjligheter till statsgaranti för inköp av hästar, varom utredningen framlagt förslag. Erinras må även om att vissa kostnader för hästaveln som hittills belastat hästavelsanslaget avses skola redovisas över andra anslag samt att staten även i fortsättningen enligt utredningens förslag skall vara huvudman för en särskild hovslagarskola.

BILAGA 1

PM ang. totalisatormedlen, m. m.

Med anledning av inom riksdagen i ämnet väckta motioner (I:119 och II:48) anhöll 1923 års riksdag (rskr. 31), att Kungl. Maj:t för beredande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar vid offentliga kapploppningar och travtävlingar tilläts anordna vadhållning för allmänheten med s. k. totalisator, under villkor att föreningarnas vinst av totalisatorn, med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för i jordbruksutskottets utlåtande nr 8 angivna ändamål samt för övrigt under iakttagande av de bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda. Utskottet hade i sitt berörda utlåtande som förutsättning för tillstyrkandet av möjlighet att anordna totalisatorspel vid hästtävlingar och kapploppningar uttryckligen angivit, att den därav uppkommande vinsten skulle komma den svenska hästaveln tillgodo. I främsta rummet borde därvid den kallblodiga hästaveln, som blev mest lidande på grund av statsbudgetens knapphet, komma i åtanke.

Med anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t kungörelsen den 4 maj 1923 (nr 87) angående anordnande av vadhållning medelst så kallad totalisator. Enligt bestämmelserna i 1 § första stycket av denna kungörelse fick vid kapploppning eller annan tävlan vadhållning med totalisator eller på annat därmed jämförligt sätt ej för allmänheten anordnas med mindre Kungl. Maj:t där-

till lämnat tillstånd. Enligt andra stycket av samma paragraf lämnades dylikt tillstånd endast under villkor, bl.a., att vinsten av totalisatorn, med av Kungl. Maj:t bestämt, skäligt avdrag för kostnaderna, inbetalades till statsverket för att användas till understöd av landets hästavel.

Totalisatormedlens användningssätt och budgetära redovisning har sedermera vid flera tillfällen ändrats. Till en början användes statens andel av totalisatormedlen för olika ändamål berörande hästaveln utan att passera riksstaten. Fr.o.m. budgetåret 1927/28 uppfördes denna andel å riksstatsens inkomstsida såsom en särskild inkomstitel. Därvid uppsattes på utgiftssidan ett motsvarande anslag, som erhöll titeln Hästavelns befrämjande och uppfördes som ordinarie reservationsanslag. Befintligt överskott avseende inkomstutgiftssidan skulle kvarstå såsom reservation å anslaget.

Enligt beslut vid 1930 års riksdag skulle totalisatormedlen tagas i anspråk för bestridande av samtliga utgifter för stuteriväsendet. Överskott, som tidigare uppsamlats å reservationsanslaget till Hästavelns befrämjande, skulle uppföras till stuteriväsendets fond. I samband med den av riksdagen år 1934 i princip beslutade uppställningen av riksstatsens utgiftssida beslöts, att de till totalisatormedlens specialbudget hänförliga anslagsmedlen skulle fr.o.m. 1935/36 fördelas å anslag till *dels* lantbruksstyrel-

sen (kostnaderna för stuteribrån), *dels* statens hingstdepåer och stuteri (avlöningar och omkostnader), *dels ock* hästavelns befrämjande. Sistnämnda anslag (med delposter till hästpremieringen, till understöd åt hästavelsföreningar och för stambokföring m.m., och till demonstration i hovvård och hovbeslag) skulle upptas med belopp motsvarande skillnaden mellan beräknade inflytande totalisatormedel och beräknade anslag av sådana medel.

En viss ändring vidtogs av 1937 års riksdag. Ett särskilt förslagsanslag, Avsättning till stuteriväsendets fond, uppfördes å riksstaten, varvid för omföring till stuteriväsendets fond disponerades det belopp, som motsvarade skillnaden mellan inflytande totalisatormedel och av dylika medel anvisade anslagsbelopp.

Frågan om specialbudget för totalisatormedlen behandlades även av 1945 års riksdag. Statskontoret och riksräkenskapsverket hade hemställt att denna specialbudget skulle upphöra. Dåvarande departementschefen förklarade sig dock icke ha funnit skäl till att upptaga detta förslag, vilket uttalande ej heller föranledde någon erinran från riksdagens sida.

På grundval av förslag i ett särskilt betänkande (SOU 1946:45) och vissa andra överväganden framlades i proposition 1947:14 åtskilliga nya förslag till hästavelns stödjande. Beträffande totalisatormedlen innebar propositionen, att specialbudgeten skulle upplösas. Behovet av anslagsmedel till stödjande av hästaveln skulle i fortsättningen icke täckas av totalisatormedel och vidare avsättning till stuteriväsendets fond skulle ej äga rum. Huvuddelen av fondens behållning skulle i samband därmed tillföras den allmänna budgeten. Till stöd för detta förslag åberopade departementschefen, att stuteriväsendets fond syntes komma att årligen ökas med

betydande belopp och att en sådan fondbildning icke kunde anses fylla någon uppgift, men däremot medföra budgettekniska komplikationer. Vid 1930-talets början anlätades huvuddelen av totalisatormedelsinkomsten för hästavelnsändamål, men under budgetåret 1945/46 knappt mer än en femtedel. Det var emellertid uppenbarligen skäligt att de medel som erfordrades för då aktuella, i propositionen närmare angivna ändamål i viss mån skulle utgå i relation till totalisatorinkomsterna. Något uttalande om storleken av detta relationstal eller hur härmed skulle förhålla sig för framtiden gjordes dock icke.

Jordbruksutskottet (utl. nr 10) tillstyrkte alla de anslagsåskanden, som framförts i propositionen. Ej heller ville utskottet motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag att upplösa specialbudgeten för totalisatormedel. Å andra sidan ansåg utskottet dock önskvärt att full garanti borde erhållas för att hästavelns behov tillgodosåges i tillräcklig omfattning även då det budgetära läget försvårades. Utskottet föreslog därför, att av behållningen å stuteriväsendets fond ett belopp av 5 milj. kronor skulle avsättas till en särskild fond, benämnd statens hästavelsfond. Om denna fond skulle behöva anlitas i sådan omfattning att det avsatta beloppet nedgick i någon mera väsentlig utsträckning, skulle enligt utskottets förslag, då läget så kunde medgiva, avsättas ett belopp motsvarande vad som tagits i anspråk.

Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet föreslagit (rskr. 72).

Med anledning av proposition 1959:45 var statsanslagen till hästaveln föremål för en ingående prövning vid 1959 års riksdag (JoU 13 och 23; rskr. 156). Riksdagens beslut innefattade *dels* vissa ändringar av det statliga hästavelsstödet konstruktion, *dels* ett uttalande om att ett fortsatt sådant stöd av ungefär

oförändrad omfattning var väl motiverat.

I sitt betänkande, dagtecknat den 6 augusti 1959, förordade emellertid 1958 års besparingsutredning, att en viss beskränning av det statliga stödet åt hästaveln borde göras med hänsyn till det dåvarande statsfinansiella läget. Enligt utredningen borde en icke oväsentlig reducering vara möjlig i fråga om stödet åt varmbloodsaveln, som icke vore av direkt betydelse ur näringslivets synpunkt.

Utredningens förslag avvisades av de hörda remissinstanserna. I sammanhanget yttrade lantbruksstyrelsen den 15 september 1959 bl.a. följande.

Utredningen har icke angivit för vilka poster en sådan reducering anses möjlig. Lantbruksstyrelsen utgår ifrån, att minskning av bidraget till trav- och galopporganisationerna icke ifrågasättes. För statsverket utgör nämligen dess andel av totalisatoromsättningen en betydande inkomstkälla. Budgetåret 1958/59 uppgick sålunda denna andel till i runt tal 32,6 milj. kr. Många faktorer inverka på totalisatoromsättningen. En mycket viktig sådan är fältens storlek. Ju färre hästar som startar, desto mindre blir omsättningen. Ur ren affärssynpunkt har statsverket sålunda intresse av att ett tillräckligt stort antal hästar deltar i tävlingar. Det är ur samma synpunkt av största betydelse, att uppfödningen av sådana hästar stimuleras. Ett led i denna strävan utgör det bidrag på sammanlagt 100 000 kr. — 0,3 % av statsverket tillkommande andel — som för innevarande budgetår beräknas utgå till Svenska travsportens centralförbund och Svenska galoppportens centralförbund. Dessa bidrag utgå nästan helt i form av s.k. uppfödarepris, d.v.s. till uppfödare av i tävlingar pristagande hästar. Erfarenheter visar, att dessa uppfödarepriser väl fylla sitt ändamål.

Vid anmälan av propositionen i ämnet (1960 års statsverksproposition, IX ht, p. 21) uttalade departementschefen, att han på de allmänna grunder besparingsutredningen anfört ansåg sig — trots att

frågan nyligen behandlats av riksdagen — böra föreslå att den för varmbloodsaveln avsedda bidragssumman begränsades till ett belopp av 500 000 kronor mot dåvarande 750 000 kronor, medan ramen för kallbloodsaveln borde bibehållas oförändrad vid 1 250 000 kronor. Såsom ett ytterligare led i stödet åt varmbloodsaveln borde utöver det nyss angivna beloppet å 500 000 kronor högst 200 000 kronor av tillgängliga reservationsmedel få tagas i anspråk för bestridande delvis av kostnaderna för inköp till hingstdepån i Flyinge av en ny fullbloodshingst såsom ersättare för en äldre.

Med anledning av vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit väcktes flera motioner. I en av motionerna (II: 278, likalydande med motionen I: 225) anfördes bl.a. följande.

Ur statsanslaget till den varmbloodiga aveln utgår också bidrag åt aveln av trav- och galopphästar. Denna avser att tillhandahålla material åt den professionella trav- och galoppporten. En obetydlig del av dessa medel går till aveln med den nordsvenska hästen. Man kan fråga sig om detta stöd till nämnda avel är av betydelse för det svenska jordbruket. Frågan kan tveklöst besvaras med nej. Dess uppgift är allenast att garantera verksamheten för den statliga skattekölla som totalisatorvadhållningen utgör. — — — att denna del av statsanslaget till varmbloodsaveln användes för att skapa argument för lägre stöd åt halvbloodsaveln är därför synnerligen malplacerat. Det naturliga är att uppfödarpremier i fråga om trav- och galopphästar skall finnas och utbetalas via de organisationer som anordnar kapplöpningar med totalisatorspel. De bör kunna tas av den del av överskottet av totalisatormedlen som ej inlevereras till staten. Skulle denna vinstandel åt kapplöpningsanordnarna till äventyrs vara för ringa, kan väl vid förhandling med Kungl. Maj:t en jämkning åstadkommas. En särskild utredning pågår ju för närvarande om totalisatorverksamheten, av vilken den här berörda frågan även bör kunna prövas.

Aberopande Kungl. Maj:ts förslag i

ämnet och den ovanämnda motionen uttalade jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 1 bl.a. följande.

Inom den särskilda anslagsposten till Stöd åt varmbloodsaveln inrymtes för närvarande ett belopp å 113 000 kronor, utnyttjat för bidrag till skilda grenar av den professionella trav- och galoppsporten. Sålunda har särskilda anslagsmedel utlämnats till Svenska travsportens centralförbund, Svenska galoppsportens centralförbund, Skånska fältrittklubben samt Jockeyklubben. Utskottets uppfattning är att något särskilt stöd i framtiden ej bör utgå över riksstaten till den professionella trav- och galoppsporten. Däremot bör genom den pågående utredningen om totalisatorverksamheten eller på annat sätt prövas hur ekonomiskt bistånd till omförmälda organisationer skall kunna lämnas direkt genom utnyttjande av totalisatormedel som ej inlevererats till staten. Då dylika överväganden i ämnet icke kan antagas kunna slutföras så snart att åtgärder i anledning därav kan vidtagas redan innevarande kalenderår, finner utskottet det rimligt att 50 000 kronor såsom en övergångsanordning ställs till förfogande för statsbidrag till ifrågavarande, den professionella trav- och galoppsporten företrädande organisationer.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag (rskr. 141).

Frågan om på vilket sätt stöd till den professionella trav- och galoppsporten skulle utgå upptogs av totalisatorutredningen bl.a. på grund av en särskild underdånig skrivelse den 8 juni 1960 i ämnet från Svenska galoppsportens centralförbund. I skrivelsen, som genom beslut den 8 september 1960 överlämnades till totalisatorutredningen, erinrade förbundet om att — såsom en övergångsanordning — 50 000 kronor ställts till förfogande för budgetåret 1960/61 att fördelas mellan trav- och galoppsportens organisationer för användning till avelspremier. Av det nämnda beloppet beräknades galoppsporten komma att erhålla 15 000 kronor. Förbundet ansåg det ytterst angeläget, att ekono-

miskt bistånd genom direkt utnyttjande av totalisatormedel skulle lämnas uppfödarna snarast möjligt. Enligt galoppförbundet skulle den av riksdagen förordade lösningen kunna genomföras antingen inom ramen för organisationernas andel av vinstavdraget eller genom en mindre höjning av detta. Förbundet förordade för sin del det senare alternativet och föreslog, att vinstavdraget fr.o.m. år 1961 skulle höjas med så många promille, att beräknade utgifter för avelspremier kunde täckas. Det här emot svarande beloppet skulle inlevereras till galoppförbundet av respektive organisationer att av förbundet användas för nyssnämnda ändamål. Dessutom förutsattes att galoppförbundets förslag till fördelning av de influtna medlen skulle underställas lantbruksstyrelsen för godkännande, varigenom en fullt betryggande garanti skulle erhållas för att medlen användes på för aveln lämpligaste sätt.

Efter att ha redogjort för statsmakternas behandling av frågan vid 1960 års riksdag samt för innehållet i den ovan nämnda skrivelsen från Svenska galoppsportens centralförbund uttalade totalisatorutredningen (SOU 1961:1) bl.a. följande.

Vad beträffar kostnaderna för avelspremier har utredningen för sin del intet att erinra mot att de täckes av totalisatormedlen på sätt riksdagen förutsatt. Av de två alternativ härför, som galoppförbundet i sin förenämnda skrivelse den 8 juni 1960 skisserat, anser utredningen emellertid företräde böra ges det, som går ut på att ifrågavarande premier skall bekostas av sällskapen inom ramen för deras andel av vinstavdraget.

I motsats till vad galoppförbundet synes ha förutsatt bör stöd, varom här är fråga, utgå inom såväl trav- som galoppsporten. Stödets administration bör i huvudsak kunna ske i den av galoppförbundet föreslagna ordningen. De tävlingsanordnande organisationerna skall således ha att månadsvis i efterskott eller efter varje täv-

lingssäsong till respektive centralförbund inleverera så stor andel av dem tillkommande totalisatorinkomster, som tillsynsmyndigheten efter samråd med centralförbunden bestämmer, att av förbunden användas för utdelning av avelspremier. Det bör ankomma på centralförbunden att uppgöra förslag till medelsdisposition och efter tillsynsmyndighetens godkännande fördela medlen bland uppfödarna.

Ett bifall till galoppförbundets framställning kan, om medlen tas av sällskapens vinstandel, motivera en viss höjning av de tävlingsanordnande organisationernas andel av vinstavdraget.

I ett flertal remissyttranden över totalisatorutredningens betänkande tillstyrktes utredningens förslag att medel till avelspremier skulle täckas av totalisatormedel, under förutsättning att sällskapens andel av vinstavdraget ökades. I brev till lantbruksstyrelsen den 21 april 1961 angående ändring i fråga om fördelningen av de totalisatormedel, som inflyter vid trav- och galopptävlingar, förklarade Kungl. Maj:t sig bl.a. förutsätta, att de tävlingsanordnande organisationernas bidrag till kostnader för avelspremier skulle bestridas inom ramen för deras andel i vinstavdraget, och anbefallde lantbruksstyrelsen att meddela vederbörande sammanslutningar underrättelse om Kungl. Maj:ts sålunda fattade beslut.

Lantbruksstyrelsen godkände sedermera förslag från travsportens och galoppSPORTENS centralförbund rörande avsättandet av viss andel av totalisatoranordnarnas vinstavdrag att användas för avelspremier till uppfödare av travresp. galopphäster. Det totala beloppet av sådana medel beräknades uppgå till 140 000 kronor årligen.

I underdånig skrivelse den 17 september 1961 framförde Avelsföreningen för svenska ardennerhästen, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen, Föreningen nordsvenska hästen, Riksföreningen för ridningens främjande,

Svenska lantliga ryttareföreningarnas centralförbund och Svenska ridsportens centralförbund vissa erinringar mot lantbruksstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 beträffande hästaveln och ridsporten. Således hemställdes i skrivelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen en ökning av medelsanvisningarna till stöd åt hästaveln och amatörridsporten, motsvarande skillnaden mellan den år 1959 fastställda anslagsramen (2 milj. kr.) och det då utgående stödet, jämte kompensation för inträffade automatiska kostnadsökningar och mistade förmåner eller sammanlagt 210 000 kronor. Dessutom uttalades önskemål om att från hästavelnsfonden under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln m.m., delposten Stöd åt hästaveln, kvarstående medel — ca 700 000 kronor — skulle disponeras för gemensamma ändamål med en femtedel eller 140 000 kronor årligen under fem års tid. Den sammanlagda begärda ökningen utgjorde således (210 000 + 140 000 =) 350 000 kronor.

I sitt utlåtande den 23 november 1961 över den förenämnda skrivelsen yttrade lantbruksstyrelsen bl.a. följande.

Styrelsen begärde i sitt anslagsäskande för 1960/61 att bidraget skulle utgå med oförändrat belopp. Med hänvisning till framställningar gjorda av 1958 års besparingsutredning upptog dock departementschefen i proposition ett för varmblodsavelns främjande från 750 000 kronor till 500 000 kronor minskat bidrag. Detta höjdes dock av jordbruksutskottet till 540 000 kronor. Dessutom beviljades som bidrag till den professionella trav- och galoppSPORTENS organisationer för första hälften av budgetåret 50 000 kronor. Bidrag till sistnämnda ändamål skulle senare ej utgå, utan skulle dessa bidrag ersättas med bidrag från de tävlingsorganisationer som anordnar totalisatorspel. Under föregående år hade detta bidrag varit 100 000 kronor. Med beaktande av att det verkliga bidraget till varmblodsaveln således ej minskade till den del det ersattes med annat bidrag kom den verk-

liga minskningen från 1959/60 att stanna vid 110 000 kronor.

Styrelsen är fullt medveten om att hästaveln skulle behöva större statligt stöd för att kunna utvecklas så att den fyller de krav som skogsbruket, jordbruket och totalförsvaret kan komma att ställa. Styrelsen ansåg sig ej kunna gå längre i sina förslag för 1962/63, då riksdagen så sent som vid behandlingen av dessa anslag våren 1960 emot styrelsens förslag minskat anslaget på ovan nämnt sätt. En höjning med 90 000 kronor ansåg styrelsen dock ofrånkomlig och är det styrelsen angeläget att framhålla att en ytterligare höjning i enlighet med organisationernas förslag enligt styrelsens uppfattning skulle vara av stor betydelse.

Organisationernas förenämnda skrivelse och lantbruksstyrelsens utlåtande över skrivelsen omnämndes i 1962 års statsverksproposition (IX ht, p. 21). Departementschefen, som förordade att anslagsposterna till stöd åt hästaveln och till stöd åt amatörridsporten borde fastställas till oförändrade belopp, yttrade i sammanhanget bl.a. följande.

I anslutning till det nyss anförda vill jag erinra om att lantbruksstyrelsen på grundval av uttalande av Kungl. Maj:t i brev den 21 april 1961 överenskommit med vederbörande organisationer om att varje år ett visst belopp räknat i promille av totalisatoromsättningen skall avsättas av trav- och galoppsällskapens andelar av vinstavdraget å omsättningen för utbetalning av avelspremier. Härigenom kommer ej oväsentliga belopp att tillgodoföras landets hästavel.

Beträffande stödet till hästaveln och ridsporten tillstyrkte jordbruksutskottet vad Kungl. Maj:t föreslagit därom. I sitt utlåtande (nr 1) i ämnet uttalade utskottet dessutom följande.

I detta sammanhang vill utskottet uttala sin tillfredsställelse med att överenskommelse träffats mellan lantbruksstyrelsen och vederbörande hästsportorganisationer om att för utbetalning av avelspremier viss avsättning ur vinstandelar av totalisatormedel skall göras. Såsom departementschefen framhållit kommer härigenom ej oväsentliga belopp att tillgodoföras landets hästavel. Utskottet vill i anslutning härtill

understryka angelägenheten av att härvid samtliga grenar inom hästaveln tillgodoses i tillbörlig mån.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 9).

I regleringsbrev den 13 april 1962 under punkt 21 Befrämjande av husedjursaveln m.m. gav Kungl. Maj:t för efterrättelse till känna vad i jordbruksutskottets utlåtande anförts rörande överenskommelse mellan lantbruksstyrelsen och vederbörande hästsportorganisationer om avsättning ur vinstandelar av totalisatormedel för utbetalning av avelspremier i tillbörlig mån till samtliga grenar inom hästaveln.

I skrivelse den 29 maj 1962 till lantbruksstyrelsen hemställde ifrågavarande organisationer att styrelsen måtte medverka till en sådan höjning av de tävlingsanordnande organisationernas bidrag till avelsfrämjande ändamål, att varmbloodsaveln, kallbloodsaveln och amatörridsporten därav kunde erhålla en sammanlagd anslagsökning av 490 000 kronor samt trav- och galoppsporten en sammanlagd anslagsökning av 210 000 kronor. I skrivelsen erinrades om *dels* vad lantbruksstyrelsen yttrat i anledning av framställningen i november 1961, *dels* att ifrågavarande framställning ej föranlett någon anslagsmässig höjning av stödet åt hästaveln och amatörridsporten, *dels* vad departementschefen erinrat i 1962 års statsverksproposition om överenskommelsen mellan lantbruksstyrelsen och vederbörande hästsportorganisationer, *dels* att jordbruksutskottet uttalat sin tillfredsställelse häröver och understrukit angelägenheten av att *samtliga* grenar inom hästaveln härvid skulle tillgodoses i tillbörlig mån, *dels* ock att en utökning av stödet på detta sätt torde förutsätta en ny ändring av fördelningsskalorna för att frigöra de ytterligare medel som erfordrades härför.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t i regleringsbrev den 13 april 1962 för efterrättelse tillkännagav rörande överenskommelse mellan lantbruksstyrelsen och vederbörande hästsportorganisationer, ingav styrelsen den 6 augusti 1962 till Kungl. Maj:t förslag i ämnet.

Efter att ha redogjort för statsmakternas behandling av frågan vid 1960 års riksdag samt totalisatorutredningens uttalanden framhöll styrelsen som sin mening, att det icke kunde ifrågakomma att avelspremier till samtliga grenar inom hästaveln finansierades inom ramen för totalisatoranordnarnas vinstandelar. Enligt styrelsen torde det klart framgå att statsmakternas rekommendation vid 1960 års riksdag endast avsett premier att fördelas av trav- och galoppSPORTENS centrala organisationer för sådana avelshästar, som lämnat avkomma, vilken särskilt utmärkt sig vid trav- eller galoppbanorna. Utöver dessa premier hade totalisatoranordnarnas andel av vinstavdraget aldrig avsett att täcka några andra kostnader än de som hade direkt samband med tävlingarna.

I detta sammanhang överlämnade styrelsen även den förut omförmälda skrivelsen från avelsföreningarna m.fl. den 29 maj 1962, vari organisationerna anhöll om styrelsens medverkan till en viss höjning av de tävlingsanordnande organisationernas bidrag till avelsfrämjande ändamål. I anslutning till denna framställning anförde styrelsen bl.a. följande.

Styrelsen delar den i skrivelsen framförda uppfattningen, att ett ökat statligt stöd till hästavelnsorganisationerna är motiverat. Styrelsen har i och för sig icke heller något att erinra mot organisationernas beräkning av det ökade stödbehovet. Däremot anser sig styrelsen ej kunna förorda det i skrivelsen framlagda förslaget, att bidraget skulle finansieras av trav- och galoppSPORT-organisationernas andel av vinstavdraget, icke ens under den förutsättningen att gällande skalor för fördelning av totalisator-

medlen mellan staten och de tävlingsanordnande organisationerna ändras i anslutning därtill. Styrelsen anser det angeläget, att en klar skillnad upprätthålles mellan sällskapens och statens andel av totalisatorinkomsten samt mellan sällskapens kostnader för tävlingsverksamheten och statens stöd till hästaveln i allmänhet. Det senare bör utgå ur statens andel vare sig det anvisas över statsbudgeten eller avsettes innan statens andel redovisas såsom en inkomst.

Enligt styrelsens mening skulle det vara enklast att redovisa hela det statliga stödet till hästaveln över budgeten. Med hänsyn till vad jordbruksutskottet i utlåtande 1962:1 uttalat, innebärande att samtliga grenar inom hästaveln borde i tillbörlig mån åtnjuta avelspremier av totalisatormedel, hade styrelsen emellertid utarbetat ett förslag i den riktningen. Styrelsen föreslog således, att i fråga om de tre största travsällskapen (Stockholms, Västsvenska och Skånska) 0,5 procent av den del av totalisatoromsättningen, som per tävlingsdag översteg 500 000 kronor, skulle uttagas genom avdrag å den statsverket enligt då gällande skalor tillkommande andelen. Dessa medel skulle efter varje tävlingsdag av vederbörande anordnare redovisas till styrelsen och insättas på konto i riksbanken som av styrelsen anvisades för att användas som avelspremier och årligen av styrelsen fördelas, sedan organisationerna beretts tillfälle att yttra sig eller inkomma med förslag till fördelning. Enligt styrelsens beräkningar förväntades på så sätt uttaget belopp uppgå till omkring 700 000 kronor årligen.

Över lantbruksstyrelsens ifrågavarande framställning inhämtades yttrande av riksrevisionsverket, som den 5 september 1962 anförde följande.

Såsom ärendet utvisar har lantbruksstyrelsen på grundval av uttalande av Kungl. Maj:t i brev den 21 april 1961 överenskommit med vederbörande organisationer om

att varje år ett visst belopp, räknat i promille av totalisatoromsättningen, skall avsättas av trav- och galoppsällskapens andelar av vinstavdraget å omsättningen för utbetalning av avelspremier. Riksrevisionsverket kan för sin del icke finna annat än att jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 1 år 1962 avsett att understryka angelägenheten av att samtliga grenar inom hästaveln tillgodoses i tillbörlig mån med användning av sålunda avsatta vinstandelar. Ämbetsverket kan följaktligen icke tillstyrka lantbruksstyrelsens förslag, att viss del av statens vinstandel skulle insättas på särskilt konto i riksbanken och vid sidan av budgeten få disponeras av lantbruksstyrelsen för ifrågavarande ändamål. Det torde i stället böra ankomma på lantbruksstyrelsen att i föreliggande fråga taga upp förhandlingar med vederbörande organisationer inom trav- och galoppsporten.

I anslutning till lantbruksstyrelsens ifrågavarande framställning inkom Svenska travsportens centralförbund med en den 17 oktober 1962 dagtecknad skrivelse. Centralförbundet framhöll, att jordbruksutskottets utlåtande 1962:1 alldeles uppenbart byggde på ett rent missförstånd av vad totalisatorutredningen i detta sammanhang uttalat; centralförbundet anförde vidare bl.a. följande.

Den ordning, som genom statsanslagets indragande och totalisatorutredningens av Kungl. Maj:t godkända förslag f.n. tillämpas, innebär i princip att centralförbundet skall av sällskapens totalisatormedel uttaxera ett belopp motsvarande det indragna statsstödet. Bl.a. för att kompensera sällskapen för detta helt nya åtagande föreslog totalisatorutredningen en viss förbättring av sällskapens andel i vinstandelen. Ändringen i fördelningsskalan blev emellertid så konstruerad att den — som förutspåddes — resulterat i en nettoförsämring jämfört med den tidigare skalan för travsportens vidkommande. Detta har gjort att centralförbundet med lantbruksstyrelsens godkännande tills vidare självt svarat för avelspriserna — 80 000 kronor — och icke gjort någon uttaxering för detta ändamål hos sällskapen. Alldeles oavsett det principiellt orimliga i att travsporten skulle subven-

tionera andra avelsgrenar, visar det sig alltså att ej heller praktiska förutsättningar för ett sådant arrangemang förefinnas. Travsporten torde f.ö., med hänsyn bl.a. till det ständigt stigande omkostnadsläget, inom en nära framtid komma att anhålla om en ändring och förbättring av den nuvarande skalan.

Såväl Svenska travsportens centralförbund som Svenska galoppsportens centralförbund (i liknande skrivelse den 27 november 1962) anhöll att därest lantbruksstyrelsens förslag skulle bifallas, trav- och galoppsporten skulle tilldelas betydligt förhöjda anslag, samt att deras organisationer skulle befrias från skyldigheten att själva bidra till avelspremier enligt tillämpat förfarande.

Vidare anhöll Avelsföreningen för svenska varmblodiga travhästen i skrivelse den 19 oktober 1962 att i likhet med vad som skedde i Danmark, Tyskland och Frankrike m.fl. länder av totalisatormedel erhålla avelspriser med tio procent på av hästarna insprungna medel.

Lantbruksstyrelsens framställning den 6 augusti 1962 angående finansiering av det statliga stödet till hästaveln och i anslutning därtill inkomna här omförmälda skrivelser från organisationerna har överlämnats till 1963 års hästutredning. I utredningsdirektiven sägs bl.a. att i fråga om sättet att finansiera det fortsatta stödet till hästaveln utredningen bör pröva skälen för och emot att härför anlita totalisatormedel.

I avvaktan på resultatet av 1963 års hästutrednings arbete förordade departementschefen i 1963 års statsverksproposition att anslagsposten till stöd åt hästaveln för budgetåret 1963/64 skulle upptagas med oförändrat belopp (1 540 000 kr.) samt att anslagsposten till Stöd åt amatörridsporten skulle höjas med 25 000 kronor till 275 000 kronor.

I anledning av detta förslag väcktes

motion II: 216 (likalydande med motionen I: 176), vari anfördes bl.a. följande.

I årets statsverksproposition beröres ej föregående års riksdagsbeslut om anlåtande av totalisatormedlen för avelsfrämjande ändamål. I stället anmäles för riksdagen, att departementschefen erhållit bemyndigande att tillkalla sakkunniga för översyn av statens stödåtgärder beträffande hästaveln och amatörridporten samt därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga skall emellertid samtidigt företa en förnyad utredning angående statens hingstdepå och stuteri i Flyinge. Detta sammanhänger med att den nyligen avslutade flyingeutredningen ansett frågan om eventuell avveckling eller förändrad inriktning av depåns verksamhet böra prövas på nytt om tre till fem år. Avsikten är således att på en gång pröva denna fråga och frågan om statens stödåtgärder på hästavelns och ridsportens område.

För kallblodsavelns organisation måste det anses anmärkningsvärt, att det ökade stödet åt hästaveln, som riksdagen redan tagit ställning till, sammankopplas med den nya, mera långsiktiga flyingeutredningen. Det är så mycket mera anmärkningsvärt som det från olika håll vid upprepade tillfällen under de senaste åren framhållits, hurusom bristen på kallblodshästar, framför allt i Norrland, vid en eventuell avstängning från drivmedelstillförsel måste få synnerligen allvarliga konsekvenser för vårt totalförsvär.

Efter att ha citerat det remissvar, som överbefälhavaren avgivit över flyingeutredningens betänkande, anförde motionärerna följande.

Den rådande bristen på lämpliga skogs- och arméhästar, framför allt i Norrland, motiverar omedelbara stödåtgärder. I annat fall kommer med all säkerhet den allvarliga bristen på hästar att ytterligare öka. Vad riksdagen uttalat och Kungl. Maj:t i regleringsbrevet den 13 april 1962 tillkännagivit angående ökat stöd åt hästaveln måste därför förverkligas utan dröjsmål.

I sitt utlåtande nr 1 yttrade jordbruksutskottet bl.a. följande.

I anslutning till ifrågasvarande punkt har i motionsparet I: 176 och II: 216 hemställts om att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t måtte, i överensstämmelse med 1962 års riksdagsbeslut i avvaktan på nu igångsatt utredning, anhålla att åtgärder omedelbart vidtoges i syfte att möjliggöra utbetalande av avelspremier med anlåtande av totalisatormedlen inom samtliga grenar av hästaveln i den utsträckning, som hästavelnsorganisationerna föreslagit och lantbruksstyrelsen tillstyrkt. Behovet har beräknats till 490 000 kr. om året. En ökning av det överenskomna avelsstödet inom trav- och galoppsporten med tillhoppa 210 000 kr. har samtidigt ifrågasatts.

I anledning av vad i sistnämnda motionspar yrkats vill utskottet uttala att — såsom riksrevisionsverket jämväl anført i remissvar i anledning av en av lantbruksstyrelsen gjord framställning i ämnet — det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att i enlighet med föregående års riksdagsbeslut upptaga fortsatta underhandlingar med vederbörande organisationer inom trav- och galoppsporten för att medel i görligaste mån skall kunna utbetalas till befrämjande av alla grenar inom hästaveln. Statsmakternas sålunda uttalade intentioner har emellertid ej förverkligats. Då frågan snarast bör bringas till en godtagbar lösning, får utskottet föreslå att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att åtgärder i sådant syfte vidtages.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 9). Som en följd härav uppdrog Kungl. Maj:t i brev den 5 juni 1963 åt lantbruksstyrelsen att under beaktande av vad i jordbruksutskottets utlåtande nr 1 anförts i ämnet skyndsamt upptaga fortsatta underhandlingar med vederbörande organisationer inom trav- och galoppsporten för att totalisatormedel i görligaste mån skulle kunna utbetalas till befrämjande av alla grenar inom hästaveln samt att till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse och förslag i ämnet.

Lantbruksstyrelsen avgav den 29 augusti 1963 dylikt förslag. Detta innebär, att totalisatoranordnarnas andel av det s.k. vinstavdraget på alla spel skulle öka med 1,6 promille, vilket för det dåvarande skulle innebära en ökning av nämnda andel med i runt tal 700 000

kronor. På så sätt influtna medel skulle av totalisatoranordnarna efter varje tävlingsdag inbetalas till vederbörande centralorganisation för att därefter av denna efter lantbruksstyrelsens bestämmande utbetalas till befrämjande av alla grenar inom hästaveln.

I utlåtande den 30 oktober 1963 över denna framställning erinrade 1963 års hästutredning att riksrevisionsverket i ett den 5 september 1962 avgivet, här ovan citerat utlåtande uttalat att riksdagen förutsatt att avelspremierna skulle uttagas av trav- och galoppsportens andelar av vinstavdraget. Lantbruksstyrelsens nu aktuella framställning innebar visserligen ett tillgodoseende av riksrevisionsverkets synpunkter men hade i sak knappast annan innebörd än tidigare, då styrelsen nu förutsatte att anordnarnas andel av vinstavdraget skulle öka med just så mycket, som avsågs skola utdelas till avelspremier. Ett bifall till styrelsens förslag skulle enligt utredningens mening i viss mån innebära ett återinförande av en specialbudget i fråga om totalisatormedlen. Utredningen hade enligt sina direktiv att pröva skälen för och emot att taga i anspråk totalisatormedel för stödet till hästaveln. Utredningen hade emellertid då ännu icke kommit så långt i sitt arbete, att ställning kunnat tagas till

denna fråga. Utredningen vore därför icke för det dåvarande beredd att fatta någon bestämd ståndpunkt till lantbruksstyrelsens framställning i ärendet.

Vid anmälan av frågan i 1964 års statsverksproposition (IX ht, p. 21) uttalade föredragande departementschefen, att lantbruksstyrelsens förslag att använda totalisatormedel för stöd till hästaveln reellt innebar att statens andel av vinstavdraget vid totalisatorspel skulle minskas till förmån för hästaveln. En sådan ändring kunde icke tillstyrkas. Statens stöd till hästaveln borde i avvaktan på resultatet av 1963 års hästutrednings överväganden alltjämt anvisas över budgeten. Behovet av ökat statsstöd borde prövas mot bakgrunden av att hästens betydelse för jordbruks- och skogsnäringen avtog.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande i ärendet förklarade jordbruksutskottet (utl. nr 1, p. 17, rskr. 9) det vara beklagligt, att de uttalanden och utredningar som gjorts rörande ökat stöd åt hästaveln genom överförande för detta ändamål av totalisatormedel ej lett till åtgärder. Utskottet ville dock icke göra erinran mot departementschefens uttalande, att stödet till hästaveln i avvaktan på slutförandet av 1963 års hästutredning helt anvisades över riksstatsanslag.

BILAGA 2

Förslag till

Kungl. Maj:ts kungörelse om statligt stöd åt hästaveln

1 §

Det närmaste inseendet över hästaveln i landet utövas av lantbruksstyrelsen, som jämväl har att efter hörande av den i 2 § avsedda hästavelsnämnden meddela erforderliga bestämmelser rörande tillämpningen av denna kungörelse.

2 §

För samråd med lantbruksstyrelsen i frågor rörande hästaveln skall finnas en särskild nämnd (*hästavelsnämnden*), bestående av sju ledamöter. Av dessa utses en, tillika ordförande, av Kungl. Maj:t, en av styrelsen för lantbrukshögskolan, en av veterinärstyrelsen, en av hushållningssällskapets förbund, en av avelsföreningen för svenska ardennerhästen, en av föreningen nordsvenska hästen och en av avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen. I enahanda ordning utses en suppleant för ordförande och varje ledamot.

3 §

I syfte att underlätta åstadkommande av goda samt för olika trakter och ändamål lämpliga häststammar skall för varje hästras, som lantbruksstyrelsen bestämmer, genom styrelsens försorg föras stambok över hingstar och ston vilka är eller kan förväntas bliva av betydelse för avelsarbetet (*riksstambok*). Styrelsen må dock, om den så finner lämpligt, överlåta stambokföringen till för sådant ändamål verkande, hela landet omfattande sammanslutningar, vilkas regler såvitt avser stam-

boksarbetet och stamboksavgifter blivit av lantbruksstyrelsen godkända.

4 §

Regler för urval av hästar som må införas i riksstambok skola upprättas och offentliggöras av lantbruksstyrelsen. Urvalet skall ske genom bedömning av att häst uppfyller sålunda ställda krav (*premiering*).

5 §

Såsom förberedande åtgärd till stambokföring skall genom vederbörande hushållningssällskaps försorg på sätt lantbruksstyrelsen bestämmer uppläggas och föras register över premierade hästar inom sällskapets område och deras avkomlingar (*premieringsregister*).

6 §

Premiering av tvååriga och äldre premieringsbara hingstar (*hingstpremiering*) verkställas inom hushållningssällskaps område av en hingstpremieringsnämnd, bestående av ordförande och en veterinär ledamot, vilka utses av lantbruksstyrelsen, samt en ledamot som utses av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. För ordförande och ledamöter må på enahanda sätt utses en eller flera suppleanter. Nämndens ordförande, ledamöter och suppleanter förordnas för viss tid, högst tre år i sänder.

Vid olika mening inom hingstpremieringsnämnd gäller den mening, som biträdas av nämndens flertal. Den som blivit överröstad äger få sin mening

antecknad till nämndens protokoll.

Vid sammanträde med hingstpremieringsnämnd må ock person, utsedd av den organisation som handhar stambokföringen för ifrågavarande ras, närvara och uttala sin mening, dock utan att äga rösträtt i nämnden.

Hingstpremiering anordnas årligen i regel inom varje hushållningssällskaps område i enlighet med vad lantbruksstyrelsen föreskriver efter hörande av sällskapets förvaltningsutskott och hingstpremieringsnämndens ordförande.

7 §

Premiering av övriga till avel avsedda hästar verkställas årligen inom varje hushållningssällskaps område av vid sällskapet anställd konsulent eller annan därtill av sällskapets förvaltningsutskott utsedd person och äger rum på platser som bestämmas av sällskapet i enlighet med en av lantbruksstyrelsen godkänd plan; förordnande för konsulent eller annan person som nu nämnts meddelas för viss tid, högst tre år i sänder.

8 §

För häst som stambokförts enligt denna kungörelse må enligt vad i denna paragraf sägs utgå penningpris med följande högsta belopp i kronor räknat, nämligen

vid stambokföring av hingst	250
vid stambokföring av sto	125
för hingst, som visat säker och god nedärvning ytterligare	600
för sto, som visat säker och god nedärvning ytterligare	300

Vid tillämpning av ovan angivna bestämmelser skall iakttagas

a) att hästen skall vara född i Sverige,

b) att hästen ej skall tillhöra fullblodsras, varmblodig travarras eller nordsvensk travarras utan annan av lantbruksstyrelsen för erhållande av

penningpris särskilt godkänd ras samt

c) att penningprisets storlek av lantbruksstyrelsen skall fastställas med beaktande av de syften som enligt 3 § varit bestämmande för stambokföringen av ifrågavarande häst.

9 §

Om kreditgaranti för inköp av vissa hästar samt om andra former för statligt stöd åt hästaveln stadgas särskilt.

10 §

Beslut av konsulent eller av annan för premieringsuppdrag utsedd person må, i fråga som avses i 7 § denna kungörelse, av ägaren till den häst beslutet avser överklagas hos lantbruksstyrelsen. Mot styrelsens beslut må talan ej föras.

I fråga om besvärstid gäller vad därom är särskilt stadgat om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut.

Om talan mot beslut av lantbruksstyrelsen i andra fall än nu nämnts eller av premieringsnämnd är särskilt stadgat.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1967.

Genom kungörelsen upphäves reglementet den 2 december 1949 (nr 703) för den med statsmedel understödda hästpremieringen (hästpremieringsreglemente).

Häst som uppvisats för erhållande av i 8 § denna kungörelse avsett pris för säker och god nedärvning och som enligt hästpremieringsreglementet vid ett eller flera tillfällen erhållit penningpris i samband med premiering med värdebokstav AB och/eller A, må under eljest gällande förutsättningar erhålla pris med tillämpat belopp, dock med avdrag för vad tidigare sålunda sammanlagt utbetalats.

BILAGA 3

Förslag till

Kungl. Maj:ts kungörelse med närmare bestämmelser rörande prövning av hingst enligt lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång

1 §

Den som önskar erhålla tillstånd att använda hingst som beskällare inom område, där hingstbesiktningstvång införts, har att låta uppvisa hingsten vid sådant premieringsmöte som omförmäles i 6 § kungörelsen den 1966 (nr) om statligt stöd åt hästaveln.

2 §

Hingst som premierats anses därigenom, när den uppnått tre års ålder, vara godkänd såsom beskällare för tid som vid premieringen anges av premieringsnämnden; ordföranden i nämnden för det område, där hingsten är stationerad, dock obetaget att, när skäl därtill anses föreligga, ålägga ägaren av sålunda för viss tid godkänd hingst att låta uppvisa hingsten redan vid nästföljande premieringsmöte. Underlåter ägaren detta, må godkännandet återkallas av premieringsnämnden för området.

3 §

För hingst som tillhör icke-premieringsbar ras må hingstpremieringsnämnd, om det med hänsyn till hingstens beskaffenhet samt behovet av beskällare finnes lämpligt, meddela tillstånd att för tid som vid premieringen anges av premieringsnämnden upplåta hingsten till betäckningar; ordföranden i nämnden för det område, där hingsten är stationerad, dock obe-

taget att, när skäl därtill anses föreligga, ålägga ägaren av sålunda för viss tid tillåten hingst att låta uppvisa hingsten redan vid nästföljande premieringsmöte. Underlåter ägaren detta, må tillståndet återkallas av premieringsnämnden för området.

Förekomma inom nämnden olika meningar, huruvida tillstånd skall lämnas eller återkallas enligt 2 § eller 3 § denna kungörelse, skola bestämmelserna i 6 § andra stycket kungörelsen den 1966 (nr) om statligt stöd åt hästaveln äga motsvarande tillämpning.

4 §

Har hingst av särskilt skäl ej kunnat uppvisas i ovan given ordning, må ordföranden i vederbörande premieringsnämnd på ansökan meddela tillstånd att använda hingsten som beskällare inom det område där hingsten är stationerad till dess sådant premieringsmöte för området, vid vilket hingsten må uppvisas, nästa gång äger rum.

5 §

Det ankommer på lantbruksstyrelsen att meddela erforderliga föreskrifter rörande tillämpningen av denna kungörelse.

6 §

Hingstägare som i vad avser honom tillhörig hingst icke åtnöjes med beslut

av hingstpremieringsnämnd eller ordförande i sådan nämnd i fråga som avses i denna kungörelse må däröver anförda besvär hos lantbruksstyrelsen.

I fråga om besvärstid gäller vad där- om är särskilt stadgat om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut.

Om talan mot beslut av lantbruksstyrelsen gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1967.

Genom kungörelsen upphäves kungörelsen den 28 december 1951 (nr 834) med närmare bestämmelser rörande prövning av hingst enligt lagen den 23 december 1914 (nr 451) om hingstbesiktningstvång. Beträffande hingst som godkänts eller tillåtits såsom beskillare med stöd av bestämmelserna i sistnämnda kungörelse äger lantbruksstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, vederbörande premieringsnämnd besluta om för vilken tid m.m. godkännandet eller tillståndet skall äga giltighet.

BILAGA 4

Förslag till

Kungl. Maj:ts instruktion för statens hingstdepå och stuteri

Inledande bestämmelse

1 §

Bestämmelserna i 4—16, 18—21 samt 23—28 §§ allmänna verksstadgan den 7 januari 1955 (nr 3) skola, med iakttagande av vad nedan i andra stycket sägs, tillämpas på statens hingstdepå och stuteri, här nedan kallad depån.

Myndighets befogenheter enligt 8 § att meddela allmänna bestämmelser samt enligt 15 och 23—26 §§ skola ankomma på lantbruksstyrelsen. Beträffande annan befogenhet, som på grund av stadgandet i första stycket tillkommer depån, må styrelsen föreskriva, att befogenheterna skola utövas av styrelsen; i andra fall utövas dessa av depåchefen.

Ämbetsbefattning m.m.

2 §

Depån har till uppgift att främja den varmblodiga hästaveln i landet genom tillhandahållande av goda beskällare samt att i övrigt fullgöra vad enligt lag eller särskild författning eller jämlikt andra bestämmelser ankommer på depån.

3 §

Depån lyder under lantbruksstyrelsen.

4 §

Depån förestås av en depåchef. Därjämte äro anställda tjänstemän i enlighet med gällande personalförteckning

samt dessutom annan personal i mån av behov och tillgång på medel.

5 §

Depåchefen är ansvarig för att depån blir i enlighet med denna instruktion och övriga av Kungl. Maj:t eller lantbruksstyrelsen meddelade föreskrifter förvalta på ett ändamålsenligt sätt. Särskilt åligger det honom att

a) i egenskap av depåns chefstjänsteman leda och övervaka de arbeten som utföras av depåns personal samt svara för erforderlig samordning av arbetet;

b) tillse att de riktlinjer som angivits för den ekonomiska verksamheten vid depån iakttages;

c) årligen före den 1 oktober uppgöra och till lantbruksstyrelsen för fastställande ingiva förslag för nästkommande år till dels utstationering av hingstar, dels ock taxor inom depåns verksamhetsområde;

d) avgiva de rapporter och yttranden samt verkställa de utredningar, som begäras av lantbruksstyrelsen, och i övrigt ställa sig till efterrättelse av styrelsen meddelade föreskrifter och anvisningar;

e) när han anser sådant vara erforderligt, hos lantbruksstyrelsen väcka förslag till nya bestämmelser i administrativt, ekonomiskt eller annat avseende eller göra framställning om ändring i gällande dylika bestämmelser;

f) hos lantbruksstyrelsen göra anmälan, därest tjänsteman gjort sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller avgått från tjänsten eller försatts i konkurstillstånd eller omyndigförklarats;

g) hos lantbruksstyrelsen anmäla frågor om tillsättande eller entledigande av tjänsteman vid depån, där depåchefen ej äger befogenhet att själva avgöra dylika frågor; samt

h) i övrigt fullgöra vad enligt lag eller särskild författning eller andra bestämmelser ankommer på depån.

Tjänstetillsättning

6 §

Tjänster vid depån tillsätts och annan personal antages av lantbruksstyrelsen eller, i fråga om icke-ordinarie personal, efter styrelsens bemyndigande av depåchefen.

Innan lantbruksstyrelsen tillsätter annan tjänst än depåchef, skall styrelsen, där så lämpligen kan ske, inhämta yttrande från depåchefen.

Besvär

7 §

Den som icke åtnöjes med depåchefens beslut, äger, där ej annorlunda är stadgat, hos lantbruksstyrelsen söka ändring genom besvär, vilka, ställda till styrelsen, skola ha inkommit till depån inom tre veckor från det klaganden fick del av beslutet, dock att besvär beträffande tjänstetillsättning skola ingivas inom tre veckor från den dag, då beslutet tillkännagavs genom anslag i depåns lokal.

Denna instruktion träder i kraft den 1 juli 1966, då instruktionen för statens hingstdepåer och stuteri den 4 januari 1940 (nr 11) upphör att gälla.

... och ...

... och ...

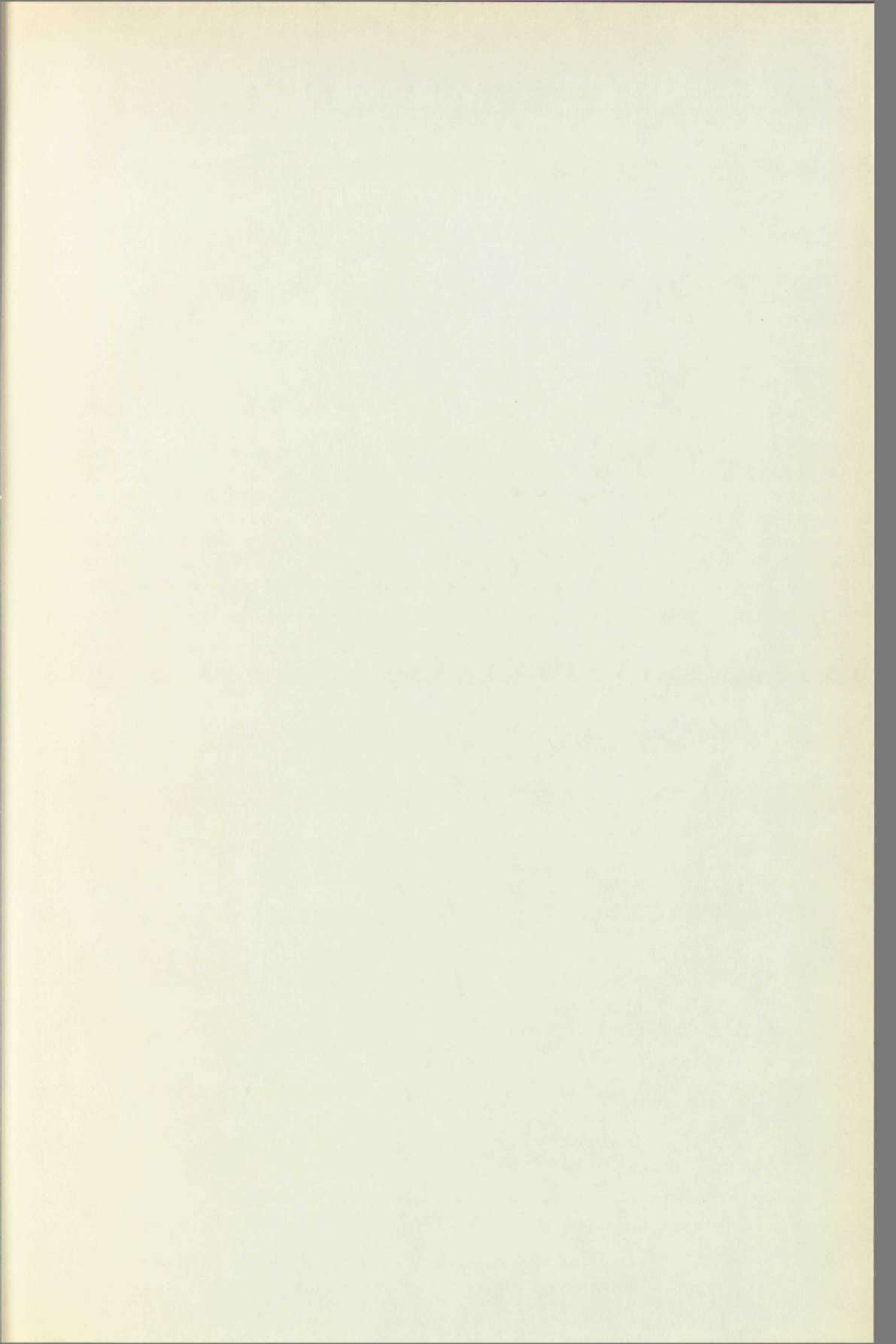
... och ...

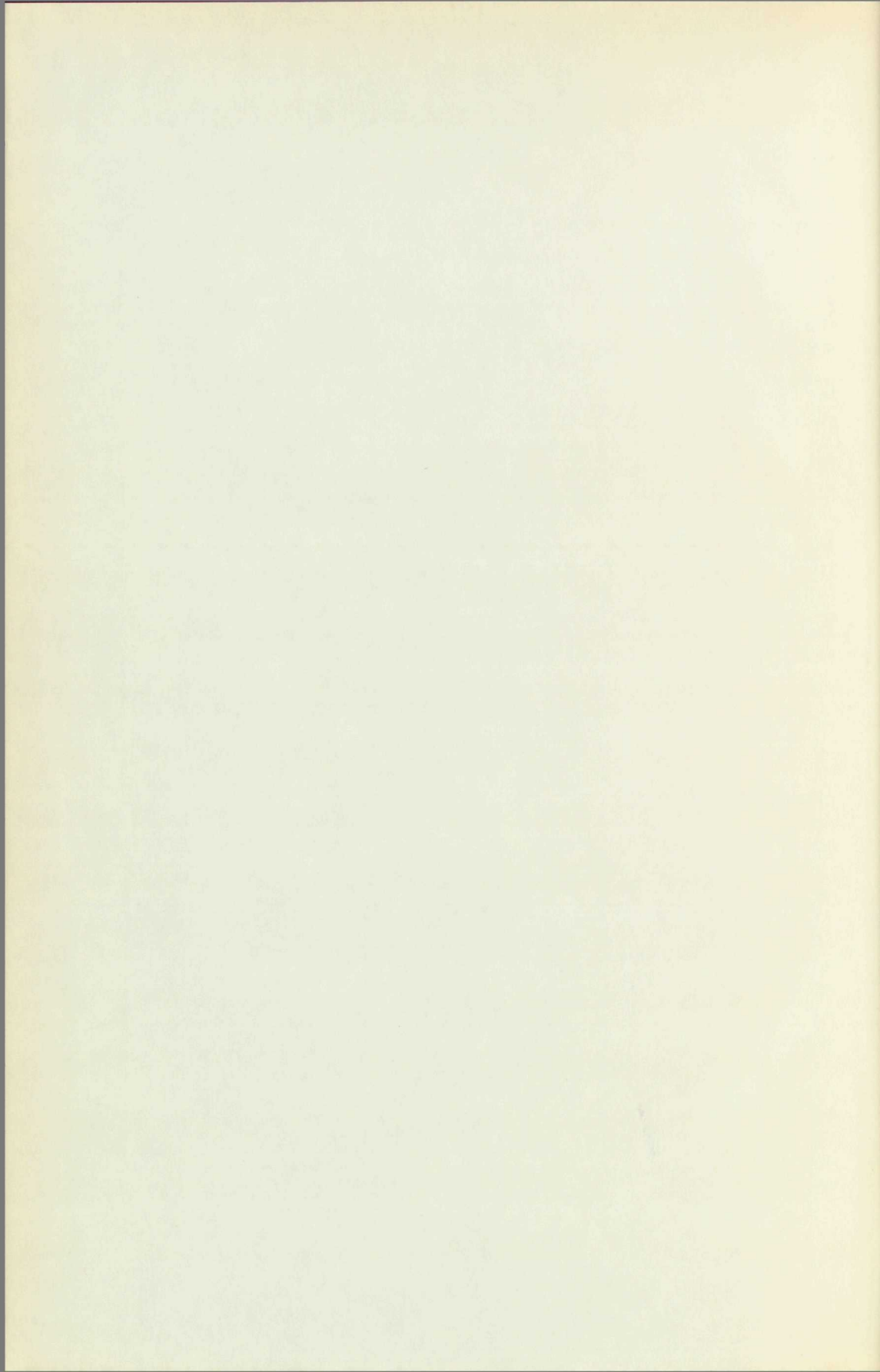
... och ...

... ..

... och ...

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1965

1. Transportekonomisk forskning i Norden.
3. Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

- Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 1. Allmänna uttalanden samt 1 och 2 kap. i förslaget till regeringsform. [2] Del 2. Kap. 3, 4 och 5 i förslaget till regeringsform. [3] Del 4. Kap. 7, 8, 9 och 10 i förslaget till regeringsform samt övergångsbestämmelserna. [34] Del 5. Förslaget till riksdagsordning. [37]
Rättegångshjälp. [13]
Godtrosförvärv av lösöre. [14]
Fästställande av faderskapet till barn utom äkten-skap. [17]
Fartygs befälhavare. Gemensamt haveri och dispasch. Ansvarsbestämmelser m. m. [18]
Dagstidningarnas ekonomiska villkor. [22]
Ändringar i ensittarlagen m. m. [26]
Pensionsstiftelser II. [41]

Utrikesdepartementet

- Sveriges sjöterritorium. [1]

Socialdepartementet

- Tandvårdsförsäkring. [4]
Institutet för arbetshygien och arbetsfysiologi. [24]

Kommunikationsdepartementet

- Skånes och Hallands vattenförsörjning. [8]
Friluftslivet i Sverige. Del II. Friluftslivet i samhällsplaneringen. [19]
1960 års radioutredning. 1. Radions och televisionens framtid i Sverige I. Bakgrund och förutsättningar, programfrågor. Organisations- och finansieringsfrågor. [20] 2. Radions och televisionens framtid i Sverige II. Bildnings- och undervisningsverksamhet. Forskningsfrågor. [21]
Vägmärken. [33]
Nykterhet i trafik. [35]
Körkortet och trafikutbildningen. [42]
Statens trafikverk. [43]

Finansdepartementet

- Mättenheter. [5]
Uppbördsfrågor. [23]
Nytt skattesystem. Remissyttranden. [28]

Ecklesiastikdepartementet

- Antikvitetskollegiet. [10]
1963 års universitets- och högskolekommitté 1. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader I. [11] 2. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader II. Specialutredningar. [12]
De svenska utlandsförsamlingarnas ekonomi. [15]
1960 års lärarutbildningssakkunniga III. 1. Studierplaner för lärarutbildning. [25] 2. Lärarutbildningen IV: 1. [29] 3. Lärarutbildningen IV: 2. [30] 4. Specialundersökningar om lärarutbildning V. [31]

Jordbruksdepartementet

- Ny jordförvärvslag. [16]
1960 års jordbruksutredning. 1. De svenska jordbruksprodukternas distributions- och marginalförhållanden. [27]
Stöd åt hästaveln. [44]

Handelsdepartementet

- Sveriges släktnamn 1965. [36]

Inrikesdepartementet

- Kommunalrättskommittén VI. Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring. [6] VII. Kommunala bolag. [40]
Praktik- och feriearbetsförmedling. [7]
Arbetsmarknadspolitik. [9]
Höjd bostadsstandard. [32]
Affärstidsutredningen. 1. Affärstiderna. Del I. Motstånd och lagförslag. [38] 2. Affärstiderna. Del II. Konsumentundersökning. [39]